Stirpium & Fossilium SILESIAE CATALOGVS.

In quo præter etymon, natales, tempus; Natura & vires cum varijs experimentis assignantur:

Concinnatus per

CASPARUM SCWENCH

PHIL. ET MEDIC. DOCT.

CVM INDICE REMEDIORVM.

Psal. LXV. & CIV.

DOMINVS ditat Terram omnis generis Frugum ac Terræ nascentium varietate In cibum & Medicinam.

M. *DCI.*

LIPSIAE,

IMPENSIS DAVIDIS ALBERTI

Bibliopolæ Vratislauiensis.

Cum gratia & priuilegio Sacr. Cæs. Maiest.

Medicum vel maximè ſollicitum eſſe decet, vt ſimplicis materiæ medicæ ac ſtirpium notitiam ſibi paret, ne videlicet à Rhopopolis aut Pharmacopœis ipſi imponatur: deinde vt fieri poterit, ab externis abſtineat, domi verò natis vtatur, quæ & paratu facilia ſunt, & adulterari aut contaminari facilè nequeant.

ANTIQVA GENERIS NOBILITATE, ERVDITIONE AC OMNI VIRTVTVM LAVDE PRÆSTANT. VIRO, Dn.

CASPARO à VVARNSDORFF in GVSMANSDORFF,

EQVITI SILESIO, ET IVDIC. XIIVIR. DVCC. Suidnic.& Iaur. Assessori dignis. Domino ac compatri suo S.

HOmo, Vir nobilißime, ad imaginem Dei summa in dignitate & nobilitate, mente purus, corpore sanus à Creatore suo conditus; in ea perfectione & excellenti statu saluus & incolumis in æternum perstitisset, Opificiq; suo deuinctus ac coniunctus mansisset, nisi de arbore ex mandato Conditoris sui fugienda, dolo & astutia Serpentis seu Draconis veteris Diaboli deceptus degustasset, & à præcepto Diuino aberrasset. Ex cuius esu, ita se corrupit Adamus, vt non solùm Diuinæ Sapientiæ, Scientiæ, Bonitatis Imaginem, quæ in eo relucebat, miris modis obfuscauerit, inquinaueritq; verumetiam infinitas Corporis & Animæ ærumnas ac cruciatus Mortis prænuncios, Mortem deniq; ipsam cùm corporalem tùm spiritualem in suum caput attraxerit, & per traducem in omnes posteros suos propagârit ac deuoluerit. Mens enim lucis Diuinæ plena, non secus ac riuus ex puro fonte sapientiæ cœlestis emanans, fœdas cloacas Diaboli præter-

terlapsus, adeò inquinata ac defœdata fuit, vt non amplius aquæ limpidæ, sed lacunæ turpis nomen, i. e. Mentem tenebrarum plenam obtinuerit. Corpus etiam integrè & perfectè sanum, verbo & mandato Maiestatis supremæ non acquiescens, & salubri diætâ summi ac verissimi Animi Corporisq; Medici neglectâ, cibum, qui suæ natura non conueniebat sed summè aduersabatur, appetens, comedensq;, adeò deprauatum & eneruatum fuit: vt, quod ante existebat purum, iam sordidum; quod erat robustum optumeq; valebat, iam infirmum ac νοσερὸν; quod deniq; integrum laudabili sanguine ac probis humoribus refertum, iam confractum & cacochymicum euaserit, milleq; morbis aptum ac obnoxium. Circundant hoc corpus imbecillum & fragile infiniti morbi & dolores cruciatusq; innumeri: Animum percellunt, & à sua sede dimouent curæ, metus, solicitudines, affectus inordinati & passiones infinitæ. Hinc tot tantæq; miseriæ, tot clades & calamitates in vniuersum genus humanum redundârunt.

Adamus miser & inobediens ob crimen læsæ Sacrosanctæ Maiestatis Diuinæ, nequissimi & atrocissimi hostis vinculis ac compedib. adeò irretitus, constrictus & horrendo naufragio quasi submersus, vt vi suapte, ex tanta ruina assurgere, & è tam horrendo emergere naufragio, conatu ac robore proprio, nunquam se extricare vel expedire posset; nisi Deus clementissimus ac summè misericors eum, in tenebris & vmbra mortis iacentem, prostratum, languidum, afflictum ac penè exanimem, factâ promissione de Messia liberatore & seruatore, solatiū recreasset, erexisset, subleuasset. Ob id Paradiso eiectus & propter inhærentes peccati reliquias in hanc terrenam patriam, spinam & carduum proferentem, vt eam coleret, collocatus fuit; quò nimirum toto huius miserabilis vitæ curriculo, tanquam in

stadio

ſtadio laborioſo perpetuis grauiſſimisq́ ærumnis diuexatus ad cæleſtem immortalitatem toto pectore aſpiraret & anhelaret.

Noluit tamen Maximus Rerum Opifex lapſum Hominem, in hoc Mundo prorſus deſerere, ſed in illum (promiſſione Meſsiæ, in quo Adam ac poſteri eius reconciliarentur & vitam æternam adipiſcerentur, recreatum) ſuæ bonitatis & clementiæ munera ad vitam conſeruandam, protegendam, defendendam copioſè ſtillauit, & rebus neceſſarijs abundè proſpexit, Creaturis ſeu operibus manuum ſuarum eum præfecit. Omnia ſub pedibus eius poſuit. Greges & armenta quotquot ſunt, etiamq́ beſtias agreſtes, volatilia cæli & piſces maris. Omnes item herbas ſementantes ſemen & omnes arbores. Vnde Pſalm. 65. v. 10. 11. Viſitas, Iehoua, hanc terram & appetis eam, plurimùm ditas eam; riuo Dei pleno aqua, paras frumentum illorum; quum ita præparaueris, porcas eius irrigando, deprimendo liras eius. Imbribus diſſoluis eam, germini eius benedicis, &c. Veſtiuntur paſcua gregibus, & conualles obteguntur tritico. Præterea adeò gratioſè hominibus largitur altiſſimus, non ſolummodo vitam reſtituens & ſubſidia vitæ neceſſaria vtiliaq́, veluti panem, vinum, &c. ſuppeditans: ſed etiam vt ſanè & iucundè viuerent, firmam valetudinem tuerentur, aduerſam ſeu lapſam recuperarent, ac morbos, qui ob peccatū innumeri irrepſerant propulſarent; Medicamenta & remedia è terra produxit varia, & hominibus ſcientiã dedit, quâ glorioſi efficerentur rebus admirabilib. ipſius. Tandem vt commodè viuerent, Metallicis eos carere noluit diuina benignitas: ob id Metalla, Metallica, ſuccos cùm liquidos tùm concretos, lapides & gemmas viſcerib. ac fibris terræ implantauit: partim ad quotidianum vſum neceſſaria; partim ad medicinam vtilia; partim etiam ad ornatum &

Pſalm. 8. v. 7.
Sapient 9. v. 2
Geneſ. 1.
v. 14.
Eccl. 38. v. 4. 6

voluptatem pertinentia, eruenda, effodienda, excoquenda.
Psalm. 104. *Quæ omnia Psaltes seipsum ad Deum laudandum concitans elegantissimè perstrinxit, narrans à rebus creatis laudes eius.* Iehoua, *inquit, Deus mi, magnus es valdè, &c. Irrigas montes è cœnaculis tuis, vt à fructu operum tuorũ satietur terra. Faciens vt germinet fœnum ad iumentum & herba ad hominis vsum seu ministerium, vt depromant cibum è terra. Vino lætificas cor mortalis, nitidam efficis faciem oleo, & cibo cor mortalis fulcis.*

Hinc Philosophiæ naturalis & Medicinæ studium non ab Ethnicis, Aesculapio nimirum & eius patre Apolline primùm inuentum excogitatumq; fuit, vt scriptis prodidit antiquitatis fabulositas, verùm à summo rerum opifice & conseruatore originem traxisse, sacra pagina refert. Is Genes. 2. *enim ex mera gratia Adamo primo generis humani propagatori, omnium rerum creatarum cognitionem infudit, & vt singulas ipsarum formas pro imperio suo & conditione ipsarum appellaret, vsumq; earũ posteros edoceret, concessit. Quamuis ante lapsum neq; insalubre neq; inhonestũ fuit quicquam, quod postea propter peccatum & valetudini aduersum & probrosum effectum est. Tum enim amicti erant homines, ait Chrysostomus, admirabili gloria & quidem longè maiore, quàm vt vestitus vllus eam ornare posset, omniaq; hominis valetudini, commoditati, vtilitati, honori & voluntati ancillabantur: deniq; sic erant in terris homines, vt in cœlis Angeli; immunes à rerum istarum, quibus iam homo circumfluit, solicitudine.*

Huius iucundæ vtilis, summè necessariæ scientiæ posterorum industriâ auctæ & excultæ, antiquissimis temporibus apud omnes maxima fuit auctoritas & veneratio; vt & Reges potentissimos & magnanimos, illustresq; heroas eius amœnitate allectos non puduerit rem herbariam studiosè

diosè excolere & stirpium naturam diligentiùs rimari: quod præter veterum historias sacra Biblia testantur.

Solomon *Regum amplissimus, qui præter immensas opes eam consecutus est à Deo sapientiam ac rerum cognitionem, vt omnes suæ ætatis homines doctrina antecelleret, in herbarum notitia mirificè excultus exactéq; versatus legitur: ac disseruisse non solùm de piscibus, alitibus, quadrupedibus, astris, sed de arboribus etiam & stirpibus à Cedro Libani vsq; ad Hyssopum, qui egreditur è pariete, h.e, à minutissima herba ad procerrimas celsissimasq; arbores vsq; omnia habuisse cognita & explorata.*

Inter Ethnicos, *præter belli gloriam, herbarum cognitione illustres fuerunt:* Gentius *Illyricorum Rex, Gentiana herbæ appellationem indidit.* Lysimachus *Rex Macedoniæ inuentor herbæ Lysimachiæ, eam suo nomine insigniuit. Sic à* Teucrio *Teucrium, ab* Eupatore *Eupatoriũ, à* Telepho *Mysiæ Rege Telephium, à* Chirone Centauro *Centaurium, & alia ab aliis, plurima dictæ fuerunt.* Artemisia *Halicarnassi Regina, Mausoli Regis Cariæ vxor, alioquin præclari nominis mulier, Artemisiam plantam proprio nomine insignitam posteritati commendauit.* Helenium *herba, ab* Helena, *quòd plantam primùm seuerit, appellationem mutuata est.* Circæam à Circe, *quàm Poëtæ Solis fingunt filiam, nomen accepisse, autores prodiderunt.* Mithridates *Ponti Rex, vi tanta & animi & corporis, vt sex iugis equos regeret, duarum & viginti gentium ore loqueretur, propter eximiam herbarum notitiam & singulare Antidotum contra venena morbosq; omnes contagiosos præsentaneum, illius nomine Mithridaticum dictum, immortale nomen est consecutus, à quo & Scordium Mithridatia herba dicta fuit.*

Hos imitati sunt inter Græcos plerique sapientes, cum facul-

facultatis præstantiam, dignitatem & vsum intelligerent, in dignoscendis ac cognoscendis simplicibus multùm insudârunt, ac vt eorum veram legitimamq́; cognitionem assequerentur, permultas remotas regiones perlustrârunt, varijsq́; sese vitæ periculis commiserunt. Vnde stirpium & animantium historiam earumq́; vires longo ac multo vsu perceptas, vt posteritati inseruirent, literis memoriæq́ mandârunt. Supersunt hodie vtiles Aristotelis, quos de plantis conscripsit, libri duo; de animalibus verò complures, in quibus animantium naturas, partes, ortus, ratione & via est persecutus. Theophrastus *Aristotelis discipulus suam de stirpibus sententiam multis libris explicauit. Quorum studium secutus* Dioscorides, *arborum ac herbarum figuras & vires posteris reliquit.* Hippocrates *Cous, auditor Democratis, artem medicam in lucem reuocauit, sexaginta libris omnem medicinæ scientiam complectens. Cuius doctrinam omnis solidioris medendi artis fundamentum & vniuersam veterem medicinam* Galenus Pergamenus *Medicorum post Hippocratem facilè princeps, ordine, methodo præceptisq́; multifariam excoluit illustrauitq́; & argumentis disertissimè confirmauit, oratione verò diserta ac eleganti vberrimè exposuit, & remediorum simplicium compositorumq́; descriptionibus locupletauit copiosissimè.*

Græcorum sectatores fuerunt Arabes, *qui parum ad artis constitutionem contulerunt, & quicquid aut lectione aut imitatione dignũ habent, ex illorum libris hauserunt.*

Auicennam, *è stirpe regia natum & Bitryniæ regem, eminentissimi ingenij virum, de arte medica benè mereri voluisse, monumenta ingenij, voluntatis speculum sunt.* Auerroys *Arabs, Auicennæ æmulus libro Colliget dicto, in quo totam fermè medicinam complectitur, de alimentorum & medicamentorum facultatibus quoq; agit, & insignio-*

signiorum stirpium vires ex Galeni libris alphabetico ordine recenset. Iohannes Damascenus, *filius Mesue librum edidit de simplicibus pharmacis.* Rhazis *volumen de Re Medica in nouem libros digestum condidit, quorum tertius Alimentorũ & Simpliciũ medicamentorum facultates edocet.*

Cùm verò Ars medica nullis olim non seculis celebris tractata & exculta, Regnorum mutationibus, euersionib. & bellis tam ciuilibus quàm externis, vel etiam Medicorum incuria superiori nostro seculo splendorem suum dignitatemq́; amiserit, & multùm deformata ac neglecta iacuerit; complures ætatis nostræ clarissimi viri & Rei Medicæ diligentissimi indagatores (re animaduersa) strennam nauárunt operam, vt tam præclaram diuinamq́; facultatẽ, deprauatam, incultam, discussâ superioris seculi caligine, è tenebris eriperent, suæ luce & pristinæ dignitati restituerent: Ea propter in materia medica, maximè in studio rei herbariæ iam ferè neglecto plurimùm laborarunt, & veterum scripta quasi sopita ac non tantùm extincta rursus accenderunt, excitârunt, auxerunt & illustriora reddiderunt. Inter quos excelluêre Hermolaus Barbarus *patritius Venetus, vir eruditus & omni laude dignus, Dioscoridem nobis primus latinum reddidit elegantissima & Pliniana oratione. Antonius Musa Brassauolus: Iohannes Ruellius Gallus de natura stirpium libros tres elegantes, doctè & copiosè conscripsit: Amatus Lusitanus: Petrus Andreas Matthiolus: Nicolaus Monardus: Iohannes Fernelius: Otho Brunfelsius: Gualterus Ryfius: Euricius Cordus: Hieronymus Tragus: Leonhardus Fuchsius: Conradus Gesnerus. Adamus Lonicerus & alij plurimi.*

Nec recentiores deterruit maiorum diligentia, quò minus suam de Plantis ac Stirpibus, Animalib. ac Mineralib. sententiam scripto explicarent. Præ alijs nostra ætate clari

sunt. Rembertus Dodonæus Mechliniensis Medicus Cæsareus historiam plantarũ elegatissimam triginta libris distinctam restaurauit. Iacobus Dalechampius præcipuus autor fertur vniuersalis historiæ plantarum Lugdunensis. Iohannes Costæus vniuersalem stirpium naturam libris duobus comprehendit: item rariorum stirpium historiam conscripsit. Iacobus Theodorus Tabernæmontanus herbarium duplici volumine & Thesaurum aquarum medicatarum teutonicè exarauit. Carolus Clusius Atrebas plantas Hispaniæ & Pannoniæ publico scripto edidit: quas verò alat Aegyptus Prosper Alpinus edocuit. Matthias Lobelius aduersariam nouam & herbarium elegantissimè scripsit. Extant, Hortus medicus Ioachimi Camerarij medici Noribergensis, & Harcynia sylua Iohannis Thalij physici Northusani. Felix Platerus poliatros Basiliensis fabricam corporis humani, adiunctis æneis typis perspicuè euulgauit. Lucubrationes de plantis, animalibus, & morbis medendis eruditas sub manibus habet. Iohannis Bauhini Ducis VVirtebergensis Archiatri, de thermis Bolensibus Ducatus VVirtembergici scriptum prostat publicè: opus de consensu & dissensu stirpium iamdudum expectamus. Eius frater Gaspar Bauhinus medicus & professor in Basiliensi Rauracorum Academia, vir pietatis, eruditionis, humanitatis nomine nunquam satis laudatus, cui plurimum debent alumni Asclepiadei, ob insignem in arte medendi scientiam rei anatomicæ & herbariæ peritiam celebris & inprimis Italis, Gallis & Germanis notus, publici iuris fecit cùm anatomica tum Botanica opera. Plura propediem dabit.

Quandoquidem autem non omnis fert omnia tellus, & quæuis prouincia, quamuis regio sua peculiaria & singularia profert vel animalia, vel mineralia & simplicia: quæ ex varijs & remotissimis locis etiam colligere ac repetere

Deus voluit, vt inde creatoris mira erga genus humanum bonitas & clementia magis illucesceret, & qualibet gens seu natio haberet vnde se suosq́; aleret, ac Deum iugiter celebraret. *Sic* India orientalis *aromatum & gemmarum præ cæteris orbis regionibus ditissima est, adeò vt iis vniuersum orbem explere videatur. Gignunt Bengala Cardamomum, costum, nardi spicam: Malauar Zingiber, Zedoariam, crocum, piper rotundum; longum verò in Bengala nascitur. Proueniunt in Guzarate Tamarindi, Cassia solutiua, Calamus aromaticus verus, costus cum Turpetho: in Iaua, Galanga: in Cambyia Myrobalanorũ quatuor genera, Cassia solutiua, Anacardium, Lycium & Hyacinthi: in Cunda & Iaoa Cubeba: in Banda nuces myristica: in Pegu Lacca & Sapphyri præstantissimi: in Calambar Agallochum, & in Sian Benzoinum.* Chinarum *regio Rhabarbarum, Chinam radicem, Rheumponticum, Galangam, Zedoariam, Moschũ, Camphoram, Margaritas, Sericum, Oryzam, vasa Murrhina, &c. abundè fert.* Moluccæ *insulæ hodie ob aromatum copiam celebres, piper, macis, nucem moschatam, caryophyllos, santalum, ambram, camphoram & alia mittunt. Aloe nascitur præstantissima in insula, quæ eam gignit, Zacotora, vnde Socotorina dicta fuit.* Taprobana *seu Zeilan laudatissima totius orbis insula nucem moschatam, caryophyllos. Piper, ambarum, elephantes maximos, omnis generis præter Adamantem gemmas, rubinos, oculos catti, sapphyres, margaritas, auri, argenti magnam copiam gignit. Ex Corasone & Persia pretiosissimus affertur lapis Bezoar dictus, aduersus omnia venena Maurilanorum testimonio antidotum omnium præstantissimum. Myrrham & thus, iuncumq́; odoratum largitur Arabia. Sola Iudæa & Aegyptus Balsamifera sunt. Tutia Alexandrina non Alexandriæ fit, sed ex Quirmen Ormuz defertur, dein Alexandriam deportatur,*

ex qua tandem Italiæ, Galliæ & Germaniæ communicatur. Impertit Affrica, *Ebenum lignum, Cupressum, Myrrham, Mumiam, &c. Dat* Macedonia *Petroselinum Macedonicũ appellatum.* Cyprus *maris mediterranei inter Ciliciam & Syriam insula Metallorum & Gemmarum prouentu nobilis præstantissima habuit æris metalla, etiam Galeni testimonio.* Candia *olim Creta insula Vini nobilissimi multarumq; herbarum ad vsum medicum vtilium feracissima, ad alias gentes mittit vinum Maluaticum, & Appianum, vuas Corinthias, Coccinea grana, Saccharum, Laudanum, Gossypium, Diptamnum, Scordium, Daucum & alia.* Lemnum *Aegæi maris insulam. Terra quæ Lemnia, hodie Sigillata seu Lemnium sigillum nuncupatur, nobilitauit:* Armeniam, *Bolus Armenus & lapis Armenius celebrant.* Italia *Mannam Calabrinam, Crocum, Gallas, Oryzam, vitra & specula Veneta, Sericum, Pannos Xylinos, holosericeos, &c.* Hispania *Oleum, Mala punica, Arantia, Lemonia, Citria, & alias merces ex vtraq; India Lusitanorum nauigationibus aduectas Europæis communicant. Aurum, Smaragdos, Margaritas, Bresilium lignum, Sassafrassum, Mechoacam, Balsamum Americanum, Takamahaca & alia plurima gignit* America *aliàs occidentalis India, ab Hispanis detecta. Abundè profert* Anglia *Gagatem, pannos laneos & Stannum præstantissimum:* Islandia *Sulphur & pumicem.* Gallia *Corallos, grana Coccinea seu Kermes, Glastum, Adianthum, Seseli exteris suppeditat. Mittunt* Dania, Suecia, Noruegia, Belgium, *pisces frigore induratos, Asellos, Passeres, Haleces sale conditos & infumatos, pisciumq; axungiam. Abundat* Borussia *Alce & Succino, quod ad Pruttenica littora copiosè legitur; Sale fossili petræo, Bobus* Polonia; Lithuania *Melle & Cera.* Moscouia *in syluis vastis Animalia omniaq; generis feras alit. Ob id pelles nobilissimas & preciosissimas*

[illegible] Martarorum, Zibelinas, Luporum Ceruariorum, vulpium albarum, nigrarum in vniuersam Europam transmittit. Bohemia *Tritici, Lupuli, Argenti, Gemmarum, Aluminis ferax.* Hungaria *nullis terrarum fœcunditate soli vbertate, Metallorum copiâ cedit.* Germania *olim barbara, inexculta; hodie multis prouincijs præfertur. Præter omnes enim res ad vitæ conseruationem necessarias Metalla etiam & lapides preciosos, plurima simplicia, vt Daucum Creticum, Siler montanum, Meum, Rhu Ponticum, Absinthium Romanum, Scordium verum, Gentianam & multa alia, quæ ad vsus Medicos ex peregrinis locis acquirere oportebat, hodie copiosè suggerit. Quid igitur de Elysiorum regione? Num hæc prorsus sterilis, nihil horum obtinuit?* Silesia *prouincia quamuis exigua & Septentrionalior, cùm partim sit montosa Suditorum montibus & Carpathi iugis annexa, omnis certè Metalli gignendi commoda & ferax: partim plana & campestris, etiam segetibus ferendis benigna & fœcunda mater. Reticeo summam commoditatem & quæstum quem habet ex Lino, quod præ cæteris nationibus satum adeò feliciter & vbertim fundit ager Silesiorum, vt vix locum seu ædes reperias, siue arces Magnatum conscendas, siue oppida perlustres, siue agricolarum villas visites, siue deniq; Rusticolarum casas subeas, in quo linificia tractari non animaduertas.*

Hæc cùm attentiùs apud me meditarer, summi opificis ineffabilem potentiam & inscrutabilem sapientiam in tot tamq; varijs Animantibus, Plantis, Metallis, Lapidibus considerans; ante annos amplius duodecim, cùm Basileâ Rauracorum, vbi per aliquot tempus Medicis & Philosophicis operam dedi, in patriam Gryphibergam redijssem, Terra nascentia, Animalia, Fossilia Silesiæ, naturæ quadam inclinatione ductus indagare cœpi; Eaq;, post elapso triennio,

Hirschbergam regale & ob thermas vicinas nobile ad Boberum fl. situm oppidum, ab Amplissimo Senatu in Physicum ordinarium vocatus, commodiorem ob vicinos Sudetes & Riphaeos nactus occasionem, diligentiùs scrutari perrexi: ac totum id tempus mihi à curandis agris vacuum, in considerandis Animalibus, inquirendis & legendis Plantis ac Metallicis nulli labori parcens consumsi. Quod sanè studium cùm pleriq; Medici & alij insigni doctrina & Rerum vsu praestantes Viri perspicerent, saepiùs à me & verbis & literis efflagitârunt, vt in communem vtilitatem & patriae laudem, meas de Stirpibus ac Fossilibus obseruationes conscriberem & publici iuris facerem. Hoc, ingenij mei tenuitatem considerans cùm saepè renuerem; tandem multoties admonitus, ipsorum petitionibus & desiderijs, vt saltem aliquo modo satisfacerem (illud Platonicum: Non solùm nobis natos esse in memoriam reuocans) Earum Rerum, *quae vel in ipsis* Terrae visceribus *natae effodiuntur seu effluunt; vel super Terram & radicitus infixae germinant; vel in Aëre Aquisúe liberè vagantur, non* Historiam, *sed solummodo* Enumerationem, *successiuis horis conscripsi, eo animo, vt inde mira bonitas & clementia Creatoris nostri manifesta fieret, quâ (praeter lucem verbi sui, discussis inscitiae & ignorantiae tenebris accensam) patriam nostram benignè respexit, secundum illud Tobiae,* c.12.v.8. *Opera Dei reuelare gloriosum esse: Dein vt doctioribus me vlterius progrediendi, ac diligentiùs de his & alijs Naturae arcana arcanis cogitandi occasionem & ansam praeberem.*

Hoc meum de Plantis Opusculum, Vir Nobilissime, pro more recepto, sub tuo nomine in lucem emittere volui, quòd animaduerterim, Te Philosophicis & Medicis, inprimis Rei herbariae studio summè delectari. Simul etiam vt aliquod meae gratitudinis testimonium redderem erga Te, propter singula-

gularem beneuolentiam, quâ me hactenus prosequuti estis, non solum Tu, Vir Nobiliss. & doctiss. sed nobiliss. & pientiss. piæ memoriæ Mater tua; nobiliss. & doctiss. Fratres Tui Abrahamus & Iohannes à VVarnsdorff eruditione & virtute præstantes, mihi amantissimi. Qui cùm in cœlestem patriam translati sint, æquum esse duxi, T. N. hoc, qualecunq; est, offerre, dedicare, consecrare. Quod paruum & exiguum munusculum ex animo N. T. obseruantiss. profectum, sereno vultu & placido beneuoloq; animo accipere, & aduersus malignos Quorundam morsus patrocinio suo fideli tueri atq; defendere velit, demissè humiliterq; rogo. Vale & me meosq;, vt hactenus fecisti, Tibi cõmendatos habeas. DEVS *Optimus Max. T. N. cum tota familia in multos annos sospitem atq; incolumem seruet. Dabantur Ceruimontij, ex Museio nostro, Anno 1600. θαργηλιῶνος; eo die, quo ante annos 974.* Mieslaus *Polonorum Princeps primus Christianus, Gnesnæ, Christianismo per Baptismum vnà cum sua gente initiatus est, & idola ac simulacra Ethnicorum numinum confracta vbiq; & ex templis, mandato Regis eiecta sunt.*

N. V.

A.

[illegible] Med. D.

Auto-

Autorum, quorum in hoc opuſculo ſit mentio, catalogus.

Addo ſarla
Aetius
Amatus Luſitanus
Ambroſius Paræus
Andreas Cæſalpinus
Andreas Co[illegible]ſus
Andreas de Lacuna
Anguillara
Apuleius
Archigenes
Auicenna
C. Plinius
Carolus Cluſius
Caſpar Bauhinus
Caſpar Peucerus
Chriſtophorus Rumbaum Med.
Cicero
Columella
Conradus Geſnerus
Cornelius Celſus
Cornelius Gemma
Crateua
Democritus
Dioſcorides
Dominicus He[illegible] Pharmac. Suidn.
Encelius
Euricius Cordus
Gabriel Fallopius
Galenus
Georg[illegible]
G[illegible]
Hermolaus Barbarus
H[illegible]
Hieronymus Cardanus
Hieronymus Fracaſtorius
Hieronymus Mercurialis
Hieronymus Tragus
Hippocrates
Hollerius
Iacobus Dalechampius
Iacobus Syluius
Iacobus Theodor. Tabernæmontan.
Iohannes Aicholtzius
Iohannes Bauhinus
Iohannes Coſtæus
Iohannes Fernelius
Iohannes Francus Phyſ. Camicenſis
Iohannes Iacobus VVeckerus
Iohannes Kentmannus
Iohannes Meſue
Iohannes Ruellius
Iohannes Thalius
Iulius Cæſar Scaliger
Laurentius Scholtzius
Leonhardus Fuchſ.
Lugdunenſium hiſtoria de ſtirpibus
Matthias Lobelius
Marantha
Melchior Guilandinus
Ottho Brunfelſius
Palladius
Petrus Andreas Matthiolus
Petrus Creſcentius
Petrus Bellonius
Rembertus Dodonæus
Rondeletius
Scribonius Largus
[illegible] Laurea pharmac. Vratiſ.
[illegible]
Serenus
Theodorus Gaza
[illegible]
[illegible]
[illegible] Med. Suid[illegible]enſis
[illegible]

Dn. Ca-

PHIL. ET MEDIC. DOCTORI, REIPVBL. HIRSBERGENSIS Medico, amico suo S.

NEc verò terræ ferre omnes omnia possunt,
Diuersæ arboribus patriæ.

Vt rectè & sapienter Maro noster ait, Vir clariss. ob idque Agricultoribus inprimis considerandos esse monet:

—— patrios cultusque habitusque locorum.
Et quid quæque ferat regio, & quid quæque recuset,
Hic segetes, illic veniunt felicius vuæ.
Arborei fœtus alibi, atque iniussa virescunt
Gramina: nonne vides, croceos vt Tmolus odores,
India mittit Ebur, molles sua thura Sabæi?
At Chalybes nudi ferrum, virosaque Pontus
Castorea:

Cum enim cœlum terramq; IEHOVA condidisset,
Continuò has leges, æternaque fœdera certis
Imposuit Natura locis. Vt poetæ eiusdem verbis vtar. Hinc tam vario & munifico luxu vnaquæq; Orbis pars plantas peculiares, stirpes, arbores, animantia, metalla produxit. Hinc Syriæ Iudæa Balsamum, Aromatum copiam Libya, aspalathum Rhodus, palmam Babylonia, Cedrum Libanus, Oleastrum Olympio, Cupressum & Dictamnum Creta, Petroselinum Macedonia, Lotum Euphrates, Papyrum Nilus, Colocasiam Aegyptus: aliæ partes alia. Aurum optimum & preciosos gemmarum thesauros, regiones suggerunt ad Meridiem orientemq; solem: cætera metalla illæ quæ ad ortū & occidentem respectant, vt vniuscuiusq; illarum Incolæ notum faciunt, & rationibus confirmat Cardanus, quem à Scaligero ob id iniquius reprehensum antecessor illius & artis metallicæ magister optimus, Georgius Agricola tueri potest. In Hispania Bætica & Aethiopia laudatissimum aurū, apud Suecos & Ostrogothos ferrum, ad Islandiam sulphur,

atque in locis aliis inueniri [illegible] terræ visceribus, quæ [illegible]
[illegible] ecul [illegible]
munere attributa; ita etiam contra, certis quæ [illegible]
stitutica cernimus. Sic Orienti Minium cum Argento [illegible],
Aeolis æs & Plumbum, Africæ apros, ceruos, capreos, vrsos
denegatos esse constat. Arcades thymo, Ægyptum Ceralis,
Cretenses lupis, herinaceis, attagenibus, Scythas & Pontum
asinis carere, & peregrinationibus & [illegible]
proditum est. Ac quamuis interdum hominum industria
quædam alio translata sint, tamen tanquam a [illegible] tel-
lure, minus clementer excepta, elanguerunt, vel contabue-
runt, semper eo, quod ex natali solo [illegible] fuerat, no-
mine retento. Sic ex Syria Vitellius attulit pistacia & zizy-
pha, quæ Galenus [illegible] nominat. Sextus Papinius. Sic à Da-
masco illius vrbe Damascena, a Thaso Thraciæ, nuces Tha-
siæ seu amygdala, à Castana Magnesiæ, Castaniæ, a Cretica
Cydone Cydonia, à Carthagine Pœnorum, Punica mala, à
Cerasunte Ponti Cerasia, nomen suum deduxerunt. Nec mi-
nus [illegible] illi, hoc pacto, decus & memoria sui consecra-
runt immortalitati. Ab Alexandro rege, quæ prius Iouis di-
cebatur, nux regia appellari cœpit, ab Helena Helenium, à
Mausoli vxore Arthemisia, à Gentio Illyriorum rege Gen-
tiana, à Lysimacho Macedoniæ Lysimachia, à Telephio Mi-
lesiæ Telephium, ab Euphorbio Mauritaniæ Euphorbium, ab
aliis aliæ suas nactæ sunt nomenclaturas. Neq; vero sine
conditoris nostri consilio & prouidentia singulari, id acci-
disse [illegible] est, vt nempe arctior esset inter homines so-
cietas, & altera orbis pars, alterius ope atq; auxilio [illegible]
[illegible] conseruaretur. Galenum artis nostræ principem (Hip-
pocratem excipio) non puduit Palæstinam ipsam & Syriam
atq; Cyprum adire, vt Lemnium sigillum, Bitumen Iudai-
cum, [illegible] generis [illegible] perfectissime cogno-
sceret, vt ipse fatetur libro [illegible] de Antidotis & [illegible] de comp.
[illegible] Medicum [illegible] medicamentorum
[illegible] necessario peregrinandum, va-
riasq; Orbis partes atq; regiones perlustrandas esse censet.
Quo & [illegible] strenuissimus miles Dioscorides, remo-
tissi-

[illegible] quasq; terras visere voluit, vt earum plantas, lapides, [illegible], arbores, animalia, denique, & quæ medica ars requirit, indagaret & [illegible] scriptis suis posteritati, maiore commodo atq; fructu prodesse posset. At quid tu ista ad me? inquies. Ignosce obsecro Vir clarissime, audaciæ in scribendo, pro ea quæ in te est humanitate, Ignosce inquam & si pecco da veniam. [illegible] literis & sermone [illegible], cum aliquando in [illegible] Dn. [illegible] in pago Langenau vna essem [illegible] non [illegible] vestræ officinæ Pharmaceuticæ [illegible] amplissimo Reipubl. vestræ Senatu vocatus essem, certo intellexi, Te hactenus magno labore, summo studio & industria singulari, plantas, radices, stirpes, metalla inquisiuisse omnis generis, quæ vel alibi non habentur, & quorum parens videtur nostra Silesia, vel de [illegible] proprijs gloriantur alij, & tamen hisce nostris in locis extant, & certo volumine consignata propediem ea publicæ luci atq; vtilitati communicaturum. O facinus egregium, ô animum arti nostræ iuuandæ propensum. Crede mihi (noui enim ingenium tuum eruditionem studium & labores) rem præstiteris magnam, & patriæ decoram, Medicinæ deditis vtilem, & quæ Tibi nomen & decus perenne paritura est. Perge modo atq; opus hoc matura, atq; fœtu isto, Musis & Apolline propitio, quam primum nos bea. Neq; verere Momos, [illegible] quæ summa petit & optima quæq; arrodit, Inuidiam. Perge & Dn. M. Pancratium Sussenbachium, M. Kretschmerum, viros Reipublicæ vestræ clarissimos & mihi carissimos, Dn. etiam pharmacopœum & Balthazarum Schvartzdorff Chirurgum, ac si quos mei amantes esse nosti, meis verbis saluta. Vale. Dab. Suidnicij, ex Museo nostro XII. die Decembr. Anno M. D. XCIIX æræ Christianæ.

Tobias Fischerus Philosophiæ & Medicinæ Doctor.

In Catalogum

DE STIRPIBVS ET FOSSILIBVS SILESIAE

Clarissimi Viri

Dn. [illegible]FELD PHIL. ET MEDIC. DOCTORIS

ac Reipub. Hirsberg. Physici Ordinarij.

ITale quid iactas dotes, quid Galle paternas,

Quæ quoque cum parili SLESIA *laude tenet?*

Ha dubitas? Mihi testis adest [illegible]

TIVS, ingens

Et Sophus, & medici Mystes honorus agri.

Hic etenim studio solerte, grauiq; labore

Contulit, El[illegible]sias quas habet Orbis, opes.

En tibi cum varijs mineralia plurima plantis;

En Thermas: fontes en medicantis aquæ:

Ac quæ præterea terrâ effodiuntur opertâ,

Et gemmæ, & lapides, & vario æra sono.

Hec parvo Promus felix hæc omnia libro

Explicat: hunc alacri volue, reuolue manu.

Dispeream, si non mecum mirabere dona,

Quæ Sil[illegible]i continet ora soli.

Ergo quid [illegible] quæ sunt, medicamina grata?

Sp[illegible]mus, at [illegible] quærimus illa loco

Non [illegible] sita [illegible] vetusto,

Ægrotum [illegible] quæ Medi[illegible] simul

Omnia

Omnia non omnis fert terra, fatemur: at omni
Num terræ prosit, quod locus vnus alit,
Ambigo. Nam Natura suo sic prouida nutu
[illegible]
Dum modò Naturæ quæ sint mysteria, tum et
Ingenti Genij discutiamus ope.
Illud idem mecum sentis, medicantibus Augur
Eximie, & melior i flos specióse chori.
Primus enim, primus Tu Slesidos abdita nostræ
Non sine difficili lecta labore canis.
At labor haud facilis veluti: sic gloria perpes,
Quæ Tibi, quæ patrio prouenit inde solo.
O bene! nunc Gallis, Latijs nunc SLESIA *certat,*
Atque triumphales gestat opima comis.
O bene! ceu ceptum, sic fauſtiter ito: iuuabunt
Conamen celebres artis honore viri.
SLESIA *sic per Te clarabitur: artibus hanc per*
Præstantes Clarijs: Tu per vtrosque simul.

M. Caſpar Conradus
Vratisl. Med. Cand.

IN CATALOGVM
Plantarum Silesiæ viri clariss. Dn.
[illegible]
[illegible], PHILOS. ET MEDIC. D.
& Hirsberg. Physici Ordinarii.

Non equidem dixim, nasci Tibi, Slesia flores,
Plantasq́. nasci tot Tibi.
Nam Tibi flant raro Zephyri: Tibi sæpius Auster
Caurusq́ perdit flosculos.
Nunc video: Medicæ suboles Schuuenckfeldius illas
Dum monstrat hoc libellulo.
O felix Mea Slesia. vix certare videtur
Tecum Italis, vix India.
Vix tanto numero profert Hispania flores,
Vix Gallia & vix Belgium.
Hoc nemo nouit: solus Schuuenckfeldius illos
Inuenit vnus flosculos.
Ecce tibi dicit loca, dicit nomina, quisq;
Nunc inuenire illas potest.
Tàm laudem Tibi conciliat Schuuenckfeldius amplam,
Nomenq́. quærit splendidum,
Vt qua culta minus dicta es, cultissima dici
Iam terra possis, Slesia.
Ergóne debebis Medico plus, Slesia tanto,
Quam debet hic vel debuit?
Tempus ad exiguum Tu Slesia forte dedisti,
Vitam Tuo Schuuenckfeldio.
Sed Tibi perpetua dat viuere secula vita,
Debet quis ergò plura? quis?

Balthasar Tilesius Hirsbergius,
Poëta Cæsar. & Philos. M.
SILE.

SILESIAE GEOGRAPHICA BREVIS DELINEATIO.

Origo.

SILESIA QVASI ELYSIA MVTATA voce in similem eloquutionem, ab Elysiis tamen seu Lygiis [illegible] Nomine dicta fuit. Alii a conditore Populorum nomen accepisse Silesiam suspicantur. Hanc veteres Incolas Quadis, dein Lygios, praecipuè verò Elysios & [illegible] eo nomine appellatos Vandalos, Marcomannos, [illegible] fuerunt. Quos cum perpetuis migrationibus Populorum, crudelissimis bellis & [illegible] penè exhausti essent. Post eius interitum desertis sedibus veterum [illegible] Germanorum Gens Sarmatica Henetica origine, ex amplissimis illis Regionibus, quae nunc Russiae vel Moscouiae nomen habent, ab ipso Mari glaciali usque, ad [illegible] se commouit, &, duce Lecho, has terras occupauit, reliquiis incolarum, ut [illegible] accipere Imperium, coactis.

Poloniae Regibus subiecta fuit annis penè 860. Ante annos verò 250 circiter, propter discordiam Principum & ruinas Regni Poloniae, amissa a Polonis Silesia, facta est socia Regni Boemiae: quod olim ab eadem Gente Sarmatica, duce Zecho fuit constitutum, artibus ac consilio Iohannis Lucelburgensis Regis Boemici, qui fuit filius Henrici VII. Imperatoris, & Caroli IV. pater.

Situs seu Positus.

Ab ortu & septentrione Poloniam habet, a Meridie Morauiam & Boemiam tangit; ab occasu Lusatia terminatur.

Figuram obtinet ferme tetragonam, sed laterum inaequalium. Longitudo eius, quae est circiter milliarium 40, valde superat latitudinem, quae vix est milliarium viginti. Initium longitudinis est à gradu 42 ferme usque ad 30. & [illegible]. Maxima latitudo est graduum ferme 52. Minima paulo minor quam graduum [illegible].

Latus Orientale est à fontibus Vistulae, [illegible] ad radices Carpathi montis, non procul ab oppido [illegible] usque ad fontes alterius fluuii [illegible], non procul ab oppido [illegible]. Hoc latus ferme est milliarium 20.

Occidentale latus [illegible] à Luna, Queiss fluuiis, usque ad confluentem Bobera & [illegible], quae est ad oppidum Crossam. & est limes Silesiae versus Lusatiam & Marchiam Brandeburgensem, estque milliarium ferme 24. & amplius.

Meridio-

Meridionalis pars est a fontibus *Vistulæ vsq; ad Montem* [illegible]*gorum, Mumelam Iseramq; fluuios. Excurrit hoc latus in occasum ad iuga Montium Suditorum, qui diuidunt Boemiam à Silesia. Horum fermè milliaria 40. videlicet ab oppido Teschena ad fines Lusatiæ.*

Latus Septentrionale, *à fontibus Bredniciȷ & radicibus Carpathi vsq; ad confluentem, qui est Crosnæ & fermè est milliarium 40.*

Exposita est *ventis præcipuè Aquilonaribus & occidentalibus. Nam ad Austrum cingitur montibus Boemicis, ab ortu iugo Carpathi. Aquilones verò liberè ex Polonia in eam excurrunt & ex Marchia ac Lusatia occidentales.*

Partitio.

Silesia *vel est* Superior, *quæ ad Meridiem Sudetes montes, & Carpathum attingit, & habet Ducatum Teschinensem, Troppauiensem, Ratiboriensem, Opeliensem.*

Inferior *vicina est Polonia Maiori & Marchiæ, vt sunt Ducatus Bregensis, Vratislauiensis, Nissensis, Suidnicensis, Iaurensis, Legnicensis, Glogouiensis, Saganensis, Olsnicensis, Munsterbergensis Crosnensis.*

Hodie in DVCATVS, *vt nominant, distribuitur quindecim, ex quibus singuli sua nomina acceperunt à sua metropoli.*

Vratislauiensis,	Nissensis,	Bregensis,
Legnicensis,	Teschinensis,	Olsnicensis.
Suidnicensis,	Iaurensis,	Munsterbergensis,
Opeliensis,	Ratiboriensis,	Troppauiensis,
Saganensis,	Glogouiensis,	Crosnensis.

His addunt Aliȷ Ducatum Iegendo[illegible]*ensem, Lubissensem, & Comitatum Glo*[illegible]*ensem.*

Quilibet Ducatus *rursus suas peculiares obtinet* Diœceses, *seu* Districtus, *qui vulgò* Weichbilder *vocantur.*

BARONATVS LIBERI *quatuor* Freyherrschafften Stecke[illegible]

1. VVartebergensis, 2. Milesius.
3. Plessensis, 4. Trachebergensis.

Abbatiæ.

Leubusiensis, [illegible] Vratisl.
Abb. ad S. [illegible] Vrat. [illegible]
Camenzensis, Grissouiensis, Raudensis,
Gr[illegible]ensis, B[illegible]ensis.

Collegia Canonicorum.

Canonicatus Vratislauiensis ad D. Ioannem.
Glogouiensis, Nissensis.

Ratibo-

Ratiborensis, [illegible] Opoliensis,
Glogensis.

Cœnobia.

Trebnicense [illegible] Spiritualicense, [illegible] ad Quissam.
Lubenthalense, Strigoniense, Leubusense,
Ranbonense.

Vrbes & Oppida numerantur, 120.

Omnia ferme [illegible] mercatoribus & [illegible] opificum referta. Primaria sunt:

VRATISLAVIA, [illegible] *in lata [illegible] ad [illegible] celebris & [illegible] quam [illegible] vocant.*

Namslavia, Namslaw / *oppidum [illegible] Vratislau. Cives habet ex mercatura opulentos.*

Neoforum, Neumarckt / *oppidulum cum burgo.*

Smugra, [illegible] *Anno 966. ab Vrbano I.*

NISSA, die Neisse / *vrbs primaria ad [illegible] flun. sita. Sede Episcopali fulget.*

Grotka, *opp. mœnitum agro fertili non procul à Nissa fl. situm.*

Ottmochouium, Ottmachaw / *oppidulum apertum.*

Zuckmantela, Zuckmantel / *oppidum metallicum sub radicibus montium [illegible] positum. Ferri, Argenti, maxime Auri metallis clarum.*

Ringenhaida, *opp. [illegible] ferrarijs nitet.*

[illegible] *vrbs [illegible] Ducatus primaria cum arce Principis ad [illegible] Carpathi vulgo [illegible] sita. [illegible] habet [illegible].*

Freistadium, Freystettel / *opp. mœnitum textoribus telarum linearum frequens.*

Skotzovia, Royeff / *opp. muris cinctum.*

OPPELIA, Oppeln / *vrbs Ducatus [illegible] præcipua [illegible] habet. [illegible] Oderam [illegible].*

Bytonia, Bytom / Beuten / *opp. in confinijs Poloniæ ad Carpathum [illegible] Argenti fodinis [illegible].*

Tarnovitium, Tornowitz / *oppidulum metallicum, ad radices Carpathi positum, Metallis Argenti, maxime Plumbi [illegible] celeberrimum. Hic [illegible] & [illegible] ex scorijs Plumbi conflatur.*

Ratiboria, Ratibor / *vrbs [illegible] cum arce [illegible] integra [illegible]. [illegible] habet [illegible].*

[illegible] *oppidulum ad Oderam cum arce.*

Glogovia [illegible]or, [illegible] Glogaw / *oppidum ad N[illegible] [illegible]. In arce [illegible] præfe[illegible] Ducatus.*

T R O P P A V I A, Treppen/ *vrbs cum arce ad confluentem Mor[illegible] & Oppa[illegible] [illegible] Ducatus titulo insignis.*

V Vochstadium, Wochstatt/ *opp. mœnitum.*

M V N S T E R B E R G A, Münsterberg/ *vrbs antiqua ducalis, olim Ducibus Ol[illegible]ensibus parebat. hodie Regi Boiemiæ subiecta.*

Francosteina, Franckstein/ *oppidum ad Steinam [illegible] cum arce.*

R[illegible]na, Rechstein / *ob metalla Auri & Argenti clarum & celebre oppidulum.*

Silberbergum, Silberberg / *opp. metallicum à venis Argenti nomen accepit.*

S V I D N I C I V M, Schweidnitz / *vrbs primaria, ampla & elegans cum Burgo & Monasterio Monachorum. Incolis frequens. Beram coquit duplicem: vnam ex Tritico, quæ vulgo* Stier *vocatur; alteram hordeaceam* Bitterbier *haud improbi succi. Mola nitet papyracea.*

Str[illegible]um, Stregomum, Striege/ *vrbs satis ampla loco fert[illegible] sita, ob Margam, quæ vulgò* Sigillata Slesiaca *seu* Strigomiensis, *ad montem acutum D. Georgij eruitur, celeberrima. Celebritatem auxit Cereuisia quæ ibi paratur Triticea.*

Reichenbachium, Reichebach/ *oppidulum textorijs officinis frequens.*

Landeshuttum, Landshutte / *id est, specula Regionis oppidulum montanum à Mercatoribus Grusijs notissimum.*

Fanum Bulkonis, Bolckenhan / *paruum oppidum. Castrum habet munitum alto monti insidens à Bulcone Duce extructum.*

I A V R A V I V M, der Jauer / *caput Ducatus sui vrbs agro fertili sita. Monasterio & Arce, in qua residet Præfectus seu Capitaneus [illegible] Ducatus [illegible] & Iaurensis, ex[illegible].*

Bol[illegible]laua, Bo[illegible]law/ *vrbs fontium perennium scaturigine nobilis, a [illegible] [illegible] ad nemora inter campos & prata, Aeris salubritate [illegible] alteri cedens.*

L[illegible]berga, Lemberg / [illegible] *ad* [illegible] *flumium, agro fertili* [illegible] [illegible]. [illegible] *elegantia &* [illegible] *amœnitate* [illegible] [illegible] *Auri* [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible], verum hominibus & incolis frequens oppidum, ad confluentem Zaci & Boberi flum. intra Sudetes loco amœno positum. Procul [illegible] ob thermas vicinas, quotannis ab ægris frequentatas. Hic tela linea tenuissima candidissima, vulgo [illegible] magno numero conficiuntur, quæ in varias & remotas terras distrahuntur: in quibus texendis mirabilis fœminarum industria solertiaq; perspicitur. Ingentes calamitates pertulit, Anno 1549. 18. die May, cum ex [illegible] subortis flammis præter templum & suburbia, tota conflagrasset: instaurata tamen, elegantiam potius quam singularem magnificentiam in ædificando præ se ferre videtur.

Et LVstrat taVrI fVLgentIa CornVa phœbVs,
Vrbs à CerVIno Monte VoCata IaCet.

BREGA, der Brieg / vrbs pulchra & amœna ad Vialum extructa, cum arce, Principis sede & gymnasio spectabilis.

Strelinum, Strelen / opp. agro fertilissimo & commodo situm. Hoc [illegible] Mediastinum regionis fere obtinet.

Olavia, die Olaw / oppidum pulchrum & elegans cum arce ducali.

VVolavia, Wolaw / opp. loco vdo inter piscinas situm. Vitriolum hic excoquitur ex Melanteria cæruleum. Arcem habet.

Nimitium, Nimpsch / immœnitum oppidulum. Arx in monticulo ei adiacet pulchra.

OLSNA, der Oelse / vrbs ducalis primaria, ad Oderam fluuium sita. Arcem habet, in qua Princeps residet.

Trebnitium, Trebnitz / oppidulum Cœnobio Virginum fulgens.

Streplinia, Strepplin / oppidulum immœnitum.

Bernstadium, Bernstadt / oppidulum ad Vleidam fl. cum arce.

LIGNICIVM, Liegnitz / vrbs plano loco posita, ducalis, elegans & probè munita. Cui annectitur arx & palatium Ducis. Non procul ab vrbe fluit Cattus fl.

Aurimontium, der Goldberg / ad Cattum fl. oppidum, olim ob Auro metalla [illegible]. Præ cæteris scholis maxime floruit, ac principem inter Silesiacas locum tenuit; ex qua [illegible] plurimi viri, doctrina & pietate præstantissimi Reipublicæ [illegible] prodiere. [illegible] quam ex [illegible] maximam, pristinam [illegible] amisit.

Parchvvitium, Parchwitz / oppidulum [illegible] ad Oderam, arcem [illegible].

Hanovia, Hanaw / oppidum munitum ad Cattum fl. cum arce. [illegible] ingentes calamitates pertulit, [illegible] magna ex parte [illegible] est.

 Lube-

Lubena, Lüben/ *oppidum mœnitum.*

SEGANVM, der Sagan/ *urbs Ducatus titulo donata, eo loco ubi Boberus & Queissus confluunt ad vastæ sylvæ extructa. Abbatiam habet, & officinas, in quibus ferrum cuditur durius, excellit.*

Naumburgum, Naumburg am Bober/ *oppidulum exiguum.*

GLOGOVIA, Gros Glogaw *urbs Ducatus sui princeps & collegio Canonicorum spectabilis, ampla, commodissimo loco sita. Agrorum circa urbem magna fertilitas & rei pecuariæ insignis studia.*

Freistadium, ἐλευθερόπολις, *opp. est ligneum positum quasi in valle. Cingitur undique montibus & locis editioribus ad omnes plagas cœli præterquam ad Aquilonem proximum ortui solstitiali. Hic linea tela magno numero conficiunt.*

Gura, der Gur / *opp. non valde inæquale Freistadio, situm in limite Polonico, loco edito exposito omnibus ventis præsertim Aquilonibus. Forum frumentarium habet locuples propter situs opportunitatem ad Poloniam.*

Sprotta, Sprottau / *opp. Freistadio paulo minus, antiquissimum post Glogoviam & Beuthaniam, loco amœno & commodo extructum. Ad Meridiem Bobero alluitur; ad alteram partem fluvius minor Sprotta dictus alluit. Ex versu ortum situatur loco, qui circundatur a fluvio & paludibus. Cœnobium virginum.*

Grunberga, *Prasia [illegible]*, Grünberg/ *opp. est recentissimum in valle [illegible] amœnissima situm, quæ egregiis ornata est commoditatibus.*

Suibusium, Schwiebussen/ *opp. ultra Viadum versus Aquilonem & Poloniam, loco opportuno positum, ubi magna omnium rerum necessariarum copia.*

CROSSNA, Crossen / *urbs Silesiæ extrema Marchiam versus, [illegible] Bobero & Viadro. [illegible] Olim [illegible] in possessionem [illegible] Marchiones Brandeburgenses. [illegible] vini feracissimum.*

Sul[illegible]a, [illegible] *ad [illegible] Oderam [illegible].*

[illegible]

[illegible]

VV[illegible] *Anno [illegible]*

[illegible]

[illegible]

[illegible], Baronatus titulo insigni, [illegible] Poloniæ minoris in Ducatu Tessinensi.

TRACHENBERG, Trachenberg, oppidulum Baron. [illegible] loco ad Barthum [illegible] Pisces [illegible], maximè [illegible].

GLOGOVIA, [illegible] urbs ampla [illegible] speciosa [illegible] amœnissimam & commodissimam ad [illegible]. Omnium rerum ad vitam [illegible] necessariarum [illegible] exuberat. Caput totius Comitatus.

Landecum, [illegible] opp. ad [illegible] fl. aquis medicatis clarum.

[illegible], oppidulum [illegible].

[illegible] opp. [illegible].

VVundsche [illegible] oppidum.

ARCES Principum, Baronum, Equitum, Nobilium plurimæ.

PAGI circiter sunt 19[illegible]00 & plures.

Montes

PROPRII seu Regionis, vt Zobotus, [illegible] mons.

LATERALES, vt Carpathi iuga, & [illegible]

A Meridie Silesiam claudunt montes SUDETES, qui pars [illegible] sylvæ ab Hermunduris progressi, ab occasu [illegible] ad Carpathi iuga excurrunt. Varia sortiuntur nomina. Tractus ille ab Isla fluuio [illegible] ad Moravos vsq; quod Bohemiam respiciant, [illegible] Riphæos, à [illegible] Sarmatiæ populo, qui secuti Zechum in Bohemiam, vt [illegible] suam appellationem [illegible] montibus impresserunt; etiam [illegible] Horkonosse, vulgò [illegible] ab [illegible] quibus [illegible] sunt. Loca eorum præcipua sunt:

GIGANTEUS mons propriè, Accolis der Riesenberg [illegible] sunt, appellatur, quòd præ alijs gigantis instar emineat [illegible] seu Italorum montanum [illegible] propter Metalla & [illegible] etiam ab Italis scripto celebratur, habetque Auri, Argenti, [illegible], magnum [illegible] proxime [illegible] Metalla [illegible] magna [illegible] Auri, Argenti, [illegible] & [illegible] existente Metalla [illegible]. In eius [illegible] Riesengrund, Teuffelsgrund, [illegible] ante paucos annos [illegible] ex [illegible] Index [illegible] der [illegible] vocatur.

 De

De Spectro seu montano Dæmone, patriè Rübenzal, qui frequenter ad gigantæum montem oberrare solet, multi multa fabulantur. Georgius Agricola Medicus diligentissimus Metallorum scrutator, libro de Subterraneis duplex Dæmonum, qui in quibusdam Metallorum versantur fodinis, constituit genus. Alios facit truculentos & terribiles aspectu, qui plerunq; Metallicis sunt infesti atq; inimici, qualis fuit Annebergius ille, qui operarios duodecim amplius flatu interfecit in specu, quæ Corona Rosacea appellatur. Equi etiam specie habentis procerum collum & truces oculos dicitur visus. Philosophi hos & similes Dæmones, qui truculenti sunt & natura improbi, nominant Brutos & Rationis expertes. Sunt deinde Mites, quos Germanorum alij ut & Græci vocant Cobalos, quòd hominum sint imitatores. Nam quasi lætitia gestientes rident & multa videntur facere, cum prorsus nihil faciant. Quidam hos nominant Virunculos montanos, Bergmennlin. Damnum hi dare non solent excisoribus Metallorū; sed vagantur in puteis & cuniculis, & cum nihil agant, in omni laborum genere videntur se exercere. Non lædunt unquam nisi prius ipsi cachinno fuerint aut maledicto lacessiti. Ad hoc Dæmonum genus referri posse Gigantæum spectrum ex prædictis liquido constat: quòd, quamvis varia forma & specie, modò Monachi cucullati, modò Senecionis metallicorum more vestiti, iam Equi generosi, iterū Galli, Corui, Vlulæ, aut Bufonis maximi &c. se conspiciendum offerat, miroq; gestu sæpe Hominibus ea loca perlustrantibus illudere soleat; tamen nulli unquam noxam aut damnum intulisse, nisi prius cachinno aut maledicto prouocatus fuerit, certò constat. Tunc enim cœlo iam prorsus sereno & aura silenti, in momento ingentia & horribilia tonitrua ac fulgura cum imbribus largis suborta esse, plerique experti sunt.

FLINZBERG. die Abendburg / Mons inter Quisi & Zaci fontes situs olim ob ingentem thesaurum illic reconditū famosus. Quem cum Impostor quidam Hieremias Walaner à Greiffelstein Pannonius magus suus, ut ipse narrabat, [illegible] à Dæmone montano olim [illegible] explorasset, multos [illegible] ex [illegible], leves cauillis, vana spe exurtiens, commouit: à quibus [illegible] [illegible]

[illegible]

MAL[illegible]

Melius vulgo, [illegible] est ea parte Silesiæ, ad Generosum Dn. Christophorum [illegible] in castris Kynast & [illegible] pertinens: altera vero parte [illegible], passim die [illegible] Iser[illegible] [illegible] Dn. [illegible] Heinius in Friedland & Reichenberg [illegible] annexum. In hac aurei ramenta, grana, Rubini, Granati, [illegible], Sapphiri [illegible] reperiuntur.

Fovea nivalis, die [illegible] sunt profundissima [illegible] montibus [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt.

Hi vero ex his montibus oriuntur.

Albis, die Elb/Albe, fluvius Germaniæ maximus: [illegible] [illegible] Sudetrii ad fines Silesiæ, gemino [illegible], nulli [illegible] claritate inferior, ex fonte vulgo, das weisse Wasser ob [illegible] [illegible] superfluit, candidum, dicto scaturit. Hic mox [illegible] den [illegible] occasum versus tendens, paulò post [illegible] versus reflectitur, & ex iugo summo devolutus in vallem, den [illegible] rivulis innumeris auctus, priori teutonico amisso, Albis nomine [illegible], quod, [illegible] per Bohemiam, Misniam, Saxoniam in Oceanum [illegible] germanicum defert. [Albis quasi Alba, [illegible] [illegible] ab [illegible] fontis colore qui [illegible] conspicitur, quò & teutonicum, Elb/[illegible] Alba/ & [illegible] Labez inversa litera alludere videtur.]

[illegible], die Aupe, ab Oupadem [illegible] hochfallende sonat, non procul ab [illegible] caput tollit, [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] ferè pervenit præceps ex iugis montium devolvitur, per vallem Gigantum & angustias subiacentium montium fauces elapsus Trutenaviam [illegible] & sub [illegible] Albi commiscetur.

Isera, die Iser, Gizera Boiemis [illegible] fluvius ex paludibus collectus vel quod lento gradu fluat. Hic duplici fonte scaturit, & plurimis rivulis [illegible] Fagorum coniunctis [illegible] [illegible] [illegible] lente [illegible], [illegible] ex montibus decurrit. Turnavium & [illegible] [illegible] [illegible] sub Brandusio ab Albi absorbetur.

Bober, der Bober, Sclavis [illegible], quod ad eius ripas frequentes capiatur. Nascitur iuxta [illegible] oppidulum [illegible] [illegible], Landshutum, [illegible], [illegible], Lehnam, [illegible], [illegible], Sprottam, Saganum oppida alluit & ad Crossenam à Viadro recipitur.

[illegible], der [illegible] a Sclav. Zakako, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] multis rivulis [illegible] Thermas præterfluit & ad [illegible] Bobero infertur. Truttarum [illegible] [illegible].

Quis-

QVISSVS, der Queis / limes Silesia, cum Luza Lusatiam versus in montanis supra [illegible]eren pagum venis plumbi candidi celebrem enatus, Fridebergam, Gryphimontium, Lissam, Laubanum, Naumburgum oppida attingit, & prope Seganum Bobero inseritur. Margaritas generat, & piscibus optimis abundat.

CATTVS, die Katzbach / initium sumit ad pagum Ketschdorff & fluens Schœnouium, Goldbergam, Legnicium, Parchvvitium ad Sleraniam Viado miscetur. Aureas vehit arenas.

LACVS Gigantæo monti duo adiacent. Prior, occiduus maximus der grosse Teich / a meridie [illegible] circundatur altissimis perpetuis nivibus rigentibus: ex parte septentrionali assurgunt scopuli [illegible]. Aqua ipsa nigricat dira & stygia facie, immensæ altitudinis fundoque caret. Nullos alit pisces nec aliud quicquam viuens. Alter orientalior & depressior magis, der kleine Teich vulgò, in quem multæ aquæ perpetua ex montibus [illegible] ingrediuntur. Truttis abundat maximis nigricantibus [illegible], optimi saporis ac probi succi. Ad septentrionem effundit torrentem [illegible] perennem, qui sub Lomnicio Bobero immittitur.

ALTER [illegible]torum tractus incipit [illegible] montiū Glocensium, & desinit [illegible] Teschinensi ad Carpathi iuga, dirimit Morinos a Silesia, & varia sortitur nomina, Montes Morinorum, Nissenses, das Mährische gebirge/ Neissische gebürge/das Gesencke. Et hi Metallis fertiles sunt, vt in [illegible]antiela & Ziegenhals. Abundant Phyllitide herba.

CARPATHI IVGA ab orientali plaga Silesiam tangunt [illegible], ab Hungaria & Polonia prope Teschenam & Bythomiam oppida, separant die Vngerischen gebirge / Iabelunca vulgò. Argenti & plumbi [illegible] [illegible] sunt. Fluuij ex his oriuntur:

VIADVS, [illegible], Ptol. Viadrus, Germanis Plin. Odera, die Oder à [illegible] vel [illegible]ando, quòd inundationibus crebris latè vicinos campos vastet. Maximus Silesiæ [illegible], ex radicibus Carpathi prope vicum [illegible] oppidum [illegible] dimanat, irrigans Silesiam, Marchiam & Pomeraniam, tandem apud Caminum in Mare Pomeranicum erumpit. [illegible] habet Oderberg, [illegible], [illegible], Vratislauiam, [illegible], [illegible], Crossenam, Francofurtum, Gryphenhagen & [illegible].

VI[illegible] [illegible]

[illegible]

in Borussia sinum aqua dulcis, [illegible] vel quasi mare [illegible] se exonerat.

Montes Regionis proprij

Z[illegible]OTHVS mons, [illegible] mons Marmore variegato nobilis in planitie duobus milliaribus à [illegible] urbe situs. *In circuitu complectitur Pass. M CCCC. Olim arcem in eo extitisse Zoteberg* [illegible] *dictam rudera testantur. Subiacet Zabothi[illegible] opp* der Zobten.

Mons D. GEORGII, S. Georgenberg / *Mons ad Strigam Auri fodinis vetustis & Terra quæ hodie Sigillata appellatur, celebris.*

A[illegible]VTVS mons, der [illegible]berg / *mons in acutum tendens ad pagum Probsthain, multarum herbarum ferax.*

GRADECIVS seu G[illegible]Z[illegible]S mons, der [illegible]berg / *Huic insidet Castrum probè munitum in [illegible].*

FVR[illegible]N[illegible], *arx vetusta & nobilis [illegible] rum, P. M. CCC à Stragomio a Bulcone Duce extructa, Hanc possidet Magnif. Dn. Cunradus ab Hobberg*

KYNAST, *castrum intra Sudetes prope Zacum fluvium alto monti insidens antiqua & nobili Dominorum Gutschl[illegible]orum familia clarum.*

GREIFFENSTEIN, *arx Generos. Dn. Christoph. Gutschy non longe a Quiss fluvio in rupe dura extructa.*

KVNSBERG, *olim* Furstenberga *arx.*

BOBERSTEIN, *arx vetusta in rupe ad Boberum extructa.*

Fertilitas.

Regio hæc quamuis septentrionalior maiorem habeat Cæli inclementiam & terræ horriditatem, tamen adeo fertilis & benigna mater, vt larga cum vbertate fundat res, quibus vita nostra non potest carere. Agri meliores, quales ad Strelam & Lubischium, vbi quasi semen Regionis, dein ad Glogouiam, medimnos fert octonos, aut etiam denos: & tanta Deo dante frumentorum est copia, vt vicinæ etiam gentes sæpe numero inde alantur.

Iumentorum *etiam optimorum copiam ad escam & laborem affatim educat & suppeditat vicina Polonia.*

Lacticinia tam sunt copiosa itaq; proba, vt etiam apud exteras gentes ea clara sint multæq; familiæ nobiles inde ditescant. Nec desunt Sylvæ quæ alunt feras ad vsus & delitias hominum crebriores quàm alibi.

Flumina *piscosa maiora & minora sunt multa: præterea* Stagna *ingentis magnitudinis; insuper Piscinæ arte manuq; factæ permulta, quæ præbent Pisces eximiæ bonitatis & salubritatis, ita vt hac in parte nulli cedat [illegible] non ex prouincijs Germaniæ.* Metalla *item Aurea & Argentea, Æs, Ferrum & Plumbum, Lapillosq; & Gemmas gignit. Nec desunt*

Thermæ multis salutares. Montes & Campi, gramina & herbas in pabulum iumentorum & ad Medicinam salutares largiuntur. Vinum pluribus in locis colitur, præsertim in Silesia inferiori, subausterum quidem, sed non in[illegible]ommodum.

Cereuisia autem tam Hordeacea quàm Triticea magnæ probitatis multiq; nutrimenti passim coquitur: inter quas præcipuam habet laudem Vratislauiensis. In summa, omnia ad vitam necessaria vilioris sunt precij quam in regionibus finitimis.

Religio.

Sub Idolomania Ethnica, integra fuit periodus, anni circiter quingenti. Qua deleta sub Othone I. Anno Christi 965. Religionem Christianam profiteri cepit. ~~[illegible]~~

Scholæ.

In multis vrbibus fouentur. In quibus exculta sunt literis & disciplina multa præclara ingenia, quorum in Ecclesia & ciuili vita vsus est. Primaria sunt:

GOLDBERGENSIS, multis annis fuit magistra nostræ Gentis, quam aluit beneficentia Principum Legnicensium, ibiq; ingenia multorum felicissimè informauit vir æterna laude dignus Valentinus Trocedorfius, ex cuius ludo tanquã ex equo Troiano magna examina doctorum prodierũt.

VRATISLAVIENSIS, sumtibus amplissimi Senatus viget.

BREGENSIS, liberalitate Georgij Ducis Bregensis erecta.

SVIDNICENSIS.

FREISTADIENSIS.

Mores.

Incolæ subrubicundi, valde sanis corporibus, humani & ciuiles, diuturnioris vitæ, [illegible] crebro & [illegible]e inebriantur.

Ingenia [illegible] duæ [illegible] sunt, quæ vtplurimùm media sunt inter [illegible] & Melan[illegible] [illegible] plerunq; in illis, qui doctrina & [illegible] naturalis [illegible] morositas. [illegible] verum [illegible] cultura ex literarum [illegible] apparet, ingenia [illegible]orum non solùm optimè [illegible] ere ea elegantem quandam [illegible] & plurimos ad[illegible] [illegible] exponere & pro[illegible].

Illo-

Idioma.

Lingua magna ex parte est Germanica, quamuis in finibus Poloniæ etiam Polonicè loquantur.

Viri docti Theologi.

Abrahamus Bucholtzerus Freistadiensis [illegible] Grunberg.

Abrahamus Scultetus Grunbergensis M. [illegible] aulicus Heidelbergensis.

Adamus Cur[illegible] Vratislauiensis.

Amandus Polanus à Polansdorff Oppauiensis D. & Professor Basileæ.

Ambrosius Moibanus D. Vratislauiensis.

Andreas VVencelius Hainensis [illegible] in Academia Francofurtensi.

Bartolomæus Pitiscus M. [illegible] Heidelbergæ aulicus.

Christophorus Pelargus Suidnicensis Professor Francofurt.

Dauid Paræus Francosteinius D. & Professor Heidelbergensis.

Esaias Heidenreich Leoberg. D. & Pastor Vratislauiæ.

Franciscus Fierling Nissensis Vratislauiæ Archidiaconus.

Georgius VVeinrich Hirsbergius D. & Superattendens Lipsens.

Hieronymus Mencelius Suidnic. M. Superattendens Eislebian.

Iohannes Aurifaber Vratislau. D. & [illegible] Vratislau.

Iohannes Fleischerus Vratislau. D. & [illegible].

Iohannes Hessus D. Vratislau.

Iohannes Scholtzius Vratisl. præposi. Ecclesiæ ad S. Bernhardũ.

Iohannes Scholtzius Fil. M. [illegible] Vratisl. ad Mariã Magdalen.

Laurentius VVidemannus Seganensis.

Lucas Pollio Vratislau. [illegible] ad D. Magdalenam.

Petrus VVirth Leoberg. D. Canonicus Vratisl. & Lignicensis: Collegij B. virg. in Acad. Lipsens. collega.

Petrus Calaminus D. & Professor Heidelbergæ.

Sigismundus Sueuus Freistadiensis præpositus Ecclesiæ ad S. Bernhardum.

Zacharias Polus Gryphibergensis M. Superattendens Bernbergensis.

Zacharias Vrsinus Vratislau. D. & Professor Neostadij.

Iure Consulti.

Albertus Kindlerus Hirsbergius Cancell. inferioris Lusatiæ.

Andreas Heugel à Polockvvitz Consil. & Cancellarius Lignibregensis.

 Andre-

Andreas Sartorius Brigensis & Professor Francofurdensis.
Daniel Printz Leoberg. Orator & Consil. Cæsar.
Georgius Kahl Hirsberg. D. & Consil. Cæsareus.
Georgius Tilenus D. & Consil. Olsnicensis.
Georgius Sebitius D. Vratislauiensis,
Henricus Stephanus Vratislauiensis D. & Consil. Cæsareus.
Hieremias Setzerus Suidnicensis D. Academiæ Francofurt.
Hieronymus Treutlerus D. & Orator.
Iacobus Monauius Vratislau. Historicus & Consiliarius Ligio-Bregensis.
Ioachimus Spechtius Glogou. D. & Consil. Ligio-Bregensis.
Iohannes Hessus Vratislau. D. & Consil. Cæsarius.
Iohannes Reiman Leobergens. D. & Consil. Ligio-Bregensis.
Michael VVirth Leoberg. D. Cancell. Coburgens. & dein Ordinarius Lipsensis.
Nicolaus Reusnerus Leoberg. D. & Professor Iehnensis.
Sebastianus Gerstmannus Boleslau. D. & Professor Francofurtensis.
Valentinus Thilo Lignicensis D.

Medici.

Andreas Aurifaber Vratislauiensis D.
Abraham Seylerus D. Medicus Vratisl.
Andreas Butnerus D. Medicus Vratislau.
Balthasar Gitlerus Leobergensis D. & Collegij Medici in Acad. Lipsica Decanus & Professor P.
Caspar Hoffman, Leoberg. D.
Caspar Firling Freystad. D. Physicus Grunberg.
Caspar Packisch D. Vratislau. Physicus.
Christophorus Rumbaum Iaurensis D. Medicus Vratislau.
Daniel Rindfleisch Vratislau. vtriusq; Medic. D. Poliatros.
Daniel Schepsius D. Physicus Suidnicensis.
Fridericus Sebitius D. Ducis Bregensis Med.
Georgius VVirth Leobergens. D. Ludouici Vngariæ & Bohemiæ Regis Medicus, & Decanus Budissinensis.
Georgius VVirth Laubanus D. Caroli V. & Philippi F. Hispaniarum Regis per annos octo ferè Medicus.
Georgius VVirth Leoberg. D. Viennensis Medicus.
Georgius Rumbaum D. Strelensis Physicus.
Iohannes Crato à Krafftheim Vratislau. III. Imppp. Cæss. Auggg. Medicus intimus &c.

Iohan-

Iohannes Hermannus D. Professor Vitebergens. Poliater Vratislauiensis.
Iohannes Iessenius à Iessen Vratisl. D.& Professor Vitebergens.
Iohannes Langius Leoberg. V Palatinorum Electorũ Medicus.
Iohannes Mencelius Glogou. D. patriæ Physicus.
Iohannes Montanus Med. Strigon
Iohannes VVoyselius Vratislau. D. Medicus Cæsarius.
Laurentius Scholtzius D. Medic Vratisl.
Melchior Sebizius D. Physicus Argentinensis.
Nicolaus Sibenbar D. N[illegible]s Phys.
Paulus Fridvvard D. Medic. Vratisl.
Paulus Hessus Vratisl. D. Olinensis Physicus.
Petrus Monauius Vratislau. Medicus Cæsarius.
Sigismundus VVoysellus D. Vratisl. Physicus.
Tobias Fischerus D. Poliater Suidnicensis.

Historici.

Abrahamus Bucholtzerus Freistadiensis.
Elias Reusnerus Leorinus Historiar. Professor in Academia Ienensi.
Godefridus Bucholtzerus Grunberg. Notarius Gorlicensis.
Ioachimus Curæus Medicus.

Mathematici.

Dauid VVolckenstein Vratisl. Professor Argentinensis.
Martinus Heluigius Vratislauiensis.

Scholarchæ.

Laurentius Circlerus Goldbergensis Patriæ & Bregensis gymnasij Rector.
Laurentius Ludouicus Leoberg. Scholæ Gorlicensis Rector.
Martinus Heluigius Rector scholæ Vratisl. ad S. Elisabetham.
Martinus Taburnus M. Goldbergensis scholæ Rector.
Melchior Tilesius M. Hirsberg. Rector scholæ Bregensis.
Nicolaus Steinberger Vratislauiensis P. L. & Scholæ S. Elisabethæ Rector.
Petrus Vincentius Rector scholæ Vratislauiensis.
Valentinus Friedland Trocedorfius literas artesque bonas in Schola Goldbergensi summo studio, diligentia atq; fructu docuit.

Poëtæ.

Andreas Calagius Vratisl. P. L.

Balthazar Exnerus H[illegible]berg. M. P. L. & Notar. Pub.
Caspar Conradus Vratislau. M.
Elias Reusnerus Leoberg.
Fridericus Consmannus Sagan. P. L.
Georgius Martinus Sagan.
Georgius Helmricus Goldberg. M.
Georgius Tilenus Aurimontanus I. D.
Iohannes Cyaneus Syluanus P. L.
Martinus Kinnerus M.
Matthæus Rudinger Fraustadiensis M.
Melchior Laubanus M. & P. L. Prorector scholæ Goldberg.
Nicolaus Reusnerus I. D. Com. Pal. & Professor Iehnensis.
Salomon Frentzelius Vratislau. P.L. Rector Rigensis.
Samuel Latochius H. Breg. P. L.
Simon Grunæus P. L. Diac. Legnicensis.
Vitus Velius Poeta D. Ferdinandi.

Pictores excellentes.

Iohannes Montanus Medici filius.
Martinus Koberus excellens pictor Sigismundi III. Poloniæ Regis.

Artes Mechanicæ.

Magna est vbiq; Opificum multitudo. Conficiuntur Panni maxima in copia cùm lanei tum linei. Linum enim plurimum optimumq; legitur, ex quo subtilißima & candidißima telæ conficiuntur.

Commercia.

Mercaturam crebrò exercent & in remotißimas terras peregrinantur. Magna sunt Mercimonia ex Lino quod tractatur à feminis nobilibus & alijs: ideo Pecunia in hanc Regionem importatur ex pretio Pannorum, Lini, Telarum tenuißimarum, Rubia tinctorum, Ferro, Plumbo, Lithargyrio, &c.

Oeconomia.

Accessit [illegible] alijs [illegible] & cura faciendi necessarios [illegible]res, [illegible] Oeconomia, in quibus [illegible] operis domesticis [illegible] non [illegible] verùm etiam a mulieribus [illegible] nobilibus & [illegible] consuetudine ingens decus est, modestia [illegible] Matronarum, [illegible] Oeconomiæ præcipuè gubernant, quarum [illegible] figura [illegible] corporis excellentes [illegible], & [illegible] Dei, ad [illegible] mores, ad [illegible] Oeconomicam à

cam à prima vsq; ætate assuefiunt, coloq; & fuso, ne per otium torpeant, operam impendunt atq; ad omnem honestatem erudiunt.

Victus.

Victus etiam mundior & elegantior est quàm inter alias Gentes: quæ quidem mundicies, cùm sit nutrix valetudinis & multarum virtutum, laude digna est.

Politia.

Summus Magistratus Boiemiæ Rex seu Imperator.

Constituitur à Rege Præses totius Prouinciæ vir princeps plerumq;, penes quem suprema in Regione est autoritas. Singulis dein Ducatibus sui tribuuntur Præfecti ex arbitrio Regis, quem tamen certa leges circumscribunt.

Vratislauiæ *supremum ex Statibus Prouinciæ conuocatur Tribunal,* das Oberrecht/ *vbi etiam Rex lege agit in eos, qui quocunq; modo deliquisse visi sunt.*

Nunc ex autoritate Cæsarum nostrorum in eadem vrbe constitutum est Consilium Cæsareum, *vulgo Camera, ex viris magnæ dignitatis & sapientiæ, qui ordinis & disciplinæ in hac Regione nomine ipsius Cæsaris sunt custodes.*

D. IOHANNES SITZCH, *Episcopus Vratislauiensis & simul Cæsaris nomine Prouinciæ præses.*

PRINCIPVM *supersunt hodie tres familiæ.*

BREGENSIS, *quæ etiam tenet Ducatum Legnicensem. Dominatur nunc Ioachimus Fridericus Dux Bregensis & Lignicensis.*

TESCHINENSIS, *VVenceslaus Dux Teßinensis.*

OLSNICENSIS, *Carolus Dux Olsnicensis & Münsterbergensis.*

Reliqui Ducatus, *extinctis veteribus Dominis, peruenerunt sub potestatem Regum Boiemiæ. Vnum tamen tractum in Ducatu Tropauiensi & alterum in Opeliensi impetrauit à Ludouico Rege Georgius Marchio Brandeburgensis, qui Regi adolescenti fuit adiunctus tanquam pater, & optimè de toto Regno fuit meritus.*

Crosnam *etiam & Zulichiam oppida, quæ olim fuerunt ditionis Glogouiensis, ante annos 80. ex transactione in possessionem acceperunt Marchiones Brandeburgenses. Hodie per Capitaneum administrantur.*

Barones liberi.

Curtzbachij,	Donauienses,	Gutschij,
Kitlitzij,	Malzanij,	Opperdorfienses.
Promitzij,	Rederi.	

Nobi-

Nobiles ſunt innumeri:

Familiæ veteres, quæ per multa ſecula claruerunt:

Bockij,	Crekvvitij,	Credlitzij,	Debſchitzij,
Gierſdorffij,	Glaubitzij,	Gutſchij,	Hockij,
Hohbergij,	Hockij,	Ienckvvitzij,	Kalckreuteri,
Kanitzij,	Knoblochij,	Kotvvitzij,	Lælhij,
Logij,	Mulheimij,	Noſtitij,	Nympſchij,
Rauſendorfij,	Rechenbergeri,	Rederi,	Reibnitzij,
Reichenbachij,	Rotkirchij,	Schellendorfij,	Schindelij,
Schonaichij,	Scoppij,	Schvveidnitzij,	Seidelitzij,
Spillerj,	Stangij,	Tſchammeri,	VVarnſdorfij,
Zetteritzij, &c.			

GVBERNATIO *Politica iuſta eſt, & vbiq; in vrbibus* Senatus *honeſtis legibus & Ariſtocratica gubernatione vitam Ciuium regit.*

CIVES, Patritij, Mercatores, Opifices, Agriculturam exercent.

RVSTICI, Agricolæ, Villici *extra vrbes in pagis habitant, & vt plurimùm Agriculturæ dant operam.*

STIR-

DE PLANTIS IN GENERE.

Stirpium summa genera.

Stirps, *φυτὸν à crescendo, est corpus viuum facultate vegeta cōnstans. Huius summa genera quatuor sunt.*

- **Arbor**, *Δένδρον est planta, quæ è sua radice stipitem habet ligneum, vnicum, crassum: ex quo rami nascuntur multi, brachiorum instar diffusi. Huius partes vel*
  - **Perpetuæ**, *quæ semper & perpetuò adsunt, vt*
    - *Radix*
    - *Caudex*
    - *Rami*
    - *Cortex*
    - *Lignum*
    - *Matrix*
    - *Succus.*
  - **Annuæ**, *quæ non perpetuò adsunt, sed subinde pereunt ac decidunt*
    - *Flores*
    - *Calyces*
    - *Iuli*
    - *Fructus*
    - *Semina*
    - *Capitula*
    - *Siliquæ*
    - *Valuulæ*
    - *Inuolucra*
    - *Vmbella*
    - *Pappi.*

  (A frutice tantùm diuturnitatis & magnitudinis ratione differt.)
- **Frutex**, *θάμνος, planta est, quæ ab radice, caule multiplici, lignoso, durabili, ramosóq; se attollit, vt Corylus, Rhamnus.*
- **Suffrutex**, *φρύγανον, Cremium nonnullis, mediam inter herbam ac fruticem, naturam & consistentiā habet; quia lignosis cauliculis ad fruticem naturâ accedit, quatenus verò humile, herbas.*

  Partes habent, partim cum Arboribus: partim cum Plantis communes.
- **Herba**, *βοτάνη, πόα, est planta, quæ sine caudice à radice foliata prouenit, semenq; caule fert molli haudquaquam lignoso. Huius partes*
  - **Necessariæ omninò**
    - **Internæ**
      - *Medulla*
      - *Succus.*
    - **Externæ**
      - *Radix*
      - *Caulis*
      - *Vena seu fibra.*
  - **Minus necessariæ**
    - *Pedunculi*
    - *Folia*
    - *Flores*
    - *Semina*
    - *Fructus.*

Differentiæ.

Plantarum Aliæ sunt

- *Terrestres, Aliæ*
  - *Montibus gaudent vt*
    - *Fagus*
    - *Acer*
    - *Gentiana*
    - *Helleborus albus*
    - *Rhodia radix.*
  - *Planitiem adamant, vt*
    - *Triticum*
    - *Hordeum*
    - *Rubia tinctorum*
    - *Scabiosa.*
  - *Viuunt in terra*
    - *Pingui vt Triticum, Rubia tinctorum, Hordeũ*
    - *Macra, Auena (Linũ.*
    - *Mediocri, Secale*
    - *Saxosa, Tigopyron*
    - *Arenosa.*
- *Aquosæ, delectantur Aquis vel*
  - *dulcibus*
    - *fluuijs, vt Fluuiatiles*
      - *Alsine fluuiatilis*
      - *Millefolium aquatile*
      - *Lysimachia flore roseo.*
    - *fonticulis limpidis vt Fontanæ*
      - *Nasturtium palustre*
      - *Berula*
      - *Sium aquaticum*
      - *Hepatica fontana.*
    - *paludibus, vt Lacustres*
      - *Nymphæa*
      - *Potamogeton*
      - *Morsus Ranæ*
      - *Lenticula palustris.*
  - *salsis, vt Maritimæ*
    - *Soldanella*
    - *Crithmum marinum*
    - *Corallium, Salicornia.*
- *Amphibiæ, quæ in vtrisq;, id est, quæ in lacubus, terra vel Mari & Montibus vel asperginosis locis & littoribus nascuntur.*

Vsus

Vſus.

- *Plantarum Aliæ*
  - *inſeruiunt Gulæ, vt*
    - *Olera*
      - *Lactuca*
      - *Caules*
      - *Braſsica*
      - *Spinachia.*
    - *Frumentacea*
      - *Frumenta*
        - *Triticum*
        - *Secale*
        - *Hordeum*
        - *Auena.*
      - *Legumina*
        - *Milium*
        - *Panicum*
        - *Manna.*
    - *Fructus* —
      - *Poma*
      - *Pyra*
      - *Nuces.*
  - *aſpectu iucunda*
    - *Bellis pleno flore*
    - *Malua roſea multiplex*
    - *Blitum variegatum*
    - *Mireguilioſa*
    - *Aloë*
    - *Ricinus & pleræq; coronaria.*
  - *Odoris ac ſpiramenti gratiá placent*
    - *Violæ*
    - *Roſæ*
    - *Ocymum caryophyllatum*
    - *Caryophylli domeſtici*
    - *Maiorana*
    - *Meliſſa.*
  - *Medico vſui deſtinantur*
    - *Angelica*
    - *Scordium.*
    - *Chamædrys*
    - *Centaurium minus*
    - *Helleborus & huiuſmodi.*

Stirpium Silesiæ, Aliæ sunt,

Voluntariæ seu Insatiuæ, quæ sponte vel in montibus, campis, pratis, paluſtribus naſcuntur. De his LIBER *I.*

In hortis cultura proueniunt, & vocantur Satiuæ. *De quibus* LIB. *II.*

Nihil tam vilissimum in Rerum natura, in quo mirabile aliquod non refulgeat.

Stigelius.

Aut mihi Planta suis Numen demonſtrat in herbis,
Præſentemq; refert vna vel Herba DEVM.
Aut operis ſeries Autorem tota recenſet,
Qui facit & læto cuncta vigore fouet.
Emicat ex ipſis Diuina potentia campis,
Et leuis eſt ceſpes, qui probet eſſe DEVM.

STIR-

STIRPIVM IN SILESIA SPONTE NASCENTIVM

Liber primus.

Abies.

Ελάτη Græcis.
Dannenbaum
Tanne Sil.

Arbor est excelsa montiũ & syluarum incola, perpetua fronde virescens vulgo nota. Strobili eius longi deorsum propendent.

Cortex exiccat Piceæ modo.

Resina ex tuberculis nouellarum Abietum colligitur gustu & odore Terebinthinæ persimilis.

Amaricans ei sapor Citrij. Calculosis, Artheticis, Asthmaticis, Gonorrhœa laborantibus mirè vtilis. Vulnera glutinat, & à nonnullis in medicamentis vice Balsami additur.

Abrotanum campestre album.

Ἀρτεμίσια λεπτόφυλλος. Dioscor.
Abrotanum sylu. inodorũ coliculis ex viridi albicantib.
Artemisia tenuifolia.
Wilder Beyfuß. Sil.
Weiß Besemkraut.

In aggeribus & tumulis secus itinera passim occurrit.

Iulio & Augusto flosculos promit Artemisiæ, ad quam sapore & odore, qui tenuis aut propè nullus, accedit. Neglecti vsus.

Abrotanum campestre rubrum.

Abrotanum inodorum coliculis purpurascentibus.
Artemisia leptophyllos altera.
Artemisia tenuifolia rubens.
Roter wilder Beyfuß. Sil.
Rot Besemkraut.

Iisdem delectatur natalib.

Absinthium vulgatissimum.

Ἀψίνθιον Dios.
Absinthium commune, rusticum.
Wermuth.
Grabekraut.
Hoc nihil vulgatius. Olim frequenter ad sepulchra in cœmiterijs plantabant, & feretris imponebant, vt & hodie multis locis.
Iulio, Augusto & Septembri floret & semen fert.
Amaram cum acri & adstrictoria vim possidet. Calefac. 2. siccat 3. ordine. Extergit, roborat, discutit.
Aduersus diuturnas & prorogatas febres, præsertim Tertianas magno sæpenumero præsidio est. Ventriculum confirmat, Cibi appetentiam excitat, Iecinori robur addit, ac ipsum ab obstructionibus liberat, Vitiosos humores per vrinas expurgat.
Vulgus recentes cymas cũ Matricaria & Rutâ aduersus fastidia, lumbricos ventris & aëris contagia ieiuno stomacho deuorare solet.
Cereuisia & vinum ex eo parantur cõtra eosdẽ affect⁹.
Sal Absinthij sudores mouet, Hydropicis vtile.

Absinthium montanum.
Absinthium vulgare minus.
Bergwermuth.
Vulgari ad omnia simile, nisi quòd exilius sit, ad summum duorum dodrantum altitudinem attingens.
In ruderibus arcis Talkenstein, & alijs montosis: sed rarius.
Ob odorem & saporẽ gratiorem præfertur vulgari in compositionibus.

Absinthium Ponticum.
Absinthium Ponticum tenuifolium incanũ, *C. B.* [illegible]
Absinthium Romanũ. *Offic.*
Ἀψίνθιον ποντικόν. *Galen.*
Pontischer Wermuth.
Römischer Wermuth.
Albkraut. AlbRaute. *Sil.*
Vulgatæ est notitiæ. Copiosissimè in Boiemiæ apricis ad Poidebradũ luxuriat. Radix mire serpit & sese propagat.
Autumno floret.
Medium inter Absinthium & Abrotanum.
Amarum est suauiter.
Ventriculo & Iecinori gratum ex vino haustum: purgat sanguinem ex sero capillis. Vulgus Infantibus supponit contra Incubum & alia veneficia arcenda.
Conserua ex foliolis tenerrimis, infrigidioribus Ventricu-

triculi affectibus Hepatis obstructione, Icteritia, Hydrope & Cachexia magni vsus.

Compositionibus vtiliter miscetur.

Acer maior.

Σφένδαμνος Theoph. Dal.

Platanus germanica. Trag.

Opulus montanus Gesn.

Acer montanum.

Ahorn.

Ein Vrle, Vrlenbaum, Sil.

Arbor est alta montibus propria.

Flores exponit Maio.

Materies ligni candidior ab Arcularijs ad Mensas & sedilia eligitur.

Acer crispa.

Acer bruscum, intortius, crispum.

σφένδαμνος Theoph. Bellonio.

Vrlener Flader, Sil.

Eius materies crispa ad opera lautiora eligitur.

In montibus celsis nascitur, non adeo frequens.

Acer simplicior.

Acer mollufcum simplicius sparsum.

Schlechter Flader.

Plinius lib. 15 cap. 16.

Acer minor.

Κλινότροχος Antiquis.

Opulus campestris Gesn.

Lenbaum, Maßholder, Sil.

Passim in vdis & montosis locis, descendit tamen interdum & ad campestria.

Huius ... scaturiunt instar ficus.

Acetosa maior vulgatis.

Ὀξαλὶς Diosc.

Ἀνάξυρις.

Acetola pratensis C. B.

Acidus Rumex.

Lapathum oxalida.

Saueramppfer.

Sauerlamp.

Tritæ cognitionis herba, hortis & pratis lætioribus familiaris.

Refrigerat, siccat ord. 2. Digerit, aperit, incidit nonnihil humores lentos.

Ventriculum æstuantē refrigerat, appetitum Ciborum excitat, Iecinoris calorem contemperat.

Biliosis ac pestilentibus Febribus adversatur.

Radix Hepatis ac Mesaraicarum soluit obstructiones, in febribus vtilis.

Semen medicamentis additur Cordialibus.

Aqua

Aqua destillata & succus in frequenti sunt vsu febrientibus contra æstum, sitim & lapsam appetentiam.

Aestiuis Mensibus Acetosa ciborum multorum vtile cõdimentum.

Acetosa alpina.

Acetosa maior montana.
Oxalis Montium.
Bergsauerampffer.

Vulgari est similis præter folia, quæ latiora & magis succulenta; nonnihil amaricantia.

Plurima ad riuulos Montium altissimorum locis herbidis.

Acetosa lanceolata maior.

Ὀξαλὶς μικρά.
Acetosa minor nobilior.
Oxalis tenuifolia sinuata veruccina. *Lob.*
Schaffampffer / Spießampffer.
Klein edler Sauerampffer / *Sil.*

In hortis & pratis graminosis. Sata longe felicius & pinguius prouenit.

Palato gratior est quàm vulgaris.

Acetosa minima.

Acetosa lanceolata minor.
Oxalis aruensis.
Feldtrampffer.
Ackersauerampffer.

Agris incultis & collibus squallidis ac macilentis multa.

Semine cum prægnat, tota rubra apparet.

Acetosa triphylla.

Ὀξυτρίφυλλον.
Oxys Pliniana. *Lobel.*
Trifolium acetosum vulgare, *C. B.*
Buschsauerampffer / *Sil.*
Buchampffer / Gauchampffer.
Hasenklee / Sauerklee.

Sectatur opaca & vmbrosa loca syluarum & Montium, ad radices truncosque Arborum antiquarum frequens.

Flos Aprili & Maio emicat lacteus & purpurascens.

Sitim arcet, Iecur refrigerat, Cor roborat: putridis ac fœtidis Oris vlceribus, & eadem quæ Oxalis præstat.

Succus cum saccharo Stomacho dissoluto gratis & febricitantibus pestilentialibus vtilis.

Aconitum luteum maius.

Ἀκόνι-

Ἀκόνιτον λυκόκτονον.

Aconitum lycoctonon luteum.

Luparia I. *Tragi.*

Napellus luteus, *Nonn.*

Geele Wolffswurtz.

Geele Narrenkappen.

In Montium saltib. quandoq; reperitur. Iunio & Iulio flores ostendit.

Homini & reliquis Animantibus exitiale.

Aconitum cæruleum.

Aconitum lycoctonon cœruleum maius.

Luparia cœruleo flore.

Blawe Wolffswurtz.

Ramosum est & ad trium cubitorum altitudinem assurgit.

In pratis ad Boberum agri Hirsbergij.

Aconitum racemosum.

Napellus racemosus, *Dod. Lugdunensib.*

Christophoriana, *Dod.*

Helleborus niger, *Rhizotomis.*

Schwartzwurtz/ *Sil.*

S. Christoffels kraut.

Heidnisch wundkraut/Tonsoribus.

Salientibus montosis frequentissimum, floret Iunio, Augusto: Septembri baccas fert in racemis nigras.

Radix amara Hellebori modo purgat, colore nigra. Exitialis fertur ac non minus noxia quam Aconitum. Ab hoc caueant sibi pharmacopœi.

Aconitum salutiferum.

Βελζόνιον.

Aconitum monococcon, *Cordi.*

Aconitum quadrifolium bacciferum.

Herba paris.

Vua lupina.

Einbeer/ Augenkraut.

Gut blatter kraut.

In syluis Montium opacis pingui ac læto solo frequens. Baccæ Iunio maturitatem assequuntur.

Herba tota refrigerat & siccat, facultate Solano proxima.

Baccarum puluis eos iuuare creditur drachmæ semis pondere viginti diebus potus, qui aut ex Morborum diuturnitate aut veneficijs amentiâ tenentur.

Antidotis adduntur, quæ contra deleteria pharmaca parantur.

Vulgato experimento baccæ tritæ cum folijs, pustulis nigricantibus, etiam pestilentialibus vtiliter imponuntur.

Acorus palustris nothus.

Lilium aquaticum luteum, *Lob.*

Acorum falsum, *Matthiol.*

Iris lutea palustris.

Ψευδάκορον.

Geel wasser Lilgen.

Drachenwurtz.

Tropffwurtz/ *Sil.*

Maio & Iunio in palustribus & piscinis floret.

Radix vere & Autumno legitur, & in vmbra, scissa exiccatur.

Exiccat, calefacit partim dum sicca est, acrimonia exigua pollet. Attenuat, roborat, adstringit, resoluit.

Dysenterias, Alui fluxiones, Menstrua & sanguinis profluuia sistit.

Adianthum album.

Ἀδίαντον, quod folium aqua non madescat.

Adianthum candidum Theophr. *Dod.*

Capillus Veneris Offic. Ang.

Ruta muralis.

Mauer Rautte.

Stein Rautte.

Locis saxeis & è scissuris iuncturisque Murorum antiquorum lubens prosilit; cuius folia non prius, quam noua emergant, marcescunt.

Adiantho gallico temperamento haud absimile. Tenuium est partium. Excalefacit & siccat sine morsu. Ciet. vrinas, calculum pellit: viscerum obstructiones tollit: ad tussim intestam & hydropem vtile. Venenatorum Animalium morsibus medetur.

In defectu commodè pro capillis Veneris Gallicis substituitur.

Adianthum album crispum alpinum.

Krauspen Frawenhaer.

Krause Steinfärrlin.

E radice plurib. tenuibus capillamentis implicita, Coliculi plures, graciles, iuncei, laues, in summo brachiati nascuntur, foliolis Adiantho albo similibus, magis virentibus, crassioribus, crispis, ac veluti punctis Lecti indignitis, absq; flore & semine, aspectu iucunda plantula.

Raris-

Rarißimum inuentu: non nisi altißimorum Montium petrosis oritur, Jm Rauschengrundt.

Eiusdem cum Adiantho facultatis.

Adianthum nigrum.

Adianthum folio Filicis.
Dryopteris nigra, *Dodon.*
Schwartz Frawenhaar.
Groß Frawenhaar.

Adnascitur petris & scopulis Montium.

Pares cum prædictis habet vires.

Adianthum rubrum.

Polytrichon, *Officin.*
Saxifragia rubra.
τριχομανὲς Diosc. *Lob.* παρὰ μεταὶ τρίχας à rasis capillis.
καλλίτριχον.
Rote Steinrautte.
Schwartz Steinbrech.
Jungfrawhaar.
SchwartzerWiederthō/*Sil.*

Vbiuis in syluis & montibus ad petras & saxa plurimum. Amat opaca.

In caliditate & frigiditate symmetrum est. Verum deficcat, extenuat, digerit.

Calculos è corpore mirè pellit frangitque. Ad vrinæ destillationes vnicè facit. Artheticis commendatur, & lixiuio additur in defluxionibus.

Aduersus veneficia & incantationes tàm hominū quā iumentorum à vetulis superstitiosis passim vsurpatur.

Adianthum furcatum.

Ἀδίαντον ἀκρόσχιστον, *Ioh. Thalij.*
Saxifragia montis Salcoæ, *Lob.*
Filix saxatilis, *Tragi.*
Holostium petræum Tabernæmont.
Filicula petræa.
Kleiner Wiederthon/*Sil.*
Steinfärrlin.
Stein Schlangenzwang.

Saxosos & incultos steriles colles sequitur, in territorio Hirsbergensi frequens.

Gustu exiccat & adstringit; gratum satis, & cuiusdam lentoris non immune.

Aegopogon pratense.

Μελιτόπον Theoph. *Nonn.*
Regina prati, *Dodon.*
Vlmaria Clus. *Dalechampio.*
Potentilla maior, *Anguillara.*
Barbicapra, Muscarium D. Iohannis.
Schwulstkraut } *Sil.*
Mälkraut }

S. Johannis wadel/ *Sil.*
Mätfraut Borussis.
Copiosissimè marginensibus herbidis, pratis vmbrosis vdis lætioribus Montium luxuriat, Iulio & Augusto flores in vmbella odoratos ostentans.

Pimpinellam odore refert. Refrigerat, siccat, coniuncta adstringendi facultate; nec tamen calore destituitur. Resoluit, discutit, anodynũ est.

Pota herba Colicis doloribus & Dysentericis vtilis. Sanguinem sistit, fistulas vlceraq; maligna sanat.

Tusa cum floribus additâ farinâ hordeaceâ instar Cataplasmatis imposita exiccat, discutit aquosos pedum tumores, surculos extrahit, cuspides & tela.

Aqua ex herba & floribus Iulio elicitur odorata, ad calidos Podagricorum tumores, dolores, Erysipelata, aliasq; externarum partium inflammationes. Pota sudores elicit, H[illegible]ropicis vsui.

Aegopogon syluarum.

Δ[illegible] *Tabern.*
Regina syluarum.
Vlmaria maior, *Thal.*
Medesusium, *Cordi.*
Argentilla maior.
Waldbart.
Wald Geißbart.
Wald S. Johannis Wadel.

Obscuris syluis & conuallibus Montium ad Zac[illegible] & Quissum fluuios nascitur, [illegible] ita frequens vt prius, Iulio fl. & Augusto.

Calefacit & siccat, saporis amari & adstringentis.

Radix bilem purgat, Aluum soluit Vino & Melle decocta.

Folia tumores resoluunt, extrahunt sagittas & aculeos.

Aqua seu decoctio vlcera curat gallica.

Aegylops I.

Αἰγίλωψ Galen. Diosc. *Tabern.*
Aegylops, *Mattiol.*
Festuca graminea, *C. B.*
Festuca 2. *Dod.*
Bromos sterilis 2. *Lob.*
Trespe/ *Sil.*
Lülch/ Gauchhaber.

Propriè Secalis est vitium apud nos.

Cum alijs enim frumentis aut non, aut rarissimè reperitur. Succrescit per imbres frequentes & pluuiosam Aestatis constitutionem.

In ci-

In cibum venit cum Secali absq; nocumento. Minus tamen nutrit.

Aegylops II.

Aegylops bromoides Belgarum, *Lob.*
Festuca prior, *Dodon.*
Haber Twalch.
Taub Haber.
Non modò inter Hordeũ, sed etiã cum Secali enascitur.

Aegylops III.

Βρῶμος πόα, *Diosc.*
Bromus herba, *Dod.*
Festuca siue Aegylops 2. *Tabern.*
Gramen Aegylops, *Iohan. Bauh.*
Auena sterilis.
Taubhaber / *Sil.*
Habergraß/Haberkraut.
In pratis aridiorib. & aggeribus secus vias & agrorum margines:neglecti vsus.

Aegylops IV.

Aegylops 3. *Tabern.*
Hordeum spontaneũ spurium Herbariorum.
Hordeum murinum.
Holcus Plinij, *Anguill.*
GramenHordeaceum minus, *C. B.*
Taub Gersten/ *Sil.*
Meusz Gerste.

In aggeribus & ad vrbium mœnia passim oritur.
Straminis cineres Oedematis Podagricorum conferunt.

Alchimilla.

Δρόσιον seu ψιάδιον, *Cordi.*
Pes Leonis, *Fuchs.*
Sanicula maior.
Sinnaw/Syndaw } *Sil.*
Aschnitz. }
Genselgrün.
In pratis æditioribus & riguis Maio floret.
Subamara est, sicca & adstringens. Ad internas exulcerationes Viscerum & Hernias ex vino bibitur. Decoctis vulnerarijs vtiliter additur. Chirurgis nota.

Alliaria.

Alliaris, Alliastrum, *Gesn.*
Thlaspidium cornutum, *Cratera.*
Pes Asini Pandectarum.
Knoblauchskraut/ *Sil.*
Leuchel/ Salsekraut.
Iuxta sepes locis incultis: in hortis etiam vmbrosis locis. Ad ripas etiam Boberi Salicetis & alnetis cæduis. Maio flosculi vigent. Aprili folia recentia ad intinctus & salsamenta adhibentur.
Calefacit & sicc. remissiùs

multo, quàm Allium, Aperit, digerit, prouocat.

Decoctum Asthmaticis succurrit.

Succus febribus malignis conuenit.

Allium alpinum.

Allium alpinum, *Matthiol.*

Allium serpentinum, *Lob.*

Victorialis longa aut maior, *Cl. P.*

Mandragora montana falsò Quibusdam.

ἰσαπόροδον.

Alpen Knoblauch.

Lange Siegwurtz.

Aller Mann harnisch
Wilder Alraun } *Sil.*
Berg Alraun

Luxuriat vbertim humidis & herbidis Suditorum recessibus, veluti in Schneegruben/ Riesengrund/ & alijs multis locis, Iulio floret. Duplex est, Mas vnica radice constat.

Alraun Männlin.

Fœmina, binis coniunctis.

Alraun Weiblin.

Excalefacit, siccat perinde ac Allium agreste.

Aquas corruptas emendat: Serpentes abigit odore, Bestiarum omnium ictibus medetur potu, cibo, illitu.

Alpium incolæ vescuntur folijs aduersus corrupti Aëris & nebularũ exhalationes.

Agyrtæ radices syndone rubro inuolutas pro Mandragora credulæ plebeculæ obtrudunt, multa de earum viribus, nescio quæ vana & ridicula, garrientes.

Allium caninum.

Σκόροδον ἄγριον.

Allium syluestre vulgare caninum tenuifolium.

Allium iunceum aruense.

Acker knoblauch.

Wilder knoblauch.

Aruis oritur macilentis & frumentaceis. Aprili prodit.

Sapore & odore Allium refert, calidum & siccum. Venenis aduersatur.

Vrinam ciet & Menses elicit potenter.

Allium Vrsinum.

Allium syluestre bifolium *Gesn.*

Ampeloprason, *Dod.*

Moly Hippocratis, *Aluersariæ.*

Allium nemorense.

Μῶλυ παρὰ τὸ μαλάσσειν τὰς [illegible]

Waldknoblauch.

Beerknoblauch.

Ramseren, Ransericht [illegible]

Zigeun-

Jügeuner Knoblauch.

In sylvis vmbrosis montium. Ad arcē Greiffenstein/ sub fagis & fraxinis.

Flores Maio lactei stellati complures Ornithogali conspiciuntur.

Contra venena efficacius satiuo censetur.

Folia recentia cum piscium salsamento in condimentum veniunt.

Alnus.

Κλήθρα, *Theophrasti.*

Erle.

Erlenbaum.

Arbor vliginosis ac humectis locis notissima. Iuli erumpunt Vere, semen Autumno excidit.

Folia resoluunt, restringunt, delassatosq; recreant: illi a tumores discutiunt & inflammationes restinguunt: Plantis pedum supposita fatigatos viatores iuuant, ob id Tabellarij folia calceis imponunt. Pulices necant Rore matutino aspersa & in cubiculis sparsa.

Interioris corticis decoctum Dentes mobiles confirmat cum modico Alumine & dolorem cohibet.

E cortice & fructu color ater conficitur.

Alsine media.

Ἀλσίνη, *Dioscor.*

Μύωτις.

Alsine vulgatissima.

Hippia minor, *Lob.*

Auricula Muris, *Antiquor.*

Morsus gallinæ.

Hünerdarm.

Weisser Meyer. *Sil.*

Alsine non modo, sed etiam parietinis & imbricamentis oblectatur. In hortis oleraceis sæpe integras areas cooperit.

Frigidæ & aqueæ est essentiæ. Citra adstrictionem refrigerat & humectat.

Herba in iure pingui decocta & deuorata Hecticis prodest.

Stillaticius liquor infantibus tabe fere absumtis vtiliter propinatur.

Alsine minima.

Morsus gallinæ minimus.

Passerina, *Ruellij.*

Kleiner Meyer.

Vogel Meyer.

Locis asperis & ruderatis.

Auiculæ caueis inclusæ, cum escam fastidiunt hac recreantur.

Alsine maxima.

Alsine palustris.

Alsine

Alsine maior, *Dod.*
Grosser weisser Meyer.
Groß Vogelkraut.
Riuulorum & torrentium marginibus opacis ac humectis gaudet. Maio flosculos promit lacteos stellatos.

Alsine petræa.

Alsine omnium minima.
Stein Meyerlin.
Petrosis Iunio & Iulio reperitur.

Alsine spuria I.

Alsine hederacea *Tabern.*
Alsine spuria prior *Dod.*
Morsus gallinæ folio Hederulæ *Lob.*
Roter Meyer.
Roter Hünerdarm.
Iuxta sepes reptat. Primo vere flosculos edit purpurascentes.
Insipida est & odoris expers.

Alsine spuria II.

Alsine folijs Trissaginis, *Lob.*
Alsine cœrulea.
Blawer Meyer.
Blaw Hünerbiß.
In hortis oleraceis, etiam in agris demessa segete.
Plantula est vix vnciam alta, cui flosculi cœrulei Chamædryos pratensis, April Mense.

Alsine folijs Veronicæ.

Hünerdarm mit Ehrenpreis blettern.
Ijsdem fruitur natalitijs.

Alsine erecta Rutæfolia.

Alsine parua recta folio Alsines hederaceæ, sed Rutæ modo, diuiso *Lob.*
Veronica pratensis, *Dod.*
Hüner Kautte.
Secus vias locis graminosis, & in pratis humentibus Maio flosculos obsoleti coloris explicat.

Alsine fontana.

Brunnen Meyer.
In riuulis limpidis pigrè labentibus, folia pinguia, crassiora, Portulacæ fere insipida habet.

Alsine palustris.

Alsine aquatica, *Lugdun.*
Alga facie Alsines.
Wasser Meyer.
In palustribus & aquis residibus.

Alsine fluuiatilis.

Alsine aquis innatans.

Fluee

Flutt Meyer.
Fluß Vogelkraut.
Aquis innatat longissimis coliculis & folijs Allines vulgaris.

Alsine muscosa.

Alsine tenuifolia muscosa, *C. B.*
Moß Meyer.
Vdis Montium inter Muscum nascitur.

Alsine alpina.

Alsinanthemon Ioh. Thal.
Pyrolæ species peculiaris Nonnullis.
Radix candida multis fibris gracilis coliculum promit singularem, rectum, teretem, gracilem, palmarem, inferna parte nudum, superius verò per ambitum, quinis, senis, septenisúe oblongiusculis, sescuncialibus, læuibus, viridib⁹, fibratis folijs donatum, è quorum medio pediculus tenuissimus vnicus vt plurimum, nonnunquam bini aut terni, quadrantali ferelongitudine exurgunt, in cacumine suo singuli sustinentes lacteum Alsines floribus æmulum, quem capitulum sequitur rotundū, Coriandri semine minus, intus semina nigra tenui candidaque membrana inuoluta concludens.
Aprili, Maio, Iunio, Iulio flosculi conspiciuntur lactei.
Gaudet locis perpetua vligine irriguis, in iugis Montium vnterm Knieholtz / in syluis item herbidis iuxta truncos arborum occurrit.
Siccandi vi pollet.

Anagallis rubra.

Ἀναγαλλίς, *Dioscor.*
Anagallis mas Phœnicia, *Lobel.*
Corcorus Plin. *Nonnull.*
Corallia.
Roter Meyer / *Sil.*
Roter Gauchheil / Grundheil.
Tota æstate florem fert in Autumnum vsque in agris, hortis oleraceis, solo ac læto cultu.
Calidæ est naturæ & siccæ. Extergit, mundat, expellit, attrahit, mitigat.
Succus Naribus inditus aut gargarizatus Caput purgat eliciendo pituitam.
Duros abscessus trita & imposita maturat, rumpit Vulgi experimento.
Aduersus pestem commendatur & rabidis Canibus medetur.

Anagallis lutea montana.

Anagallis lutea, *Lob.*
Nummularia syluatica vel mas, *Gesn.*
Gelber Wald Meyer / *Sil.*
Geel Grundheil.
Floribus aureis Iunio & Iulio nemoribus montosis, vmbrosis conspicua.
Vulneraria est. Potionibus vulnerarijs additur.

Anagallis aquatica I.

Σίον, Dioscoridis, *Trag.*
Ἀναγάλλις ὑδρόβιος.
Anagallis aquatica maior rotundifolia.
Sion vulgare & mai⁹, *Trag.*
Berula maior.
Becabunga *Germanis.*
Wasser Gauchheil.
Bachpungen.
Pfunde / *Sil.*
Sectatur pratenses riuulos, in pigris aquis aut substillijs.
Gustu tota acrior Nasturtij, facultate tamen & viribus inferior. Scorbutum sanat, Calculos rumpit, & vrinam ciet.
Ad acetaria verno tempore colligitur.
Sæpe reperitur tota insipida.

Anagallis aquatica II.

Anagallis aquatica angustiore folio.
Schmalbletterichte Pfunde.
Gaudet palustribus & riuulis, in quibus tota hyeme viret.
Omni odore & sapore destituitur.

Anagallis aquatica III.

Anagallis aquatica minor.
Kleine Pfunde.
Locis ijsdem: sed rarior.

Angelica alpina I.

Angelica Slesiaca maxima.
Archangelica, *Dod.*
Grosse Berg Angelica auff der Iserwiese.
Caulem fert brachij crassitudine tricubitalem. Radix longior crassa, paucioribus fibris donata.
Ad ripam Iseræ fluuij maioris oritur.
Contra venena vsurpatur, & eadem quæ satiua præstat.

Angelica alpina II.

Angelica vera alpina.
Angelica alpina nobilior.
Angelica montana C. Bauh.
Brustwurtzel.

Lufft-

Kaſſwurtzel/ Rhizotomis *Sil.*

Satiuæ Angelicæ ſimilis eſt; at tota minor: Folia ex atro virent: Radix in pauciores, ſed craſsiuſculas fibras diuaricatur.

In prærupti Montium iugis & ſaxorum fiſſuris oritur.

. Magnæ, in Pectoris affectibus, commendationis. Expurgat, abſtergit, attenuat lentos & viſcidos pectoris humores: Ob id Aſthmaticis, & quibus Pulmones craſſa & viſcida pituita infarcti ſunt, ſaluberrima. Tuſsi inueteratæ opitulatur & venenis reſiſtit.

Angelica alpina III.

Angelica montana Sleſiaca vulgatior.

Angelica ſylueſtris montana, *Camer.*

Angelicæ varietas, *Aduerſ.*

Berg Angelick.

Geiſtwurtzel/ *Sil.*

Hæc in montibus frequentior, ſolo pingui inter ſaxa herbidis locis.

Acerrimi eſt guſtus Radix, luteo & lento turgens ſucco: ideo cæteris omnibus valentior.

Manſa os, linguam & fauces maxime vrit & inflammat, Calida & ſicca ad quartum fere gradum.

Corrigitur aceto macerata radix, quæ ore manſa, aëris maligna arcet contagia.

Angelica aquatica.

an μαγ'δαεις Theoph?

Angelica ſylueſtris, *Thal.*

Angelica minor aquatica, *Tabern.*

Wild Angelick/ *Sil.*

Waſſer Angelica.

Wild Geiſtwurtzel.

Paſsim in pratis, ſecus fluenta occurrit.

Ob acrimoniam minorem cibis condiendis aptior. Corrigit prouentum ſaburramq; craſſorum & viſcidorum humorum, atque fœtidum halitum emendat tetri ſpiritus ex praua concoctione manantis.

Angelica erratica.

Αἰγοπόδιον, *Tabern.*

Angelicæ vitium, *Trag.*

Herba D. Gerardi, *Dodon.*

Podagraria Germanis, *Aduerſ.*

Gierſich/ Gieriſch/ *Sil.*

Zipperlinkraut.

Adeò reſtibili & importu-

no prouentu iuxta sepes hortorum & parietes vdis vmbrosisq; locis pinguibus luxuriat, vt vix inde possit radicitus deleri.

Odor ei satis fortis, multò tamen imbecillior Angelica.

Adduntur folia recentia tenera oleribus, Radix aliquot diebus ex vino pota febres putridas sanat.

Vulneraria est: Podagricis optimè facit.

Anthyllis leguminosa.

Λαγωπόδιον, Tabern.
Anthyllis vulneraria, *Gesn.*
Arthetica Saxonum, *Thalij.*
Berufffraut/ } *Sil.*
Hendelweis/ }
Geel Hasenklee.

In collibus apricis & pratensibus locis nascitur. Flos ei Iulio & Augusto albus & luteus. Vulneraria est. Manus dealbat vi abstersoria. Contra effascinationes cunis Infantium imponitur anili superstitione.

Antirrhinum medium.

Φύτευμα, Diosc. *Dodon.*
Antirrhinum syl. maius.
Antirrhinum, *Plinij.*
Orontium, *Archigenis.*
Wilder Orant.
Wilder Hundskopff.
Brackenheubt.

Locis cultis circa margines, & in ipsis agris. Iulio & Augusto floret: hyeme perit.

Auriginem morbum seu Icterum potu discutit.

Antirrhinum minimum.

Antirrhinum minimum repens, *Lob.*
Klein Berufffraut.
Hundsschädel.

In aruis & incultis prouenit agris.

Ad philtra accōmodatur.

Aphaca.

Ἀφάκη, Diosc. *Aduers.*
Pitina Thepph. *Anguillara.*
Orobanche, *Lugdunensib.*
Feldwicken.
Wildewicken.
Vogelwicken.

Herba tenera capreolis se sustinens.

In campis inter Legumina, Triticum, Secale & alias fruges enascitur.

Semē adstringendi vi pollet: torrefactum Stomachi aliasque fluxiones sistit.

Apium montanum.

Ὀρε-

Ὀρεοσέλινον Diosc. *Clus. P.*
ὀρεοσέλινον ἔγχυλον seu ἐυοπον, *Gesn.*
Polychrestum *Cordi.*
Polytmetum *Gesn.*
Montapium.
Vielgutt/ } *Sil.*
Augenwurtzel }
Berg Peterlin.

Amat montosos arenososque tractus. Abunde prope Gryphibergum in pratis ad Quissum fl.

Iulio & Augusto flores in vmbella, cum semine Anethi nigricante, ostendit.

Radix longissima calida & sicca tertio recessu. Extenuat, aperit, incidit, vrinas mouet. Calculos dissoluit, Menses prouocat, Iecinoris & Lienis obstuctiones soluit, Regio morbo auxiliatur. Manducata Dentium dolores mitigat ac saliuam ciet, Torminibus ventris succurrit, Visum exacuit, & alios multos vsus præstat.

Apium Cicutarium.

Petroselinum caninum, *Tabern.*
Cicuta minor, *Dodon.*
Apij vitium, *Gesner.*
Hunds Peterlin.
Stinckender Peterlin.
Gleisse Sil. à splendore.

Abunde luxuriat in hortis oleraceis, maximè cum Petroselino, cuius est vitium.

Venenosa & perniciosa est planta.

Aquilina.

Πόθος, Theoph. *Costæo & Tabern.*
Αιτρροσbω...
Aquilegia, *Matthiol.*
Aquileia, *Dodon.*
Ackeley/ Agley.
Glockenblumen *Sil.*

In montibus, collibus apricis & pinguibus pratis. Maio floret & Iunio.

Temperatæ ex calore siccitatis, gustu dulci, tantillum adstringẽte. Corroborat Hepar, aperit, conducit pectori, Pulmoni, eosq; purgat.

Decoctum ex vino & aqua addito Diacaryo instar gargarismatis, ad Faucium Laryngis & Tracheæ incendium & vlcuscula valet.

Flores Cordiales sunt. Omnibus medicamentis cum vsu misceri possunt.

Radix cum semine ex vino pota ἀδυναμίαν veneream corrigit.

Semen Ictericis, Lienis obstructionib. Vertiginosis cōpetit.

petit. Venenis resistit, prouocat variolas & Morbillos.

Succus instillatus, vulnera mundat & commodè sanat, Naribus inditur aduersus fistulas & vlcera Narium Fauciumq; putredines.

Artemisia candida.

Ἀρτεμισία πλατύφυλλος ab Artemisia Mausoli Cariæ Regis vxore, quæ sibi hanc herbam adoptauit, ἀπὸ τῆς ἀρτεμίδος, id est, Diana; quoniā medetur Mulierum malis, quibus Diana præest.

Ἀρτεμισία πολύκλωνος Diosc.

Παρθένιον, Apulei.

Artemisia latioris folij, *Dod.*

Artemisia fœmina.

Weisser Beyfuß.

Weisse Buck.

S. Johannis Gürtel/ *Sil.*

Passim circa vrbes, ad pagos, arces, muros, in conuallibus & montibus.

Caulis ex viridi albicat; floret Augusto.

Excalefacit 3. siccat 2. gradu, modice tenuium partiu. Attenuat, penetrat, aperit, prouocat.

Pectus expurgat à crassis & tenacibus humoribus, tussim lenit, difficultati anhelitus succurrit. Locos muliebres calefacit, Menses suppressos ciet, secundas, partus detrahit, Puerperas purgat.

Venenis resistit, medetur morsui Animalium venenatorum & canis rabidi. Aërem pestilentem emendat.

Insessibus pro Calculosis & Hystericis commode miscetur.

Artemisia rubra.

Artemisia vulgaris rubra.

Artemisia mas.

Roter Beyfuß.

Roter Buck.

Iisdem prouenit locis.

Summitates ex vino rubro decoctæ Dysentericis vtiliter imponuntur & bibuntur.

Per se, vel cum verbasco vino rubro aut aqua chalybeata incocta Tenesmum sanat.

Sal Artemisiæ sudores & Menses retentos elicit, aduersus pestem efficacissimū remedium multo facto experimento.

Arundo palustris.

κάλαμος φραγμίτης, Diosc.

Χαρακίας, Theophr.

Arundo vallatoria seu phragmitis Dioscoridis *Lob.*

Harundo vulgaris *Trag.*

Cala-

Calamus, Canna palustris.
Rehr/Teichrohr.
Weiher Ried.

Piscinis, lacubus & cæteris stagnantibus familiaris.

Iulio profert iubam seu paniculas aliquantum purpureas, quæ maturæ in pappos auolant.

Folia recentia Cubiculis insperguntur, ad æstum febrium mitigandum.

Radix per se aut cum bulbis suis illita spicula aculeosque extrahit. Luxata Lumborumque dolores cum aceto mulcet.

Ἀνθήλη paniculæ lanugo, si aures intrauerit, exurdat. Adeo enim tenaciter adhærens affigitur, vt auelli non possit.

Asarum.

Ἄσαρον, *Diosc.*
Νάρδος ἀγρία.
Asarum Baccharis seu Baccharus, *Aduers.*
Nardus montana, *Cordi.*
Auricula leporis.
Haselwurtz.
Hasenöhrlein/*Sil.*

Delectatur Montium conuallibus iisq; humentibus & vmbrosis, solo limoso.

Maio & Autumno floret perpetuò virens.

Acris est radix, subamara & valde odora non vacans adstrictione. Aperit, attenuat, resoluit, prouocat, incidit, calefacit & siccat 3. gradu. Aluum & vomitiones ciet, vrinam elicit, Menses mouet. Crassos pituitosos biliosoſq; humores educit, Iecinoris, Fellis ac Lienis infarctus scirrhosque tumores soluit.

Confert Febribus diuturnis & inueteratis, Asthmaticis, tussientibus, Hydropicis, Ischiadicis. Secundas & fœtus pellit.

Lixiuio inditur ad roborandum Cerebrum & Memoriam.

Asclepias.

Ἀσκληπιάς, Dioscoridis *Aduers.*
Νικητοξικόν, quasi νίκη τοξικόν.
Vincetoxicum, *Dod.*
Hirundinaria, *Tragi.*
Asclepias vulgaris flore albo.
Schwalbenwurtz.

Schwalbenkraut/quoniã cum semen maturescit in siliquis, siliquæ dehiscunt & Hirundinibus volantibus similes sunt.

Colles & saxosos sectatur tractus, velut ad Goldbergam.

gam & montem Acutum, Zabothum & alia loca. Iulio floret.

Radix excalefacit, ficcat primo ordine, digerit, aperit, refoluit. Venenis aduerfatur totius fubftantiæ fimilitudine; Hydropicos iuuat, Tormina mulcet, Tuſsi, pectoris vitijs auxiliatur. Aduerfus Peftis fæuitiam venenoforumq; Animalium ictus ex vino bibitur.

Herba cum floribus tuſa Mammis à partu turgentibus cataplaſmate imponitur.

Vulneraria eſt. Sordida & putrida vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Genitalium vitijs & Rupturis egregiè medetur.

Aſperula I.

Aſperula flore albo odorata.

Aſperula flore odorato, *Cluſ.* P.

Matriſylua, *Trag.*

Hepatica ſtellata, *Tab.*

Ghedegenge/Ghedekraut/ *Sil.*

Waldmeiſter/Weiß Steinleberkraut.

Maio, Iunio & Iulio in ſyluis altis Montium frequens.

Tota planta odorem ſuauem Lilij Conuallij ſpirat.

Calidæ eſt & ſiccæ naturæ. Cor exhilarat: vitijs Hepatis ſuccurrit. Duros abſceſſus tuſa ac extrinſecus impoſita emollit ac diſcutit. Eius decoctum fotu Articulos firmat. vulg. experiméto.

Vulneraria eſt cephalica, ad capitis vulnera efficaciſſima.

Aſperula II.

Ἀπαρίνη Dioſcor. ἀπὸ τοῦ ἅμα παρ' ἰέναι, à ſimul prætereundo.

Φιλάνθρωπος, Plin.

ὀμφαλόκαρπος.

Aſperula Plin. *Dod.*

Aparine, *Lob.*

Kleber.

Klebkraut.

Aeſtiuis menſibus viget. Vbiuis ferè obuiam prope ſepes, ſcrobes, inter ſentes, in agris maxime Lini & hortis oleraceis, inuitis Hortulanis.

Abſtergit & ſiccat modicè, nonnihil habens ſubtilium partium.

Sanguinis abundantiá ex vulnere impoſita, folia reprimunt. Cum axungiá trita ſtrumas diſcutiunt.

Succus Aurium doloribus medetur, vulnera recentia gluti-

glutinat & papularum rimas.

Aqua ſtillaticia Calculos frangit & Renes à ſaburra liberat.

Aſter Atticus.

Ἀστὴρ ἀττικός, *Dioſcor.*

Βουβώνιον, quòd inguinum tumoribus medeatur.

Aſter Attic⁹ flore cœruleo.

Inguinaria ſeu Inguinalis.

Blaw Scharten kraut.

Stern kraut / Bruchkraut.

Naſcitur circa Opeliã aſperis & incultis, Auguſto floret.

Sapor foliorum aſper ac ſubamarus. Miſtæ facultates vti Roſa. Modicè calefacit, digerit & reſiccat.

Herba tuſa rabioſi canis morſib. auxiliatur. Turgentia guttura diſcutit & Inguinibus illinitur.

Aſter Conyzoides.

Aſter Atticus purpureus minor.

Conyza cœrulea.

Conyzoides cœrulea *Geſn.*

Blaw Dürrwurtz.

Beruffkraut / *Sil.*

Floſculi Iunio, Iulio & Autumno emicant purpurocœrulei, aſperis ſiccis & apricis locis ſecus itinera, montoſis locis.

Calefacit, ſiccat, digerit, diſcutit.

Contra effaſcinationes à vetulis ſuperſtitioſe vſurpatur.

Aſter luteus montanus.

Aſter flore luteo, *Mattiol.*

Aſter Italorũ, *Lob. & Cluſ.P.*

Aſter Atticus, *Dod.*

Bubonium luteum, *Tabern.*

Geel Sternkraut.

Geel Bruchkraut.

In dumetis & collibus ſaxoſis.

Radix odorata ſubadſtringens & ſiccans amarore aromatico modicè ad Cinnamomi ſaporem accedit, ſubacri.

Hernijs & Inguinum tumoribus vtilis.

Aſtragalus aruenſis.

Ἀστράγαλος à radicum cum talis conuenientia.

Pſeudapios *Matt. Cam.*

Terræ glandes, *Dod.*

Chamæbalanus, quod in glandis effigiem radicis extremum turbinetur.

Erdnüſſe / Ackernüſſe.

Sewbrod / Schweinßbrod *Sil.*

Acker / Grund Eicheln / Knollenwurtz.

In agris frumentaceis ſub Zabotho monte. Sapor illi

ſubdulcis, glandis aut Caſtaneæ adſtringens.

Ad fluxus Mulierum immodicos, & ſanguinis profluuium ex Veſica efficax.

Poſt meſſem eruuntur ac colliguntur.

Atriplex caninus.

Χρυσολάχανον, *Nonn.*
Bonus Heinricus, *Tabern.*
Tota bona Spinaciæ facie, *Aduerſ.*
Rumex vnctuoſus.
Hackenſchar } *Sil.*
Lungwurtz/
Schmerbel.
Guter Heinrich.

Incultis & ruderatis ſecus vias, veteres muros & agrorum ſepimenta luxuriat. Viget tota æſtate.

Excalefacit ſiccat, aperit; detergit magis quàm Mercurialis, reſoluit, digerit.

Quam proximè ad Spinaciæ natu[illegible] â accedere videtur, in cibo Mercuriali gratior.

Cocta cum oleribus eſitata lubricam Aluum reddit.

Bibitur tabidis & phthiſicis plebeculæ experimento.

Vulneraria eſt & ad Animaliu venenoſoru ictus commendatur. Vlcera recentia, ſordida & vetera expurgat & vermes in ipſis interimit.

Fabris ad Equorum apoſtemata in vſu.

Atriplex ſylueſtris I.

Ἀτράφαξις ἀγρία, *Dioſc.*
Atriplex agreſtis, *Trag.*
Atriplex ſyl. ſinuata, *Lob.*
Wilde Mölten.
Scheiß/Schißmölten/*Sil.*

In hortis oleraceis & circum mœnia vrbiũ plurima.

Minus refrigerat & humectat ſatiuâ, aliquanto plus digerens.

In cibum venit vt ſatiua.

Folia recentia tuſa Podagricos dolores leniunt.

Atriplex ſylu. II.

Χηνόπους, *Plin.*
Atriplex ſylu. latifolia laceris lacinijs, *Lob.*
Atriplex fimetaria maior, *Thal.*
Atriplex ſyl. 1. *Matth.*
Chenopodium, *Tab.*
M.ſt mölten/ *Sil.*
Sewrod/Genſefuß.

Circa vrbium, pagorum, hortorum fimeta enaſcitur.

Hanc Tragus lethalem aſſerit & peſtiferam. Sues interimere creditur.

Atriplex ſylu. III.

Atriplex fimetaria minor, *Thal.*

Atri-

Atriplex syl. 3 *Matthiol.*
Atriplex olida, pusilla, hircina & Vuluaria garum olens, *Aduers.*
Garosmos *Cord. & Dodon.*
Kleine Mistmölten / *Sil.*
Bockemölten.
Schamkraut.
Loca amat habitata, vt plurimum vbi lotium effunditur.
Tota vehementer fœtet instar putridi Halecum gari.

Atriplex syl. IV.

Atriplex sylu. Polygoni aut Helxines folijs, *Lob.*
Atriplex sylu. 2. *Dod.*
Kleine wilde Mölten.

Atriplex sylu. V.

Atriplex palustris polycaulis.
Wasser Mölten.
In fossis ad oppida Iulio & Augusto conspicua.

Auricula Vrsi.

Vide Sanicula.

Balsamina spuria.

Mercurialis sylu. 2. &
Fusula sylu. *Tragi.*
Persicaria siliquosa, *Lob.*
Delphinium, *Craton.*
Noli me tangere, *Vulgo,*
Scorpioides, Saltarella.
an Aeschinomene, *Plin?*
Wild Balsamkraut.
Hirschmölten } *Sil.*
Springkraut. }
Tota facies & virgulta Balsaminam alterã exprimunt. Flores lutei penduli, quos sequuntur siliquæ teretes, graciles longæ, pendulæ Galegæ: semina parua subrotundâ Balsaminæ claudentes, quibus turget simul: ac tantillum tangitur in vultum proximi cuiusq; quasi impetu vindicabunda & se tangi queribunda excluditur.
Oritur frigidis, humidis, vmbrosis Montium locis. Ad riuulos ex montibus decurrentes multa.
Vulneraria est. Vomitiones prouocat, vrinas ciet & calculum pellit.
Artus luxatos cum Agrimonia Agricolarum vsu restituit.
Liquor stillaticius Podagricis & pedibus tumentibus competit.

Bardana maior.

Ἀρκτεῖον, *Diosc.*
Προσώπιον ἢ προσωπὶς.
Personata *Aduers. & Matthiol.*
Lappa maior vulgaris.

Groſſe Kletten/ } Sil.
Ohmbletter/ }
Butzen Kletten.
Roß Kletten.

Nimis quàm frequens & vulgaris, ſecus vias & vrbium pomeria.

Iulio Menſe caulis aſſurgit altero ex quo nata eſt anno: flores purpurei Iulio conſpicui cum lappulis.

Folia moderatè reſiccant, diſcutiunt, nonnihil adſtringunt.

Radix nonnullæ caliditatis particeps; pota ad Calculum & dyſenteriam vtiliſſima, purulenta & cruenta extuſsientibus auxiliatur trita cum modico ſalis, morſui canis rabidi medetur.

Folia inueteratis vlceribus vtiliter imponuntur. Luxatis & contractis membris proſunt.

Bardana montana.

Arctium montanũ, *Aduerſ.*
Lappa maior, *Dod.*
Bergkletten Waldkletten.

Celſis & ſyluoſis Montium opacis familiaris.

Eiuſdem cũ priori naturæ.

Bardana minor.

Ξάνθιον *Dioſ.* παρὰ τὸ ξανθίζειν, quòd flauos reddat Capillos.

Φασγάνιον, *Galen.*
Xanthium *Fuchſ. Matthiol.*
Lappa minor, *Offic.*
Lappa inuerſa.
Strumaria.
Kleine Kletten.
Igel Kletten.
Bettlers Leuſe.

Iuxta loca habitata ſecus vrbes, mœnia & ſcrobes arefactas ſolo læto & pingui gignitur.

Iulio & Auguſto lappæ vigent.

Guſtu eſt amaro & ſubacri. Calefac. ſiccat, digerit.

Radix vti & ſemen tumorum ſtrumarumque pertinaciã frequenti admotu delet.

Fructus Capillos luteos efficit ex aqua tepida madefactus & illitus.

Herba Cancrorum ardori extinguendo efficax.

Bellis maior.

Bellis maior candida.
Primula veris maior.
Conſolida media Herbariorum. *Lob.*
Weiſſe S Johanns blumẽ.
Genſe blumen.
Groſſe Maßlieben.

Vbiuis obuiam, pratis aridioribus,

dioribus, pascuis, agris incultis, collibus, cognitu facilis. Vulneraria est. Folia commansa sanant cùm Oris tum linguæ exulcerationes pustulasque exulceratas.

Flores præstant ad strumas & Caluariæ fracturas: item ad Thoracis vlcera quæ in eius cauitatem penetrarunt. In quem vsum potionibus additur.

Bellis maxima.

Bellis montana maxima.
Grosse S. Johannis blum.
Hæc duplo maior: sed inuentu rarior.

Bellis minor.

Bellis media, *Cl. P.*
Bellis sylu. *Dod.*
Consolida minor, *Offic.*
Primula Veris, *Trag.*
Angerblümlein.
Sommerthierlein.
Weisse Frücblümlein.
Kleine Maßlieben.

In pascuis pratis & hortis graminosis max. primo verè conspicitur flore albo, rubro, variegato.

Herba adhuc tenera Veris initio cum sale, oleo & aceto aluum strictam lubricam reddit.

Decoctum collutu fauciū ardorem in febribus ardentibus temperat.

Cum symphyto pota sanguinē excreantibus prodest.

Inditur Clysterib non sine fructu in calida intemperie.

Betonica purpurea.

Κέστρον, *Diosc.*
Βετονική.
Ψυχότροφον παρὰ τὸ τρέφεσθαι ἐν ψυχροῖς τόποις, quòd in frigidis locis nascatur.
Betonica nemoralis.
Vetonica.
Braun Betonien.
Battenien / } *Sil.*
Zehrkraut / }

Vulgatissima in pratis & alijs herbidis Montium, Maio folia leguntur & Iunio. Iulio præcipuè floret.

Amariuscula est, subacris & odorata. Incidit, aperit. Calefacit & sicc. 2. ordine. Multi vsus. Pulmonem, Thoracem, Hepar expurgat, abstergit, à putridis & vitiosis humoribus liberat; vnde Tabidis & Hæmoptoicis conueniens remedium. Icterum sanat: fastidia abstergit & Stomachicos recreat. Vrinas ciet, Calculos Renum frangit. Vteri strangulatui me-

detur. Ex vino veteri ruptis & ab alto deuolutis succurrit. Alui & Intestinorum tormina remouet.

Acidum ructantibus, Ischiadicis, Epilepticis & cæteris Capitis affectibus frigidis vtilissima. Vulneraria est.

Viatoribus longo itinere defatigatis vires mirificè reficit.

Aduersatur venenis, venenosorum rapidorumq; Animalium quorumcunq; morsibus sumta & imposita.

Linteo induuntur folia ad Cerebrum roborandum.

Betonica alba.

Betonica candido flore.

Weisse Battenic.

Pari pollet facultate.

Betula.

Σκιὰς πάπυρος, Theoph.

Betulla.

Bircke/ Birckbaum.

In montib. frequens, Pueris nota.

Semen paleaceum in iulis, Iulio à vento dispergitur, siccantis naturæ.

Folia amara sunt, Excalefaciunt, siccant, resoluunt, attenuant, abstergunt, aperiut. Adduntur lotionibus contra scabiem. Cum alumine & aqua decocta colorem luteum dant Pictoribus.

Succus coagulo ad mistus Caseum à teredine & vermibus præseruat.

Liquor verno tempore elicitur vulnerato cortice limpidissimus. Potus Renum & Vesicæ Calculos eijcit, & Regium curat: illitus faciei nitorem conciliat & maculas delet scabiemq; sanat. Gargarizatu Oris, faucium vlceribus medetur.

Ex trunci medij substantia aliquando nascutur Fungi flaui, Rhabarbaro similes.

Adstrictoria vi pollent, ad sanguinis fluxus compescendos vtiles.

Cremati ligni emanans liquor oculorum albugines & cicatrices delet.

Bifolium maius.

Ophris, *Plin.*

Ophris bifolia maior.

Pseudorchis bifolium *Dod.*

Groß Zweyblat.

Wild Durchwachs.

Zweyblat / *Sil.*

In montibus & conuallibus, Vdis & opacis locis.

Maio & Iunio reperitur.

Calidæ & humidæ est naturæ. Ad fracturas sanandas & vulnera glutinanda.

Bifoli-

Bifolium minus.

Ophris bifolia minor.
Pseudorchis, *Dod.*
Alisma Diosc. *Cordi.*
Perfoliata syluestris.
Iisdem natalibus gaudet.
Vulneraria est.

Bifolium III.

Ophris trifolia.
Dreyblatt.
Tribus interdum folijs, sed rariùs, deprehendere licet.

Bistorta maior.

Πετραῖον Diosc. *Aduers.*
Britannica, *Lob.*
Serpentaria, *Mattiol.*
Colubrina, *Trag.*
Dracunculus Plin. *Dod.*
Natterwurtz.
Schlangenwurtz.

Maio & Iunio flores spicatos erigit, in pratis & pascuis frigidis humectis Montium.

Radix veluti contorti introque reflexi pollicis digiti Manus, intus ruffescit, saporis perquam austeri, adstringentis quadantenus Tormentillæ.

Refrigerat, siccat, cohibet, roborat, adstringit, sanguinem sistit, Venenis aduersatur: vulneraria est.

Pota fluxiones Alui, Dysenterias, sanguinis eruptiones, Menses immodicos cohibet; Abortum reprimit, Vermes puerorum enecat.

Contra Pestilentiam febresq; pestilentes vtiliter bibitur.

Sanguinis grumos ex casu, contusione aut alia caussa discutit.

Additur vulnerarijs potionibus.

Puluis Melle affrixus, scorbutum sanat.

Bistorta minor.

Serpentaria mas, *Tab.*
Bistorta vulgaris, *Clus. P.*
Klein Natterwurtz.

Radix minor & nullis penè fibrillis, formâ serpentem aut vermem imitatur.

Succus aceto permixtus linteo circa collũ impositus, Narium hæmorrhagiã sistit.

Dentium dolores mulcet recens admota vel cum Alumine & pyrethro decocta, fluxionesque eò decurrentes sistit, Agricolarũ vulgato vsu.

Bistorta alpina maxima.

Grosse Berg Natterwurtz.

Quadruplo maior vulgari Radix, Caulis ad duorum cubitorũ assurgit altitudinẽ.

Secta-

Sectatur altiſsima, Suditorum iuga, velut ad Gigantæum, Albis fontes Schneegruben.

Pari cum prædictis pollet facultate.

Blattaria lutea.

Χρυσόγονον Dioſc. *Aduerſ.*

Blattaria Plin. *Lob.*

Verbaſcum leptophyllon. *Cordi.*

Schabenkraut.

Goldknöpfflin.

Wilder wöllig/ *Sil.*

In marginibus campeſtribus lutoſiſque aggeribus. floret Iunio.

Amara eſt calidaq; & ſicca guſtanti.

Blitum album.

Βλίτον λευκὸν, *Dioſc.*

Blitum maius, *Dod.*

Beta inſipida ſeu fatua.

Weiſſer Meyer.

In campis, hortis & areis ſecus itinera. Sine ſapore & acrimonia vlla, frigidæ & humidæ naturæ, Stomacho inutile.

Blitum rubrum.

Blitum minus rubrũ, *Matthiol.*

Blitum rubens, *Dod.*

Blitum rubrum ſupinum, *Lob.*

Olus rubrum.

Blutt Kraut/ *Sil.*

Roter Meyer.

Sponte in hortis oleraceis.

Refrigerat, humectat, emollit. In cibum venit Nonnullis inſtar Atriplicis: ſed nullum dat nutrimentum.

Suffitus herbæ Menſes remorantes prouocat, Molas & Secundas educit.

Ad Pecorum hæmorrhagiam vulgi medela.

Blitum ſylueſtre.

Βλίτον ἄγριον.

Πολύσπορον.

Polyſpermon, *Anguil.*

Fiſchmölten.

Wild Meyer.

Wild Traubenkraut.

Paſsim ſecus vrbes, etiam in hortis oleraceis oritur.

Braſsica ſyl. Napifolia.

Braſsica ſyl. 2. *Dod.*

Braſsica campeſtris 1. *Cluſ. H.*

Perfoliata ſiliquoſa, *Aduerſ.*

Perfoliata Napifolia, *Tabern.*

Wilder Durchwachs.

Durchwachs mit ſteckrüben bletttern.

Inter

Inter segetes in Gußmansdorff.

Oleracea est gustu neutiquam acris.

Brassica syl. Glastifolia.

Brassica syluestris virgata, *Cord.*

Sinapi album, *Lugdun.*

Turrita, *Clus. P.*

Glastifolia siliquosa, *I. B.*

Wilder Kohl.

Thurnkraut.

Passim ad muros & secus itinera montosis occurrit.

Iunio floret, semine in siliquis longis succrescente.

Bryonia.

Ἄμπελος λευκή, *Dioscor.*

Βρυωνία, *Galen.*

Bryonia alba baccis nigricantibus.

Vitis alba Fuchs. *Aduers.*

Stickwurtz.

ZaunRüben/ GichtRüben/ *Sil.*

Propter sepes & secus itinera. Aestate floret.

Radix moderatè calida desiccat & abstergit cum partiũ tenuitate. Purgat bilem & serosos humores, vrinam trahit, Cerebrum mundat, Pectus & Neruos à pituitosis putridisque excrementis liberat. Viscerum obstructiones aperit. Renes à Calculo expedit. Comitialibus, Attonitis, Vertiginosis, Paralyticis vtiliter datur. Corrigitur Mastice, Cydonijs, &c.

Ex vino pota vtero suffocatas mirificè restituit.

Corpus abstergit, Cutim erugat, vitia Cutis in facie emendat, suppurationes rumpit, sugillata tollit, & reduuias committit.

Folia, fructus vlcerũ phagœdenis, Cancrenis, putrentium tibiarum tædio efficaciter cum sale illinuntur.

Buglossum germanicum.

Buglossa maior, *Trag.*

Buglossa vulgaris, *Dod.*

Buglossum angustifolium germanicum.

Buglossum vulgare, *Officin.*

Deutsch Ochsenzunge.

Gemeine Ochsenzunge.

In agris frumentaceis & secus itinera circa Vratislauiam.

Flores purpurei, aliquando rubri, rarò candidi à Maio vsque in Æstatis finem visuntur.

Cordiales sunt, tristitiam depellunt, mœrorem excutiunt, hilaritatem excitant,

voluptatem afferunt & Corroborant.

Buglossum syl. spinosum.

Buglossum erraticum asperum Echioides, *Aduers.*
Echium germanicum spinosum, *Fuchs.*
Wild Ochsenzung:
Lieb Eugelin / *Sil.*
Folijs est asperis oblongis, at multò minoribus, flosculis eleganter cœruleis, sed exiguis.
Per totam æstatem in agris tam cultis quàm incultis reperitur.
Flores Cordiales sunt & primo aspectu suaui colore oculos exhilarant.

Buglossum syl. nothum.

Buglossæ sylu. species, *Thal.*
Alysson germanicum Echioides, *Lob.*
Aparine, *Plin.*
Blaw Kleber.
Groß Klebekraut.
Locis apricis asperis iuxta ædificia areas & pagos.

Bursa pastoris maior.

Pastoria bursa *Dodon.*
Thlaspi fatuum, *Gesn.*
Sanguinaria, Capsella.
Teschelkraut/
Dachsenkraut/ *Sil.*
Bluttkraut.
Vbiuis obuiam & vulgo nota herba. Locis incultis, secus vias, sepes & in Oppidorum areis.
Aprili, Maio & Autumno floret.
Inodora saporisq; expers, præter leuem adstrictionem & siccitatem. Refrigerat, exiccat, adstringit, reprimit.
Aduersus Dysenteriã, cruentas excreationes, vrinam sanguinolentam, Menstruorum profluuia, omnesq; internorum viscerum quasuis erosiones ex vino rubro pota seu admota efficacissima.
Trita & illita inflammationibus & ignibus sacris prodest.
Succus vulnera glutinat recentia & Auribus purulentis infusus medetur.
Pesso hæmorrhagiam vteri & Mensium abundantiam sistit.
Pedibus nudis pressa aruriginem tollit.

Bursa pastoris minor.

Bursa pastoris folio perfoliata.
Thlaspi pumilum.
Klein

Klein Teschelkraut.
Montosis apricis & aridioribus agri Hirsbergensis.

Bursa pastoris minima.

Paronychia vulgaris, *Dod.*
Paronychia Alsinifolia, *Lob.*
Pilosella siliquata minima, *Thal.*
Gensekraut.
Hungerblümlein/ *Sil.*
Aprili floret in multam æstatem succrescente interim semine.
Arenosis agris & hortis plurima.
Vulgus credit eius vberem prouentum annonæ caritatem denotare.

Bursa pastoris Myagrifolia.

Pilosella siliquata maior, *Thal.*
Paronychia Myagrifolia, *Camer.*
Nagelkraut.
Agris prouenit aridiorib.

Calendula agrestis.

CAlthula.
Acker Ringelblumen.
Ringelblumen.
In agris & ruderatis locis.
Flos ex vino potus cit Menses, & secundas etiam educit, & arida suffitibus admota.
Succus mira proprietate ad Carbones pestilentesque Bubones valet.

Caltha alpina.

Alisma alpinum, *Thal.*
Nardus Celtica 2. *Lob.*
Doronicum 4. *Clus.*
Solidago buphthalmica.
Geel S. Johannisblumen.
Schmerblumen.
Laugenkraut.
Mutterwurtz.
Marientranck.
Luxuriat passim in pratis humidioribus Montium. Circa solstitium floret.
Sapore Radix constat nõnihil amaro, acri, penetrante, sed aromatico. Calefacit, siccat, vrinam pellit, Menstrua ducit; decocta ex vino demorsis à Bufonibus potu prodest.
Ciet sternutamenta & pituitam è capite elicit.
Lixiuio flores vulgo incoquũtur aduersus Capitis dolorem, Capillosque fractos, quibus etiam flauum seu aureum conciliant colorem.

Caltha palustris.

Chamæleuce, *Plinij.*
Populago, *Tabern.*

Amellus Virgilij putatus, *Thalij*.

Schmirgeln / Kühschmirgeln/ *Sil*.

Schmaltzblum.

Dotterblum.

Flos verno tempore vliginosa prata riuulosque luteus decorat, quibus nihil notius aut frequentius.

Apum ictui foliorum succus illitus succurrit. Infantium torminibus decocta, insessu, Muliercularum experimento medetur.

Camelina I.

Μύαγρον *Diosc.* παρὰ τὸ μύας ἀγρεύειν, à Murium captura.

Cameline Myagrum, *Lob.*

Sesama, *Trag.*

PseudoMyagrum, Matt. *Cam.*

Leindotter.

Dotterkraut.

Finckensamen.

In campis inter Linum & frumenta nascitur.

Herba inflammationibus & doloribus oculorum prodest imposita.

Semen modicè calefacit & humectat. Cibus auiculis gratus.

Camelina II.

Myagrum Turcicum, *Hortulanis*.

PseudoMyagrum 2. Matt. *Camer.*

Paronychia 2. *Tabern.*

Wild Dotter.

Knöpflin Dotter/ *Sil.*

FingerNagelkraut.

Multa inter segetes arenosas Hirsbergensis agri.

Iunio & Iulio flosculi in summo scintillant lutei, semen in capitulis rotundis, Milij magnitudine relinquentes.

Campanula angustifolia cærulea maior.

Φύτευμα, Diosc. *Mattiol.*

Campanula Persicifolia nostras, *Lob.*

Waldglöcklin/ Wald Cymbeln.

Taube glocken.

Grosse Schellen.

In collibus apricis & frutetis Iunio & Iulio floret.

Vsus neglecti.

Campanula minor angustifolia flore albo.

Weisse Waldglöcklin.

Campanula minor rotundifolia.

Campanula sylu. minima, *Dod.*

Campanula minor alpina, *Clus. P.*

Rapun-

Rapunculus syl. minor 2. *Tabern.*
Kleine Milchglöcklin.
Kleine wilde Rapuntzeln.
In rupibus & præcipitijs. Ad mœnia item vrbium, Iulio & Augusto flosculos exponit.
Tota lactescit.

Campanula minor rotundifolia niueo flore.

Kleine weissel Milchglöcklin.

Campanula minor pratensis.

Campanula minor 2. *Casp. Bauh.*
Wiesenglöcklin.
Schellen.
Hæc integra sæpe tegit prata.
Succus ex flore cœruleo expressus viridem efficit colorem.

Cannabis syl. spuria I.

Cannabis spuria facie Vrticæ, *Lobel.*
Cannabina alba, *Tabern.*
Wilder Hanff.
Weiß Hanffkraut.
Wilde Taubnessel.
Ackernessel.
Inter segetes enascitur.

Cannabis syl. spuria II.

Cannabis syluest. spuria 2. *Lobel.*
Vrtica fatua syl. aculeata, seu ἀκανθοαπόδυλος, *Thal.*
Sideritis 2. *Mattiol.*
Stachelichte wilde Taubnesseln.
Stachlichte Ackernesseln.
Segetum pernicies.
Lamij vires imitatur.

Cannabis syl. spuria III.

Vrtica fatua syl. aculeata minor.
Kleine wilde Taubnesseln.

Cardiaca.

Sideritis 1. *Dod.*
Marrubium mas, *Brunfels.*
Palma Christi, *Parisiens.*
Melissæ species, *Nonn.*
Hertzgesperr.
Hertzgespan.
Wolffstope.
Prouenit passim prope vrbium mœnia iuxta sepes & veteres muros, in pagorum areis.
A Iunio in multum vsque Autumnum durat, floret ac semen perfert.
Amara est, Calidæ & siccæ naturæ. Vires Melissophyllo suppares.
Omnibus Cordis affectibus amica & familiaris, vt Palpitationi, Cardiacæ, item

pectoris, vt Asthmati, Tussi. Præstat ad conuulsos & resolutos

Aqua destillata ægrè parturientibus opem fert, & Ictericiam discutit.

Ad pecorum morbos vulgò adhibetur.

Carduus viarum vulgatior.

Carduus spinosissim9 vulgaris, *Lob.*

Onopordeum 1. *Tabern.*

Distel/ Wegedistel.

Secus itinera & in areis pagorum nihil vulgatius.

Semen potum Laterũ doloribus remedio est. Carduelles eo delectantur.

Interdum etiam albo conspicitur flore.

Carduus palustris fruticans.

Carduus palustris procerus tricubitalis, *Franci.*

Grosse Wasserdistel.

Humectis montium locis, pratisque syluosis vdis. Iulio floret.

Carduus palustris minor.

Kleine Wasserdistel.

Flores in summo caulium ostentat purpurascentes Augusto & Septembri, humidis secus fluenta locis.

Carduus leucanthemus.

Ἀκανθα λευκὴ, *Dioscor.*

Leucacantha.

Spina alba, *Aduers.*

Acanthium vulgare.

Weisse Distel.

Weisse Wegdistel.

In montibus & syluis Iunio & Iulio floret.

Radix desiccat & modicè adstringit.

Stomachicis & crusta expuentibus competit. Semen aduersatur venenis, maximè à serpente demorsis, conuulsisq; infantibus auxiliatur.

Carduus lanceolatus.

Spina lanceam referens.

Sperdistel.

Radix fibrosa, Caulis spinosus ramosus capitulis in summo rotundis aculeis paruis detortis; è quibus molles bombycini purpurantes flores cum semine paruo enascuntur. Folia lancem referunt. In montibus & rariùs quidem occurrit.

Carduus aruensis.

Carduus auenarius, *Thal.*

Carduus segetalis.

Aculeo-

Aculeosa Gazæ, *Aduers.*
Ackerdistel / Haberdistel.
Klein Margendistel.
In campestribus inter segetes, Auenam maximè. Æstate floret.

Carduus pratensis.

Ἄκανθα ἀγρία, *Dioscor.*
Acanthus syluestris.
Carduus Acanthi facie, *Aduersariæ.*
Carduus sylu. Dioscor. *Tabern.*
Geele Distelн/ *Sil.*
Wiesen Kôl/ Grasekôl.
Carduus omnium ferè tenerrimus.
In pratis montosis nonnihil humectis. Iulio & Augusto floret.
Folia tenerrima à Mulieribus in Cibis vt reliqua olera capetuntur.

Carduus fullonum.

Δίψακος *Diosc.* à διψᾶν quasi siticulosa.
Dipsacus syl. *Dod.*
Virga pastoris, *Offic.*
Lauacrum Veneris à concinnato foliorum ambitu, quæ anfractuosa ambage peluis seu labri figuram exprimit.
Kartendistel.
Weberdistel.
Weberkarten.
Tuchmacherkarten.
Nascitur humectis locis secus itinera & prope sepes in pagorum areis ac scrobium marginibus.
Iunio ac Iulio florent echinata capitula. Autumno leguntur.
Radix impensè amara est, calida 2. recessu: siccat, abstergit nonnihil. Viscera infarctu liberat. Tertianis nothis decocta medetur.
Folia capiti imposita Phrenesin mitigant.
Aqua foliorũ concauis reperta, caliginosis & rubentibus oculis prodest. Eadem maculas faciei maximè oculorum emendat.
Echinotũ vermiculi è collo contra Quartanas suspenduntur.

Carduus fullonum minor.

Virga pastoris minor.
Dipsacus minor, fatuus.
Wild kleine Weberkart.
Prouenit vmbrosis & humidis ad sepes.

Carlina maior.

Χαμαιλέων λευκὸς Diosc. *Lob.*
Carlina *Herbarior.*
Cardopa-

Cardopatium *Officin.*
Chamæleon albus.
Eberwurtz.
Weisse Eberwurtz.

Asperis & incultis montosis, arido solo oritur ad vias & margines agrorum, florem promit Iulio & Augusto.

Excalefac. 2. sicc. 3. gradu, cum partium ac substantiæ tenuitate, sudores mouet, ventris lumbricos ac tineas pellit; venenis omnibus resistit, Pestis contagia arcet, Iecinoris ac Lienis obstructiones aperit, vrinas ciet, Menses prouocat. Datur & ex alto deuolutis lapsis ac cæsis. Dysenteriæ populari, torminibusq; Intestinorum vulgatum remedium.

Occidit Canes & Sues, Mures item necat subacta cum polenta.

Vulgo persuasum est, eam gestantibus vires augere, comitibus verò adimere.

Carlina minor.

Carlina syl. *Dod.*
Scolym⁹ syluestris, *Matthiol.*
Attractylis vulgaris minor, *Fuchs.*
Heracantha, *Tabern.*
Dreydistel.
Sewdistel.
Schönhärle.

In asperis & aggeribus [illegible] locus itinera montosis integra æstate conspicua.

Capitula fœminæ lixiuia indunt ad capillos abluendos, qui inde flauescunt & pulcriores efficiuntur, & à pediculis & lendibus immunes redduntur.

Carum.

Κάρος καὶ κάρον.
Κάρον, *Actij.*
Careum.
Carui, *Officin.*
Cyminum pratense.
Feldkümel.
Wiesenkümel.
Fischkümel.
Carwi.

Integra prata camposque montium sæpe conuestire solet. Iunio floribus & semine prægnans.

Optimum est Semen, non pauperum modò sed & diuitum, in cibis condimentum.

Semen modicè acre. Calefacit, exiccat 3. recessu. Aperit, incidit, digerit, concoquit, prouocat, flatus pellit, corroborat.

Stomacho & ori gratum accommodumq; concoctionem iuuat. Colicæ flatulentæ ventrisque torminibus inprimis vtile.

Lotium

Lotium eu[illegible]cat, & Renes ab arenulis liberat. Antidotis & oxyporis vtiliter miscetur.

Radix elixa Pastinacæ modo cibo vtilissima.

Caryophyllata vulgaris.

Caryophyllata, *Trag.*
Herba Benedicti, *Offic.*
Benedix.
Benedicten wurtz.
Neglinkraut.

Gaudet magis opacis ac vmbrosis, quàm patentibus & apricis, iuxta vias in dumetis & syluulis nonnullis.

Floret Maio & Iunio.

Radix suauissimum Caryophylli spirat odorē, Cordi amicum & gratum.

In vino pota Cor exhilarat, Cerebrum roborat, spiritus cum animales tum vitales recreans. Hepatis obstructiones aperit, Ventriculi, intestinorumq; dolores à flatibus subortos lenit, concoctionem prouocat, & contra omnia venena plurimum vtilis.

Puluis epotus prodest Cœliacis, Dysentericis, sanguinem expuentibus, ab alto deuolutis.

Tam intus sumta quàm foris adhibita Enterocelis auxiliatur.

Caryophyllata alpina lutea.

Caryophyllata alpina aureo flore, *Clus.*
Caryophyllata montana, *Dodon.*
Caryophyllata maior rotundifolia, *Lob.*
Grosse Benedicten wurtz.
Berg Neglinkraut.
Alp Benedix wurtz.

In summis duntaxat Suditorum iugis herbidis, solo læto: veluti ad Gigantæum & alijs alpinis tractibus humidioribus. Iulio flos aureus erigitur, semen Augusto maturum.

Radix sæpe sesquicubitum longa, digitum crassa, odorata & adstringens.

Eiusdem cum vulgari naturæ & vsus.

Menstruorū profluuia immodica in puluere sumta cohibet.

Caryophyllata montana purpureo flore.

Caryophyllata alpina nutante flore, *C. B. P.*
Benedicta syluestris, *Trag.*
Berg Benedicten wurtz.
Wasser Benedictenwurtz.

Vdis Montium receſsibus Iulio floret.

Radix craſſa longa inodora, guſtanti adſtrictionem imprimit.

Dyſentericis opitulatur.

Caryophyllata alpina minor.

Caryophyllata Veronenſium flore Saniculæ vrſinæ, *Aduerſ.*

Sanicula alpina ſiue montana 2. *Cl. P.*

Sanicula alpina, *Tabern.*

Cortuſa, *Mattiol.*

Campanula vulneraria.

Wundglöcklin.

Heilglöcklin.

Berg Sanickel.

Folia huic Maluæ pumilæ, ſed duriora ex atro virentia, per extremum ſerrata, hirſuta, guſtu adſtringentia. Pediculi è medio foliorum prodeunt dodrantales, ſingulares, nudi vnicum florem ſuſtinentes candidum ex ſex, ſeptenue foliolis, In eis inſus inſtar Roſarum ſtaminibus, quibus capitula ſuccreſcunt trifida exiguum nigricans ſemen claudentia. Radiculæ tenues oblongæ per terram ſparſæ.

Humidis & vmbroſis Sudetorum connallibus.

Tota recẽs gratiſsimo fragrat odore.

Radix guſtu adſtringit cũ partium tenuitate. Ad vulnera vtilis.

Caryophyllus ſylueſtris I.

Garyophyllea ſylu. *Thalij.*

Betonica altilis ſylu. *Fuchſ.*

Armerius flos 1. *Dodon.*

Feld Negelin.

Donner Negelin.

Wilde Negelin.

Vbiuis ſponte prouenit in petræis, montoſis & ſyluoſis marginibus.

Satiuo calidior cenſetur. Succus cum aq. Ononidis & flor. Lilij Conuallij calculum atterit & Comitialibus prodeſt.

Caryophyllus ſylu. II.

Caryophyll⁹ πολυχιλος Geſn.

Superba maior, *Lob.*

Feder Negelin.

Pflaum Neglin.

Mutterwillen.

Hohmut.

Variat colore. Candido aliquando, interdum purpuraſcente reperitur.

In monte D. Georgij ad Stregomium.

Caryophyllus ſyl. III.

Caryo-

Caryophyllus pratenſis, *Tabern.*

Armerius ſylu. *Dod.*

Armeria pratenſis ſyl. *Lob.*

Flos Cuculi, *Cl.P.*

Ἰξόκαυλον 2. *Thal.*

Pechblumen.

Pech Negelin.

Kuckuckblumen.

In pratis nihil vulgatius Maio & Iunio. Venenis cõmendatur.

Caryophyllus ſyl. IV.

Caryophyllus viſcoſus.

Lychnis ſyl. purpurea, *Tabern.*

Ἰξόκαυλον rubrum, *Thal.*

Kleber Negelin.

Pech Negelin.

Wilde Purpur roth/ Marienröẞlin.

Apricis & aridis delectatur collibus. Iunio floret.

Caryophyllus ſyl. V.

Caryophyllus petræus albo flore.

Lychnis ſyl. 1. *Cluſ.*

Cuculi flos 2. *Trag.*

Polemonium petræum.

Weiſſe Stein Negelin.

Weiſſe Kleber Negelin.

Petroſis & aſperis in Gnßmanßdorff naſcitur. Iunio flores vigent.

Caryophyllus ſyl. VI.

Caryophyllus montanus ſeu mediterraneus, *Lob.*

Gramen marinum maius, *Tabern.*

Gramen polyanthemon maius, *Dod.*

Neglingras.

Meer Neglin.

Sectatur campeſtria & prata aridiora agri Lignicenſis & Vratiſlauienſis. Auguſto & Septembri floret.

Caryophyllus ſyl. VII.

Caryophyllus marinus omnium minimus, *Lob.*

Gramen polyanthemon minus, *Dod.*

Ψευδομώλυ graminis ſpecies, *Eidem.*

Klein Neglingras.

Klein Meergras.

In aggeribus ſecus itinera frequens. Auguſto cũ flore.

Caſſuta.

Caſſuta Lupulorum.

Cuſcuta, *Officin.*

Linodelmus, *Geſner.*

Podagra Lini.

Κασσύθα, *Græcis.*

Seide.

Flachs Seide.

Hopffen Seide.

Prope ſepes, inter Lupulos etiam

etiam & Linum luxuriat, id ſtrangulans & corrumpens. Alba eſt & ruffa, mas & fœmina. Iulio & Auguſto max. viget.

Eligitur quæ Lupulos & Hyſſopum apprehendit.

Amara eſt, viſcera infarctu liberat. Bilem deijcit, ſanguinem purgat & regium morbum pellit.

Febribus auxiliatur, Tertianis impuris ac longioribus, item Quartanis.

Ad quaſuis Melancholicas affectiones vtiliſsima. Corrigitur Mace, Zingibere, Aniſo.

Catanance.

Κατανάγκη 1. Dioſc.

Eruum ſyl. Herbarior. *Aduerſ.*

Vnguimiluia.

Amatoria.

Buler kraut.

Bulen Eruen.

Circa Vratiſlauiam Æſtate floſculos edit.

Præſtigioſis & faſcinatrici inſaniæ amatorijs illecebris commendatur quaſi amoris illicium neceſſarium, aniſi ſuperſtitione.

Caucalis aruorum.

Δαῦκος ἄγριος.

Caucalis albis floribus vulg. *Lob.*

Lappa agreſtis, *Tr[illegible]*

Daucus [illegible], ſeu [illegible] *[illegible]καρπος, Thal.*

Apium ſeu Petroſelinum aruenſe.

Ackerkörfel.

Klettenkörfel.

Inter ſegetes Iunio floret, dein ſemen ſuccedit.

Crudum & coctum editur.

Vrinas & Menſes cit. Calculos & Arenulas diſſoluit.

Caucalis Dumetarum.

Daucoides minor, C[illegible].

Caucalis ſemine aſpero floſculis ſubrubentibus, C[illegible]. *Bauh.*

Lappula Dumetarum.

Hecken Klettenkörffel.

Naſcitur paſsim [illegible] locis ſecus vias. Floſculi æſtate ex albo rubent in paruis vmbellis, ſemen ſuccedit Aniſi minus aſperum & Lapparū inſtar veſtibus adhæret.

Centaurium minus.

Κενταύριον μικρὸν, D[illegible]

Λ[illegible].

Centaurium paruum.

Panax leptophyllon [illegible] *Dodon.*

Febrifuga, [illegible]

Erdg[illegible]

Tauſentgüldenkraut.
Aurenkraut.

Planta eſt maximè laudata veteribus, nulli non cognita, In pratis, paſcuis, collibus & campeſtribus Iulio & Auguſto cum flore oritur.

Amara eſt vehementer Aluum purgat, Bilem craſſam pituitamq; educit, ſanguinem trahit. Iecinoris ac Lienis obſtructiones & durities tollit. Tertianas Ictcrumq; ſanat, putredini reſiſtit, diuturnis ac prorogatis febribus auxiliatur.

Alui tineas pellit, & Menſtrua mouet. Vulneraria eſt recens tuſa. Vulnera glutinat, vetera vlcera purgat & cicatrice obducit.

Succus inſtillatur Auribus verminuloſis & illinitur contra papulas & manantia Capitis vlcera.

Clyſteribus inditur in affectibus Neruorum, Apoplexia, Paralyſi, &c.

Centaurium minus album.

Fieberkraut mit weiſſen blumen.

Iiſdem locis, at rarius occurrit.

Ceraſus [illegible]

Κ[illegible]ασος.
Wilder Kirſchbaum.
Ceraſa Actiana, *Tragi.*
Ceraſa Cæciliana, *Plin.*
Ceraſa Amaralia & Laurea.
Wilde kirſchen.
Vogelkirſchen.

In proceris gignuntur Arboribus ad ſepes hortorum, in montibus, ſyluis.

Rubra ſunt & nigra, duriuſcula, ſatiuis multo minora, nonnihil amaricantia, guſtu non iniucunda.

Liquor ſtillaticius ex integris tuſis nucleis Epilepticis ſummopere & Paralyticis commendatur. Loquelam deperditam reſtituit. Melancholicis etiam & calculoſis ſalubris.

Ceraſus montana racemoſa.

Ceraſus Auium racemoſa, *Lobel.*
Padus, *Theophr.*
Pſeudoliguſtrum, *Dod.*
Olantbaum.
Olrkirſchen.
Ochſbaum.

Sectatur ripas fluuiorum in ſudetis. Arbor procera [illegible] etiam pueris nota, qui [illegible] tempore ramos cum [illegible] in con-

clauia Odoris caussa transportant.

Fructus in racemis nigricans, cibus auiculis gratus, quo & pueri delectantur.

Dulces sunt bacculæ, sed ingratæ & facilè nauseam mouent. Vehementer adstringunt & aluum cohibent.

Cerinthe maior.

Λευκογραφίς.

Maru herba, *Dod.*

Cynoglossum montanum maius.

Telephium montosum.

Fleckenkraut.

Geele Hundezunge.

Lætis ac herbosis collibus, tum secus vias & agros. In vineis Boiemiæ.

Aestate floret.

Refrigerat & adstringit.

Cerinthe minor.

Maru minus.

Klein Fleckenkraut.

Eadem amat loca.

Chamædrys vera.

Χαμαίδρυς, *Diosc. & Gal.*

Chamædrys maior repens *Dodon.*

Chamædrys legitima maior, *Clus.*

Chamædrys vera mas, *Fuchs.*

Teucrium minus.

Braun Menderlin.

Klein Gamanderlin.

In Boiemiæ asperis collibus, in monticulis ad Poidebradum plurima.

Iulio & Augusto, cum floret, colligitur. Vincentem habet amaram qualitatem. Acris est quodammodo & tenuium partium. Incidit, aperit, abstergit, prouocat, Lienem colliquat, vrinam & Menses mouet. Humorum crassitiem incidit & viscerum obstructiones expurgat. Aduersus venena efficax. Præstat ad omnes Capitis frigidos morbos.

Chamædrys vulgaris.

Teucrium pratense & fruticarium, *Lob.*

Chamædryoides.

Gamandrea.

Speckliligen, *Sil.*

Blaw Menderlin.

Schaffkraut.

Frequens in collibus, pratis scrobibus & secus fruteta.

Triplex est. Maior, minor & latifolia.

Flos Iunio & Iulio conspicuus cœruleus, interdum candidus, nonnunquam obsoletus.

Amara est gustu, particeps & caliditatis & siccitatis. Aperien-

periendi & expurgandi vi integre non destituitur.

Miris & certissim. viribus pollet ad viscerum obstructiones, Cacochymiam virginumq; fœdos colores. Oculis etiam haud ingrata.

Chamæmelum vulgatius odoratum.

Χαμαίμηλον, quoniam flores μήλου odorem habent.

Ἄνθεμις, *Diosc.*

Anthemis vulgatior, *Aduers.*

Leucanthemis.

Hermelin/ } *Sil.*
Römerey/ }

Hermüntzel.

Camillen.

Huius maximus in segetibus prouentus. Iunio & Iulio colligitur ad Balneorum vsum.

Calefacit & siccat cū partium tenuitate. Digerit, laxat, emollit, lenit, rarefacit, discutit, anodynum est, ad lassitudinem confert.

Pota Anthemis Iecinoris & Lienis obstructiones ex vino soluit, bilem suffusam expurgat, Menstrua pellit, partus, vrinam, calculosq;. Aduersus inflationes Coli & Ilei tormina bibitur. Matricis internos dolores mulcet, Laterumq; dolores lenit. Eodem modo phthisicos sanat, suspiriosis prodest, Lienteriam cohibet & Stomachum frigidum excalefacit.

Extrinsecus in fotu, insessu aut sacculis adhibiti quosuis dolores sedant Chamæmeli flores. Renum, Vteri, Iliorum, Vesicæ, Ægilopis illitu medentur. Duros tumores emolliunt, & crudos discutiunt humores.

Lixiuio induntur ad Capitis & Cerebri corroborationem.

Chamæmelum fatuum.

Χαμαίμηλον ἄχρειον.

Chamæmelum 4. *Trag.*

Chamæmelum leucanthemum agreste.

Anethum vaccinum.

Wilder Hermel.

Kühdille/ *Sil.*

Totos agros interdū cooperit, tam cultos, quam quiescentes. Æstate floret.

Odorem spirat grauiorē, minus gratum vulgari.

Additur Insessibus ad Renum, Intestinorum, Vteri & Vesicæ affectus.

Vulneraria est.

Chamæmelum caninum fœtidum.

Παρθ-

Παρθένιον, *Diosc.* *Aduerf.*

Chamæmelum album seu fœtidum, *Thal.*

Parthenium vel Virginea, *Aduerf.*

Amaracus fœtida.

Anethum caninum.

Cotula fœtida, *Officin.*

Hundsdille.

Hilllige dille.

Stinckende Camillen.

Sectatur oppida & pagos. In areis pagorum & nobilium frequens.

Iulio & Augusto floret.

Odore graui, fœtido, subuiroso vulgo notum, gustu amarum.

Bilem atram & pituitam haud secus atq; Epithymum per inferna ducit.

Asthmaticis, Melancholicis, Vertiginosis atq; Calculosis prodest.

Vino decoctum bibitur aduersus Hydropem Cachexiam & vteri strangulationem vulgi experimento. Ex Cereuisia Icterum curat. Eadem præstant *Succus & Aqua stillaticia.*

Lotio Pedum ex florũ decoct. Capiti confert, Melancholicis & Vertiginosis feminis quæ vteri suffocationem patiuntur, competit.

Chamæmelum caninum inoderum.

Βούφθαλμον, quòd flores boũ Oculis similes.

Buphthalmum 2. folio & facie Cotulæ fœtidæ, *Aduerf.*

Cotula, *Tabern.*

Cotula alba non fœtida, *Dodon.*

Rinds Auge.

Wilde Hundsdille.

In agris incultis & secus itinera, nec non hortis oleraceis, Iulio & Augusto floret, Ad vulnera cõmendatur.

Chamæmelum rubrum.

Ἐράνθεμον, Diosc. *Nonn.* an φλὸξ *Theoph?*

Chamomilla rubra, *Gesn.*

Anemone agrestis, *Trag.*

Adonis flos.

Rote Camillen / rote Feldrößlin.

Marienrößlin / Margenblümlin / *Sil.*

Maio & Iunio passim inter segetes viget. Subamarum est, & herbaceum quid redolet. Sudores in balneis mirificè prolicit. Semen Calculum frangit efficacissimè.

Chamæpitys.

Χαμαιπίτυς mas, Diosc. Lob. Χαμαιπεύκη.

Iua moschata Arth.etica, *Officin.*
Pinus pumila.
Aiuga, Abiga.
Erdkyfer / Erdweyrauch.
Schlagkreutlin.
Aridis arenosis & incultis.
Gustu amarus sapor acri validior, Pinum redolet.
Magnæ in Neruorum affectib. commendationis. Confert Apoplecticis, Epilepticis, Vertiginosis, Artheticis, Paralyticis & alijs capitis frigidioribus affectibus.
Ex aqua Scabiosæ purulenta excreantibus & Phthisicis alijsq; vitijs Pulmonum salutaris.
Viridis rec. vulnera magna glutinat, putrescentia sanat, Mammarum durities discutit, & Articulorum vitia adiuuat.
Aconiti antidotum.

Chelidonium maius.

Χελιδόνιον μέγα, *Dioscor.*
Chelidonia, *Officin.*
Hirundinaria maior.
Schwalbenwurtz.
Schölkraut / } *Sil.*
Blutkraut / }
In parietinis muris & vetustis ædificijs inter cætera herbarum vitia luxuriat. Toto viret anno. A Maio in multam Aestatem floret, siliquæ interea perficiuntur. Succo prægnat sanguineo.
Feruidiore acrimonia est, & fœtidiore minimè gustu aut odore gratum.
Excalefac. sicc. 3. recessu. Extergit, mundat, soluit, aperit, digerit validè.
Rarius intrò sumitur, commodius foris ad Impetigines & psoras adhibetur.
Radix cum Aniso ex vino pota Hepatis obstructos meatus adaperit, & Regio morbo medetur, vrinas mouet, Hydropicos sanat. Aceto decocta aduersus Pestem bibitur. Mansa dentium doloribus confert. Herba recens tusa Nuchæ & pedibus imis cum sale alligatur in Paraphrenitide & febribus ardentibus.
Succus ineunte æstate extrahitur & Sole siccatur ad Oculorum vitia.

Chelidonium minus.

Χελιδόνιον μικρὸν, *Diosc.*
Malococissius minor, *Fuchs.*
Scrofularia minor, *Officin.*
Hirundinaria minor.
Amellus Virgilij, *Nonn.*
Klein Schwalbenkraut.
Feigwartzkraut.
Frü Schmirgeln / *Sil.*

Gignitur [illegible] uliginosis tractibus, in pratis, hortis & limitibus humidis. Circa Martij Calendas oritur; paulo pòst floret; Aprili deficere incipit; Maio integrè perit.

Acrimonia omni prorsus caret, contra quàm veteres scripserunt.

Recentiores radiculis in exterendis Ficubus, Mariscis, Strumis singulari experimēto, naturæ ductu vtuntur.

Cherefolium sylueſtre.

Cerefolium asininum.
Onoselinum.
Wilde Körffel.
Eselskörffel.

Sponte in hortis graminosis ac pomiferis.

Chondrilla viminea.

Χονδρίλλη
Geeler Sonnenwirbel.
Ofer Chondrillen.
[illegible] Feldwegewart.

Ad margines agrorum, Iunio & Iulio [illegible].

Pareo [illegible] Clusio vim [illegible].

Chondrilla minor.

Chondrillæ species 3. *Dod.*
Chondrilla Coronopi aut Cyani tenuifolia lutea vinearum, *Mers*

Sesamoides paruum *Matth.* *Cam.*
Kleine geele Chondrillen.
In aggeribus [illegible].

Semen amarum est, multum excalefacit, rumpit, abstergit.

Cicercula.

Vide Ervum.

Cichorium sylueſtre.

Σέρις, πικρίς, [illegible] Κιχώριον [illegible] διὰ χωρεῖν, ab errando.
Intubum sylueſtre.
Intubus erratica.
Sponsa Solis, *Pet. Crescen.*
Cicorea, *Offic.*
Solisequium cœruleum.
Wegeleuchte.
Hundleuffte.
Feld Wegwart.
Blew Sonnenwirbel.

Nusquam non [illegible] cus itinera & margines agrorum. Aestate in Autumnum vsque floret.

Gustu amara Radix. Refrigerat, siccat, cum [illegible] rata adstrictione, [illegible] vt non ventriculum lædat.

Hepar roborat & venarum oscula extergit, obstructionesque aperit.

Eius vsus in febribus ardentibus, & omnibus [illegible] lima-

interni s calidis affectib. Hepatis, Renum, Lienis: præcipuè in Ictero, Aluí fluxionibus, dolore Renũ, in Menstruorum retentione, malignis febrib. & Lue Venerea.

Radix & herba comesta opitulatur à rabioso cane demorsis.

Succus recens linteo duplicato impositus nitrum in modum Hepar inflammatum temperat.

Radices tenellæ, antequã caulis exeat, & flores saccharo condiuntur ad eosdẽ vsus.

Cichorium sylvestre albo flore.

Cichorium album.

Weisse Hundleusse.

Wegwart mit weissen blumen

Ijdem natalibus, sed rarò.

Radix, si certo tempore effodiatur, ab Obstetricibus peritis creditur partum accelerare substrata parturientibus.

Cichorium luteum.

Cichorium luteum pratense. Syl. luteum, *Dod.*

Cicorea lutea, *Trag.*

Gel Wegwart.

In pratis montanis.

Sapore amarizat, Cichorij instar.

Cicuta.

Κώνειον, *Dosc.*

Cicuta.

Schirling, Wüttschirling.

Wütterich.

Luxuriat vberrimo proventu locis incultis, vmbrosis, sordidis prope vrbium & oppidorum mœnia.

Ingratum graue fœdumque tota spirat odorem; facultatis extremè refrigerantis & lethale venenum.

Lac extinguit Mammis imposita vulgato vsu. Mammillas virginibus cohibet & increscere non patitur.

Sanguinem reprimit.

Oleum auribus instillatum Otalgiam vehementissimam mulcet, quasi incantamento, multorum experimento. Caute agendum tamen, cum frigidum sit Cerebro & Neruis inimicum.

Cicuta fatua.

Cicuta fatua minus fœtida, *Anon.*

Cicutaria.

Wilder Schirling.

Minus fœtet.

Cicutaria palustris.

Phellandrium Plin. *Dod.* & *Lugdunensib.*
Cicutaria Anglica minor.
Sion.
Frosch Peterlin.
Froschkraut.
Wasser Schirling.
Non nisi palustribus & stagnantibus aquis enascitur. Caulis aliquando brachium crassitudine æquat, ramulis multis brachiatus.

Odorata est, calida & sicca. Vrinam & Menses prouocat. Ad Vesicæ frigidos affectus vtile, & calculum quemuis comminuere potest.

Cicutaria Montana.

Cicutaria maxima Brancionis *Lob.*
Berg Schirling.
In montibus, humidis locis.

Circæa domestica.

Circæa Luteriana *Lob.*
Herba D. Stephani *Taber.*
Ocymastrum verrucarium an Κιρκαία *Diosc.* ?
S. Stephans Kraut.
Humidis & vmbrosis ad oppida nonnulla locis.

Circæa syluatica.

Helxine syluestris siue fluuiatilis, *Tab.*
Wald tag vnd Nacht.
In syluis opacis & humidis montium ad Quissum fluuium.

Minor est tota, & flosculi tantillum rubent. Solani naturam æmulatur.

Cirsium montanum I.

Κίρσιον *Diosc.* ἀπὸ τῶν κιρσῶν à varicibus quibus medetur.
Schardistel / Schartendistel. *Sil.*
Weicher zarter Bergdistel.
Passim altis Suditorum pratis floret Iunio.

Cirsium montanum II.

Cirsium 2. siue Britannicum *Clus. P.*
Cirsium 3. siue maius *Lob.*
Cirsium maius singularibus capitulis *Lugd.*
Breitbletterte Scherdistel.
Weiche Bergdistel mit breiten blettern.
Ad ripam Iseræ fluu. & alijs montosis & humidis locis.

Pabulum dum tenellum & recens, Pecori gratum.

Cistus humilis germanicus I.

Cistus paruus *Clus.*
Hyssopus campestris *Trag.*
Flos

Flos Solis *Dod.*
Panax Chironium *Mattiol.*
Sophia aurea *Paracelſ.* Conſolida aurea.
Eliſabethblůmlein *Vratiſ.*
Sonnenblůmlein.
Sonnenguntzel.

Amat campeſtria & apricos colles. In monte D. Georgij ad Stregomium floret Iunio & Iulio.

Omni prorſus odore deſtituitur, adſtringendi vi pollens, minime acris.

Vulnera glutinat ac ſanguinis fluxus cohibet. Menſium redundantiam inſeſſu ſiſtit.

Datur cruenta expuentibus & Dyſentericis.

Ciſtus humilis II.

Ἡλιάνθεμος λεπτόφυλλος.
Panax Chironium minus.
Flos Solis minor.
Klein Steinguntzel.
Locis incultis apricis.

Clinopodium maius.

Origanum minus *Trag.*
Origanum verticillatum *Thal.*
Acinos *Aduerſ.*
Heuptdoſten *Sil.*
Wirbeldoſt.
Wilddoſt.

Montoſis paſsim, in dumetis & frutetoſis.

Florem habet album & purpuraſcentem.

Odoratum eſt nonnihil guſtanti ſiccius tantillo caloris ſubadſtring. vt Betonicæ.

Calefacit, ſiccat, digerendo modicè repellit.

Caput, viſcera roborat.

Additur Inſeſsibus Menſes ſiſtit & partes imbecilles confortat.

Clinopodium minus.

Κλινοπόδιον, ἀπὸ ποδῶν τῶν κλινῶν, quòd multos habeat circa caulem verticillos rotundos lectorum pedibus ſimiles.

Clinopodium vulgare *Lob.*
Pulegium petræum *Geſn.*
Lectipes *Aduerſ.*
Polium montanum Offic. *Nonnullis.*
Kleine Bergmuntzel.
Wild Kirch Iſop.
Steinpoley.

Gaudet incultis & apricis petroſis in alto ſitis.

Guſtu acrimoniam quandam præ ſe fert permixtam leui amaritudine. Odorem ſpirat ſuauem Serpylli quadantenus.

Calefacit, siccat 3. recessu. Aperit, prouocat, discutit, venenis resistit, roborat. Tenuium est partium. Menses & partus pellit. Ex vino potum Melancholicos restituit.

Colchicum.

Κολχικὸν καὶ ἐφήμερον *Diosc.*
Strangulatorium *Lob.*
Hermodactylus Off. *Fuchs.*
Crocum pratense syluestre.
Wilder Safran.
Spinnblumen.
Michelsblumen.
Michelswurtz.

In pratis solo pingui Autumno floret, circa solstitium semen maturat.

Radix sapore dulcis, simulq; amara tenuis, saliuam prouocans & nonnihil nauseam. Odor totius herbæ grauis & nauseabundus.

Calefacit & sicc. 2. recessu: facultatis deleteriæ. In cibo acceptus strangulando enecat. Pediculos abigit.

Consolida regia aruensis.

Flos regius syluestris *Dod.*
Consolida regia segetum [illegible] *Lob.*
Wild Rittersporn.
Acker Rittersporn.

Iunio & Iulio inter segetes, flore cæruleo incarnato & albo quandoq; conspicitur.

Siccat & mediocriter calefacit, simulque refrigerat cum leui quadam adstrictione.

Auxiliatur ardoribus, tussi, inflammationibus, venenis, vomitionibus, biliosis affectibus. Vulnera sanat.

Conuoluulus maior.

Σμίλαξ λεία *Diosc.*
Volubilis maior læuis *Dod.*
Smilax læuis *Matthiol.*
Funis Arborum.
Weisse Winde *Sil.*
Grosse Winde
Saunglocken.

Prouenit iuxta sepes & arbores. Aestate floret. Linguam amaritudine vellicat, calidæ naturæ & digerentis.

Melancholiam purgat cum Helleboro & Epithymo; Decoctus cum Helenio & Capill. Veneris.

Semen e vino Stranguriæ medetur.

Conuoluulus niger.

Μαλοκίσσος *Dem.* [illegible]
Helxine Cissampelos [illegible]
Atriplici [illegible]
Orobanche [illegible]

Volu-

Volubilis media seu nigra *Thal.*

Conuoluulum nigrum.

Schwartze Winde *Sil.*

Buchwinde. Groß Winde.

Olerum pestis & vitium, quæ circumuoluta ijs ne sua enecat & strangulat.

Gustu est glutinoso subacido.

Alium, velut Atriplex, lubricare creditur.

Vulgus eius decocto contra tormina ventris vtitur.

Aqua Infantibus ad eosdem vsus propinatur.

Conuoluulus minor.

Ἑλξίνη κισσάμπελος *Diosc.* παρὰ τὸ ἑλκειν & a circumuoluendo.

Ιοσὰ ... Theoph. *Nonnull.*

Conuoluulus aruensis roseo flore *Tabern.*

Smilax læuis minor *Dod.*

Helxine Cissāpelos *Fuchs.*

Volubilis minor *Trag.*

Korn Winde / } *Sil.*
Kleine Winde. }

Acker Winde / Erd Winde.

Blaue Glocken.

Alumnⁿ est laturum, quascunq; plātas arripit strangulat & in terram deprimit, neglectus & inutilus Agricolis.

Flores ostendit Aestate albos leui purpura perfusos calathi figura, e quibus semen nigrum.

Succus foliorum potus aluum subducit.

Cum sale & aceto illitus, cutis foeditates, & scabiem delet.

Folia miscentur Infessibus ad calculum & stranguriam.

Conyza maior.

Κόνυζα *Diosc.* *Matth.*

Pulicaria *aut* ... *aduersar.*

Conyza Helenitis *Cordi.*

Baccharis Monspeliensium *Lobel.*

Grosse Dürrwurtz.

Groß Flöhkraut.

Geele Müntze. *Sil.*

Locis apricis aridis ruderatis, in Talckenstein am Lehnberge, auffm Spitzenberge

Graui odore non admodum ingrato prædita, sed haudquaquam glutinosa, gustu amara & acris.

Decocta Menses suppressos & Secundas potenter trahit.

Suffitu Serpentes fugat, Culices abigit & necat.

Conyza media.

Conyza 3. *Matthiol.*

Calaminthe 3. genus *Fuchs.*

After Atticus luteus *Alijs.*

Donnerwurtz.

Geele Müntze.

Dürrwurtz.

Aestate floret, humectis ac riguis pagorum areis.

Halitum virosum & quiddam Cimicum aut Cotulæ fœtidæ spirat.

Ex vino rubro Dysentericis auxiliatur.

Ictericos iuuat cum radicibus Cichorij, Menses trahit; Stranguriam cum Aniso soluit.

Conyza minor.

Κόνυζα μικρά.

Cunilago *Plin.*

Pulicaria seu Psylliũ *Cord.*

Conyza minima *Aduers.*

Ad loca irrigua circa prædia & pagos.

Augusto & Septembri flores extrudit.

Amara est & acris. Odorem exhalat grauem subacrem: præsertim flores.

Calefacit & siccat, tenuis essentiæ.

Aperit, penetrat, extergit. Cerebrum purgat & pituitam e capite elicit: sternutamenta mouet. Pulices necat.

Coriandrum.

Κόριον ἢ κορίαννον Dios. ἀπὸ τῆ κόρεως, à fœdo, quo Cimices refert, odore.

Coriandrum *Off.*

Anethum cimicarium

Wantzendille.

Coriander / Coliander.

Extra oppida circa fimeta. Seritur etiam in hortis. Floret sub Canis exortum, Autumno semen maturescit.

Planta virescens grauem emittit Cimicum putorem.

Semen siccum exuta grauеolentia odoratum euadit, & ad multa vtile.

Calefac. 1. & sicc. 2. recessu, cum leui quadam adstrictione.

Corrigitur maceratione per noctem in aceto, & rursus siccatum. Stomacho salubre. Ructus acidos emendat, saliuationem prohibet, vaporum sursum eruptionem flatuumq; impetum sistit. Cerebrum roborat. Largius tamen sumtum Mentem mouet.

Corniolus.

Θηλυκρανία *Theoph.*

Cornus femina. *Aduers.*

Cornus syluestris *Dod.*

Virga sanguinea *Matth.*

Pseudocrania *Cord.*

Sanguis *Pet. Cresc.*

Schiessbeeren. *Sil.*

Faulbaum

Hartriegel *Sil.*

Spani-

Spindelbom.

In fruteris, lapillis saxosisque collibus floret Iulio initio.

Gustus baccarum acerbus amarus adstringensque, nullius, quod sciam, vsus.

Corylus syluestris.

Corylus.

Καρύα, καρύα ποντικά.

Haselstrauch/ Haselstaud. Haselbaum.

Arbuscula notissima, in montibus, collibus, syluis frequens.

Flosculi rubri staminibus Croci perbreuibus similes, & iuli Februario, Martio & & Aprili erumpunt & propendent, Augusto nuces maturæ.

Iuli refrigerant & siccant cum adstrictione, Ventris fluxiones sistunt.

Simplex obseruauit Rusticitas, Serpentes & viperas obtorpescere, si Coryli caudice vel surculo icti aut percussi fuerint, & tandem emori.

Vulgus Metallicorum ad virgulam diuinam, vt vocant, qua venas Metallorum inquirit, præ cæteris fuscam eligit colurnam: Verùm cùm ex impuris fontibus Incantatorum primò in Metalla defluxerit, Metallicus vtpote vir bonus & grauis ac Naturæ peritus, ea non vtitur, sed alia naturalia signa venarum obseruat.

Nux auellana candida.

Λεπτοκάρυον.

Nux prænestina.

Abellina nux. Inde forsan germanicum paucis mutatis literis:

Haselnüß.

Weisse wilde Haselnüß.

Auellanæ plus habent terreæ & frigidæ substantiæ quàm Iuglandes.

Cibis in Ventriculo supernatant, & largiùs esitatæ capitis dolorem creant.

Immaturæ comestæ facilè dysenteriam gignunt.

Cyanus vulgaris.

Κύανος.

Cyanus minor *Mattiol.*

Flos Frumentorum *Dod.*

Flos Siliginis.

Blaptisecula, Baptisecula.

Blaue Kornblumen.

Rockenblum / Zachariasblum.

Ziegenböcke *Agricolæ.*

Importuno sæpe luxu segetes, Secales maxime, in montanis propemodum enecat.

Variat flore, qui aliquando ruber, cœruleus et plurimum, purpureus nonnunquam, interdum candidus obiectatur.

Refrigerat, repellit, siccat, glutinat. Venenis resistit. Prestat ad pestilentiales & pe ... diales febres.

Aqua in Oculorum inflammationibus magnæ commendationis.

Cynoglossum maius.

Κυνόγλωσσον.
Cynoglossum vulgare.
Lycopsis Lacunæ *Ruell.*
Cynoglossa maior.
Hundszunge / Liebeuglin ...

Nascitur in areis prope sepes & muros in pagis passim, locis nonnihil humentibus.

Iunio & Iulio floret lappis ... locis eisdem ...

... refrigerat & siccat. Emollit, incrassat, dolorem lenit & maiorem ... prohibet.

Radix sanguinem ... aqua ... aut ... exhibetur.

... dolorem Hæmorrhoidum demulcet egregiè.

Folia igni facto medentur, ad canis rabidi morsum valent.

Flores ... commendantur adversus Pleuritin & Hæmoptoisin.

Cynoglossum pumilum.

Cynoglossum pumilum Narbonense *Lob.*
Cynoglossa minor.
Ackerkletten.
Kleine Hundszunge.
Inter segetes.

Cynosorchis maior.

Cynosorchis prior *Lob.*
Cynosorchis nostra maior *Lob.*
Orchis mas latifolia *Fuchs.*
Testiculus canis maior.
Gros Knabenkraut.
Gauchblume.
In pratis humidioribus montosis Maio exeunt.

Cynosorchis morio.

Orchis mas angustifolia *Fuchs.*
Testiculus morionis mas *Dodon.*
Gesprenget Knabenkraut / Sprenglichter ...
Locis iisdem. Vires eadem cum Orchide.

Cyperus gramineus ...
Cype

Cyperus longus inodorus sylu. *Lob.*

Cypergraß.

In pratis vdis.

Cyperus gramineus II.

Pseudo Cyperus *Lob.*

Falsch Cyperwurtz oder Wilder galgen.

Humida sectatur loca.

Cyperus gramineus III.

Cyperus aquatilis Septentrionalium *Lobel.*

Wild Galgengraß.

In piscinis & alijs paludibus.

Damasonium latifolium I.

Ἐπιπακτὶς *Diosc.*

Ἄλισμα βότρυ ῶδες seu racemosum *Thal.*

Helleborine *Dod.*

Epipactis *Recentior.*

Damasonium montanum flore atrorubente.

Wild Nieswurtz.

Nemorosis vmbrosis familiaris. Iunio & Iulio floret.

Gustu amaricat Ischiadis vtile, & contra venena pollet.

Damasonium latifolium II.

Damasonium montanum minus flore purpurascente.

Wild Knabenkraut.

Folia ei subrotunda, flores purpurei.

In pratis irriguis montosis.

Vulnera glutinat.

Damasonium angustifolium purpureo flore.

Damasonium angustifolium montanum purpurascente spica *Casp. Bauh.*

Helleborine angustifolia flore carneo.

Ἄλισμα κυμβαλιαίδιμον rubenti flore *Thaly.*

Leibfarben Cimbelblümlin.

In syluis montosis & pratis nemorosis.

Iunio floret.

Damasonium angustifolium candidum.

Ἄλισμα κυμβαλιαίδιμον album *Thal.*

Helleborine flore albo *Tabern*

Elleborine 1 *Ges. P.*

Schneeweis Cimbelblümlin.

Maio & Iunio in montibus iuxta castrum Kynast floret.

Radix profunde in terra delitescit.

Daucus Seseli pratensis facie.

Saxifraga Anglicana facie Seseli pratensis Monspeliensis *Lob.*

Wild Bergkhörn.

In pratis nonnullis montosis.

Daucus montanus Boëmicus.

An Daucus 3 *Diosc.*?

Böhmischer Daucus.

Ad Podebradum in monticulo amœnissimo Iulio floret.

Radix candida in fibras crassiusculas diuaricata. Folia Saxifragæ Anglicanæ latiora humi accumbentia: semen Septembri in vmbella Dauci Cretensis oblongum candicans, odoratum, aromatici saporis.

Dens Leonis.

Ἀφάκη Theoph. *Matt.*

Hieracium maius *Trag.*

Hedypnois [illegible]

Dens Leonis vel Caput Monachi *Matth.*

Taraxacon *Off.*

Vrinaria.

Röhrlinkraut / Wegelunck.

Wild Gensedistel.

Gell Sonnenwirbel.

Geel Kleyenblume.

Pappenblum / Poppenblum.

Pompelblumen *Ad.*

Vbiuis in campis, pratis, hortis, agrorum marginibus oritur. Flores Maio lucent, paulo post vna cum semine in pappum fatiscentes. Radix oblonga digitum crassa lacteo turget succo.

Adstringit, roborat, amaricat, abstergit.

Hepatis & primarum venarum obstructiones reserat. Vrinas ciet, & somnum conciliat in acetarijs deuorata radix.

Cocta Stomachum dissolutum adstringit.

Corrigit Iecinoris intemperiem. Ictericis, febricitantibus decoctum [illegible]

Herba contrita & [illegible] ra [illegible] inflammationem [illegible] & adurentium pu[illegible]larum compescit.

Liquor [illegible] cum [illegible] [illegible] Vrali-[illegible] Epilepticos [illegible] Medetur [illegible] & [illegible], ac somnum conciliat.

Dens [illegible]

Dentaria maior *Matt.*

Anbla-

Anblatum Cordi.
Squamaria radix.
Schuppenwurtz Tal.
Blumenkraut.
Freissamkraut.

Aprili & Maij initio floret ..., dein arescit, in syluis montium opacis.

Reliquum est radix gustu ...

Aqua ex tota herba cum radicibus destillatur, ad fluxus & puerorum Conuulsiones magnæ commendationis.

Dentaria πεντάφυλλος.

Viola Dentaria 1. *Dodon.*
Nemoralis alpina Herbariis. Alabastrites *Aduers.*
Sanicula Dentaria.
Symphytum dentarium.
Weiss Haselwurtz *Tal.*
Weisswurtz / Zahnkraut.
Weiss Sanickel.

Syluis ... vmbrosis Sudinorum frequens.

Aprili flores promit Maio, semen in siliquis succrescit, Iulio, Augusto emoritur.

Gustu tota amaricat & calefacit, non vacans acrimonia.

Radix abstergit, glutinat, cohibet, roborat.

Datur ruptis & ad interna vulnera cum Thoracis tum Intestinorum. Puluis Herniosis salubris. Ouibus datur a Pastoribus.

Dentaria ἑπτάφυλλος.

Coralloides *Cordi.*
Dentaria septifolia.
Zahnwurtz mit sieben bletern.

Dentaria ἐννεάφυλλος.

Eine ander art der Zahnwurtz mit neun blettern.

Foliorum numero à priori solummodo differunt. Iisdem fruuntur natalibus.

Dentaria baccifera.

Rhizo Corallum *Thal.*
Symphytum Coralloides
Sanicula corallina.
Corallen wurtz.
Dreyocker wurtz.

Sectatur opacos altissimorum montium saltus.

Maio ostendit flores, qui odorati ex candido purpurascunt: semen in siliquis. Radix serpit dentata candida, velut Corallum album splendens.

Ad exortum foliorum, quæ coliculum ambiunt, nascuntur bulbuli Lilij rubri

[illegible] pacti, [illegible] ni-
gri aut palli, ingrati admo-
dum [illegible].

Radix Maio eruitur. Con-
tra venena & ventris tormi-
na vulgi medela.

Digitalis Lutea.

Digitalis flore albo
Campanula lutea.
Geele Fingerhütlin.
Geele Glöcklin.
[illegible] & asperis Mon-
tium [illegible].
Aestate floret. Vsus inco-
gnitus.

Draco sylvestris.

Ptarmica *[illegible]*.
Ptarmica [illegible]. Germano-
rum *[illegible]*.
Tarchon aquaticum *Gesn.*
Tanacetum [illegible] *Trag.*
Pyrethrum [illegible].
[illegible] id est
[illegible] pronto.
Ad [illegible] & margines
[illegible]. Radix [illegible]
[illegible]
[illegible].
[illegible], Iulio flores [illegible]
[illegible].
[illegible]
[illegible]
[illegible] ad-
[illegible], quarum frigidita-
[illegible] ac tempera-
[illegible] recipitur.
Radix [illegible] longè la-
teque [illegible] propagat.
Flores [illegible] effi-
cacissime mouent.

Dracunculus minor.

Aron *Trag.*
Serpentaria minor *[illegible]*.
[illegible] minus.
[illegible].
[illegible].
[illegible] wurtz. [illegible]
Wilder Ingwer.
Teutscher Ingwer.
[illegible] Schlangenkraut.

Nascitur [illegible] sylvis. E-
rumpunt folia mox post hy-
emem. Pistillus & vaginula
Iunio exit folijs marcescen-
tibus. Vua Iulio & Augusto
maturescit.

Radix [illegible], tenuis [illegible]
tiae, [illegible], att[illegible]
& crassos humores. [illegible]
[illegible] vi-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].
[illegible]
[illegible] reddit.

[illegible] palustre.

Aron palustre *Gesn.*

Hydro-

Hydropiper rubeum *Fuchs.*
[illegible] aquatica seu Dracunculus [illegible].
Dracunculum palustre.
Frösch[illegible]*l id.*
Fröschkraut.
[illegible]kraut.
Wasser [illegible].
Wasser Schlangenkraut.
In [illegible] & palustribus [illegible] Hirsbergensis [illegible].
Augusto baccæ rubent.
[illegible] ex vino contra Viperarum ictus bibitur.

Ebulus.

X[illegible] *Diosc.*
[illegible].
Sambucus humilis.
Sambucus humilis seu pumila herbacea.
[illegible] / Ackerholder.
[illegible] *id.*
Campestria sectatur. In a[illegible] plurimis. Floret Iunio & Augusto.
[illegible] est & tetri odoris.
[illegible] purgandi [illegible] venenatis. Miliaria enim [illegible] & aquas ducit : vnde [illegible] Hydropicis propinatur.
[illegible] emollit & affectus circa vesicam corrigit ad [illegible] decocta.

[illegible] herbam seu folia porcis aduersus strofulas & grandinem substernunt.

Echium cæruleum.

Ἔχιον [illegible] ; vel quod [illegible] à viperis sanet.
Echium siue Buglossum *syl.* [illegible].
Anchusa syluestris [illegible].
Buglossum viperinum.
Natterkraut.
Wild Ochsenzung.
Frawenkrieg *id.*
In campestribus agris incultis inter segetes sicco & exsoluto solo, integra æstate luxuriat.
Præstantiss. est ad lethalium [illegible] inprimis Serpentum & Viperarum morsus, potum & impositum.
Florem interdum candidum exhibet.

Equisetum nudum.

[illegible].
Hippuris nuda sine folijs.
Polygonum fœmineum [illegible].
Schaffthew.
Schafften.
Holpreß *id.*
Palustribus & humentibus lætatur locis.

Refri-

Refrigerat, siccat. Sanguinem è naribus & vulneribus erumpentem reprimit. Ruptis, Vesicæ & Intestinorum dissectionibus & Enterocelis vtilis. Contra Scorbutum efficax.

Equisetum I I.

Ἀν Ἵππουρις *Diosc.*

Hippuris *Lobel.*

Equisetum 1. *Mattiol.*

Equisetum aquaticum longioribus folijs *C. B.*

Wasser Roßschwantz.

Pferd Schwantz.

Gaudet vdis & humentibus.

Equisetum I I I.

Equisetum longius *Fuchs.*

Equisetum palustre maius *Tabern.*

Hippuris fontalis.

Groß wasser Roßschwantz.

In piscinis & palustribus vliginosis.

Equisetum agreste maius seu IV.

Hippuris aruensis maior *Tabern.*

Hippuris segetalis maior.

Cauda Cati.

Katzenwadel Katzenzagel.

Reibisch Kreibisch. *Sil.*

Schafthew halm.

Acker Schafthew.

Kannenkraut.

Agris delectatur macilentis.

Fœminæ hoc stanneam suam suppellectilem elegantiss. abstergunt.

Pictoribus in vsu.

Equisetum agreste minus seu V.

πολύγονον θῆλυ *Diosc.*

Hippuris aruensis minor seu 5. *Tabern.*

Polygonum fœmina *D.*

Sanguinalis fœmina.

Klein Katzenzagel.

Tannenwadel.

Vliginosas Conualles & quas riuuli interluunt crepidines sectatur.

Siccat & adstringit valde. Eapropter ad vulnera commodum. Ad sanguinis reiectionem, ad profluuium muliebre potissimum rubrum, ad Dysenterias & alios ventris fluxus generosum medicamentum.

Equisetum syluaticum seu VI.

Hippuris syluatica.

Cauda equina syluarum.

Wald Roß Schwantz.

Folia circum Caulem orbiculatim prædictis tenuiora, sub-

fibrillosa, capillacea.
Amat vmbrosa & humida sylvarum loca.

Equisetum iunceum seu VII.

Equisetum iunceum fossile nudum.
Equisetum non ramosum, *C. B.*
Hippuris iuncea.
Bintzen Roßschwantz.
Vliginosarum piscinarum alumna.

Erica vulgaris purpurea.

Ἐρείκη Dios. παρὰ τὸ ἐρείκειν à multiplici foliorum incisura.
Erica maior floribus purpurantibus, *Lob.*
Heide.
Rote Heide.
Plusquam notissima in aridis campestribus, collibus & syluis.
Aestate floret & autumno.
Calefacit & siccat, digerit per halitum.
In Lienis affectibus, Calculo & Colica commendatur.
Additur Balneis ad sudorem ciendum: Insessibus itē Podagricorum & Paralyticorum. Floribus apes delectantur: sed mel fit reprobū.

Liquor stillaticius Ophthalmiam mulcet.

Erica candido flore.

Erica vulgaris flore albo.
Weisse Heide.
Flores ex vino rubro poti, album Menstruorum fluxum immodicum absumunt, mulierculorum experimento.

Eruca palustris maior.

Eruca aquatica maior.
Eruca palustris lutea maior.
Grosse wasser Rauckeh.
Geeler weisser Senff.
Ad ripas torrentium & fluuiorum.
Nasturtium sapore aemulatur aquaticum.

Eruca palustris minor.

Kleine wasser Rauckelen.
Iisdem locis.

Eruilia.

Eruilia seu Ochrus, *Dod.*
Aracus Mattiol. *Cam.*
Ochrus syl. seu Eruilia, *Aduers.*
Kleine wilde Wicken.
Esels ohren.
Nascitur campestribus.
Semen abstergit, desiccat. Cum melle puluis vlceribus

bus & vulneribus illinitur.

Eruum syl. latifolium.

Λάθυρος.
Cicercula syl. *Tabern.*
Lathyrus syl. maior seu purpureus, *Thal.*
Pisum angulosum.
Wild Eruen.
Wolffs Schotten/ *Sil.*
Wilde Wicken.

Alits delectatur incultis & macris locis, inter arbusta & vepres.

Iulio & Augusto floret.

Semen amaritudinis particeps, extergit, incidit, obstructiones expedit.

Eruum syl. angustifolium.

Pisum Græcorum syl. *Trag.*
Lathyris angustiore gramineo folio, *Lob.*
Lathyris leguminosa angustifolia, *Tabern.*
Lathyris syl. floribus luteis, *Thal.*
Λάθυρος ξανθὸς ἄγριος.
Vogel wicken.
Geele Wicken.

Passim locis cæduis & pratensibus, Iulio & Augusto floret.

Erygeron maius.

Senecio maior, *Mattiol.*
Iacobea Senecio, *Aduers.*
Iacobea vulgaris Cl. P.
Arthemisia πολύκλωνος, *Dod.*
S. Jacobskraut.
Groß Creutzkraut.
Zehrkraut/Spinnenkraut/ *Sil.*

In collibus lætis passim secus itinera.

Amarum est subadstringens. Odor nullus.

Ad anginas tonsillarumque inflammationes vtile gargarismate, quas discutit & persanat. Aranearum ictui opitulatur.

Erygeron minus.

Ἠριγέρων Diosc. *Aduers.* παρὰ τὸ ἐν ἦρι γηράσκειν.
Senecio Herbar.
Erygeron minus seu a *Dodon.*
Saliuaris.
Creutzkraut.
Sewwurtz.
Grindwurtz.
Baldgreyse.
Speykraut/ *Sil.*

Nascitur in macerijs, parietibus & circum oppida. In hortis, item olerarijs locis cultis, æstus & frigoris patiēs.

Mixtam obtinet facultatem simul refrigerantem, & modi-

modicè digerentem. Sapore est insulso & oleraceo.

Folia hyeme inter acetaria recipiuntur, nec ori ingrata. Saliuam cient.

Phlegmonum initijs atq; Erysipelatibus optimè facit.

Trita Cataplasmate, Mammarum inflammationibus & duritiei vtiliter à feminis imponuntur.

Aqua stillaticia infantibus Epilepticis commendatur.

Erygeron tomentosum.

Erygeron maius siue 1. *Dodon.*

Senecio maior 2. *Tabern.*

Wollecht Creutzwurtz.

Cæteris maius, folia paulatim habet hirsuta & graueolentia.

In syluis cæduis frequens & secus vias Augusto floret.

Erygeron alpinum.

Senecium montanum.

Iacobea latifolia 2. *Clus. P.*

Conyzæ alpinæ genus, *Gesn.*

Amat altissimos & humidos montium saltus.

Flores fert Iulio & Augusto aureo colore radiantes.

Eryngium vulgare.

Ἠρύγγιον, *Diosc.*

Eryngium campestre, *Dod.*

Centumcapita, *Plin.*

Iringus, *Offic.*

Brackendistel.

Wallendistel.

Manßtrew/ob multa globosa capitula in eminentes spinas aculeata.

In asperis campestribus, incultis Boiemiæ: apud Silesios non ita frequens.

Consistit in terrena essentia, calefaciens & siccans. Aperit, digerit, vrinas mouet, Menstrua prouocat, Lienis & Iecinoris farctus expedit.

Radix cocta & pota Colicos sanat & Calculos rumpit magno experimento.

Contra stranguriam præstat pota.

Condita saccharo senibus impotentibus vtilis.

Eryngium nothum.

Crithamum montanum vel terrestre, *Mattiol.*

Eryngium montanũ recentioribus, *Lob.*

Crithmus aruensis.

Sichelkraut.

Sichel Möhren.

Feld Bacillen.

Ad agrorum margines, in vineis Boiemiæ passim. Aestate floret.

Odore & ſapore Eryngium refert.

Radix longa altè in terram ſubacta, dulcis, ſubacris, odorata.

Aperit, calefacit, digerit, ſiccat, vrinas trahit, & Menſtrua pellit, Calculum eijcit.

Euonymus.

Εὐώνυμος, Theoph. *Aduerſ.*

Τετραγωνία, Theoph. *Dalechamp.*

Anonymos, *Cordi.*

Carpinus Theoph. *Trag.*

Fuſanum.

Spindelbaum.

Zweckholtz/ } *Sil.*
Pfaffenröߺlin/ }

In ſepibus, dumetis & ſyluis montoſis vulgo nota. Maio floret, Octobri fructus conſequitur.

Materies verrunculis culinarijs aptandis commoda, ad carnes ligulis transfigendas apta.

Fructus sues enecat.

Lixiuium ex eo capillos splendidos facit. Furfures abstergit, & pediculos necat.

Eupatorium Græcorum.

[illegible] Dioſ. [illegible]

Eupatorium, Tabern.

Agrimonia, Offic.

Lappula hepatica.

Marmorella.

Concordia.

Odermenig.

Leberkletten.

Planta vulgatæ notitiæ in pratis ſiccioribus ad ſepes & colliculos pagorum.

Floret Iunio & ſerius vſq; ad Octobrem.

Eligatur ad vſum odoratior, Betonicæ ferè odorem emittens: altera inodora minus vtilis.

Tenuium eſt partium. Aperit, incidit, abſtergit, citra manifeſtum calorem exiccat & moderatè adſtringit.

Obſtructiones reſerat viſcerum, Hepatis præſertim, intemperiemq; omnem corrigit.

Neruos luxatos reſtituit vulgato vſu, vrinas ciet & menſtrua prouocat.

Recens vel ſicca cum furfuribus Triticeis in vappa decocta luxatos articulos impoſita emendat.

Eupatorium adulterinum.

Hepatorium vulgare *Dod.*

Pſeudohepatorium mas, *Thal.*

Origanum paluſtre.

Cannabina aquatica.

Tugentblumen/
Drachenkraut/ } *Sil.*
Wasser Ottich/
Albkraut/
Wasser Dosten.
S. Kunigundißkraut.

Ad scrobes riuulorũ, stagnantium aquarum margines fluuiorumq; ripas Iulio & Augusto viget.

Amaricantis est gustus, odoris non minus suauis, quàm Agrimonia odorata, cui viribus proximè accedit.

Herba viribus insignis; quamuis ab antiquis silentio fuerit prætermissa.

Hepatis ac Lienis affectibus, tumoribus ac obstructionibus citra calefactionem mire prodest. Datur Tertianâ & Quartanâ laborantibus, nec non bile suffusis post principia.

Suffitus animalia fugat venenata.

Additur balneis ad vteri affectus & lixiuijs aduersus inueteratos capitis dolores.

Eupatorium Conyzoides I.

Eupatorium Cannabinum femina Septentrionalium stellatum & odoro flore, *Lob.*

Eupatorium Cannabinum Chrysanthemum Auic. & Mes *Dodon.*

Pseudohepatorium femina, *Thal.*

Hydropiper Pseudepatorium fem. Dodon. *Lugd.*

Conyza aquatica max. serratifolia.

Geel Ferberkraut.
Wasser Sternkraut.
Graubars/ *Sil.*

Vbiuis fermè humectis vdis & squalidis circa oppida & pagos multum.

Amarum est, grauis odoris. Calidæ & siccæ naturæ. Sternutamenta ciet.

Eupatorium Conyzoides II.

Eupatorij Cannabini 2. species.

Hydropiper 2. *Lugdun.*

Bidens folio non dissecto, *Cæsalp.*

Ein ander art mit vnzerteilcten blettern.

Iisdem locis.

Euphrasia candida.

Γοφερτιών.
ὀφθαλμοδηλία.
Euphrasia, *Dod.*
Euphragia, *Matthiol.*
Oculorum lumen, solamẽ.
Augentrost. Augendienst.
Weisse Leuchte.

Tage Leuchte/ *Sil.*

Pratis gaudet ſtrigoſis, ſecus agrorum margines ac vias, vbiuis nota.

Floret Iulio, Auguſto, Septembri.

Guſtu nonnihil amara. Excalefacit parum & deſiccat magis. Abſtergit, cohibet, roborat. Ad oculorũ caligines, & morbos pituitoſos peruagatæ commendationis, quoquo modo ſumta.

Ex vino pota Ictérũ tollit.

Additur vtiliter Cephalicis decoctis & Pedũ lotionib.

Vinum Euphragiatum reiuueneſcere facit aufertq; omne Oculorum impedimentum, viſusq; defectionem, præſertim putridis crudisque humoribus redundantibus.

Euphraſia cærulea I.

Auricula Muris Dioſc. *Mattiol.*

Myoſotis ſcorpioides partim repens, partim erecta, *Lob.*

Echium ſcorpioides malus & aquaticum. Heliotropium paluſtre.

Blawer Augentroſt.
Blawe Leuchte.
Vergiß mein nicht/ Suſannenkraut/ Krötten Euglin/ } *Sil.*

In pratis iuxta profluentes aquas & riuulos a Maio in multam æſtatem floret.

Temperatè refrigerat & humectat.

Floſculi viſui gratiſsimi Maio ad corollas à virgunculis colliguntur.

Euphraſia cærulea II.

Μυὸς ὠτίον Dioſc. *Aduerſ.*

Echium ſcorpioides minus, *Geſn.*

Cynogloſſa minor, *Brunfelſ.*

Auricula Muris Dioſcor. *Aduerſar.*

Blaw Acker Augentroſt.
Blaw Meußöhrlin.
Klein vergiß mein nicht.

Inter ſegetes æſtate obuiã.

Siccat 2. ordine abſq; manifeſta calefactione.

Fagus.

Φηγὸς, *Dioſcor.* περὶ τῆ φάγου. Ὀξύα, Theoph. *Aduerſ.*

Fagus vulgaris, *Aduerſ.*

Ein Buche/ Buchbaum.

Ruſticis nota arbor in montibus, collibus, & ſyluis montoſis nonnihil humentibus. Theophraſtus diſtinguit in Marem & fœminam. Alij à colore ligni in albam & nigram.

Flores Maio Iunio ſunt

iuli

ieli rotundi, fublutei, quibus fubnafcuntur fructus.

Folia refrigerant, adftringunt, ficcant. Calidis tumoribus & inflammationibus incipientibus profunt, imbecillas neruorum partes roborant.

Fructus, faginæ Glandes, nucleis fimiles, triangula cute inclufæ, Buchecker / cum leui adftrictione dulces, calidæ & humidæ. Vehementer tentant Caput & inebriant quafi, fi nimiùm edantur.

Porci eo faginantur Nouembri menfe.

Oleo ex Nucibus expreffo paupercula plebs tempore Quadragefimali loco butyri vtitur.

Filipendula pratenfis.

Οἰνάνθη *Theoph.* ὡς ὄντι ἄνθος.
Filipendula vulgaris *Cl. P.*
Saxifragia rubra *Offic.*
Vitiflora.
Roter Steinbrech.
Filipendelwurtz.
Haarftrang. *Sil.*

In pratis altis & herbidis locis, Iunio & Iulio frequens in monte D. Georgij ad Strigomium.

Flores fuaue quiddam redolent Labrufcæ. Radix amara eft, abftergit cum leui adftrictione, vrinas ciet. Calefacit & ficcat 2°. gradu.

Pota dyfuriæ ac vrinæ ftillicidio laborantibus prodeft. Renum item & Calculi doloribus. Stomachi inflationes difcutit, Tormina & Inteftinorũ flatus refoluit. Singulare, naturæ ductu, contra Ficarias remedium.

Filipendula paluftris.

Filipendula paluftris.
Oenanthe aquatica repens Matt. *Cam.*
Waffer Filipendelwurtz.
In paluftribus, Iunio.

Filipendula montana.

Oenanthe feu Filipendula 2. montana *Aduerf.*
Alectorolophus 1. *Cl. P.*
Alectorolophus alpinus.
Berg Rodel.
Berg Filipendelwurtz.
In montibus: circa giganteum Iulio floret.

Folia tenuia quafi crifpa. Radiculæ plurimæ candidæ, circa exortum foliorũ coniunctæ inftar Phthoræ VValdenfis.

Filix mas vulgaris.

Δρίους *Diofc.*

Filix

Filix mas *Matthiol. & Lob.*
Filix monocaulis.
Farrenkraut.
Wald Farren.
S. Johannis Farbe *Sil.*
Apertis & patentibus locis delectatur.
Amara est radix paululum adstringens, valenter desiccat.
Lumbricos latos cū Mulsa pellit Lienosis prodest pota, nec non Hepatis obstructione laborantibus.
Stomacho inutilis.

Filix mas alpina maxima.

Grosser Berg Farren.
Berg Farbe.
Notissima in montibus humidis & saxosis locis. Ad trium cubitorum proceritatem assurgit.

Filix femina vulgaris.

Θηλυπτερίς *Diosc.*
Νυμφαία πτερίς *Theophr.*
Filix ramosa.
Farrenkraut Weiblin.
Waldfarbe Weiblin.
Roßfarren.
Circa margines agrorum sub sentibus, in syluis etiam restibili vbertate luxuriat.
Similem cum Mari vim obtinet.
Folia tenella adhuc decocta ac comesta, aluum soluunt, primò bilem, mox aquam trahentia.
Feminis data sterilitatem faciunt & grauidis abortum.
Cimices necant, Serpentes non recipiunt.
Farina radicis humidis vlceribus & cicatrici repugnantibus inspergitur. Rimas labiorum sanat, Iumentorum Ceruicibus medetur.
Folia recentia in pileo vel capite gestata caput graui dolore afficiunt.
Vtraq; flore & semine destituitur, tota sterilis.
Aduersæ Filicum frondes pubescunt plumata quadam ferruginea lanugine, in qua veluti mollicellis cubiculis nutant & nitent semina nigra lucidaque æstiuo solstitio maturescentia ruptis vesiculis.

Filix muraria seu minor.

Filix pumila saxatilis mas & femina.
Filix petræa.
Steinfärlin.
Maurfarbe.
In præruptis inter saxa.
Adstringentis est saporis.

Filix spinosa seu aculeata.

Filix aspera mas & femina.
Spitziger Farren.
In montibus opacis altissimis.

Filix fontana.

Brunnenfarb.
Ad puteorum & fontium muros.

Filix arborea.

Δρυοπτερὶς *Diosc.* & *Gal.*
Filix querna *Lobel.*
Pteridion femina *Cord.*
Baumfarbe.
Eichfärrlin.
Caudicib⁹ muscosis Quercuum vetustarum aliarumq; arborum adnascitur.
Psilothrum est cum radicibus trita & illita.

Fistularia lutea.

Ἀλεκτορόλοφος.
Alectoroloph⁹ lutea *Thal.*
Crista Galli *Dod.*
Pedicularis campestris.
Acker Rodel.
Taschenkraut.
Klaffer *Agricolis.*
Nullis non pratis & agris humidis frigidisque multa Aestate pluuiosa & humida Secale in hanc degenerare sunt inuitis Agricolis.
Gustu subadstringit nonnihil amaricans.

Semen Siligini permixtum panem obscurat & atrum reddit, saporeq; amarum.

Fistularia purpurea.

Pedicularis *Aduers.*
Alectorolophus 3 *Clus.* P.
Ruta pedicularis.
Braunrodel.
Fistelkraut.
Rodel/Hundskott/*Sil.*
Vliginosis & muscosis pratis multa.
Herba noxia & pratorum vitium pabulumque pecori ingratissimum.
Ad fistulosa & sinuosa vlcera vtilis.
In vino rubro decocta fluorem nimium feminarum inhibet.

Fænugræcum syluestre.

Polygalon, *Cord.*
Glycyrrhiza syluestris, *Gesner.*
Glaux vulgaris, *Aduers.*
Securidaca maior, *Guiland.*
Stein Wicken.
Beeren Schotten/Wolffs-Schotten/ *Sil.*
In montibus inter arbusta, & syluis cæduis. Radix longissima & alte subacta non facile intermoritur. Iulio floret.

Semen ſiccat, emollit, digerit, diſcutit, quam proxime viribus ad Fœnugræcum accedit.

Fragraria.

Fragula, *Cordi.*
Herba Fragi.
Erdbeerkraut.

Montibus, ſyluis, collibus & viarum marginibus familiaris.

Viret toto anno herba. Vere latius expatiatur fibris, deinde flores facit, Iulio fructus maturescit.

Folia guſtu modicè amara, adſtringunt, refrigerant, ſiccant.

Radix cum folijs mulie-bres fluxiones & dyſenteriam cohibent, vrinas cient, & Lieni conferunt in cibo ſumta.

Potu præſtant ad Iecinoris inflammationes, Renum veſicæq; ſordes.

In ore retentū decoctum gingiuas roborat, commotos dentes ſtabilit & deſtillationes ſiſtit.

Succus vlceſculis in facie à calliditate prouenientibus mirifice medetur: itemque varos & Oculorum nubeculas calligineſque deſluxiones impoſitus tollit.

Fraga rubra.

Mora terreſtria, *Gruy.*
Erdbeeren.

Refrigerant. Alimentum conferunt exiguum tenue & aquoſum. Biliosis æſtuantibusque ventriculis proſunt.

Rob Fragorum, Erdbeeren ſafft / ſiticuloſis opem fert, febrientibus gratiſsimum & ſuaue. Eadem præſtat ſtillaticius Liquor.

Fraga ſubalbida.

Fraga candida.
Fraga montana.
Manßbeere Breßlinge / Sil.
Weiſſe Erdbeeren.

Subalbida ſunt, maxima & longa.

Folia habet hiſpidiora.

Frangula.

Auornus, *Petri Creſc. nt.*
Alnus nigra, *Lugdun.*
Arbor fœtida.
Hundebaum.
Schießbeeren / *Sil.*
Zapffenholtz.
Faulbaum.

In ſyluis humidioribus vliginoſo ſolo fruticat. Folia lætum bobus ac vaccis pabulum, quæ horum paſtu lac reddunt copioſius.

Cortices interiores crocei

Vere delibrantur & in vmbra siccantur, multæ virtutis.

Expellunt bilem & pituitam serosasque educunt humores, soluunt aluum, bellè Iecur expurgant & roborant, aperiunt viscerum obstructiones: verum nauseam & vomitum cient ventriculumque perturbant. Corriguntur Cinnam. Zingibere [illegible] macere, aniso.

Decoquuntur cum aperientib. medicamentis ad Cachexiam, icteritiam, Aquam intercutem & lienis affectus: at Rusticis; non vrbanis aut delicatis.

Vulgus corticem luteum flore lactis incoquit, contra scabiem præsentissimum remedium. Noui attamen, eius vsu Agricolas hydropicos factos & penè suffocatos fuisse, repentina malignæ materiæ repercussione. Eapropter ab eius vsu abstinendum suadeo, nisi prius fuerit probè euacuatū corpꝰ.

Flores apibus grati.

Fraxinus frugifera.

Μελία, Theoph. & Dioscor.

Fraxinus angustioribus *folijs, Cord.*

Fraxinus, *Herbar.*

Aschbaum / Eschbaum.

Esche.

Passim in montibus & cliuosis. Ad arcem Greiffenstein quotannis fert fructū. Aprili siliquæ prodeunt, Autumno semen maturescit.

Folia vino decocta Hepaticis & Splenericis conferunt, viperarumq; morsibus auxiliantur.

Cortices Lienem ex vino absumunt.

Morbum Regium tollunt. Calculosis & Hydropicis prosunt.

Radix vulnera recentia sanat.

Fraxinus serpentibus adeo inimica, vt & vmbra eos abigat, Plin.

Bibenti ex poculo huius ligni absumitur Lien, & potius aduersatur venenis.

Expertus refero, si fronde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius quàm in fraxinū fugere serpentem. Ambrosius Par. lib. 21. cap. 20.

Orneoglossum.

Ὀρνιθόγλωσσον.

Lingua auis, *Offic.*

Semen Fraxini.

Eschsahmen.

Eschen mispel vulgò sed falsò.

Ra[illegible]atim cohæret in siliquis [illegible]naceis, semen oblongum Auium lingulas repræsentans. Autumno sponte decidit. Gustu acre est & amarum. Calefac. & siccat 3. recessu: vrinas ciet, Venerem stimulat.

Potum auxiliatur Calculosis, Hepaticis; Aquam, quæ cutim subijt, extrahit.

Fraxinus sterilis.

Ὀ[illegible].
A[illegible] μ[illegible]α.
Or[illegible]s, *Trag.*
Ostrya Cordi, *Thal.*
Fraxinus latifolia, *Co[illegible]i.*
Fraxinus fago similis, *Thal.*
Hanbuche.
Hagenbuche.
Buch E[illegible]e.
Weiß Buche.
M[illegible]um alumna.

Materies eius candidissima, omnium lignorum durissima [illegible]que. Ad cochleas Tinct[illegible] & alia instrumenta, quæ pondus magnū [illegible], expetitur.

Fraxinus dura.

Fraxinus [illegible], *Thal.*
Fraxinus petræa.
Stein Asche. [illegible] Esche.

Petrosis & præruptis montium locis saltem nota.

Fraxinus crispa.

Flader Asche.

Eius materies vndulata, ab Arcularijs ad mensas, tabulas & alia colligitur.

Fumaria Herbariorum.

Καπνὸς, *D[illegible]scor.*
Καπνίον.
Fumus terræ, *Offic.*
Cerefolium felinum.
Erdrauch.
Feld Rautte/*Sil.*
Acker Rautte.
Taubenkropff.

Sponte inter segetes & hortis oleraceis enascitur citissimè quasi effumans. Integra æstate viget.

Acris simul & amaræ qualitatis. Abstergit, aperit, [illegible]ducit bilem, omnesq; [illegible] & adustos humores. Vis non modò ad Iecur, sed ad [illegible]nas permeat; quare sanguinem expurgat.

Scabiem, impetigines, Morbum gallicū & alias cutis infectiones curat, nec nō aduersus venenat[illegible] & immodicos sudores prophylacticum est haud pœnitendū.

Succus acris est, visum acuit, lachrymas trahit.

Conseruantur flores saccharo,

diarum Melancholicis affectibus salutares & Cachecticis.

Fumaria bulbosa maior albo flore.

Καπνὸς χελιδόνιος.
Capnos bulbosa.
Capnos phragmites, *Plin.*
Radix caua Herbariorum, *Lob.*
Aristolochia vulgaris rotunda, *Trag.*
Holwurtz.
Runde Holwurtz.
Hertzwurtz, Donnerflug.

In vmbrosis dumetis & fruticosis saltubus Aprili floret, Maio semen maturat, ac mox tota planta arescit, sola radice superstite.

Radix naturæ miraculo [illegible] quasi hemicylindrica est, adulta verò excauatur. Gustu cum amaritudine quadam austera. Calefacit, siccat, abstergit, mundat, adstringit nonnihil, sudorem ciet, diuretica est.

Hepati succurrit & sanguinem purgat, Mensium regimen curat. Vulneraria est ad sinuosa vlcera & apostemata [illegible]: item ad veteres [illegible] tonsillarum ac [illegible] tumores.

[illegible] Hæmorrhoides cum dolore tumentes cum Populneo permixta illinitur.

Fumaria bulbosa maior flore rubente.

Radix caua purpureo flore.
Holwurtz mit roten blůmlein.
Hanensporn.
Locis iisdem nascitur.

Fumaria bulbosa minor.

Radix caua minor, *Dod.*
Radix tuberosa minor.
Capnos a fabacea radice, *Adners.*
Aristolochia fabacea.
Kleine Holwurtz.
Kleiner Hanensporn.

In syluis & frutetis vmbrosis passim obuiam.

Radicis exilitate, nulla insignita cauitate, à priori discrepat: flores purpurei. Puluis eius contra lumbricos prædicatur.

Fumaria bulbosa viridi flore.

Radix caua viridi flore.
Holwurtz mit grünlechten blumen.

Inter alias aliquando occurrit.

Fungi.

Μύκητες.

Schwämme.

Fungi fumaginosi.

Tibra Dusc.

Fungi spongiosi *Lugdun.*

Tubera terræ.

Morcheln / Erdmorcheln.

Aprili prodeunt in pascuis.

Duplices sunt. Latiusculi, vulgo Morcheln / & acuminati seu turbinati, Lauerchen appellantur.

In delitijs sunt diuitum, à quibus vel frixi in butyro, vel decocti cum lactis flore, ouis pipere & butyro præparati comeduntur.

Stomachum refrigerant & praui sunt succi.

Boleti Bouini.

Grosse Kühbölze.

Maximi sunt & molles, esu minus suaues.

Boleti nobiles.

Herren Bölze.

Duriores sunt & palato gratiores

Boleti petrosi.

Steinbölze.

Steinkappen.

Maiores sunt & duri, superiori parte seu capitulo vtplurimum rubent.

Petrosis nasci gaudent.

Palato non ingrati. Duriores sunt capitulis rubentibus.

Boleti adiposi.

Schmerbölze.

Nascuntur Boleti in syluis sub Pinastris, Pineis, Fagis, Betulis, &c. a Iunio ad Septembrem vsq; pluuia & humida cœli constitutione.

Hi detracta tunica & à sordibus mundati ... minutim cum butyro, additis cœpis, Petroselino, Pipere, Zingibere in sartagine frigantur pro quotidiano vsu.

Exiccantur pro hyeme, quos cum Pipere, Cœpis, aceto, butyro addito decoctos vt suaue edulium Silesij comedere solent absque vlla noxa. Cum alij externis pro malignis & venenosis reijciantur tanquam inutiles. Nutrimentum dant exiguum idq; minus probum.

Fungi Capreolini.

Rhelinge.

Rehfeen.

Pascuntur in pratis & pascuis.

Luteoli sunt & orbiculares, luteum prorsus tinctura ... tes ... ; palato ... gratiores.

Abl

Alii cum butyro & sale deuorantur.

Fungi punicei.

Fungi Columbini.
Teublinge.
Blewlinge.
Candidi sunt, punicei & cærulei.

Fungi Betularum.

Bircken schwemme.
Bircklinge.
Lutei sunt & lati, succo turgentes luteo, Capreolinis fere similes.
Sub Betulis vt plurimum proueniunt.

Fungi piperini.

Fungi amaricantes.
Buterlinge.
Pfifferlinge.
Fungi sunt prorsus candidi, rotundi, qui fracti succum manant lacteum, feruentissimi saporis, vt Piper.
Aqua feruenti sæpe macerati [illegible], & addito butyro & sale parantur ad cibum.
Calefaciunt, siccant, aperiunt, abstergunt, comminuunt.
Succus recens cum syr. violato aut alio appropriato potus Calculum frangit, deturbat, & vrinas potenter pellit singulari experimento.

Fungi lutei.

Fungi digitelli lutei.
Geele Schwemme.
Kölgen/ Schelinge.
In syluis ad radices & truncos Picearum & Abietum vberrim luxuriant.
Minores sunt cæteris, toti lutei, esu haud ingrati.

Fungi Arborum.

Stock Schwemme.
Opnickel.
In caudicibus Betularum & Abietum leguntur.
Molles sunt & lubrici tactu.

Fungi fagini.

Buchschwemme
Habichtschwemme.
Fagis adnati, Autumno leguntur ad Ciborum vsum.
Phthisicis commendantur. Consolidant & glutinant vlcera.
Frequens eorum vsus succum gignit prauum.

Fungi digitelli.

Fingerschwemme.
Hendelschwemme.
In digitos videntur diremcti,

cti, Musco qui antiquis arboribus adhæret, simillimi quamplurimi coniuncti partim lutei, partim candidissimi, partim rubri.

Nascuntur juxta putrida ligna & arborum truncos putrescentes.

Prorsus sunt insalubres.

Fungi non edules.

Fungi Sambucini.

Auriculæ Iudæ.
Aures Iudæ.
Holderschwemme.
Hollunderschwemme.

Caudicibus veterum arborum aut fruticum Sambuci Maio adnascuntur. Cuti elixæ aut Corio similes.

In aqua mollescunt & tument veluti spongiæ.

Gustu pene insipidi. Adstringendi & resiccandi vim habent.

Ex vino decocti contra Anasarcam bibuntur. Anginis certissimo experimento vtilissimum & tumoribus intus forisq; nunquam satis laudatum medicamentum.

In aqua Sambuci aut Barbæ pratensis sicci præmacerati, maximo dolorìs leuamento Podagris imponuntur.

Fungi ceruini.

Boleti ceruini.
Hirschschwemme.
Hirschbrunst.

Tubercula sunt rotunda omnino inæqualia, putagine scabro tecta, pulpa, seu fuligine potius nigra repleta.

In altissimis montibus passim sub Musco terrâ quasi cortice inuoluti nascuntur.

Gustanti nauseam mouent, haud intra corpus sumendi, quemadmodum veri & solidi, quibus Silesia nostra destituitur.

Ad Venereos vsus vulgo commendantur. Fuligo sanguinem vulneribus inspersa cohibet.

Fungi Ouales.

Fungi orbiculares.
Spongiæ terrestres.
Lupi crepitus.
Buben fist / Phalen fist.

Hi terræ cohærent nullo fulti pede in globum conglobati, nec vlla sui parte dehiscunt, quorum interior medulla, laxa, candida & præhumida. Qui dum resiccari rumpuntur, atram fuliginem [illegible] in fumum abeuntes.

Passim

Paſſim in campis graminoſis & pratis ſiccioribus gignuntur.

Impoſiti Hæmorrhoidibus nimium fluentibus non modò ſanguinem fluentem ſiſtunt: verumetiam partes illas exulceratas melius quàm vllum aliud medicamentum ſanant.

Fungi Igniarij.

Zunder Schwemme.

Fewer Schwemme.

Fungi ſunt Fagorum aliarumq; arborum, qui decocti cum Nitro, ſulphure & alijs, vt ignem facilè concipiant, præparantur.

Fungi perniciosi.

Fungi Suilli.

Fungi porcini.

Sew Schwemme.

Roſtri ſuilli formam quadantenus referunt. Aprili & Maio reperiuntur.

Ex aqua ad ſerpentis morſus illinuntur.

Fungi Fimetarij.

Fungi lethales.

Gifftige Miſtſchwemme.

Variant figura & colore. Alij virides, alij fuſci, alij cærulei.

Butyro frixi illiniuntur contra ſcabiem Capitis malignã, vulgò den böſen grind.

Fungi Muſcarij.

Muſciperdæ.

Fliegen Schwemme.

Mücken Schwemme.

Fungi ſunt capitulis gibbis tubentibus, punctis albicantibus inſigniti, aſpectu elegantes.

Lacte triti ad Muſcas enecandas tabulæ imponuntur; quos ſi guſtauerint, citiſsimè moriuntur.

Exiccantur & aceto imbuti tuberculis peſtilentialibus haud inutiliter imponuntur.

Galega ſyluestris.

Securidaca minor *Cortuſ.*

Securidaca Pannonica 2. *Cl. P.*

Vogels Wicken.

Wilde Geiß Raute.

In agris inter ſegetes Iulio & Auguſto floret.

Galium tenuifolium.

Galium *Dod.*

Galium luteum Matt. Lob. *Lugdun.*

γάλιον Dioſc. à coagulando lacte.

Megerkraut/ Labkraut.

Welstro Wegestroh.
Butterstick *Sil.* Ghiede-kraut.

Sectatur aridiores agrorum limites. Iunio & Iulio floret.

Subacris est & desiccatoriæ facultatis, boni odoris.

Flos tusus & impositus Sacris ignibus & ambustis Igni medetur, sanguinis profluuia sistit. Contra Cancrum & cancrosa vlcera maximopere commendatur.

Coma in lacte macerata, illud coaguli modo condensat.

Miscetur acopis. Fotu articulos luxatos restituit.

Galium latifolium.

Cruciata *Dod.*
Cruciata herniaria *Thal.*
Crucialis *Cæsalpin.*
Asperula aurea.
Gülden Waldmeister.
Geele Ghiegegenge. *Sil.*
Gelb Creutzkraut.

Iuxta fossas aquarum, riuulos & quandoq; agrorum margines.

Flores lutei odorati Iunio apparent.

Folia sunt amara, abstergunt, calefaciunt & siccant.

Vulneraria planta, inprimis Herniosis vtilis. Pota Thoraci, Ventriculo, Venis Mesaraicis & visceribus obstructis prodest, excrementa pituitosa foràs propellit; ideo appetitum iuuat.

Genista fruticosa.

Genista maior.
Genista scoparia.
Genst/ Pfriemen.

Incultis parietibus iuxta syluarum & agrorum limites fruticat. Vere flores ostentans luteos.

Virgularum ac cymarum decoctum Hepar, Lienem & Renes expurgat ac aperit.

Aquosos humores per aluum trahit; idcirco Hydropicis auxiliatur.

Flores vomitum cient, contriti strumas discutiunt.

Genista humilis.

Chamægenista 1. *Clus. P.*
Genistella infectoria *Lob.*
Ferula *Trag.*
Geele Ferbblumen.
Holtzheide Rhorheide *Sil.*
Mägde Krieg.

Abunde incultis & aridis pratis collibusq; luxuriat.

Iunio & Iulio flores colliguntur ad tincturæ vsum.

Tota gustu amaricante.

Calida

Calida & ficca 2°. ordine.
Ad sudorem prouocandum balneis additur.

Genistella spinosa.

Genista pumila spinosa.
Genistella aculeata *Aduers.*
Stechende oder kleine Gol-
pride.
Stechende Pfriemen.
Erdpfriemen
Hanc nutriunt exucti colles squallidaq; montium ericeta.
Adstringit cum amaritudine, ac proinde valenter simulque citra mordacitatem exiccat.
Foliorum decoctum Menstruorum profluuium sistit: idem potum ventris fluori succurrit.

Gentiana Silesiaca maior.

Γεντιάνη.
Gentiana Asclepiadis folio, seu 2. *Clus. P.*
Gentiana cæruleo flore.
Entzies.
Klein Entzian.
Folia ex mucronata Asclepiadis ferè, sed colore diluto virente; flores oblongi colore cæruleo saturatiore. Radix digitalis crassitudinis, lutea, multis oblongis crassis fibris donata.
In montibus excelsis Sudetis, herbidis locis Augusto floret: semen palcaceum.
Radix amara quidem sed minus quam vera seu maior Gentiana: aperit, abstergit.
Febricitantibus, Asthmaticis, Calculosis, & bile suffusis vtilis. Venenis resistit.

Gentiana Silesiaca maior niueo flore.

Entzian mit schneeweissen Blumen
Priori prorsus similis preter flores, qui prorsus candidi.
In valle Gigantum ad Onpam fluuium.

Gentiana cruciata.

Γεντιάνη μικρά.
Gentiana minor *Dod.*
Cruciata gentianella *Thal.*
Phyteuma Græcorum *Tabern.*
Radix Sibyllæ *Offic.*
Creutzwurtz.
Modelgeer.
Sibyllenwurtz. *Sil.*
In collibus & monticulis apertis & gramineis; tum pratis ficcioribus maximè Boiemiâ versus. Floret Iulio.

 Radix

Radix cum herba amarißima eſt, magni apud plebeculam nominis, calida & ſicca. Incidit, aperit, abſtergit.

Menſes prouocat, comitiali prodeſt, febribus putridis competit, Lumbricos ventris enecat. Contra Peſtilentiæ contagia Antidotis additur: vitia Pectoris expurgat. Vulneraria eſt præſtantißima. Rupturas & Strumas exulceratas ſanat.

Ex aceto ruptis, ab alto deuolutis propinatur, communi vſu.

Gentiana punctato flore.

Gentiana 7. Cluſ. 12. & punctata *Pinnai.*

Gentianella flore atrocœruleo punctis nigris notato.

Klein Entzies mit ſchwartz-blauen geſtirnten Blümlin.

Radix ex pallidolutea, tenuis, fibroſa, coliculum promit ſeſquidodrantalem & altiorem. Flores ſtellati ex cœruleo nigricant, punctis nigris inſigniti, Iulio & Auguſto conſpicui. Folia Plantaginis fere. Amat petroſa & humida altißimorum montium loca: veluti in Schneegruben, ad lacum maiorem & alibi.

Tota amara eſt instar Gentianæ, Venenis medetur pota.

Gentiana anguſtifolia pulcerrimo flore.

Gentiana anguſtifolia pratenſis.

Campanula autumalis in pratis proueniens *Dod.*

Schmalbletterichte Entzian.

Circa montem D. Georgij ad Strigam.

In paſcuis & pratis Boiemiæ copioſißimè, hilari & jucundo cœruleorum florum aſpectu viſum recreat.

Radix oblonga, candida, in fibras diducta, impenſè amara.

Efficax habetur aduerſus peſtilentes morbos, & ad virulentorum animalium ictus & morſus. Tineas ventris pota necat.

Gentiana fugax.

Gentiana anguſtifolia 2. *Cl. P.*

Campanula autumnalis *Dod.*

Pneumonanthe *Lob.*

Viola Calathiana ſeu autumnalis 1 *Thal.*

Lungen Entzian.

Lun-

Lungenblümle.

Autumno passim in campestribus, pratis, pascuis, areis pagorum & alijs incultis.

Flos ex cœruleo purpurasceus sursum hiat. Amaricat abstergit, aperit.

Ex hydromelite pectus purgat, Hepatis & Lienis obstructiones tollit, Icterum fuluit & Menstrua mouet.

Radix tusa & imposita vmbilico Lumbricos expellit.

Gentiana fugax Polyanthos.

Gentiana fugax siue annua 1. vel Gentiana 7. *Cl. P.*

Gentiana minor polyanthos

Viola Calathiana 2. siue πολυάνθεμος *Thalij.*

Klein Lungenblümle.

Ad Landeshuttum in pago Reusendorff multa Autumno.

Geranium Robertianum.

Γεράνιον ῥοβερτιανόν.

Geranium Chelidonium siue Hirundinarium, *Turneri.*

Sideritis 3. Diosc. *Nonn.*

Ropertiana.

Gratia Dei.

Gottes gnad.

Blutkraut.

Rotlauff kraut.

Storckenschnabel.

Duplex est. Viride omninò, quod femina dicitur, & rubens quod mas, & præfertur.

In muris, pomœrijs, tectis & alijs vmbrosis locis notissimum.

Tota hyeme viret, à Maio in multam æstatem florens.

Odore est graui satis atq; haud iniucũdo. Mediocriter calef. refrigerat, siccat, cum adstrictione, abstergit, consolidat.

Recens tritum peculiariter commendatur, ad Erysipelata, Mammarum inflammationes, oris & pudendorum vlcera.

Aquæ incoquitur, & pecori cruenta mingenti potui datur.

Geranium Columbinum.

Γεράνιον ἕτερον, *Diosc.*

Pes Columbinus, *Dodon.*

Geranium Maluaceum.

Taubenfuß / Scartenkraut.

Secus itinera, campis incultis, cœmiterijs & hortis olera-

oleraceis notum Floret plurima æstatis parte.

Mediocriter calefacit & siccat cum leui quadam adstrictione.

Vsus eius est ad vulnera & fracturas, fistulas & vlcera sananda.

Balneis percommodè ad Intestinorum tormina additur.

Fotu Articulorum dolores iuuat.

Geranium myrrhinum inodorum.

Geranium gruinum.

Geranium 3. & 4. *Tabern.*

Kranich schnabel.

In ruderibus circa sepes, secus itinera. Agris quinetiam incultis, arenosis & saxosis flore albo & purpureo æstate occurrit.

Vulneribus commodum.

Geranium hæmatôdes.

Geranium sanguineum, *Tabern.*

Geranium hæmatôdes supinum.

Bluttwurtz.

Bluttkraut.

Nascitur secus itinera locis incultis & ad pratorum margines.

Geranium bulbosum Slesiacum.

Γεράνιον βολβοειδὲς.

Geranium bulbosum Pennæi seu 3 *Clus. P.*

Geranium sanguinarium, Sanguinaria radix.

Bluttwurtz/Bluttrößlin.

Rote Hünerwurtz/ } *Sil.*
Nabelwurtz/ }

Flos roseus æstate & Autumno prodit.

Ad pratorũ margines humidioribus locis territorij Hirsbergensis passim occurrit.

Radix ex multis oblongis bulbis Siſari instar rubentibus constat, siccandi & adstringendi vi prædita.

Datur ruptis, conuulsis, dysentericis.

Ad sanguinem vndequaque emanantẽ compescendum haud quicquam præstantius Chirurgis in vsu & vulgo notum.

Geranium petræum.

Geranium saxatile.

Geranium hygroscopelon, *Thal.*

Stein Storckenschnabel.

In asperis & petrosis montium.

Geranium alpinum.

Γερά-

Γεράνιον ὀρεινὸν.
Geranium montanum.
Geranium 6. *Fuchs.*
Geranium 13. *Tabern.*
Berg Schnabelkraut.
Gottes gnade.

Radix magna in multa capita rubentia protuberat, multas fibras spargētia. Flores purpurocœruleos Maio & Iunio promit, montibus altissimis saltem notum.

Refrigerat, siccat, adstringit. Ea propter sistit sanguinem, glutinat & consolidat.

Geranium alpinū fuscum.

Glaux exigua.

Γλαὺξ quasi γάλαξ.
Glaux exigua marina, *Lob.*
Glaux marina minor, *Tabern.*
Klein Seemelckkraut.

Herbula exigua circa Gryphibergam secus itinera solo sabuloso reperta.

Rara & incogniti vsus.

Gnaphalium vulgare.

Γναφάλιον *Diosc.* à γνάφαλα, tomento.
Filago seu Impia, *Dod.*
Centunculus Romanis.
Khurkraut.
Kätzlin/ Feldkatzen.
Schimmelkraut/ *Sil.* à colore. Tota enim incana apparet.

Vbique aridis & sterilibus multum Iunio & Iulio floret.

Adstringit, siccat, Dysenteriam, Diarrhœam Mensésque mulierum immodicè fluentes potum sistit.

Succus lacte & vino permixtus gargarizatu Anginis prodesse creditur.

Gnaphalium tenuifolium.

Γναφάλιον λεπτόφυλλον.
Filago minor.
Cotonaria minor.
Klein Schemelkraut.

Agris demessa segete, hortisq; oleraceis familiaris.

Eiusdem cum priori naturæ; sed mollicella tota & pusilla.

Gnaphalium virgatum.

Gnaphalium Anglicū vel Belgicū folio longiore, *Lob.*
Pseudoleontopodiū, *Matt.*
Groß Khurkraut.

Prouenit in syluis cæduis, collibus aridis & secus itinera.

Nonnihil amaricat multum exiccans.

Gnaphalium minus album.

Gnaphalium montanum album, *Aduerſ.*
Lagopus 2. *Trag.*
Weiſſe Katzenpfötlin/ *Sil.*
Weiſſe Engelblümlin.
Haſenpfötlin.
Aridis collibus & ſterilibus apricis, Aprili & Maio floribus conſpicuum.
Adſtringit & exiccat guſtu inſulſo.

Gnaphalium minus purpureum.

Piloſella minor, *Dod.*
Lagopus flore ſubpurpureo, *Trag.*
Rote Haſenpfötlin/ *Sil.*
Rote Engelblümlin.
Pueris notum, quorum floſculis colludere ſolent.

Gnaphalium minus ſuaue rubens.

Gnaphalium montanum ſuaue rubens, *Aduerſ.*
Piloſella minor flore carneo, *Cluſ. P.*
Lagopus ex candido & rubeo aſperſis colore, *Trag.*
Leibfarben Katzenpfötlin/ *Sil.*
Leibfarben Engelblümlin.
Vt plurimum hæc triplex differentia coniunctim naſcitur ſummum ce[illegible] brillis perceptam.

Gramen Mannæ I.

Gramen Mannæ eſculentum, *Lob.*
Gramen dactylon eſculentum, *C. ſ. P.*
Gramen aculeatum Plinij 1. *Tabern.*
Oryza minor, *Cordi.*
Oryza Boiemica.
Manngras/ Schwadengras.
Weiſſer Schwaden/ } *Sil.*
Bömiſcher Schwadē }
Vliginoſis & paluſtribus Sileſiæ, maximè Boiemiæ, vbi & ſeritur.
Semen oryzæ candore & ſapore.

Gramen Mannæ II.

Gramen Mannæ 2. *Dodon.*
Gramen Mannæ griſeum ſine ariſtis.
Oryza Sileſiaca.
Entengras/ } *Sil.*
Harſchengras }
Schleſiſcher grauer Schwaden.
Vberrimè luxuriat humidis & paluſtribus piſcinis pratisq; humentibus.
Colligitur ſemen oblongum, fuſcum, Iulio & Auguſto ad

ſto ad Ciborum delitias. Flaſculi ſunt Triticei purpureique.

Vis vtrique ineſt vrinas mouendi referandique obſtructiones internas, maximè radici & ſemini, quod & mediocriter adſtringit & Oryzæ fere qualitates habet.

Facilioris eſt digeſtionis quàm Milium aut Panicum ſiue Oryza. Non enim inflat ventrem, minusq; adſtringit quàm Oryza.

Semen ex lacte ſeu pingui iure decoquitur edulium gratum ac ſuaue Sileſijs, boni ſucci ac facilis digeſtionis.

Ex pingui iure decoctum, & illitum Mammarum durities reſoluit.

Gramen Mannæ clauatum.

Manna luxurians.
Schwaden Mützerlin.
Gehörnter Schwaden.

In paluſtribus ad Kauffungam.

Incuruatur ſemen veluti vnguiculæ Auium.

Gramen Mannæ III.

Manna barbata, cum ariſtis.
Bart Schwaden.

Iiſdem prouenit locis: ſed rarius occurrit.

Semen paulò maius fuſcum foliaceo folliculo includitur ariſtas habens oblongas.

Gramen Mannæ ſpurium.

Gramen Panici effigie 3. *Lob.*
Gramen Mannæ ſylueſtre.
Wilder Schwaden.

Paſsim ſecus itinera. Vſus neglecti.

Gramen Paniceum I.

Gramen Panici effigie ſimplici ſpica, *Lob.*
Gramen Dens canis, *Iohan. Bauh.*
Lolium 6. *Trag.*
Ἐλυμάγρωστις.
Hirſchegras.
Fenichgras.

Oritur locis graminoſis campeſtribus & ſecus itinera ſolo humidiore.

Gramen Paniceum II.

Gramen Panici effigie ariſtis circumuallatum.
Gramen Paniceum multiplici ſpica.
Panicum ſylueſtre, *Matthiol.*
Panicum paluſtre, *Dodon.*
ἔλυμος ἄγριος.
Hirſchegras.
Wilder Hirſche.

In campis & pratis humidioribus. Inter cetera etiam hortis humidiorib. exurgit.

Exiccat, refrigerat, adstringit magis quàm satiuũ.

Semine, quod Augusto & Septembri maturescit, delectantur Auiculæ.

Gramen sanguinarium I.

Gramen digitatum.
Bluttgras/Fingergras.
Campis incultis.

Gramen sanguinarium II.

Ἰσχαιμον, *Theoph.*
Δακτυλον ...
Ischæmon vulgare, *Lob.*
Gramen dactylon.
Sanguinaria.
Pes cornicis.
Bluttgras.
Fingergras.
Kraenfuß.

Arida & sterilia sequitur.

Subdulce est: siccantis & adstringentis naturæ.

Semen sanguinem sistit & omnibus alui profluuijs vtile.

Spicæ asperiusculæ conuolutæ naribus insertæ extractæq; sanguinem eliciunt.

Gramen medicatum I.

Gramen, *Dod.*
Gramen Canarium seu medicatum Officin. *Adver.*
Gramen Caninum, seu Canarium I. *Tabern.*
Gramen verum officinar.
Ἄγρωστις, *Diosc.* quasi agrestis, vel παρὰ τὸ ἀγρὸν ... quod in agro consistat.
Tzweecken/ Queckengras } *Sil.*
Apoteckergras.

Vberrime in hortis & agris frumentarijs luxuriat, totos agros longè latèque pereptans, tam frugum quã agrorum vitium ac pestis.

Pertinacis est vitæ & ægrè intermoritur, facilè enim licet semiaridæ radices terrã obrutæ reuirescunt.

Radix mediocriter est frigida & sicca, sapore dulcis instar aquæ, acre tamen quiddam exiguum ac subacerbum obtinet, tenuis & exiguè incidentis substantiæ.

Aperit, attenuat, viscerũ Renumq; farctus expedit citra calefactionem, vrinam ciet & colluuiem calculosq; propellit & detergit, vulnera glutinat.

Decocta pota vermes puerorum enecat & excludit.

Ad eosdẽ vsus Liquor extrahitur per destillationem.

Gramen medicatum II.

Gramen geniculatum, seu 3. *Tabern.*

Knodengras.

In campis graminosis.

Gramen caninum I.

Gramen caninum supinum 2. *Lob.*

Gramen officinar. *Nonn.*

Hundsgras.

Liegend friechendes hundsgras.

In campis & agris oritur cultis.

Gramen caninum II.

Gramen caninum 3. *Tabern.*

Gramen geniculatum caninum marinum, *Lobel.*

Knodecht Hundsgras.

Prope piscinas, vbi effluunt aquæ.

Gramen floridum I.

Ἄγρωστις λευκάνθεμος.

ὁλόστιον.

Gramen floridum maius, *Tabern.*

Gramen leucanthemon, *Matth.*

Holostion, *Ruell.*

Euphrasia graminea.

Blumengras Jungfrawgras.

Augentrost gras.

Passim in conuallibus muscosis & humidis dumetis, Maio & Iunio floret.

Refrigerat & siccat. Ad inflammatos & obscuros oculos adhibetur succus.

Gramen floridum II.

Gramen floridum minus, *Tabern.*

Gramen minus virgineū.

Diuersitas Holostij Ruellij, *Lob.*

Klein Blumengras.

Minus est priore & folia habet angustiora.

Gramen floridum III.

Καρυόφυλλον.

Gramen Caryophylleum.

Caryophyllus holostius, *Lob.*

Holostium caryophylleum, *Tabern.*

Weis Neglingras.

Hertzgras.

Hertz Rößlingras.

Montosis gramineis collibus & marginibus Maio lucet.

Siccat cum mediocri calore.

Flores Cordiales sunt, in palpitatione & alijs Cordis affectibus vtiles.

Aqua infantulis sontico morbo

morbo correptis exhibetur.

Gramen floridum IV.

Holoſtium Caryophylleum aruenſe, *Tabern.*

Caryophyll⁹ aruenſis vmbellatus folio glabro, *Caſp. Bauh.*

Weis Acker Neglingras.

Folia priori obtuſiora, breuiora, craſsiora, latiora: floſculi ſtellati candidi: ſemen teres, oblongum rubet, folliculo molliuſculo incluſum. Naſcitur in agris inter ſegetes, Maio & Iunio floſculos edit.

Tota planta amara eſt maximè ſemen, quod in pauca quantitate Secali permixtum, panem amariſsimum reddit.

Vulneraria eſt, aperit, abſtergit, glutinat.

Gramen pratenſe I.

Gramen pratenſe 1. *Dod.*

Gramen pratenſe maius vulgare, *Aduerſ.*

Gramen vulgò cognitum ſiue notum, *Trag.*

Gemein gras.

Wieſen Gras.

In pratis, hortis, campis, nonnullis ſemitis graminoſis vulgatiſsimum. Maio floret, Iunio fert ſemen.

Semen in horreis e ſpicis excuſſum vulgo notum ad medicos vſus. Hewſahmen.

Ad obſtructiones viſcerum, ad diſcuſsionem pertinacium humorum & flatuū valet potum admotumq́ue. Nephriticum & Colicū dolorem fotu & inſeſſu reſoluit.

Gramen pratenſe II.

Gramen pratenſe 2. *Dod.*

Gramen minus.

Gramen 4. *Tabern.*

Klein gemein Gras.

Incultis, exuctis & aridioribus agris montanis delectatur.

Vt pabulo gratius & vtilius velleri: ſic multò delicatius minus, & ſemine efficacius eſt.

Gramen pratenſe III.

Gramen Rabinū, *Tabern.*

Gramen folijs Vetonicæ Caryophyllatæ, *Aduerſ.*

Gramen Rauiſum montanum.

Rabißgras.

Montoſis vdis pratis.

Saginæ & lactis vbertate omnium laudatiſsimum.

Gramen pratenſe IV.

Gramen exile durius, *Lob.*

Gramen

Gramen minus duriuscu-lum, *Tabern.*

Klein Hartgras.

Paſsim ſabuloſis, ericetis & ſqualidis aridioribusq; agris occurrit.

Pabulum pecori & ouibus gratum.

Gramen pratenſe V.

Gramen pratenſe 4. *Dod.*
Gramen Miliaceum, *Lob.*
Gramen Cenchroides.
Hirſchgras.
In campis aridis, incultis.

Gramen pratenſe VI.

Gramen Leporinum, *Tabern.*
Aegylops Plin. *Trag.*
Phalaris pratenſis minor, *Aduerſ.*
Gramen tremulum.
Zittergraß/Zydern.
Flittern/ Flemmel/ *Sil.*
Flittergras / Haſenbrod.
Ich achte ſein nicht.
Herbidis pratenſibus Maio & Iunio exurgit maius & minus.

Gramen pratenſe VII.

Gramen lucidum, *Tabern.*
Gramen capitulo globoſo, *Caſp. Bauh.*
Kölblingras.
Pratis obuium.

Gramen pratenſe VIII.

Gramen pratenſe 5. *Dod.*
Gramen Sorghi effigie, *Lobel.*
Gramen Dens canis 2. *Ioh. Bauh.*
Sorg gras.
Iiſdem natalitijs.

Gramen pratenſe IX.

Gramen ſpicatum folijs Vetonicæ caryophyllatum *Lob.*
Gramen caryophylleum ſ. 23. *Tabern.*
Neglingras/ Klein Spießgraß.
Vda amat pratorum loca.

Gramen ſegetale I.

Gramen ſegetale paniculatum *Tabern.*
Gramen ſegetum panicula ſpecioſa latiore *Lob.*
Ackerſtrausgraß.
Kornſtrausgraß.
Schmellen *Sil.*
Inter ſegetes campis cultis Iulio paniculam purpuraſcentem ſurrigit.

Gramen ſegetale II.

Gramen arundinaceum aruenſe *Tabern.*
Agrorum venti ſpica *Lobel.*
Gramen agrorum latiore arun-

arundinacea comosa panicula.

Acker Riedgraß/ Straußgraß.

Grosse schmellen *Sil.*

Iunio in agris & pratis nonnullis coma perspicitur.

Gramen Myosurinum.

Μυόσουρος.

Cauda Muris *Lob.*

Cœcula marina *Dod.*

Gramen Cauda murina dictum.

Meusegraß.

Meuseschwentzlin.

In aruis nascitur agri Vratislauiensis.

Gramen Alopecurinum I.

GramẽAlopecuroides *Lob.*

Fuchßschwantz.

Taubgerste *Sil.*

Secus vias & margines agrorum notum.

Gramen Alopecurinum II.

Gramen Alopecuroides minus *Lob.*

Fuchsschwantzgraß.

Eadem vt prius occupat loca.

Gramen Alopecurinum III.

Gramen Alopecuroides minus 2. *Lob.*

Kölblingraß.

Marginibus graminosis.

Gramen Alopecurinum IV.

Gramen Phalaroides *Tabern.*

Wild Canariengraß.

Prata & agros sequitur.

Gramen typhoides I.

Gramen typhinum 1. *Tabern.*

Gramen τυφοειδὲς molle maius *Thal.*

Kölblingraß/Liesch graß.

In campis gramineis & pratis quibusdam.

Gramen typhoides II.

Gramen typhinum 2. *Tabern.*

Gramen pratense 7. *Dod.*

Gramen typhoides asperum angustifolium *C. B.*

GraseKölblin.

In pratis siccioribus & agris incultis.

Gramen typhoides III.

Gramen typhinum 3. *Tabern.*

Gramen typhoides multiplici spica *C. B.*

Liesch-

Riesgras.
Humectis oritur locis.

Gramen typhoides IV.

Gramen τυφοειδὲς asperum maius *Thal.*
Rauch Kölblingraß.
Gros Raupengraß.
In campis, ad margines agrorum & secus vias prouenit.

Gramen typhoides V.

Gramen τυφοειδὲς asperum minus *Thal.*
Klein Raupengraß.
Locis iisdem.

Gramen Arundinaceum I.

Gramen tomentosum & acerosum *Lobel.*
Calamogrostis vel Arundinaceum forte Babylonium *Adversa.*
Wasser Riedgraß.
Pratis vdis & strigosis, [illegible] familiare.
Pabulum pecori ingratum & perniciosum.

Gramen arundinaceum II.

Gramen arundinaceum maius *Tabern.*
Gros Riedgraß.
In pratis humidioribus.

Gramen arundinaceum III.

Gramen arundinaceum paniculatum *Taber.*
Gramen maius aquaticum *Lobel.*
Riedstrausgraß.
Rohrgraß.
In paludibus vdis.

Gramen arundinaceum IV.

Gramen harundinaceum minus *Tabern.*
Carex acuta *Virgilij.*
Klein Riedgraß.
Schwertelgraß.
In fossis, pratis alijsq; humidioribus locis.

Gramen arundinaceum V.

Σχοινοκάλαμος.
Gramen arundinaceum montanum *Tabern.*
Calamogrostis montana.
Bergried/
Bergschmelen.
Montium incola.

Gramen Cyperinum I.

Gramen Cyperinum pilosum *Tabern.*
Gramen exile hirsutum Cyperoides *Lobel.*
Haarecht Cypergraß.

Himels

Himelbrod/ Hasenbrod.
Hungerbrod. *Sil.*
Vulgatissimum est, etiam Pueris notum, in pratis, ericetis & secus vias. Aprili floret.
Vrgente fame capitula cum semine recenti, quod subdulce, à pueris deuorantur.

Gramen Cyperinum II.
Gramen Cyperoides *Tabern.*
Cypergras.
Wildgalgengraß.
In pratis & conuallibus herbidis humidis.

Gramen Cyperinum III.
Gramen Cyprianum palustre *Tabern.*
Gramen palustre Cyperoides *Lobel.*
Wasser Cypergraß.
In vdis & squalidis montium pratis.

Gramen Cyperinum IV.
Gramen Cyperoides aquaticum vulgatius *Lobel.*
Gramen Cyperinum maius *Tabern.*
PseudoCyperus ὀλιγόκαρπος maior *Thaly.*
Gros Wildgalgengraß.
In palustribus vliginosis montium vere floret.

Gramen Cyperinum V.
Gramen Cyperinum palustre minus *Taber.*
Gramen Cyperoides paruum aquaticum *Lob.*
Pseudocyperus ὀλιγόκαρπος minor *Thal.*
Klein Wasser Cypergraß.
In palustribus vt prius.

Gramen Cyperinum VI.
Cyperus graminea seu Miliacea *Aduers.*
PseudoCyperus seu Cyperus siluestris πολύκαρπος *Thaly.*
Geschoster Löchel *Agricolis.*
Cypergraß / Hirschegraß.
Humidis & vmbrosis montium Iunio & Iulio coma viget.

Gramen Cyperinum VII.
Gramen Cyperinum nemorosum.
Gramen Cyperinum syluarum.
Wald Cypergras.
In syluis humidioribus graminosis locis.

Gramen aquaticum I.
Gramē palustre maius *Lob.*

τηλάγρωστι.

Spiecegraß.

Vliginosis palustribus primo vere assurgit.

Gramen aquaticum II.

Gramen aquaticum spicatum *Lobel.*

Gramen fluuiatile album *Tabern.*

Briechend Spiecegras.

Weis Flutgraß.

In piscinis fluitat erectis paululum spicis.

Gramen aquaticum III.

Gramen palustre echinatum *Lob.*

Gramen nigroluteum.

Igelskölblin graß.

Pratorum vdorum inquilina.

Gramen aquaticum IV.

Gramen fluuiatile *Tabern.*

Aquis innatans *Lobel.*

Flutgras.

Ad ripas fluuiorum.

Gramen aquaticum V.

Gramen aquaticum geniculatum *Tabern.*

Wasser Knodengraß.

Iisdem locis.

Gramen iunceum I.

Gramen iunceum 1. *Tab.*

Gramen iunceum πολύκαρπον, *Thal.*

γωνιάγρωστι.

Binzengraß.

Waldbiesgraß.

In syluis humecto solo.

Gramen iunceum II.

Gramen iunceum *Tabern.*

Gramen iunceum πολυστάχυον *Thal.*

Gros wasser Binzengras.

In humectis & vdis pratensibus.

Gramen iunceum III.

Gramen aquaticum 2. *Lob.*

Gramen iunceum semine triangulari *C. B.*

Iuncus semine triangulo *Ioh. Bauh.*

Binzengraß.

Vliginosos amat tractus.

Gramen iunceum IV.

Gramen iunceum 6. *Tabern.*

Gramen πηγανοπύκνον[?] *Thal.*

Holostium Mattiol *Lobel.*

Krötengraß.

Passim locis muscosis ac putridis, humentibusq; pratis.

Gramen iunceum V.

Gramen iunceum lanigerum *Thal.*

Gramen eriophoron *Dodon.*

Iuncus bombycinus *Adverſ.*

Αἰτάγρωστις.

Ἐριόφυρος.

Flachsgraß.

Wieſenflachs/ Alte Mägde } *Sil.*

Wieſenwolle/

Vdis & riguis pratis Aprili floret, Iunio & Iulio ianugo dependet candicans.

Adſt. ingentis & obſtruentis eſt naturæ. Ex vino decoctum torminibus ventris confert, pabulum pecori valde perniciofum.

Gramen iunceum VI.

Gramen 9 *Dod.*

Apricis & aridis, tenui & macro ſolo, Iunio & Iulio ſpica emicat.

Gramen ſyluaticum I.

Gramen hirſutum nemoroſum, *Lobel.*

Gramen ſyluaticum 4. *Tabern.*

Gramen Luzula dictum, *Ioh. Bauh.*

Haarechtig waldgras.

Buſchgras.

Montoſis & opacis ſyluis Maio & Iunio coma ſparſa viget.

Semen adſtrictoriæ eſt facultatis & ſiccantis.

Gramen ſyluaticum II.

Gramen Auenaceum, *Tab.*

Gramen montanum Auenæ ſimile, *Cluſ. P.*

Haber Waldgras.

In ſyluis opacis montium Maio floret, ſemen Iunio & Iulio matureſcit.

Gramen ſyluaticum III.

Gramen ſyluaticum ſeu 3. nemoroſum, *Tabern.*

Waldgras.

Buſchgras.

Gramen ſyluaticum IV.

Gramen ſyluaticum 3. *Tabern.*

Ander Waldgras.

Iunio in ſyluis occurrit.

Gramen ſyluaticum V.

Gramen montanum Miliaceum.

Gros Wald hirſche gras.

Ad trium cubitorum altitudinē aſſurgit calamus panicula ſparſâ miliacea. Naſcitur vmbroſis montium ſyluis.

Gramen ſparteum I.

Spartum Plin. *Lob.*

Spartum herba, *Dod*

Gra-

Gramen ſparteum maius.
Gros Pfriemen gras.
In agris & apricis collib⁹.

Gramen ſparteum II.

Gramen minimum, *Lugdunenſ.*
Spartum noſtras paruum, *Lobel.*
Gramen ſparteum minus.
Klein Pfriemengras.
Sterilib. & apricis oritur.

Gramen ſparteum III.

Spartum 3. *Cluſ.*
Spartum Plinij 3. *Tabern.*
Helm/ Helmkraut.
In aggeribus & tumulis.

Gramen ſparteum IV.

Gramen ſparteum, *Tabern.*
Iuncíſpartium, *Dod.*
Pfriemengras.

Gramen ſparteum V.

Gramen ſparteum 2. *Tab.*
Gramen Schœnantinum.
Bintzengras.

Gratiola.

Gratiola recentior. *Aduerſ.*
Limneſium ſeu Centauroides, *Cordi.*
Seſamoides, *Geſner.*
Eupatorium Meſues, *Nonn.*
Tertionaria.
Erdgalle/ *Sd.*
Fleſekraut.
Gotteshülffe.
Wild Aurin.

In paludibus exiccatis ad Quiſſum fluuiū abundè creſcit infra Neumburgam Cœnobium.

Tota eſt amari & ingratiſsimi guſtus, quodammodo adſtringens. Excalefacit, ſiccat, attenuat, aperit, deijcit, abſtergit.

Iecur & Lienem expurgat & ab obſtructione liberat, ventris lumbricos pellit, putredinibus aduerſatur.

Aduerſus diutinos Coxendicum dolores, febres inueteratas, Tertianas erraticas feliciter vſurpatur vulgi noto experimento.

Vulnera celeriter glutinat.

Extractum Gratiolæ omnia felicius præſtat & minima in doſi.

Gratiola minor rubenti flore.

Gratiola minor, *Geſn.*
Hyſſopoides, *Thalij.*
Anagallis aquatica, *Monſpel.*
Halimus paluſtris, *Alijs.*
Wilder Eiſop/ Waſſer Eiſewig.

E radice alba, tenui, digitum longa, fibroſa Colicu-

lus naſcitur virgatus (interdum plures) cubitum fere altus, in varios ramulos, qui partim humi incumbunt, partim eriguntur , diuiſus. Folia ei Hyſſopi ferè anguſtiora & breuiora, ſplendentia, maſticando lentore linguam illinentia, ſaporis aliquantum nitroſi, omnis odoris expertia. Floſculi ex ſex foliolis rubentes ſecundum ſingula folia ab imo ad ſummum, Auguſto, Septembri & Octobri exeunt , quibus interim ſuccedunt theculæ oblongæ foliaceæ Centaurei minoris, ſemen minutiſſimum ſubfuſcum Maioranæ claudentes.

Humidis & vdis pagorum frequens.

Folia ſicca Centaurei minoris fere amara ſunt.

Aperit, abſtergit, incidit, glutinat.

Vulneraria eſt & Scorbuti medela.

Hedera baccifera.

Κ[illegible] Dioſc. à textura po[illegible]a & [illegible]ir[illegible]cu[illegible]is innumeris ferè peruia.

Hedera maior ſiue arborea, *Matthiol.*

Hedera arborea, *Trag.*

Hedera maior nigra, *Ged.*

Hedera corymboſa communis, *Lob.*

Gros Ephew.

Baumwinde.

Mawer Ewich/ *Sil.*

Naſcitur in montibus circa parietes, arbores & muros ædificiorum.

Flores Autumno promit glomeroſos, muſcoſos, pallеſcentes, corymbos nigros poſt ſe relinquentes.

Ex contrarijs conſtat facultatibus , terrena frigida, calida & aquea tepida.

Folia recentia in pilei formam conſuta papuloſis exulceratiſq; infantium capitibus vtiliter imponuntur.

Ad vlcerationes igne factas, Herpetas & Eryſipelata valent.

Cum vino cocta grandia vulnera coniungunt, & maligna ſanant.

Hodie fontanellis adhibentur. Humores enim & Ichores ad eas partes alliciunt: inflammationes vero ab iiſdem arcent recenter decerpta.

Succus putrida Narium vlcera emendat. Ac[illegible] tritorum pulueris ʒj. pondere ex vino hauſtus calculum expellit.

Hedera

Hedera minor reptans.

Κισσὸς ἕλιξ, *Diosc.*

ἄκαρπος κισσός.

Hedera helix, *Mattiol.*

Hedera helix siue prouolata seu sterilis, *Aduers.*

Kriechender Ewich.

Kleiner Ephew.

Passim syluarum opaca, arida & saxosa perreptat.

Iisdem constat viribus sed inefficacioribus.

Hedera terrestris maior.

[illegible] χερσαῖος.

χαμαίκισσος, *Diosc.*

Gunderman.

Gundelreb.

Grundräben.

Gaudet opacis circa sepibus, veterum muros & hortorum margines.

Odore tota est grauiusculo, [illegible] amaro, mediocriter acris. Aperit, abstergit, vrinam pellit, calculū frangit. Expurgat pectus & vterum, Menses; tardius fluentes prouocat, Pestilentiæ aduersatur & Morbum regium expellit.

Herba ex vino cocta fotu [illegible] & tinnitum aurium aufert.

Cataplasmate sinistri lateris Lienis tumores resoluit.

Additur in sessib. ad Menstrua prouocanda & calculū.

Vulneraria est: ideo efficaciter potionibus, quæ ad viscerum internorum vulnera parantur, additur.

Hedera terrestris minor.

Chamæcissus minor, *Matt.*

Hedera terrestris verna.

Klein Gunderman.

Locis humectis ad arbores & vrbium mænia.

Minor est. Primo vere flosculi eleganter cœrulei apparent.

Eiusdem cū vulgari vsus.

Hedera terrestris montana.

Hederæ terrestris species montana, *Mattiol.*

Berg Gunderman.

Folijs maioribus & flosculis purpureis opacas montium syluas perreptat.

Valentior est vulgari, quod sapor & odor validiores testantur.

Hedera palustris.

Hedera palustris, *Tabern.*

Hederula aquatica.

Trinitas aquatica, *Quorundam.*

Wasser Ewich.

In palustribus.

Helenium.

Ἑλένιον, Dioscor.

Panax chironium folio Lapathi Theoph. *Dodon.*

Panax chironium, *Anguillara.*

Enula campana, *Officin.*

Inula.

Alantwurtz.

Olwurtz.

Amat vliginosa hortorum & prædiorum loca, vulgatæ notitiæ. Iulio floret.

Radix eruitur Vere & Autumno. Odorata est, subacris & amara. Calefac. & sicc. 2. recessu, cum excrementitia humiditate.

Aperit, incidit, abstergit, prouocat, concoquit. Crassos & lentos humores Thoracis attenuat, & excreatu faciles reddit. Eapropter Asthmathicis, Orthopnoicis, tussientibus vtilis.

Ventriculum roborat frigidum, & concoctionem promouet. Cordi familiaris: Venenis resistit: facit ad Epidemicos morbos. Aduersus aeris pestilentem noxam valet plurimum, quo nomine etiam cruda a multis manditur.

Helleborus albus.

Ἑλλέβορος λευκὸς Diosc.

Helleborus albus flore subuiridi.

Helleborus albus mas *Tabern.*

Veratrum album *Dodon.*

Weisse Niesewurtz.

Wendewurtz.

Golwurtz.

Huius feracissima sunt vda montium Suditorum iuga, præsertim quæ frigida, celsa & pratensia. Iulio floret.

Leguntur radices Maio & Autumno.

Rusticis nota & familiaris medicina, qua indifferenter contra omnis generis internos affectus, maxime ventriculi & philtra, vtuntur cum vitæ sæpe detrimento. Ventriculum enim subuertit, Singultus & Conuulsiones excitat.

Calefacit & siccat, extergit, vomitu & purgatione varios extrahit humores, sternutamenta violenter mouet.

Prisci propinabant comitialibus, Resolutis, Hydropicis, Elephanticisq; sed eius vsus apud Recentiores hodie exoleuit.

In lixiuio decoct. Pediculos

hos & Lentes interimit, cum lacte Muscas perdit.

Radix vino Maluatico sofsus æstiuis exponitur: de quo cochleare N°. j. sumtũ, vomitum mouet, nec admodum affligit.

Helleborus niger vulgaris.

Helleborus niger hortensis flore viridi C. B.

Helleborum 2 *Matthiol.*

Helleborastrum *Adversar.*

Veratrum nigrum 2. *Dodon.*

Christwurtz.

Schwartzwurtz.

Floret hyeme post Christi natalitia, vnde ei nomen.

Passim sponte luxuriat in hortis.

Radix vehementer amara est & acris nonnihil. Calefacit & siccat.

Purgat perinde atq; genuinus per vomitum & inferiorem ventrem, pituitam & bilem vtramque ducens. Quartanarijs, Melancholicis, Cholica divexatis vtilissima: sed nonnisi robustioribus & validis naturis propinanda.

Corrigitur Aniso, fœniculo, Macere.

In defectu Hellebori nigri veri commode substituitur.

Helleborus niger Boiemicus.

Helleborus niger ferulaceus.

Helleborastrum nigrum *Gesn.*

Helleborus Hippoc. *Tabern.*

PseudoElleborus *Mattiol.*

Buphthalmum *Clus. P.*

Vermeinte schwartze Niesewurtz.

Böhmische Christwurtz.

Vbertim circa Limburgum collibus apricis & siccioribus luxuriat. Aprilis fine & Maio flores lutei e terra gliscunt.

Radix amara commendatur ad Pulmoniam Pestilentiamq; arcendam.

Quidam pharmacopolæ Hellebori loco vtuntur.

Hepatica nobilis.

Hepaticum trifolium *Lobel.*

Hepatica aurea flore cœruleo *Tabern.*

Trinitas seu nobilis Hepatica *Mattiol.*

Epimedium *Cordi.*

Blawe Mertzblümlin.

Edel Leberkraut.

Gülden

Gülden Leberkraut.
Blaw Leberblümlin.
Schwartzblatterkraut.

Vmbrosis montium syluis & nemoribus Martio & Aprili cum flore passim lucet, succrescentibus tandem folijs.

Amaricat, adstringit, nonnihil siccat.

Hepar roborat, Renibus & Vesicæ conducit.

Vulneraria est; ad exulcerationes Intestinorum & Interocelas mirifice præstat.

Folia pustulis nigricantibus vtiliter admouentur.

Flore aliquando rubente & albo variat.

Hepatica fontana.

Λειχὴν *Dioscor.*
Lichen *Dod.*
Lichen Hepatica *Lob.*
Iecoraria l. Hepatica fontana.
Lichen petræus siue saxatilis.
Brunnen Leberkraut.
Stein Leberkraut.
Steinflechten.
Leber Moos.

Alpergınosa & rorida montium saxa amplectitur, Maio & Iunio stellata capitula attollit.

Refrigerat, siccat, adstringit paulatim & abstergit.

Magnæ cum Hepate cognationis, ad cuius affectus maximopere commendatur.

Aduersus Iecoris inflammationes, calores, febres acutas & Tertianas ex bile ortas efficax habetur. Sanguinem sistit, inflammationem arcet.

Hepatica pratensis alba.

Gramen Parnassi *Recentior.*
Pyrola pratensis.
Flos Hepaticus.
Καρδιακόν.
Weisse Hertzblümlin.
Weisse Leberblümlin.

Perquam vulgata est in pratis & pascuis vdis montium. Augusto & Septembri floret, Autumni nuncia.

Tota herba subamara est, leniter acris & modice adstringit.

Peculiari facultate imbecillum Iecur roborat, oblatum ductum aperit.

In dysenteria & diarrhœa vtiliter vsurpatur, maxime verò ad potiones vulnerarias & vulnera.

Vulgus ad Cordiales affectus prædicat.

Hepa-

Herniaria.

Herba Turca siue Herniaria [illegible]tigrana Serpylli facie *Aduersar.*

Herba *Hollerij.*

Polygonum minus *Mattiol.*

Empetron *Cordi.*

Herniola *Italis.*

Harnkraut / Bruchkraut.

[illegible]fern/Kernlinkraut.

[illegible]endlinweis/ Blatlos.

[illegible]ungfrawtrost / Stopsloch.

In aruis sabulosis montium plusquam notissima.

Calefacit, siccat, abstergit, conglutinat, vrinas ciet, calculos frangit Renum & Vesicæ, Hepatis obstructiones & Icteritiam sanat octi[illegible] pota.

Ad viperea item maleficia venenataque cætera tum foris tum intus laudatur.

Succus expressus subinde [illegible]o vino albo certissimum & aliquoties probatum remedium contra Intestini prolapsum. Idem puluis pluribus diebus ex vino haustus operatur.

Infantibus herniosis *Aqua* [illegible] commodissime propinatur.

Hieracium I.

ἱεράκιον μέγα *Diosc.* ἀπὸ τῆς ἱεράκων. Accipitres enim eius lacteo liquore Oculorum acies acuere existimantur.

Hieracium maius *Tuchs. Lob.*

Accipitrina maior.

Herba Hieracia.

Lactuca Accipitrina.

Gros Habichskraut.

Geel Sonnenwirbel.

Wilde geele Meyenblumen *Sil.*

Agrorum marginibus & pratis siccioribus frequens.

Floret Iunio & Iulio.

Omne est è genere Sonchi, lacte turget non secus ac Lactuca & Sonchus.

Refrigerat, siccat, adstringit, abstergit, aperit, mordicat.

Stomachum purgat, inflationes discutit, ructus lenes facit, concoctiones adiuuat, somnum conciliat, venerem inhibet, vrinæ difficultati succurrit.

Ad ambusta cum sale recens illitum præstat. Eruptiones papularum ex vino & polenta abstergit.

Succus Oculorum sanat vitia. Ad nebulas, caligines & Epiphoras vtilis.

Hieracium II.

Ἱεράκιον μικρὸν.

Klein Habichkraut.

Pratis montosis macris familiare.

In gustu paulò maiorem amaritudinem habet.

Hieracium III.

Hieracium præmorsum.

Hieracium minus præmorsa radice *Aduers.*

Lactuca Leporum.

Häsen Lattich.

Abbis *Sil.*

Agros quærit incultos.

Hieracium IV.

Hieracium nigrum *Tabern.*

Schwartz Habichkraut.

Iulio & Augusto in agris quiescentibus.

Hieracium V.

Ἀφακ. Theoph.

Hieracium Aphacoides seu V. *Tabern.*

Hedypnois *Dod.*

Cichorium luteum 2 *C. B.*

Geel Sonnenwirbel.

Marginibus delectatur graminosis, agrisq; incultis montosis.

Hieracium VI.

Hieracium folijs & facie Chondrillæ.

Hieracium maius hirsutius.

Pratorum alumna.

Hieracium VII.

Hieracium macrorhizon seu 2. *Tabern.*

Hieracium longiùs radicatum *Lobel.*

Habichekraut mit langem wurtzeln. Ibidem.

Hieracium VIII.

Hieracium Intybaceum.

Wegwarten Habichkraut.

Agris incultis.

Hieracium IX.

Hieracium montanū latifolium, *Tabern.*

Hieracium 5. *Clus. P.*

Breitbletterichte Habichkraut.

Apricis & aridioribus agri Hirsbergensis collibus, vbi Iulio floret.

Hieracium X.

Hieracium montanū angustifolium, seu 15. *Tabern.*

Hieracium Sabaudum.

Berg Habichkraut.

Passim in Ericetis ad syluarum margines occurrit.

Hiera-

Hieracium XI.

Hieracium alpinum latifolium sinuato folio.

Hieracium latifolium seu montanum 2. seu 13. *Tabern.*

Gros Berg Habichkraut.

Humidis alpinis tractibus inter cæteras herbas ad riuulos frequens.

Hieracium XII.

Hieracium lanuginosum.

Hieracium polycephalon alpinum.

Hieracium montanum 6. Cl. P.

Hieracium montanū angustifolium 2. *Tabern.*

Hieracium Draconites.

Drachenwurtz.

Saumwurtz.

Raumwurtz.

Radix longíssima, pollice crassior, exterius nigricās, in sena, septena & plura quandoq; capita protuberat, Draconem multis capitibus repræsentans. Folia habet oblonga, angusta, incana: florem ex luteo pallentem Hieracij. Pratis altioribus & humidioribus montium familiare, Rhizotomis notum.

Amarissima est radix, plurimo turgens lacte. Calefacit, vehementer abstergit. Ad pecorum vermes enecandos vulgo nota medicina.

Mures maiores domesticos fugare in ea loca vbi versari solent. Herbam cum toto coniectam, Rustica gens affirmare audet.

Hieracium XIII.

Hieracium maculosum.

Flecken Habichskraut.

Folia Hieracij, vt Pulmonariæ maculosæ. Radix succo pus apprimè repræsentante prægnat.

In monticulo D. Georgij ad Stregomium. Vulneraria est, amara, abstergit, & vlcera curatu difficilia ad sanitatem perducit.

Hieracium XIV.

Hieracium vulnerarium.

Virga aurea, *Ioh. Iac. VVeckeri.*

Heidnisch wundkraut.

Wund Habichkraut.

Passim in moptosis sterilibus ad syluarum margines occurrit.

Vulnera recentia sanat. Potionibus vulnerarijs addebat, Ioh. Iac. VVeckerus.

Hieracium XV.

Hieracium porcellinum.

Hypochœris, *Tabern.*
Porcellia, *Gaza.*
ὑποχοιρίς.
Ferckelinkraut.
Apricis & aridis.
Refrigerat, ficcat, aperit cum guſtu amariuſculo.

Hieracium XV I.

Hieracium minimum ſeu porcellinum minus.
Hieracium 8. *Cluſ. P.*
Hyoſeris, *Tabern.*
ἴδραια latifolia,
anguſtifolia.
Klein Ferckelinkraut.
Inter ſegetes æditioribus locis, ſolo arenoſo Iulio & Auguſto naſcitur.

Hordeum murinum.

Φοῖνιξ, *Dioſc.*
Hordeum murinum vel Loſium rubrum, *Aduerſ.*
Phœnix ſeu Lolium rubrum. *Dodon.*
Meuſegerſte.
Fürſthaber.
Lôthe/ Lôthegras/ *Sil.*
In campis, areis hortorũ, aggeribus [illegible] frequentius: etiam Lini vitiu, quod a mulierculis diligenter eruitur.
Vi pollet refrigerandi, ſiccandi & ſiſtendi.
Ex vino auſtero potum omnis generis alui fluxus compeſcit.

Horminum ſylueſtre I.

Ὅρμινον ἄγριον.
Horminum ſylueſtre Mattiol. *Lobel.*
Horminum ſylu. 2. prima ſpecies, *Cl. P.*
Scarlea ſylueſtris, *Tabern.*
Wilder Scharlach.
Wilde Salbey.
Campeſtria prataq; macilenta ſectatur.
Flores cœrulei Scarleam redolent.
Viribus magis valet quã ſatiuum.

Horminum ſylueſtre II.

Horminum murale Sileſiacum.
Horminum ſylueſtre latifolium 2. *Cl. P.*
Wilder Mawer Scharlach.
Ad mœnia Gryphibergæ Iunio floret. Alibi minus notum.
Folia nigricant, lanuginoſa, odore Hormini.

Hyoſcyamus niger.

Ὑοσκύαμος μέλας, *Dioſc.*
Hyoſcyamus flauus, *Fuchſ.*
Hyoſcyamus niger ſeu Apollinaris herba, *Aduerſ.*
Bilſenkraut.

Binſen-

[illegible]fraut *Sil.*
[illegible]fchut.
[illegible]schnett.
[illegible]nerfraut.
Circa loca habitata & culta nullibi non obuium.
Aestiuis mensibus & in multum vsq; Autumnũ floret: [illegible] interea perficitur.
[illegible] odoris ac ingrati tota stirps est, caput aggrauans ac somnolentiam inducens.
Frigidam & humidam sortitur naturam, Venenosæ & deleteriæ facultatis.
Semen [illegible] dentium dolores mulcet.
Oleum ex herbæ folijs in fictili circa solstitium in terram [illegible]ito paratum, ad inflammationes & calidas podagras commendatur.

Hypericum verum.

[illegible] *Diosc.* ab [illegible] quod culmen altius tollat.
Perforata.
Chamæpitys.
Fuga Dæmonum.
S. Johannis kraut.
S. Johannis blut.
[illegible]teufel.
Wildgartheil/ *Sil.*
Vbique vulgatissimum, margines satorum, agros macilentos, incultos occupans. Aestate flosculos edit.
Tenuis est essentiæ, calefaciens & siccans. Aperit, resoluit, agglutinat, Menses & vrinas prouocat, Calculum frangit, venenis aduersatur.
Medetur ruptis, conuulsis, ambustis.
Herba deuorata haustaq; tum vulneri illita venenosorum morsibus resistit.
Miscetur insessibus & decoctis ad articulorum & matricis affectus.
Superstitiosum est & homine Christiano indignum hoc abuti ad Dæmones aliosque malos spiritus fugandos.

Hypericum reptans.

Hypericon minus, *Dodon.*
Hypericon minimum supinum Septentrionalium, *Lob.*
Ruta sylvestris Diosc. *Non.*
Klein.
Klein Wild Gartheil.
Schön klein S. Johannis blümlin.
Erdkyferlin.
In agris reptat frumentarijs, quo tempore á ferendis frugibus conquiescunt.
Integra floret æstate.
Tritum resinaceum spirat odorem. Gustu amaricat. Ad vulnera efficacius vulgari.

Hypericum Andro-
samon.

Ἀνδρόσαιμον Diosc. *Aduers.* quasi ἀνδρὸς αἷμα.

Ruta syluestris hypericoides, *Dod.*

Ruta syluestris Diosc. *Casp. Bauh.*

Hyperici genus in dumetis nascens, *Trag.*

Cunradißkraut.

Opacis & syluosis quibusdam oritur locis

Flores triti sanguinē fundunt.

Folia extergunt & desiccant, vrinam & menstrua cient.

Hæmoptoicis ex alto de lapsis & viscerum exulcerationibus summitates vtiliter exhibentur.

Hypericum Ascyron.

Ἄσκυρον *Diosc.* quasi ἄνευ σκύρου sine scabritie. Rotundum enim glabrumque caulem habet.

Ascyrum, *Recentioribus.*

Hypericum ἀ... [illegible]

Hartham Waldhoff

Grundheil, Wildgarheil/ *&c.*

Agris incultis, pratis siccioribus & aggeribus ... [illegible]

Folia latiora sunt, non perforata.

Ex vino austero magna vulnera glutinat. Additur Balneis ad sudores eliciendos.

Iacea nigra vulgatior.

Ἀφυλλανθὲς, quasi ἄφυλλον ἄνθος.

Iacea nigra seu Aphyllantes, *Dod.*

Sanicula rupturarum.

Schwartz Flockblum.

Bruch Sanickel.

Iuxta sepimenta agrorum, pratisque macilentis fruticat, Iunio & Iulio floret. Calida est & sicca cum adstringendi vi. Commendatur ad faucium, tonsillarum vuæque tumores.

Ad Hernias & vulnera vtilis.

Iacea collina maior dissectis folijs.

Iacea nigra montana squarroso capite. Centaurium collinum maius, *C. B.*

Centauroides maior.

Grosse braune Scabiosen.

Grosse Flockblum.

Wilde Scabiosen.

Knopffwurtz, rote Kornblumen.

Inter

Inter segetes arenoso solo, & secus itinera, in territorio Hirsbergensi.

Flores Iulio ostendit Centaurei maioris.

Iacea collina minor leptophyllos.

Centaurium collinũ minus, *Ioh. Bauh.*

Iacea nigra vulgatior angustifolia.

Centauroides minor.

Kleine zart bletterichte Flockblum.

Iulio & Augusto cum flore fruticat in aggeribus secus vias regias.

Iacea montana villoso capite.

Iacea montana nigra villoso capitulo.

Gehëupte Flockblum.

In pratis Riphæorũ montium nascitur.

Irio.

Erysimum siue *Irio Diosc.* ab irruendo, quod ignea vi & feruido gustu in linguã irruat.

Irio siue Erysimum Diosc. *Lobel.*

Erysimum 1. *Tabern.*

Verbena recta siue mas, *Bauhs.*

Verbena femina putata.

Creutzkraut.

Eisenkraut weiblin.

Wegesenff/ Wilder Senff.

Iuxta vrbes in ædificiorum areis & cœmiterijs neglecta planta.

Calidæ & tenuis, incidentis ac cum humiditate abstergentis substantiæ.

Arteriacum laudatissimum. Asthmaticis & farctui Pulmonum vociq; raucæ etiam diuturnæ adeò est præsenti remedio, vt fidem ferme superet.

Bibitur aduersus venena mortifera.

Isatis syluestris, Vaccaria dicta.

Isatis syluestris Ocymastri caliculo, flore exiguo pallido *Aduers.*

Vaccaria rubra *Lugd un.*

Perfoliata rubra *Gesn.*

Wild Weid.

Kühkraut.

Charteuser blumen.

Læto & restibili solo inter segetes prouenit.

A solstitio æstiuo in Autumnum vsq; floret, & interea semen perficitur.

Nullius adhuc comperti vsus.

Iuncus

Iuncus vulgaris leuis Herbar.

χοῖνος λεῖα Diosc.
Iuncus Mattiol.
Iuncus leuis { sparsa panicula { glomerata.
Glatte Bintzen.
Sembden/ Sympsen. *Sil.*
Pratis vdis deterioribus nihil vbi diris familiariusue iunco hoc.

Iunci recentes in cubiculum sparsi Acrem temperant & lenem frigidos vapores ad Caput submittunt, quibus somnolentos efficiunt.

Semen vstum, ex vino stiptico potum aluum sistit & rubra feminarum profluuia: vrinam ciet, sed capitis dolorem facit.

Medulla ad ellychnia & turundas expetitur.

Iuncus vulgaris acutior siue mas.

ὀξύσχοινος Diosc.
σχοῖνος ἄρρενος.
Iuncus acutus, acuminatus.
Iuncus sterilis.
Spitzige Sembden.
Gemeine scharffe Bintzen.
Eadem occupat loca.

Iuncus syluaticus.

Wald Bintzen.
Wald Sembden.
In syluis vdis.

Iuncus acutus minimus.

Χαμαίσχοινος ὀξύς.
Kleine spitzige Sembden.
In pratis vliginosis radicula oblonga serpendo sese propagat.

Iuncus minimus lanceatus.

Iuncus spicatus.
Spies Bintzen.
Spies Sembden.
Minimus est & in summo capitulum gerit hastæ instar.

Iuncus palustris maximus.

Ὁλόσχοινος Diosc.
Iuncus aquaticus maximus *Lob.*
Iuncus palustris maior *Tabern.*
Iuncus læuis aquaticus maximus *Thal.*
Grosse Weiher Bintzen.
See Sembden / Pferd Bintzen.
Stagnosis & paludibus piscinisq; latatur.

Constat ex terrena essentia leuiter frigida & aquea.
Aluum

Aluum sistit & crebra feminarum profluuia.

Ad triclinia insternenda peridoneus.

Iuncus palustris minor.

Iuncus aquaticus minor capitulis Equiseti *Lobel.*

Iuncus clauatus *Dalechamp*

Iuncus cum capitulis longis *I. B.*

Klein Weyher Bintzen.

Proxime dicto leuore similis, sed minor; tenuior, breuior, Piscinarum alumnus. Medulla candida fungosaq; refertus est ad nexus vtilis.

Iuncus palustris floridus.

Butomus.

Gladiolus aquatilis *Dodon.*

Iuncus Cyperinus floridus *Tabern.*

Bintzenschwertel.

Blüende Bintzen.

In lacunis torpidis circa Vratislauiam flores fert ex purpureo candore dilutos Iulio, Augusto.

Creditur ea præstare, quæ ceteri.

Iuniperus arborescens.

Arceuthos. Diosc.

Iuniperus baccifera, quod iuniores & nouellos fructus pariat.

Weckholder / Wacholderstrauch.

Jachandel Baum. *Sil.*

Apricis, aridis, desertis, incultis montibus & collibus nota.

Sola fructus in biennium retinet: Nostra lachrymam non gignit.

Bacca Iuniperi.

Grana Turdorum.

Arceuthides.

Jachandelbeeren.

Krametbeern.

Colliguntur Octobri: in hyeme sunt Turdorum cibus.

Laudantur nigræ, rotundæ, in mandendo dulces, subamaræ. Calefac. 3 siccant 1. gradu. Adstringunt modicè, Stomacho vtiles. Contra pectoris vitia, Tussim veterem & difficilem Puerorum, Inflationes, tormina, Febres pestilentiales efficacissime exhibentur, Iecur, Renes expurgant, crassos glutinososq; humores extenuant, Menses mouent. Ruptis, conuulsis & vuluæ strangulatui subueniunt, sed caput tentant.

[illegible] medica[illegible] & Antidot[illegible] [illegible].

Ex h[illegible] [illegible] Iuniperinum, quod Mellis consistentiam habet, ad prædi[illegible] efficacissimum.

[illegible] ex baccis arte chymica extr[illegible]ur calidæ est & siccæ naturæ. Contra Calculum & pestis contagia magnæ commendationis.

Lignum sponte a[illegible] ac [illegible] suaviter olet, aerem [illegible] pestis tempore, serpentes & venenata fugat.

Ex ligno etiam omnis generis pocula torno artificialiter excavantur: Item pilæ rotundæ foraminibus pertusæ, quibus Pomambræ vel [illegible] liquoribus appropriatis imbutæ [illegible]untur & adversus pestem collo vel manibus gestantur.

Iuniperus alpina frutica[illegible].

Iuniperus [illegible]

Bergmachholder.

[illegible]

[illegible]

[illegible] quam Arbor[illegible] [illegible] [illegible] Vulgo [illegible].

[illegible] cunt, oblongæ ex [illegible] nigræ.

Folia vulgari [illegible] pungunt, [illegible] fere spirant.

Calidæ & siccæ naturæ [illegible] vehementer [illegible] Eosdem fere [illegible] effectus obtinet.

Lactuca [illegible] purpurea.

Lactuca agrestis, [illegible].

Lactuca sylu. purpurea *Gesn.*

Lactuca sylu. [illegible] *Th.*

Sonchus 2 *C.[illegible]*

[illegible]

Berg Lattich.

[illegible]henne [illegible].

Floribus in [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Planta [illegible] [illegible] dem ad amaritudinem [illegible] [illegible]

[illegible]

Papulas fomentis gratum.

Lactuca sylvarum lutea.

Lactuca sylvestris murorum.

Chondrilla lutea 1 Dodon.

Sonchus laevis sylvaticus luteus.

Sonchus 2. folio profundo laciniato sinuato hederaceo Tabern.

Steinlattich.

Wald oder Sonchenkraut.

Wald Gensekohl.

In sylvis, petrosis locis, & ad muros nascitur. Aestate floret.

Lagopus campestris.

Λαγώπους Diosc.

Lagopus genuinus Antiquorum. Advers.

Trifolium leporinum.

Trifolium spicatum humile.

Hasenklee.

Katzenpfötlin.

Hasenbrot.

Inter segetes mensis Iulio & Augusto frequens.

Siccandi & adstringendi vi pollet.

Alvi & feminino profluvio ... potum praestat ... patitur.

Tumoribus Inguinum & Iuxis Herniis cohibendis peroptimus.

Lagopus montanus maior.

Lagopus maior 2. Dod.

Trifolium montanum maius Thal.

Cytisus Trag.

Geißklee.

Gros Hasenklee.

Montosis & sylvis caeduis nascitur.

Omnes partes desiccant & adstringunt.

Lagopus montanus minor.

Trifolium montanum minus Thal.

Kleiner Geißklee.

Iuxta agrorum & viarum margines.

Lamium purpureum vulgatius.

Γαλίοψις Diosc.

Vrtica foetens purpurea Lobel.

Galeopsis siue Vrtica mortua Matth.

Vrtica labeo.

Todtnessel.

Binsauge.

Stinkende Nessel.

In aedificiorum areis, plateis, & circa hortorum sepes.

Tota aestate floret.

Fœtidi est & grauis odoris. Eius calorem & siccitatem sapor arguit.

Eius folia durities, strumas & carcinomata discutiunt: ad putrescentia vlcera, gangrænam & nomas vtiliter cum sale illinuntur.

Lamium purpureum minus.

Morsus gallinæ folio Hederulæ 2. *Lobel.*

Ballote crispa *Lugdun.*

Galeopsis minor folio caulem ambiente.

Klein Taubnesseln.

Calidis delectatur, in agris & hortis oleraceis primo vere floret.

Lamium candidum.

Lamium siue Archangelica flore albo *Aduers.*

Vrtica iners λευκάνθεμος.

Weisse Taubnesseln.

Todte Nesseln mit weissen blumen.

Humida & opaca occupat loca, fossas & areas Nobilium & Rusticorum. Iulio flores [illegible].

Amaro constat gustu. Ex vino potum [illegible] adimit [illegible].

Flores, densiores alba ali[illegible]

sumere, fœminarum experimento celebrantur.

Herba tusa cum sale plagis & contusionibus vtilis, nec non vlceribus putridis & vulneribus, vlcera serpiginosa, vulgo den Wurm, imposita sanat.

Lamium pictum.

Vrtica fatua, λευκ[illegible], *Thal.*

Milzatella vulgo, id est, Lienaris.

Vrtica iners picta

Flecken Taubnessel.

Folia lineis albis natura pinxit.

Lienosos fotu iuuat.

Lamium luteum.

Lamium [illegible], *Thal.*

Archangelica lutea.

Geele Waldt Nessel

Gelber Hanenkopff.

In syluis opacis Maio floret.

Ad vulnera, tumores, vlcera cæteris efficacior.

Lamium syluaticum spicatum.

Vrtica Heraclea, *Trag.*

Vrtica fœtida ma[illegible], *Thal.*

Waldnessel.

Squa[illegible]

[illegible] Nessel.
[illegible] vergiß / *Nonn.*
In syluis & dumetis ad syluarum margines. Iulio floribus viget purpureis ex atro rubentibus.
Grauissimum & ingratum spirat odorem.

Lamium syluarum Melissæfolio.

Lamium Pannonicum, *Clus. H.*
Melissa *Fuchs.*
Melissa montana.
Waldt Nessel.
Wild Mutterkraut.
Mutterkraut / *Sil.*
Stabulatur in syluis & [illegible].
Falso pro vera vtuntur Melissa, a qua tamen toto genere differt, cum neq; vires neq; [illegible] odor respondeant.

Lampsana.

Λαμψάνη, Dioscor.
Lampsana, *[illegible].*
Papillaris.
Wild [illegible]enkraut.
[illegible].
[illegible].
Parietinis, ruderibus, [illegible] & hortorum marginibus frequens
[illegible], abstergit, digerit. Papillas exulceratas imposita sanat.
[illegible] reperitur integris & laciniosis.

Lapathum vulgatissimum.

Λάπαθον, Græcis.
Lapathum, *Offic.*
Hippolapathum syluestre *Tabern.*
Rumex agrestis siue 2. *Cordi.*
Ochsenzunge /
Butterbletter / *Sil.*
Ohmbletter /
Butterampffer.
Grindtwurtz.
Herba vulgatæ notitiæ locis humidioribus in areis pagorũ ad stabula plerunq;.
Radices tritæ illinuntur contra scabiem aliasq; cutis infectiones.

Addunt vnguentis, quibus capillos flauos reddunt, Capitisq; furfures abstergunt.
Folia calidis defluxionibus vtiliter imponuntur.
Pares obtinet cum Oxylapatho vires.

Lapathum folio subrotundo.

Lapathum folio minus acuto, *Lobel.*

Lapathum folio retuſo.
Blau Ampffer.
[illegible]
Folia minora ſunt & minus acuta.
Iiſdem naſcitur locis.

Lapathum acutum.

Ὀξυλάπαθον, Dioſ.
Oxylapathum, Matth.
Rumex acutus Cordi.
Lapatium acutum, Off.
Gelb ſpitz Ochſenzunge.
Spitz Mengelwurtz.
Zitterwurtz.
Agris & pratis nuſquam deeſt.
Multam habet facultatem. Digerit & nonnihil repercutit. Conſtringit, amarum eſt, abſtergit, Dyſenterias, Diarrhœas ac cætera alui profluuia ſanat.
Radix ex aceto cocta aut cruda illita Lepras, Impetigines & [illegible] perſanat. [illegible] & linimenta [illegible].

Lapathum acutū criſpum.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Lapathum paluſtre maximum.

[illegible]
Hydrolapathum magnum, [illegible]
Hippolapathum ſylueſtre Matth.
Rumex aquaticus.
Groß waſſer oder weiß Ampffer.
Wild München Rhabarbara wurtz.
In aquis oritur ſtagnantibus & foſſis [illegible].
Radix [illegible] leniſ, [illegible].
Folia Podagris [illegible] & vlceribus vtiliter imponuntur fluentibus.

Lapathum paluſtre minus.

Hydrolapathum minus.
Kleiner waſſer oder [illegible] Ampffer
Frequens [illegible]

Lapathum fontale criſpum.

[illegible]
Potamogeton [illegible]
Fontalis criſpa.
Alga 2. Trag.
Tribulus aquaticus minor, Cord.
Brunnen Ampffer.
Krauſen [illegible]
[illegible] limpidis [illegible]
[illegible]

[illegible] aquarum a [illegible]

Larix.

[illegible]

[illegible] Laricis.

[illegible]

[illegible].

[illegible].

[illegible] ar-bor, [illegible] sola inter conifera [illegible] hyeme [illegible]

[illegible] Cupressino [illegible] squamaceus, Abi-[illegible] refert [illegible], [illegible] differens.

Abundant Larice Sude-[illegible]

Cortex Pini modo siccat, [illegible] ad cicatricem per-[illegible] pro-[illegible]

Folia ex aceto Dentium dolores mitigant [illegible] decocti in-[illegible]

[illegible]

[illegible] propemo-[illegible] Calefacit, emollit, alvum ducit, abster-git, aperit, provocat, gluti-nat, attrahit, Renes & vesi-cam expurgat, calculos ex-pellit.

Purificata prodest Tussi-culosis, Phthisicis, Asthma-ticis, expurgat pectus, Arti-culorum dolores lenit, mo-vet urinam, Ulcera Renum & vesicæ sanat, Gonorrhææ succurrit.

Ulcera & recentia vulne-ra curat, Capillorum casum Palpebris illita prohibet.

Omnis generis vitiligi-nes, scabiem, Lichenes in-uncta abstergit, auribus purulentis succurrit. In sum-ma, potest omnia quæ Tere-binthina.

Miscetur Emplastris, Ma-lagmatis & [illegible].

Agaricus.

Ἀγαρικόν.

[illegible]

Fungus Laricis. [illegible] mollis, albus, levis, non ca-rnosus.

[illegible] parti-[illegible] incidit, abstergit, expurgat, obstructa liberat. Vis ei phlegmagoga, [illegible], pitui-tæ purgatrix. Stomacho ad-versa,

uersa, quæ Zingib. Galanga corrigitur.

Laureola.

Χαμαιδάφνη, *Diosc.*

Laurus pusilla, *Lobel.*

Chamælea germanica, *Dodon.*

Chamædaphne, *Clus. P.*

Mezereon germanicum.

Piper rusticum.

Zeidelbast. Kellerhals.

Zeyland. Ziegling *Sil.*

Montibus & collibus sylvosis opacis multa fruticat. Aprili & Martio floret, Autumno baccæ maturescunt.

Calefacit & sicc. vehementer, [illegible], pituitam extrahit, vomitum ciet, Mensesq; ducit.

Cortex aduersus Quartanam, Hydropem & Venena per se cum saccharo vel liquore aliquo bibitur.

Corrigitur lacte vel aceto.

Ledum Silesiacum maius.

Ledum folijs Rosmarini [illegible]

Rosmarinum sylu. siue Bohemicum Mattiol. [illegible]

Chamæpeuce Plinij, *Card.*

Melissa [illegible]

[illegible]

[illegible]

Heiden Bienkraut / [illegible] heide.

Gicht Thannen [illegible] nen.

Grantze / [illegible] Monticolis, quasi [illegible] grando, per metathesin literarum.

Fruticat & viret [illegible] vdis & desertis [illegible] cis, vbi Iulio flores [illegible] candidos, odoratos, [illegible] paleaceum in capitulis Hyperici fere minoribus continetur.

Tota planta odora [illegible] aspectu iucundo, p[illegible] cum floribus [illegible]

Aromaticum [illegible] ris amarusculi cum [illegible] nia coniuncti.

Excalefacit, [illegible] nuat, aperit [illegible] coquit, resoluit, [illegible] Menses prouocat, [illegible] roborat.

Prodest Articulorum [illegible] tractionibus, Scabiei & [illegible] quosis pedum tumoribus.

[illegible]

[illegible] ad [illegible] dolores.

[illegible]

[illegible] [illegible] vindicet, reponit [illegible].

Rustici in stabulis substernunt iumentis & porcis, aduersus [illegible] scabiem & [illegible]. Cymas cereuisiæ nonnulli incoquunt ad [illegible] homines.

[illegible] Apiarij alucaria [illegible] solent ob odorem apibus gratum & amicum.

[illegible] Silesiacum minus.

Rosmarinum syluestre minus, [illegible].

Rosmarinus syluestris [illegible], *Clus.* [illegible]

[illegible] wilder Rosmarin.

[illegible] Grantze.

[illegible] occurrit ijsdem [illegible]. Folia Rosmarini [illegible] [illegible] virentia inodo-[illegible] ab altero diuersus, [illegible], [illegible]auiter rubet, Maio & Iunio conspicuus.

[illegible] est, exiccantis & [illegible]tringentis facultatis. [illegible].

Lenticula palustris.

[illegible] τῶν τελμάτων, *Diosc.*

[illegible] lacustris.

[illegible]ularis, *Herbarior.*

Muscus palustris.

Wasser Linsen.

[illegible] Linsen.

[illegible]

Innatat aquis ceu musleus, minimis & compressis folijs.

Humectat & refrigerat 2. quodammodo ordine. Glutinat, & puerorum Enterocelas sanat.

Compertum est recenter mederi inflammationibus, febribus pestiferis, oculis rubentibus, Palpebrarum phlegmoni & capitis doloribus.

Leucoium bulbosum vulgatius.

Λευκόϊον bulbosum Theoph. siue Narcissus albus, *Thal.*

Leucoium bulbosum præcox maius, *Cl. P.*

Leuconarcissolirion pratense vernum paucioribus floribus, *Lobel.*

Weisse Mertzblumen.

Sommerthierlein.

Wilde Veilachen.

Moß Veilchen.

Schnee Veilchen.

Schnee Gallen, *Til.*

Niue dilapsa Martio & Aprili flos conspicitur ver annuncians, in pratis montium humidioribus & syluis.

Flores ad coronas puellis expetuntur. Ex vino decocti, aduersus Laterum dolores à feminis Hirsbergensibus propinantur.

Q Leuco-

Leucoium bulbosum polyanthes.

Leucoium bulbosum minus præcox pluribus florib.

Andere Sommerthierlein.

Tardius flores profert.

Libanotis Theoph. alba.

Libanotis Theoph. maior, *Lob.*

Seseli Aethiopicum 2. *Cl. P.*

Seseli Aethiopicum vulgare Matt. *Cam.*

Cervaria alba.

Saxosis & asperis nascitur montosis in monte D. Georgij ad Strigam vbi Sigillata eruitur. Floret Iulio, Autumno semen maturum.

Radix odorata est. Calefacit & siccat. Aperit, vrinam prouocat, calculum frangit. Auxiliatur ruptis, conuulsis, ex alto delapsis. Ex vino pota Menstrua pellit.

Libanotis Theoph. nigra.

Rosmarinum s. Libanotis 1. Theoph. folijs Apij palustris.

Seseli Peloponnesiacum & Daucus 2. *Fuchs.*

Daucus Selinoides [illegible]

Radix Cervaria nigra.

Saxifragia Venetorum.

Λιβανωτίς.

Schwartz [illegible]

Schwartze BergPeterlin.

Montosis asperis & petrosis fruticat.

Oreoselino quodammodo affinis, nisi quod [illegible] maior; Folia latiora & crassiora, Radix crassior nigricans, hirsuta & villosa [illegible] Semen Anethino maius, [illegible] & aromaticum.

Radix cal. & sicc. aperit, extenuat, pota venena pellit per sudores, Morbisque venenosis auxiliatur, Stranguriam tollit, Renes expurgat, calculum comminuit & Renes ab arenulis liberat.

Vulgo ad pecorum Morbos nota.

Lilium montanum.

Κρίνον [illegible].

Lilium syluestre, *[illegible]*

Lilium purpureum radice lutea.

Martagon Chymistis, *[illegible]*

Goldwurtz.

Berg Ilgen.

Braun Ilgen.

Amat montosa herbida, colles & prata. Iulio floret.

Calefacit & siccat [illegible] du. Vrinam & Menses prouocat, [illegible] & [illegible]

[illegible] Oedemata & [illegible] emollit, maturat.

[illegible] capillos flauos red[illegible] & defluentes replicat.

Lilium conuallium.

[illegible] *Gesn.*

[illegible], *Theoph.*

Lilium conualliū vel ver[illegible] Theoph. *Lob.*

[illegible] non lethale, [illegible]

[illegible] Springauff.

[illegible] Zautschen.

[illegible]blat.

[illegible] Maij calendas cum [illegible] in montibus & eo[illegible] conuallibus conspiciun[illegible]. Flores gustu amari, o[illegible] & perq iam iu[illegible]. Exiccant, calefaciūt, [illegible], digerunt, pro[illegible].

[illegible] & cerebrum, [illegible] principes faculta[illegible]. Idcirco [illegible], comi[illegible], vertigi[illegible], animi deliquio labo[illegible] auxilio sunt.

[illegible] aduertantur: tor[illegible] & Menstrua e[illegible].

[illegible] inflam[illegible]. Aqua ex [illegible] Malvatico in [illegible] prae[illegible] & maximi vsu in conuulsionibus, Apoplexia, Paralys. Syncope, vteri suffocatione, Cordis palpitatione, vertigine. Aegre parturientibus certum auxilium praedicatur.

Lilium conuallium rubrum.

Lilium conuallium, floribus suaue rubentibus, *Lob.*

Leibfarben ThalLilgen.

Interdum iisdem locis floribus rubentibus conspicitur, sed minus frequens.

Linaria.

"Οσυρις Diosc. *Aduers.*

Linaria 1. *Dod.*

Osyris maior, *T. bern.*

Vrinaria.

Frawen Flachs.

Marien Flachs.

Wald Flachs.

Krôten Flachs.

Catharinen blumen.

Frequens in campestribus, agrorum aggeribus, dumetis, hortorum sepimentis.

Amara illi qualitas, calefaciens, siccans, aperiens & abstergens. Aluum turbat, vrinas, Menses trahit.

Ex vino [illegible] vrinam retentam [illegible], Hepatis obstructiones [illegible] & Hydropicis [illegible].

Cutim & maculas faciei exterget, leuigatq;.

Sudores in balneis pellit; insessu infantibus vrinam retentam prouocat vulgato experimento.

Succus vulnera, vlcera & fistulas curat.

Linaria adulterina.

Στρουθιογλωσσον.

Lithospermum syl. 2. *Trag.*

Passerina Linariae folio.

Lingua passerina.

Spatzenzunge.

Apricis nascitur.

Linum syluestre.

Λίνον ἄγριον.

Linum sylu. *Dod.*

Linum syluestre flore coeruleo.

Wild Flachs.

In campestribus, incultis locis & secus itinera Iunio & Iulio floret.

Herba cum floribus decocta & butyro recente illita, tumores resoluit, & inflammationes lenit, quin etiam induratos emollit, addita Althaeae radice & gallinaceo adipe.

Linum sylu. perpusillum.

Chamaelinum.

Linum sylu. 5. *Clus.*

Klein wilder Flachs mit weissen blümlein.

Ad margines pratorum humidos Iunio [illegible] promit.

Lithospermum legitimum.

Λιθόσπερμον μεῖζον, [illegible] μονὰς σπέρμα λίθου.

Lithospermũ [illegible]

Milium Solis, Off.

Milium soler, id est, Montium.

Steinhirsche.

Waldhirsche.

Steinsamen.

Nascitur incultis, [illegible]sis, asperis & solitudinibus.

Semen calefacit & siccat, abstergit, aperit, & nonnihil acrimoniae habet, [illegible] pellit, cum vino albo potum vrinam deijcit, calculos frangit & stranguriam [illegible].

Lithospermon nigrum.

Λιθόσπερμον ἄγριον.

Lithospermum sylu. [illegible] dense vel nigrum [illegible].

Anchusa degener facie Milij Solis *Lob.*

Anchusa aruensis alba *Thal.*

Schwartz Steinhirsche.

[illegible]

[illegible]

Inter fruges etiam & ruderatis plerisque occurrit.

Semen Calculosis ex vino propinatur.

Lolium.

Αἶρα Diosc.

Zizania.

Triticum temulentum

Lolch/

Tollkraut/ Dortkraut *Sil.*

Lindkorn Tollkorn.

Hordei & Auenæ vitium, eo quod pluuiosa æstate degenerant.

Excalefacit, siccat, attenuat, resoluit, abstergit, inebriat, strumas discutit, ossa cariosa ex aceto & sulphure viuo vitios, Lichenes & Lepras sanat.

Lolium non solùm pani mixtum sed multò magis Cereuisiæ additum & feruescentibus vapore & temulento sopore Cerebrum opprimit & agitat, reliquaque membra torpida reddit. Capitis dolorem, Oculis caliginem adfert, quia vaporosos humores in Cerebrum deuehit.

Lonchitis leuis.

Lonchitis 2. femina *Tabern.*

Lonchitis 2. *Brunfer.*

Λογχῖτις λεία Diosc.

Asplenum syluestre *Lugdun.*

Caterach maius.

Miltzfarren *Sil.*

Wald Hirschzunge.

Gros Miltzkraut.

Folia integra virent hyeme humi procumbentia.

Opaca & humida occupat montium loca.

Siccat, adstringit cum mediocri calore, vrinam ciet.

Ex vino decocta & pota morbo regio prodest, meatus Iecinoris & Lienis aperit, Calculos Renum & Vesicæ comminuit, febri Quartanæ auxilio est.

Atram bilem discutit & sanguinem ex casu aut contusione concretum à Corde submouet.

Lonchitis aspera maior.

Λογχῖτις τραχεῖα siue 2 *Dod.* *παρὰ τῆς λόγχης* à lancea, quam scabræ foliorum incisuræ referunt.

Lonchitis aspera *Matthiol.*

Lonchitis mas *Tabern.*

Lanceolaris.

Spicant.

Gros Miltzfarren.

In altissimis Suditorum asperis & salientibus veluti

am Riesenberge: alibi minus occurrit.

Splenetica est. Ex aceto Lienes induratos sanat. Vulneribus mirum in modum prodest. Ea namq; glutinat & inflammationes in eis excitari non patitur.

Lonchitis aspera minor.

Lonchitis aspera Maranthæ *Matt.*

Lonchitis adulterina *Tabern.*

PseudoLonchitis aspera.

Klein Milzfärrlin.

Nascitur asperis & saxosis montibus.

Lunaria minor botrytis.

Lunaria minor *Clus. P.*

Lunaria racemosa *Aduers.*

Ruta Lunaria *Tabern.*

Ἡμιονῖτις ἑτέρα καὶ Σεληνίτις.

Monraute. Monfraut.

Weisser Widerthon. } *Sil.*
Der rechte Widerthon }

Leber Rautte.

In pratis nec non colliculis graminosis montium Maio conspicua: quæ breui perit.

Refrigerat & siccat, pollet [illegible] & adstringendi [illegible].

Egregia vulneraria est. [illegible] corporis [illegible] dysenterias: [illegible] imagini ad Puerorum [illegible] commodi.

Albas vteri fluxiones supprimit.

Plebecula simplex ad quoduis fascinum abigendum superstitiose celebrat.

Lunaria botrytis minor πολύφυλλος.

Lunaria minor, ramosa *Clus.*

Grosse vielbletterichte Leber Rautte.

Rarior inuenitur. In horto meo inter gramina, vbi prior copiose crescit, [illegible] fuit.

Lunaria græca perenni radice.

Lunaria longa [illegible].

Lunaria græca siliquis oblongioribus *Thal.*

Lunaria raphanitis [illegible] bonac radice rediuiua [illegible].

Viola lunaris 2. *Tabern.*

Monveil.

Waldveilen [illegible].

Humidis & opacis montium saltibus [illegible].

Flores fert Maio [illegible], succedunt siliquæ [illegible] oblongiusculæ [illegible] nentes [illegible], quod [illegible] provocat.

Lunaria

Lupulus spontaneus mas.

Lupulus sylvestris.
Lupus salictarius.
Wilder Hopffen *Sil.*
Wein Hopffen.

Volubilis ad sepes, dumeta & margines pratorum humentium luxuriat.

Turiones primo vere aqua feruenti macerati & frigida abluti, cum aceto & oleo communi, addito sale in acetaria veniunt. Cichorij sapore non ingrato, calore temperato ad aluum emolliendum.

Lupulus flore & semine calefacit, exiccat, extenuat, aperit, abstergit, sanguinem purgat.

Prodest contra venena, scabiem, luem gallicam, & ceteros affectus, qui cutim exulcerando inficiunt. Datur etiam contra febres ab infarctu prouenientes.

Semen Lumbricos ventris necat, vrinas prouocat & menstrua elicit.

Lupulus spontaneus femella.

Lupus sylvestris femina.
Wilder Femel Hopffen.

Folia mare rotundiora, nec tam profundis incisuris dissecta, & iuxta radicem potiss. sine incisuris spectantur.

In sepibus & dumetis vt prior nascitur.

Luteola.

Lutea *Plin.*
Lutum herba, *Dod.*
Pseudostruthium *Matt.*
Gelbekraut.
Sterckkraut.
Streichkraut.

Incultis secus itinera & agrorum margines prouenit. Vbi inaruit, toto pallescit colore.

Excalefacientis & siccantis est facultatis. Contra venenosorum animalium ictus & pestem commendatur.

Lychnis sylu. purpurea.

Lychnis sylu. rubello flore *Lob.*

Ocymastrum flore rubro *Matth.*

Ocymoides purpureum.
Wilde rote Veilrößlin.
Roter Widerstoß.
Je lenger je freundlicher.

Herbidis & humidis montium tractibus plurima asta-

æstatis parte in Autumnum floret.

Lychnis sylu. alba.

Λύχνις ἀγρία.

Lychnis sylu. flore candido *Dod.*

Ocymastrum siue Ocymoïdes *Mattiol.*

Polygonatum *Trag.*

Wild Margenrößlin.

Weis Wiederstos.

Gliedekraut.

Nascitur prope septa & agrorum margines. Iunio & Septembri floret.

Semen ex vino potum viperarum morsibus medetur.

Lychnis sylu. alba noctu-flora.

Ocymoides noctiflorum *Cam.*

Lychnis syluestris noctu-florens.

Wild Nacht Margenrößlin.

Flores ei candidi & similes prædictæ Lychnidi; nisi quod leniter flores circa crepusculum aperti conspiciantur magis quam die.

Lychnis sylu. candida II.

Papauer spumeum *Lob.*

Been album Monspeliensium.

Herba articularis *Tabern.*

Μήκων ἀφρώδης.

Daubenkropff.

Wandelkraut. } *Sil.*
Teschelkraut. }

In herbosis ac lætis collibus multa.

Emollit fotu artus luxatos & neruos stupidos.

Succus Ophthalmiam calidam tollit & dolorem Oculorum mulcet.

Semen pituitam purgat, Comitialibus datur. Supposita Ægris nescientibus Crisin moliri vulgus credit.

Lychnis segetum.

Μελάνθιον ἐκ τῶν πυρῶν Hipp.

PseudoMelanthium *Lob.*

Githago *Trag.*

Nigellastrum *Dod. & Fuchs.*

KornRosen.

KornNegelin.

KornRaden.

Nascitur in aruis inter segetes, Maio & Iunio cum flore viget.

Semen excalfacit, siccat, abstergit.

Herba cum stercore Columbino & semine Lini vino permixta, strumas digerit, aliosque duros tumores maturat ac resoluit.

Lychnis

Lysimachia purpurea spicata.

Λυσιμάχεια a Lysimacho rege inuentore.

Lysimachia purpurea forte Pliniana *Aduers.*

PseudoLysimachium purpureum 2. *Dodon.*

Corneola.

Weidenkraut.

Braun geärter Weiderich.

Oritur cum flore Iulio in riuulis pigre fluentibus, & paludinosis lacunis.

Sapore est acerbi & austeri, frigidæ & siccæ naturæ. Adstringit, refrigerat, cohibet.

Data ad omnes fluxiones sanguinis narium, Intestinorum, vteri commodissimum auxilium: Serpentibus & Muscis aduersatur, easq; nidore fugat.

Flores decoquuntur in aqua ad faucium inflammationes.

Lysimachia speciosa latifolia.

Lysimachia siliquosa latifolia maior.

Chamænerion seu 5. species Lysimachiæ *Gesn.*

Antoniana siue S. Antonij herba maxima.

An ὀνάγρα *Diosc.*?

Eberkraut *Sil.*

Fewr kraut.

Humidis montosis ad pratorum & agrorum margines in dumetis fruticat, integra æstate Nerij purpureos exhibens flores ex quatuor latiusculis folijs purpureis & totidem angustis oblongis intermedijs intensè rubentibus constantes, semine in siliquis oblongis tandem fatiscentibus cum pappo auolante: Radice longa, albida, subter humum reptante sese propagans.

Ex diuersis constat partibus, nonnullis euidenter astringentibus, alijs verò modicè abstergentibus.

Lysimachia siliquosa palustris.

Braun Brunnen Weiderich.

Rapuntzel vulgo.

Nascitur in palustribus & fonticulis montium cum Anagallide aquatica.

Vere primo ad acetaria colligitur.

Iulio & Augusto flores exeunt dilute purpurei, postmodum semine cum pappo auolante.

Lysimachia palustris roseo flore.

Rosen Weiderich.

Caulis digitum crassus duorum, quandoque trium Cubitorum altitudinem assurgit ramosus: flores Augusto & Septembri pulcri, rosei, ex quatuor foliolis constantes. In siliquis oblongis semen fert.

Ad riuulos aquarum iuxta Fanum Bulcanis, alibi non item.

Lysimachia siliquosa minor.

Pseudo-Lysimachia purpurea 1. *Dodon.*

Delphinium Dioscor. *Lugdunens.* a foliorum figura Delphinem repræsentante.

Salicaria cornuta.

Filius ante patrem, quòd siliqua semen continens ante enatum florem appareat.

[illegible] *Thal.*

Braun Schotten Weiderich.

Gehörnter Weiderich.

Iisdem natalibus gaudet, sed multò vberiore & variato prouentu oritur.

Lysimachia lutea.

Λυσιμάχιον seu [illegible] *Diosc.*

Geeler Weiderich.

Eßwurtzeln.

Marginibus & ripis amnium vdis atq; mersis, Iunio & Iulio flores gignit.

Gustu adstringit & siccat, vlcera glutinat.

Pota omnes sanguinis reiectiones supprimit & dysentericis auxiliatur.

Suffitu acerrimum nidorem redolet. Ea propter serpentes & venenata fugat, & Muscas in conclauibus interimit.

Succus in pesso abunde potentiam Mensium supprimit.

Flores capillis flauum colorem conciliant.

Lysimachia galericulata.

Lysimachia flore cœruleo.

Lysimachia Sideritidi congener 3. *Thal.*

Gratiola cœrulea.

Tertionaria.

Blauer Augentrost/

Fleckenkraut.

In fossis circa piscinas, vbi effluunt aquæ, & alijs humectis frequens. Aestate flores exeunt. Amara valde est, calida, sicca, aperiendi vi prædita.

Ex vino decocta Tertianas sanare experimento constat.

Malua

Malua sylu. pumila albo flore.

Μ[illegible], *Diosc.*

Malua sylu. repens pumila, *Aduers.*

Malua, *Officin.*

Klein weisse Pappeln.

[illegible] Pappeln

[illegible]kraut.

[illegible] est prope ruderata, incultis vrbium & pagorum delectatur.

Durat tota æstate.

Digerentis paululum & emollientis est facultatis. Calidæ & humidæ naturæ.

Tenera folia in iusculo pingui aluum emolliunt & vesicam exulceratā iuuant.

In summa Thoraci, Pulmonibus, Vesicæ, Renibus, Intestinis mirè prodest, nec dum folio, sed & flore & radice.

Additur Clysteribus Aluum lubricantibus. Folia & flores recentia lacti caprillo incocta & cataplasmatis in [illegible], Collo extrinsecus calidè apposita, Anginæ ex acri destillatione magnum præsidium.

Malua sylu. procerior.

Μαλάχη [illegible].

Ἱπ[illegible] ἀγρ.

Malua sylu. recta, *Cords.*

Malua syluestris procerior vulgaris *Aduers.*

Roß Pappeln.

S. Johanns Pappeln.

Wilde rothe Pappeln, *Sil.*

Vbiq; viarum & arearum prope vrbes luxuriat, Iunio & Iulio floret.

Calorem quendam moderatum ac tepidum habet, leuiter mollit ac discutit.

Decocta omnibus lethalibus venenis auxiliatur, lapides conterit, somnum conciliat, facilemq; partum præstat.

In sorbitionibus Phthisicis vtilis: illita, apum, vesparum ictibus medetur, ac continuò dolorem mulcet.

Additur infessibus, clysteribus, fotubus ad calculum Renum & Vesicæ præscriptis.

Malua sylu. Alcea dicta.

Ἀλκέα *Diosc.* παρὰ τὴν ἀλκὴν a robore, quòd firmiter dysenteriæ & ruptis medeatur.

Alcea.

Alcea vulgaris, *Aduersar.*

Siegmarßkraut.

Rothe Pappeln.

Herb Lemore.

 Ruri

Ruri nota incultis campestribus, agrorum scrobiumque marginibus iuxta vias, sepes & semitas.

Floret Iunio & Augusto.

Minus muccaginis dat, magis digerit, vim Emplasticam obtinet.

Dysenteriæ, aluo citæ, ruptis & conuulsis auxiliatur.

Malua sylu. seu Alcea querna.

Dens Leonis.
Angen Pappeln.
Felriß.

Eadem cum priori, loco natali solummodo differens, quòd sub Quercubus nascatur. Oculorum nebulas & caligines discutit.

Malus sylu. maior.

Μηλέα ἀγρία.
Gros wilder Apffelbaum.
Holtz Apffelbaum.

Ex cortice mediano luteo, addito Alumine, decoquitur color flauus, quo pictores vtuntur.

Malus sylu. minor.

Klein wald Apffelbaum.
Sew Apffelbaum/vulgò.

Locis campestribus, syluis & collibus vbiq; nascitur.

Mala agrestia.

Μῆλα ἄγρια.
Ἀγριόμηλα, Diosc.
Holtzäpffel.
Waldäpffel.
Sewäpffel.

Acerbi sunt & adstringentis saporis. Refrigerant, siccant, cohibent. Frigidum enim habent succum, [illegible] omninò & flatulentum.

Cœliacis ac Dysentericis prosunt.

Aqua ad eosdem vsus destillatur.

Rustica gens è tusis & aqua perfusis, expressis potum conficiunt, quem Apffeltranck vocant.

Marrubi[illegible] [illegible].

Πράσιον, Diosc.
. Prasium, Offic.

Marrubium alb[illegible] seu femina.

Weisser Andorn.
Gottes vergeß/ }
Helffe kraut/ } [illegible]
Wilder Taur[illegible] }

Oritur [illegible]opter ædificiorum ruinas & r[illegible] reis pagorum [illegible].

Calefacit gradu 2 siccat 3. gustu amarum est & odoratum, Aperit, digerit, abstergit.

Iecur-

Iecur ac Lienem obstructione liberat, Thoracē Pulmonesq; expurgat, Menses prouocat, Morbum regium discutit, Laterum dolores lenit.

Hi qui venena hauserunt, difficilè parturientibus mulieribus, & à partu non purgatis: Item ruptis, conuulsis & neruorum contractionibus salutare.

Balnea inde fiunt contra malas scabies, porrigines ac papulas sanant.

Marrubium nigrum.

Βαλλώτη, Diosc.

μέλαν πράσιον.

Marrubium spurium.

Marru[illegible]idum, *Offic.*

Schw[illegible]ndorn.

St[illegible]der Andorn.

Secus parietes & sepes occurrit, v[illegible]brosis locis.

Tota fœtida est. Amara, acris & abstersoriæ facultatis. Aestate floret.

Vis eius efficax aduersus Canis rabidi morsus, folijs ex sale illitis.

Lixiuium ex herba vlcera capitis puer[illegible]m sanat.

Marrubium aquaticum.

Marrubium aquaticum vulgo, *Aduers.*

Marrubium aquatile, *Dod.*

Scordium Plinianum, *Tabern.*

Sideritis 1. seu Heraclea Matt. *Cam.*

Weisser Andorn.

Glied kraut.

Viget & floret æstiuis mensib. ad riuulorum margines & secus fossas.

Odorata est. Refrigerat & vnà validè adstringit.

Succus nigricante colore quæuis inficit, adeò pertinaciter inhærens, vt elui aut abstergi nequeat, adeò vt telæ lineæ hoc infectæ eum perpuò retineant.

Matricaria.

Παρθένιον, Diosc. *Mattiol.*

Arthemisiæ ramosæ 2. species, *Fuchs.*

Arthemisia tenuifolia, *Tabern.*

Mettram/Metter/ *Sil.*

Mutterkraut/ Fieberkraut.

Locis gaudet ruderatis, secus muros veteres, & hortorū margines hyeme viret.

Gustu constat perquam amaro, odoris ingrati. Excalefacit insigniter, siccat 2. aperit, penetrat, abstergit, resoluit.

Bilem & pituitam trahit

cum Mulsa pota. Menses & secundas ciet & mortuos fœtus educit; suffocationi vteri medetur. Melancholicos, Colicos & Nephriticos iuuat. Erysipelatibus & inflammationibus cum flore vtiliter imponitur.

Rustici folia tenella recentia cum sale ieiuno stomacho deuorare solent, aduersus nauseam & ἀνορεξίαν vētriculi, Colicosq; dolores.

Melampyron purpureum.

Triticum vaccinum, *Trag.*
Parietaria sylu. coma dilutè rubescente.
Μελάμπυρον, *Theophr.*
Kůhweitzen.
Wachtelweitzen.
S. Petersblum.

Floret Maio & Iunio inter segetes.

Vitium est Tritici & comes importuna; vaccis pabulum gratum & innocuum.

Melampyron purpuro-violaceum.

Triticum vaccinum 2
Parietaria sylu. cœrulea coma 1. 2. Cl. P.
Blawer Tag vnd Nacht.
[illegible] ...

pte, potius dicendum Rinderweitz.

In syluis & aggeribus montosis Iunio & Iulio frequentissimum.

Sapore est subdulci & nonnihil acri, simulque adstrictionis aliculus particeps. Vlcera sanat & liuores discutit.

Melampyron luteum.

Κρατεόγονον Diosc. *Lobel.*
Melampyron 2 *Thal.*
Triticum vaccinum *T.*
Milium syluaticum, *Tab.*
Parietaria sylu. flore luteo seu 2. *Cl. P.*
Waldhirsche.
Wild Tag vnd Nacht.

Abundat in syluosis collibus, apricis ac arboribus destitutis. Iulio floret.

Sapor acris ac vehemens.

Reperitur nonnunquam flore candido.

Melilotus germanica lutea.

Μελίλωτος Diosc. à fragrante odore, vel colore Melleo.
Λωτὸς ἀγρία, *Diosc.*
Melilotus vulgaris
Trifolium odoratu, *Dodon.*
Sertula regia
Teutscher gelber Steinklee.
Gemeiner Steinklee.

Steclee

Gæler Klee/ Sil.

Floret tota æstate circa aruorum margines nec non inter segetes.

Flos luteus siccus, odoratus, exiguam amaritudinem gustu referri habens & quiddam adstringens: sed & discutit & maturat. Emollit, digerit tantillo calore pepticos naturæ amico, & adstrictione moderata. Hepaticas soluit obstructiones ex vino decocta, cum Anthemide & Chamæmelo vterinos tollit dolores. Pleureticos iuuat. Apes floribus delectantur.

Melilotus germanica alba.

Melilotus alba siue 2. *Dod.*

Melilotus maior candida, *Trag.*

Weisser Steinklee.

Wegselkraut/ *Sil.*

Passim in agrorum lapidosis limitibus, Iulio, Augusto & Septembri floret.

Calefacit, siccat, abstergit cum leni adstrictione, nonnullæ amaritudinis particeps, ac simul digerit.

Albos mulierum Menses insessu & potu flores sistere experientia mulierculæ obseruarunt.

Mentha sylu. I.

Ἡδύοσμος ἄγριος, *Diosc.*

Mentha caballina folio rotundiore.

Menthastrum, *Trag.*

Mentha alba, *Offic.*

Wilde Müntze,

Wilder Balsam.

Roß Müntze.

Vias & scrobes vrbium sectatur.

Sapore est amaro, acri & adstringente.

Excalefacit & siccat in prin. tertij gradus: attenuat, adstringit, aperit.

Auxiliatur pota regio morbo affectis, anhelosis & ægrè spirantibus, mulcet ventris dolores, qui à flatibus oriuntur. Valet aduersus venenosorum ictus.

Suffita, feminas à partu purgat.

Mentha sylu. II.

Mentha equina acutioribus foliis.

Menthastrum, *Lobel.*

Menthastrifolia aquat. hirsuta Mentha.

Wilde Krause Müntze.

Spitzige Roßmüntze.

Fisch Müntze.

Humidis delectatur locis ad fluuiorum ripas. Priori adsimi-

aſsimilatur ; verùm longè altius fruticat folijs longioribus.

Grauem odorem exhalat.

Mentha ſylu. III.

Σισύμβριον, *Dioſc.*

Mentha aquatica.

Siſymbrium, *Dod.*

Mentha aquatica ſeu Siſymbria rubro folio & flore nigræ Menthæ, *Lobel.*

Balſamine paluſtris:

Bach Müntze.

Fiſch Müntze.

Waſſer Poley / } *Sil.*
Roß Poley / }

Alumna humentium ac riguorum ; ſecus aquas labentes & piſcinas multa. Iulio floret.

Tenuium eſt partium, digerentis, excalefacientis, exiccantis temperaturæ.

Mouet vrinas & calculos pellit cum vino pota. Vomitiones, ſingultus, tormina, ſtomachi diſſolutiones cohibet.

Folia in capitis dolore fronti aut temporibus illinuntur, item contra Veſparum Apumq; ictus

Lentigines & Cutis à Sole nigritiem & aſperitatem extergit illita.

Mercurialis ſylueſtrica { *mas* / *fœmina*

Ἀνθ[illegible] ἀγρία,

Κυνοκράμβη, *Dioſc.*

Mercurialis radice rediuiua.

Cynocrambe vel Mercurialis ſylu. *Matthiol.* & *Dod.*

Caſtrangula, Italis.

Wald Bingelkraut.

Hundskôl / Hundskraut,

Humidis & opacis montium receſsibus paſsim obuia. Floret Aprili & Maio. Radix oblonga humi ſparſa perennis eſt. In cibo oleris modo ſumta gratior quam communis videtur, & aluum benè ſoluit. Ius decocti bilem, pituitam, aquas & Melancholicos humores deijcit.

Colligitur Maio ad Clyſterû vſum, deficiente ſatiua.

Meum Sileſiacum alpinum.

Meum Sileſiacum folio Cicutæ, *Camer.*

Meum Riphæum.

Meum Cicutarium.

Bârwurtz.

Wilde Bârwurtz.

Herbidis iugis Riphæorû montiû delectatur; quamuis & ex ſemine in hortis ſeritur.

Radi-

[illegible] oblongæ, digitum [illegible] Cicutæ, vmbella in caule cubitali candida.

Amara est radix cum parua [illegible], aperit, attenuat, prouocat vrinas & Menstrua. Vulgus pro Meo vero vtitur ad Matricis affectus.

Meum Silesiacum palustre.

[illegible].
[illegible]num Plin. *Lobel.*
[illegible]chium *Cord.*
Apium sylu. lacteo succo [illegible] *C. B.*
[illegible] *Betasi.*
Cuminum Alnorum.
[illegible] Bertram.
[illegible] Oelnick.

[illegible] fossas siue aquarum [illegible] iuxta Alnorum truncos territorij Hirsbergensis [illegible] Iunio ac Iulio vmbellam gerit.

Radix amara vehementi [illegible] fauces ferit natu[illegible] calefacientis & siccantis. Incidit, penetrat, resoluit [illegible] & viscidos Pectoris humores. Eapropter Asthmaticos & suspiriosos iuuat.

[illegible] manducata multam [illegible] pituitam elicit, & [illegible] dolores sopit.

Medetur contagio Pestilentiæ.

Millefolium terrestre album.

Σ[illegible] *Diosc.*
Millefolium maius.
Militaris *Adverſ.*
Millefolium *Offcin.*
Schaffarwe.
Garwekraut.

Pratorum & agrorum marginibus plusquam notissimum. A Maio in multam æstatem floret.

Siccat, adstringit, consolidat recentia vulnera.

Herba recens tusa pubiq; illita Mensium abundantiam compescit.

Ad vetera & recentia vulnera, profluentem sanguinem, & fistulas etiam eximij & peruulgati vsus.

Vmbella candida ex lacte caprillo vel propria aqua pota Gonorrhœam in viris, in feminis alba vteri excrementa cohibet.

Millefolium terrestre purpureum.

Millefolium purpureum *Tabern.*

Millefolium terrestre purpureis floribus *Lob.*

[illegible] Schafferwi.
Purpurrote Schafripp.
Flores dilute rubent, passim inter segetes.
Valet potum ad omnes sanguinis reiectiones commode; dysentericis infunditur.
Aqua stillatitia contra pestilentiam vtilis.

Millefolium palustre I.

[illegible]
Myriophyllum Matt. *Camer.*
Meriophyllon aut Maratriphyllum palustre *Lobel.*
Foeniculum aquaticum I. *Tabern.*
Wasser Fenchel.
Wasser gras.
Palustris est & aquis non fluentibus familiaris.
Desiccatoriæ est facultatis, vt vulnera glutinet atq; recentia ab inflammatione vindicet.

Millefolium palustre II.

Myriophyllum 2. *Matth.*
Myriophyllon equisetifolium palustre *Lobel.*
Viola palustris.
Wasser Viol.
In aquis [illegible] [illegible] [illegible]. Iunio flos prodit.

Refrigerantis & [illegible] naturæ.

Millefolium palustre III.

Millefolium maratriphyllon 3 flore & semine Ranunculi aquatici Hepaticæ facie *Lobel.*
Foeniculum aquaticum 3. *Tabern.*
Quelsflachs.
Wasserflachs.
Ad ripas Quisi fl. & in piscinis frequens, flos ei candidus.
Causticæ est facultatis, & escharoticon.

Millefolium palustre IV. seu spicatum.

Millefolium pennatum aquaticum spicatum C. B.
Alga 3 Trag.
Wasser Sternkraut.
Teichfenchel.
E radice fibrosa [illegible] [illegible] Hippuridis [illegible]. [illegible] [illegible] quatuor, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex fusco virentia & in aqua fluitantia. Iulio & Augusto extra aquam [illegible] prominent digitum longi, [illegible] [illegible]

[illegible] palcacro. In piscinis pagi Seiffersdorff ad Quissum fluuium.

Mollugo I.

Mollugo vulgatior Herbar. Lobel.

Gallium album maius latifolium.

Gros Stern Megerkraut.

[illegible]kraut.

In [illegible] apricis & secus [illegible] ac margines pratorum.

Huius decocto per fotum [illegible] articulos vulgus [illegible].

Mollugo II.

Mollugo minor.

Gallium album minus Tabern.

Klein weis Megerkraut.

In prat s humidioribus.

Mollugo III.

Mollugo montana Lugdunens.

Gros Berg Megerkraut.

Montoi s asper s occurrit.

Monophyllon.

Vnifolium.

Gramen Parnassi [illegible].

[illegible]blat.

Nulli opaco [illegible] vel nemori non nascitur.

Per Maium promit flosculos albidos, odoros, vnde acinuli rotundi, rubelli, subdulces [illegible].

Gustu est amaro & ingrato; sed facultate ad Neruorum [illegible] eximia.

Herba & radix [illegible] vulneribus vtilis. Puluis siccus aduersus Bubones pestilentes efficax pondere ℥ j. cum aceto & vino. Liquor [illegible] laticius Infantibus Epilepsia correptis non contemnendum remedium.

Morsus Ranæ.

Viola palustris.

Nymphæa alba minor Lugdun.

Froschbiß.

Grosse Wasser Linsen.

Torpentibus aquis [illegible] stat Lenticulæ similis, rotundo folio, intermicantibus luteis flosculis, crebris radicum staminibus longius se porrigentibus in fundum. [illegible] conflat Nimphææ aut Lenticulæ palustris earundemq; virium.

Muscus Arborum.

[illegible]

Muscus Arborum villosus.

Muſcus quernus *Lob.*

Lanugo ſeu villi Arborum.

Baum Moos.

Baumgemies.

Naſcitur in Quercu, Larice, Abiete, Picea, Iunipero, Piraſtro, Populo, Pyro, Pomo etc.

Vnus in hoc genere magis tenuis, craſsior alter. quidam breuior, prolixior alius: ſubcandido colore vtplurimum omnes candeſcentes: tamen quandoque & niger quidam eſt, ſed minor & tennior.

Colligitur vere albus, odoratus, Quernus, Lariceus, ſeu Abietinus ad pulueres odoratos, quos Cyprios vocant, parandos

Refrigerat, adſtringit, digerit, ſomnum inducit, ventriculum roborat, vomitiones & a[illegible] cohibet. Grauid[illegible] abortum præcauet.

Muſcus Pulmonarius.

Pulmonaria longa [illegible] *dam*[illegible]

Pulmonaria Officin. *Dodon.*

Lichen arboreus.

Lungenkraut.

Lungen Moos.

[illegible]

Prouenit in Quercuum, Fagorum, Piceæ [illegible] ſylueſtrium arborum caudicibus, opacis præſertim ſyluis.

Laudatur Quernus, qui refrigerat, adſtringit, ſiccat, abſtergit, vulnera glutinat.

Valet ad tabem Pectoris & Pulmonis vlcera & cruenta ſputa. Ad vulnera etiam & Pudendorum vlcera & ad vtrumq; muliebre profluuium, dyſenteriam & [illegible] vomitus.

Muſcus Sabinæformis.

Sabina Imperitorum *Mattol.*

Chamæcypariſſus *Talern.*

Selago 1. ſeu Pliniana *Thal.*

Wald Sevenbaum. [illegible]

Wilder Widerthon [illegible]

Wald Cypreß.

In ſyluis montium ad fontes Quiſsi fl. humidis & [illegible] repetitur.

Contra Oculorum [illegible] ſuffitu prodeſſe Druidæ Gallorum prodiderunt.

Muſcus clauatus.

Muſcus terreſtris ſeu Lycopodium [illegible]

Lycopodium *Talern.*

Muſcus

Muscus [illegible] seu [illegible]canſi-
[illegible]

Selago [illegible]

[illegible]

[illegible] Moos.

[illegible]krant.

[illegible]fuß *Sil.*

[illegible] vigent in ſyluis, [illegible], deſertis, [illegible] & [illegible].

[illegible] potus vrinæ ſtilli-cidia diſcutit, frangit educit-que calculos Renum.

[illegible] decoct. inflamma-[illegible] & calidas Podagras [illegible] mulcet.

[illegible] pendulum ſeu flu-[illegible], [illegible] iam lentorem contraxit, in vaſe ſuſpenſus [illegible] reſtituit.

Muſcus clauatus alpinus.

Kleiner Brackfuß.

In ſyluis montium Ri-[illegible].

[illegible] fert iulos vt prior, ſed minores.

Muſcus ramoſus floridus.

Blüender Moos.

Muſcus terreſtris vulgaris.

Erd Moos.

Moos.

Vbiuis notus.

Muſcus terreſtris minor.

Muſcus terreſtris denticulatus *Lobel.*

Kleiner Erd Moos.

Muſcus terreſtris denticulatus 2.

Muſcus terreſtris repens *Cluſ. II.*

Kriechender Erd Moos.

Muſcus ſaxatilis alpinus.

Selago 3. *Th. l.*

Myrmaw *Sil.*

Radix tenuis, fibroſa, do-drantales aliquot thyrſulos mediocres emittit rectos, prope radicem anguſtius ſi-bi cohærentes, [illegible] vero latius a ſe [illegible] diſce-dentes, in ſummo plerumq; diuaricatos, foliolis Muſci clauati vndiquaq; denſis ob-ueſtitos [illegible]entibus. Ab infi-mo [illegible] ad ſummum vſ-que [illegible] foli-[illegible] lute[illegible] ni-tidi, re[illegible]ntes [illegible] p[illegible] Gi-gant[illegible] montium rupi-bus & ſaxis adhæret Muſci inſtar.

[illegible] Hellebori instar vehementer purgat tam per alvum quam per vomitum.

Rustici alpini, sulpicione hausti veneni, eius decocto vtuntur.

Muscus saxatilis Hepaticus I.

Vide Hepatica fontana.

Muscus saxatilis Hepaticus II. seu purpureus.

Lichenis aliud genus, *Thal.*
Bryon seu σπλάγχνον, *Dod.*
Leberkraut / *Sil.*
Steinflechten.

Colore differt. Alius nigricat, alius flauentior, alius cinereus magis, candidus alius, alius subniger, alius tandem subruber Hepatis colore.

Nascitur aut [illegible], aut saxis adhæret, aut truncis arborum putridis, nonnunquam & in Ericetis.

[illegible] vulgus pro Lichene vero, in Hepatis affectibus [illegible] vtitur.

Muscus montanus Coralliniformis.

Muscus Corallinus seu Corallinus montanus, [illegible]

Berg Corallen Moos.

Corallinam facie, [illegible] & duritie refert. [illegible] Suditorum [illegible] tras lambit.

Muscus filicinus.

Farren Moos.

Muscus lapideus.

Stein Moos

Supra saxa nascitur.

Ad Calculos frangendos valet.

Muscus Tegularum.

Ziegel Moos

Hepatis obstructiones aperit & Ictericis prodesse videtur.

Muscus Cranij humani.

Todtenkopff Moos.
Hirnschädel Moos.

Siccandi vi pollet. Ad immodicos sanguinis fluxus compescendos certum remedium.

Myrrhis montana.

Cerefolium silvestre
Bergkörffel.

Ad [illegible] bidis & [illegible] peregrinat. [illegible] & [illegible]

[illegible]

[illegible] rubel ; folia Cere- [illegible] Hispanici [illegible], a- [illegible] & tenu[illegible] [illegible].

Napellus maior.

A[illegible].

Napellus vulgaris, *Cl. P.*

Napellus verus cœruleus, *[illegible].*

Aconitũ Lycoctonon cœ- ruleum, *Gesn.*

Vulparia, vulpicida.

Fuchswurtz.

[illegible] ZiegenTod.

[illegible].

[illegible]blumen.

[illegible] vbertim in ac- [illegible] Alpium saltubus læ- [illegible]. Augusto flo- [illegible]. Venenum est pernicio- sum & toto genere corpori [illegible] aduersatur.

[illegible] enecat. si ab ijs de- [illegible]. Cuius antipharma- [illegible] est butyrum simplex vel [illegible], quod mon- [illegible] optime norunt.

[illegible] Napiformis recens [illegible] colonni- [illegible], vulgo den [illegible] curat, Rusticorum experimento.

Napellus minor.

Napellus angustifolius.

Aconitum lycoctonon cœ- ruleum paruum, *Dodon.*

Klein Fuchs wurtz.

In saltubus montosis ad Boberum fluuium.

Nasturtium aquaticum.

Καρδ[illegible].

Σισύμβριον ἕτερον, Diosc.

Sisymbrium aquaticum, *Mattiol.*

Crateuæ Sion Erucæfo- lium, *Lobel.*

Sium vulgare Mattiol. *Lugdun.*

Nasturtiaria.

Brunnenkresse.

Wasserkresse.

Vbiq; circa riuulos fon- ticulosq; limpidos fruticat.

Per totam hyemem ferè ex montanis ad epulas in- fertur & acetariorum locum explet. Minus acre est quam Nasturtium.

Expurgat Hepar, prodest Spleneticis, Hydropicis, cal- culosis & febricitantibus no inutile.

Nasturtium aquaticum minus.

Crateuæ Sion minus, *Ad- uers.*

Bitter Brunnkresse / *[illegible]- berg.*

In riguis, aquosis & pra- tis humidioribus.

Flos

Plus amaredinis obtinet, palato minus gratum. Recens cum Pyrethro ex aceto decoctum in Scorbuto seu Stomacace haud contemnendi vsus.

Nasturtium pratense.

Σισύμβριον ἕτερον, Diosc.
Cardamine pratensis.
Hyberis, *Fuchs.*
Iberis seu Cardamantice Nasturtii folio, *Thal.*
Wiesenkresse.
Wildekresse.
Gauchblume.

Prouenit in pratis, hortis aliisque riguis & humectis locis.

Imbecillius est priori. Nã minus calefacit. Huius in flore quadruplex differentia obseruatur. Lacteus enim est, purpureus, simplex & plenus. In riguis prope Hirsbergam.

Nasturtium hyemale latifolium.

[illegible], *Diosc.*
Accipitrina latifolia.
Pseudobunias, *[illegible]*
Bunium adulterinum.
Barbarea, *Dod.*
Scopa regia seu Sideritis latifolia, *Lob.*
Winterkresse.
Schnödkresse.
Habichtkraut, *Sil.*

Aruis delectatur [illegible] & veruactis [illegible], glareosis etiam ad [illegible] beri, Iulio floret, Septembri semine prægnans.

Gustantu primum est [illegible] acris & amara, dein adstringit. Calefacit & siccat, [illegible] lenter extergit, Nasturtio facultate similis.

Vulneribus medetur & putridis gingiuarum vlceribus.

Semen admodum [illegible] tenuiumq; partium, vrinam euocat, ac cohærentes calculosas arenulas dissoluit ac expellit.

Nasturtium [illegible]

Thalictrum [illegible] & *Tabern.*
Absinthium Seriphium, *Mattiol.*
Sophia Chirurgorum, [illegible]
Accipitrina tenuifolia, *Cas[illegible]*
Wurmkraut.
Welsahmen.
Habichtkraut [illegible]

Circa loca [illegible] floret.

[illegible]

te adstringentium facultate.

Necat semen lumbricos, sistit album. Ad dysenteriam & alui fluores vulgo notum remedium.

Nasturtium viarum.

[illegible] μαστικὴ.

[illegible]

Iberis Matt. *Dodon.*

Iberis Cardamantica, *Lob.*

Wegekresse/ *Sel.*

Klein Besemkraut.

Sepes itinera agrorumq; incultas extremitates.

Calefacit 4. recessu, minus tamen siccat.

Radix contusa Sciaticæ medetur.

Nasturtium montanum.

Iberis montana.

Bergkresse.

Integra prata Maio sæpe cooperit.

Nasturtiolum alpinum.

Cardamine alpina, *Tab.*

Nasturtium petræum.

Bergkresse.

Steinkresse.

Petrosis & humidis Sudetorum iugis.

Radix fibrosa, capillaris, cauliculi tenues dodrantales: flosculi candidi: semen in siliquis minutissimum.

Nigella aruensis.

Μελάνθιον sive ἄγριον, *Diosc.*

Melanthium flore maiore.

Melanthium sylu. *Lob*

Melanthium agreste, *Tab.*

Wilder schwartzer Kümel.

Grosse Ledichtblume.

Oritur in campis inter segetes.

Catarrhos discutit, Dentium dolores lenit, nidore Serpentes fugat.

Ad omnia efficax perinde ac satiua habetur.

Nummularia.

Centimorbia, *Aduers.*

Hirudinaria.

Serpentina minor.

Egelkraut.

Pfennigkraut.

Schlangenkraut.

In scrobium ripis & vliginosis aggeribus frequenter latitat.

Glutinandi vi prædita est.

Ad vlcera oris & Stomacacen coquitur in lacte caprillo.

Ad vulnerarias potiones à Chirurgis adhibetur.

Nymphæa candida.

Νυμφαῖα, *Diosc.*

Nenuphar album, *Offi[illegible]in.*

Heraclia, *Plin.*

Weisse Seeblumen.

Weisse SeeRosen.

Weisse Seeblumen / [illegible] gen. [illegible]

Stagnantium & residuarum aquarum incola.

Colliguntur Iunio & Iulio flores ad Medicos vsus.

Flores refrigerant, humectant. Ad capitis & Hepatis calidiores affectus commendantur. Radix vino nigro decocta, post abundantiam Mensium efficaci & certo remedio sistit.

Nymphæa lutea.

Νυμφαῖα ἄλλη, *Dio.* quod vim genitalem conferuet inhibendo Venerem & affluentiam genituræ.

Nenuphar, siue Papauer palustre, *Off.*

Geele Seeblumen.

Geele Seekandlen/ } *Fil.*
Geele Weerrosen }

Nusquam nisi in aquis leniter labentibus, paludibus & [illegible] lacubus.

Flores [illegible] Maio & Iunio [illegible].

Desiccant Radix & semen [illegible]

Radix sicca cum vino pota singulari remedio Mensium abundantiam sistit.

Cœliacis & Dysentericis [illegible]

[illegible] & vesicæ calidis morbis [illegible]

[illegible] Renibus idoneum [illegible] prostratam [illegible] Gonorrhœam sistunt.

Onobrychis.

ONobrychis, *Dod.*

Polygala vera, *Lob.*

Polygala [illegible]

Caput gallinaceum, *Gesner.*

Hanenkopff.

Wild Hopffenkraut.

Apricis & aridis ad viarum margines. [illegible] di & digerendi vim obtinet.

Ononis spinosa.

Ὄνωνις siue Ἄνωνις [illegible] quasi Asinaria seu inutilis [illegible] xiaque.

Anonis Matt. [illegible]

Acutella.

Resta bouis, *Off.*

Stallkraut.

Harnheckel.

Nascitur incultis agris secus vias: floret Iulio & Augusto.

Radix calefac. ordine [illegible] Abstergit, incidit, extenuat, vrinas prouocat & lapidos [illegible] constringit.

[illegible] porri Hæmorrhoidas sanat.

Ononis sine spinis.

Ononis 3. non spinosa purpurea, *Tabern.*

Purpurbraun Stallkraut.

Bubsbeisse, ob fœtorem vulgo.

Nascitur perenni radice in [illegible] secus itinera frutices.

Tota videtur pinguis & hirsuta, folijs maioribus & [illegible] crenatis. Flores purpurei Pisi, Iulio & Augusto grauiter olent & hircum spirant.

Radix Calculosis vtilis.

Ononis lutea.

Anonis mitior flore luteo, *Clus.* P.

Ononis 4. sine spina, lutea, *Tabern.*

Natrix Plin. Herbar. *Lob.*

Gelb Stallkraut.

Aliquando reperitur luteo flore, sed minus freques.

Ophioglossum.

[illegible]

Lingua vulneraria, *Cord.*

Ophioglossum.

Natterzunglin.

Einblatt oder rechter Wecke Natterzunglein [illegible]

Pratis muscosis Maio & Iunio [illegible] inter gramina.

Sapor herbæ subdulcis, modice tenuis & aliquantulum glutinosus. Radix paulatim amarescit & subacris est. Vulneraria est.

Succus illius apum ictibus auxiliatur.

Orchis I.

Orchis maximis bulbis.

Orchis 1. nostra maior, *Lobel.*

Cynosorchis prior, *Dodon.*

Orchis, *Officin.*

Knabenkraut.

Bulbi Iuglandis magnitudine sunt, candidi, succo viscido albo turgentes.

Circa Poidebrad Boiemiæ in monticulo VVosskour: Maio floret.

Abundat humiditate excrementitia & flatuosa, sapore subdulci.

Bulbus ex vino potus cum modico Piperis, Impotentes & frigidos mirifice iuuat.

Condiuntur pro Hecticis & tabidis.

Orchis II.

Orchis diphylla flore albo.

Hermaphroditica 2. Corn. Gem. *Lobel.*

Testiculus leucanthemus, *Matth.*

Testiculus [illegible], *Cord.*

Satyrion Diosc. *Fuchs.* à Satyrorum lasciuia & libidine.

Creutzblum.

Weis Knabenkraut.

Stendelwurtz mit weissen blumen.

Weisser Guckuck / *Sil.*

Copiosè in pratis montium sicciotibus & alijs apricis Ericetis prouenit.

Flores Iunio, Iulio spicati candidi auiculæ volantis figura prominent, suauissimi odoris. Calefaciunt & humectant, gustu dulces, excrementitij & flatulenti: Venerem excitant. Sacchare conseruantur Hecticis, exhaustis, Phthisicis salubres. Impotentes additis aromatis mirifice recreant.

Orchis III.

Orchis triphylla.

Satyrium trifolium, *Fuchs.*

A priori numero foliorū solummodo discernitur.

Orchis IV.

Orchis lutea.

Testicu⁹ Muscarius 3. *Tab.*

Knabenkraut mit gelben blumen.

Gelblechter Kuckuck.

Iunij initio flores sublutes exigit pratis montosis aridioribus.

Folia vt plurimum secundum caulem habet quaterna: Radices bulbosæ, teretes, oblongæ.

Orchis V.

Orchis minima.

Orchis spiralis minor, *Lob.*

Testiculus minor odoratus, *Tabern.*

Satyrium exiguum 8. 7. *Trag.*

Standhart.

Mariendrehen.

Klein wolriechend Knabenkraut.

Æditis nascitur campis iisque subcaluis, veluti in Probsthan sub acuto monte.

Flosculi Augusto circulum palmarem, tenuem inuoluti claiculatim [illegible] odorati, candidi; bulbi longiusculi bini subsunt.

Orchis VI.

Testiculus odoratus maior, *Dod.*

Tetrorchis vel Triorchis alba spiralis vel autumnalis, *Lobel.*

Gros wolriechend Knabenkraut.

Iisdem fruitur [illegible]

Ei peronnia [illegible] si quid tota [illegible] & bulbis oblongis, [illegible]

[illegible]

quatuor donetur.

Orchis dactylitis palustris I.

Orchis dactylitis palustris polyphyllos.

Serapias palustris latifolia, *Lobel.*

Satyrium basilicum foliosum, *Dod.*

Palma Christi palustris 3. *Tabern.*

Wasser Hendelwurtz.

Roter Guckuck/ vulgò.

Adeo multis secundum caulem folijs abundat, vt etiam inter ipsos flores rubentes sed tamē minora exeant.

Maio pratis humidioribus frequens.

Orchis dactylitis palustris II.

Serapias palustris 2. leptophylla, *Lobel.*

Palma Christi palustris 1. *Tabern.*

Gesprengt Knabenkraut.

Folia sunt maculosa, inter quae emicant flosculi rubentes.

Orchis dactylitis palustris III.

Palma Christi palustris 2. *Tabern.*

Cynosorchis palustris latifolio & angusto, *Cornel. Gemma.*

Schmalblettericht Knabenkraut.

Pratis altioribus montiū Maio & Iunio floret. Radix vtraq; quaternis digitis distinguitur: folia angustiora vt plurimum terna.

Orchis dactylitis montana I.

Palma Christi & Serapias maius læuifolium, *Lobel.*

Satyrium basilicum mas, *Dodon.*

Palma Christi 1. *Mattiol.*

Hendelwurtz Mennlin.

Iunio & Iulio montosis occurrit pratis.

Orchis dactylitis montana II.

Palma Christi minor mas, *Tabern.*

Palma Christi minor rubello nitente flore.

Palma angustifolia nullis inspersis punctulis, *Lobel.*

Satyrion basilicum mas.

Klein Hendelwurtz Menslin.

Ijsdem locis.

Orchis dactylitis montana III.

Palma Christi maculata mon-

montana *Tabern.*

Serapias candido flore montana maculatis folijs *Lobel.*

Hendelwurtz mit weissen blumen.

Creutzblum.

Flores candidi, sed maculis purpureis aspersi, nonnihil odorati.

Orchis dactylitis montana IV.

Satyrium alpinum angustifolium minus odoratius.

Wolriechend Alpen Hendelwurtz.

Folia ei oblonga porracea: flores dilute purpurascunt, suauiter odorati in coliculis palmaribus.

Nonnisi in summis Suditorũ herbidis iugis Augusto reperitur, veluti vber den Schneegruben.

Origanum vulgare.

Ὀρίγανον ἄγριον, ἀπὸ τοῦ ὀρᾶν καὶ γάνυ quod acuet & illustret Oculorum aciem.

Origanum sylu. purpureum & albo flore.

Origanum siue Onitis maior *Lobel.*

Dosten rote Dosten.

Wolgemuth.

Incultis & apricis montuosis nascitur.

Odoratum est & gustu subacre. Excalefacit, [illegible], aperit, digerit, incidit, [illegible] soluit. Expectorat, prodest obstructionibus Pulmonum, Hepatis, Matricis & Lienis. Icteritiæ medetur.

Puluis sumtus frequenter Lac Mulieribus auget & Infantibus quoq; prodest.

Scabiem, Pruriginem, Noras in balneis curat.

Additur Cereuisiæ, & in dolium suspenditur, ne [illegible]le acescat.

Ornithogalon vernum.

Ornithogalon Pannonicum flore luteo *Cl. P.*

Sisynrichium *Cord.*

Bulbus syluestris *Dodon.*

Cepula stellata.

Feldzwiebel.

Ackerzwiebel.

Floret vere, & breui tempore exarescit, inter [illegible] bulbosas passim latapit. In agris etiam [illegible].

Radix ad vlcera [illegible] & depa[illegible] vtilis Conuulsionibus. Infantium ex lacte [illegible].

Orobanche.

[illegible]

Aterre-

[illegible].
Sommerwurz.
Schupenkraut.
Nascitur in segetibus inter Legumina. Etiam in syluis sub Fagis. Maio & Iunio floret.
Frigidæ est & humidæ naturæ.

Orobus syluaticus vernus.

Orobus Pannonicus 1. *Clus.*
Astragalus syl. vernus.
Arachus latifolius *Dod.*
Wald Erven / Wald Wicken *Sd.*
In syluis Aprili floret [illegible]ius.
Maio & Iunio semen maturescit, quod amaricat & [illegible]culum est, absterforiæ facultatis.

Oxyacantha.

Ὀξυάκανθα Diosc. *Lobel.*
Spina appendix Plin. *Gesn.*
Pyracantha *Cordi.*
Cynosbatus *Trag.*
Sorbus aculeata *Nonnull.*
Hagedorn / Weißdorn.
[illegible]dorn / Maibaum.
Hagedorn.
In syluis, sepibus & frutetis [illegible]a.
Fructus adstringit, robo[illegible] prohibet.

Baccæ deuoratæ alui & feminarum sistunt profluuia.
Nuclei triti poti Calculos imminuunt.
Radix illita aculeos & spicula extrahit. Lignum tenax, densum a fabris ferrarijs ad manubria Malleorum expetitur.
Aqua ex floribus destillatur Pleureticis vtilis.

Panax Heracleum.

PAnaces Heracleum vel Sphondylium 2. *Dodon.*
Branca vrsina alpina.
Πάναξ ἡράκλειον.
Πάνακες q. ἄκος πάντων i. medela omnium morborum.
Grosse Berg Bärenklaw.
In montibus herbidis locis fruticat.

Papauer erraticum maius seu I.

Μήκων ῥοιάς *Diosc.* παρὰ τὸ ῥεῖν.
Papauer erraticum fluidum *Matthiol.*
Papauer Rhœas seu caduco flore puniceo *Aduers.*
Papauer rubrum *Offic.*
Rote Kornblumen *Sd.*
Feld Mohen.
Klapper Rosen.
Belle colorati flores Maio ac Iunio pulchritudine venusta-

nuſtateque quandam gratiam conciliant.

Refrigerant & ſoporem inducunt Flores. Ex Scabioſæ, Cardui benedicti, aut Cerefolij aqua contra Laterum dolores & ſanguinis ſputum vtiliter bibuntur.

Syrupus è ſucco pulcerrimus coquitur in calidis defluxionibus & Pleureſi vtiliſſimus: ſomnum concili[illegible]t & tuſsim ex acri deſtillatione mulcet.

Folia Igni ſacro medentur.

Papauer erraticum minus ſeu II.

Ἀργεμώνη *Dioſcor.*

Argemone capitulo torulis carinato *Lobel.*

Argemone *Lacunæ.*

Kleine Klapperroſe.

Maio floret inter ſegetes.

Vis huic abſterſoria & digerens. Folia illita inflammationes compeſcunt. Succus argemonas & nubeculas Oculis di[illegible]pellit.

Papauer erraticum III.

Papauer fluidum 3. capitulis longioribus *Lobel.*

Argemone capitulo longiore.

Acker Mohen mit [illegible] Heuptlin.

Iiſdem natalibus gaudet.

Parietaria.

Ἐλξίνη Dioſc. *A[illegible]ſ.*

Περδίκιον. *Gal.*

Vitriola ſeu Perdicium *Celſ.*

Muralis herba *Plin.*

Vrceolaris *Scribon.*

Tag vnd Nacht.

S. Petersfraut.

Glaſekraut.

Tröſtkraut.

In Muris & parietibus muſcidis oritur.

Sola radix hyeme reſtat.

Guſtu eſt abſtergente, nitroſo, bliteo. Abſtergit leuiter conſtringit cum humiditate ſubfrigida. Iecinoris, Lienis & Renum obſtructiones tollit, internos [illegible] & Matricis præcipuè vitia expurgat.

In Balneo curat ſcabiem ſerpentem Infantium, vnde macreſcunt, die [illegible].

Additur commodè [illegible]matibus in Colica, Renum & vteri affectibus.

Parietaria ſylueſtris.

Sideritis pr[illegible]enſ[illegible] [illegible] *L[illegible]ſ.*

Euphraſia 2. *Do[illegible].*

[illegible]co-

Phœnicites rubrum *Thal.*

Odontites Plin. *Tabern.*

Triticum vaccinum flore purpureo.

Wild Tag vnd Nacht *Sil.*

Brauner Augentrost.

Vliginosis non aridis prouenit locis. In agris segete demessa, pagorumq; areis Iulio & aliquot pòst mensibus cum flore viget.

Gustu amara est & tenuium partium, Abstergendi vi pollet.

Vulgus herbam tritam in calceos conijcit singulari experimento immodicos Menses reprimentem.

Pastinaca syluestris latifolia.

Elaphoboscum erraticum

Siserum erraticum.

Brassica Leonina.

Wild Morellen.

Herz Marillen.

Rauher Gierisch *Sil.*

Folia obtinet Pastinacæ, seu potius Angelicæ erraticæ, magis nigricantia, tan [illegible] hirsuta, odore fere [illegible]: culus & semen æmulatur oblongum, nigricans, splendens, sed minus, Septembri maturescens. Radix in fibras diuaricatur crassas, saporis & odoris aromatici.

Luxuriat restibili prouentu ad margines & sepes hortorum.

Gustu amara est & odorata cum leuicula adstrictione.

Pastinaca syln. tenuifolia.

Δαῦκος ἄγριος.

Daucus vulgaris *Clus. P.*

Daucus *Offic.*

Carotta syluestris *Vulgi.*

Nidus Auis.

Wilde Möhren.

Vogelsnest.

In campestribus, locis incultis, collibus amœnis & aggeribus secus itinera frequens.

Augusto semen legitur: floret Iunio.

Semen ad omnia potentius satiua.

Calefacit, siccat, aperit, attenuat, vrinas mouet & Menses prouocat.

Confert ijs, quos vrinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut quibus aqua Cutim subiuit. Aduersus Ventriculi & Coli dolores vtile.

In vertigine & Cephalalgia

gia vulgi vsitatum remedium.

Periclymenum rectum.

Periclymenum Allobrogum seu Periclymenon rectum *Advers.*

Xylosteum *Dod.*

Orchcocarpos *Cord.*

Beinhöltzlin.

HundsKirschen } *Sil.*
Teuffels Kirschen }

Passim in Conuallibus montium altissimorum syluosis occurrit.

Ligni materies candidissima osium duritiem æquat.

Persicaria minor acris.

Ὑδροπέπερι *Diosc.*

Persicaria mordax.

Pulicaria mascula *Brunfels.*

Wasser Pfeffer.

Mückenkraut.

Flöhkraut.

Brennender Rottich *Sil.*

In scrobibus aqua stillantibus & herbidis vdis ad vrbes & Pagos nihil vulgatius.

Gustu acris & feruida linguam vellicans. Incidit, extenuat, aperit, resoluit, discutit, exulcerat.

Tumores veteres duritiasq; discutit & sugillata delet. Vulnera & vlcera vtiliter purgat.

Herba recens carnibus apposita, eas à tineis & vermibus vindicat.

Cubiculis inspergitur ad pulices enecandos.

Persicaria maior mitis.

Persicaria mitis maculosa *Advers.*

Persicaria maculata *Tab.*

Pulicaria femina.

Flöhkraut.

Rottich.

Flecken Rottich.

Nascitur humecto solo in hortis, agris fructiferis. Iulio & Augusto floret.

Temperiem habet frigidam & nonnihil siccam.

Inflammationibus incipientibus & recentibus vulneribus prodest impositum.

Persicaria pusilla repens.

Persicaria pumila *Tab.*

Klein liegender Rottich.

Iisdem locis nascitur.

Peruinca.

Clematis daphnoides *Lobel.*

Vinca peruinca.

Viola Mortuorum.

Κλῆμα τις δαφνοειδὴς *Diosc.* ἀπὸ τῶν κλημάτων à sarmentis dicta... mall...

malleolis vitis.)

Ingrün/ Ingrün.

Wintergrün.

Beerwinckel *Sil.*

Secus mœnia oppidorum & villarum, nec non in ſyluis, vmbroſis locis oritur. Vere floret. Refrigerat, adſtringendo ſiccat. Vulneraria eſt. Contra Pecorum veneficia vulgò nota.

Petaſites Herbariorum.

Πετασίτης *Dioſc.* παρὰ τῶ πιλά-σα.

[illegible] μέγα.

Ἐννεαδύναμις.

Petaſites flore purpureo.

Tuſsilago maior *Matthiol.*

Radix peſtilentialis.

Neunkrafftwurtz } *Sil.*
Schweißwurtz }

Peſtilentzwurtz.

In pratis riguis, ad riuulorum margines. Aprili flores oſtentat purpureos, qui Maio ſuccreſcentibus folijs atque ſemine pereunt. Radix calefacit, ſiccat 2°. gradu, attenuat, incidit, abſtergit. Amara guſtu & ingrati odoris. Peſtilentibus febribus malignisque publice graſſantib. plurimùm commendatur. Vteri præfocationes tollit, lumbricos Ventris interficit, Pectorisq; affectibus haud inconueniens.

Folia eius grandia Caput à Solis æſtu vice galeri defendere poſsunt: recentia manantibus & erodentibus vlceribus vtiliter imponuntur.

Petaſites alpina.

Ἐννεαδύναμις ἄγριος.

Petaſites maior alpina flore albo.

Petaſites alba ſiue femina.

Wilde Neunkrafft.

Montibus altioribus humidis & vmbroſis familiaris. Flores ſublutei Aprili & Maij initio conſpicui.

Amara eſt radix acrimonia linguam feriens.

Myrrham nonnihil ſapore refert. Earundem cum priori virium.

Phyllitis.

Φυλλίτης ἢ ἀσπλήνιον *Dioſc.*

Folioſa.

Lingua ceruina.

Scolopendrium vulgò *Oſficin.*

Hirſchzunge.

Hirſchzungenkraut.

Ad Carpathum Marcomannorumque montes vmbroſis vallibus ſaxis quouis Anni tempore viret. In Riphæis non item, nisi in Acuto mon-

to monte & parietinis puteorum.

Sapore est exiccante non ingrato & acerbo subadstringente.

Lienibus medetur. Diarrhœas, Dysenteriam & alui profluuia pota iuuat.

In vino Serpentium morsibus auxiliatur & gargarizatu Columellam prolapsam erigit.

Aqua destillata ad febres pestilentes magnam opem fert.

Picea.

Πίτυς, Dod.

Πεύκη, Diosc.

Πίτυς ἀγρία, Teoph. *Nonn.*

Abies 1. & rubra, *Trag.*

Abies femina, *Bellon.*

Fichtenbaum/ Fichte.

Rote Tanne.

Piceâ perpetuò virent Sudeti montes.

Materies ad ædium fabricas, vasa Cereuisiaria & alia domestica vtensilia aptissima habetur.

Cortex siccat, adstringit Pini modo. Coriarijs expetitur ad densanda coria, vulgo Lawb/ Loch.

Folia trita illita potenter inflammationes leniunt.

Picea Resina.

Ῥητίνη ξηρά.

Φλόσμα πιτύϊνον, Gal.

Hartz.

Fichtenhartz.

E picea sponte vel vulnerata exit, mox concrescens. Hæc decocta donec perdito natiuo odore friabilis & arida redditur, vocatur Resina cocta.

Pix fricta.

Geschmeltzet Hartz.

Weis Hartz.

Eligitur ad vsum Medicum candida, pura, sordium & adustionis expers.

Sapore est amariuscula & subacris. Calefacit, siccat, mollit, discutit, expurgat, tenuium partium.

Malagmatis Acopisque miscetur. Vnguentis & emplastris commode additur.

Cereuisiæ Hordeaceæ Nonnulli incoquunt, vt ei gratiorem saporem concilient.

Pix nigra.

Πίσσα ξηρά, Diosc.

Παλιμπίσσα.

Pix secundò decocta.

Pech/ schwartz Pech.

Fit ex Resina Piceæ & Pini syluestris.

Frequens eius vsus ad dolia Cereuisiaria incrustanda.

Probatur nigra, pura, pin-

pinnulis, odorata. Excalefaciens, siccat. Malactica est, duritiem emollit, pus promouet, tubercula panosq; discutit, vlcera caua replet, vulnerarijs commodè permiscetur.

Pilosella maior.

Myosotis, Diosc.

Pilosella repens hirsuta, *C. B.*

Auricula Muris maior.

Meusöhrlin.

Gros Nagelkraut.

Montibus & aggeribus herbidis nota.

Aliquantulum est calida & resiccans, adstrictoriæ facultatis particeps cum quadam tenuitate. Adstringit, abstergit, incidit, glutinat, consolidat, siccat.

Valet ad Dysenterias, alui profluuia, Lienis tumores, Calculum, Mammarum tumores pota seu admota.

In puluere ex vino rubro aut aqua consolidæ maioris sumpta, integrè sanat Enterocelas.

Pilosella minor.

Pilosella vulgaris.

Auricula muris vulgatior.

Blaw Meußöhrlin.

Nagelkraut.

Asperis, sabulosis & pratis siccioribus, vbiuis ferè cognita.

Ex vino Hepatis infarctus tollit, Icterum extrahit, Renes purgat & Calculum deijcit. Efficaci aduersus Ramicem commendatur remedio.

Vulneraria est, & à Chirurgis ad vnguenta & Emplastra requiritur.

Additur frequenter Balneis in Icteritia, calculo & vteri vitijs.

Pilosella alpina.

Berg Meußöhrlin.

Folia habet maiori ferè similia, nisi quod sint longiora, molliora & hirsutiora.

In montibus altis, herbidis occurrit.

Pimpinella maior.

Saxifragia magna, *Dod.*

Saxifragia vulgaris maior, *Clus. P.*

Bimpinella.

Grosse Bibinell.

Roß Bibinell.

* Stein Peterlin.

In pratis & pomœrijs saxosis herbido solo oritur. Iulio & Augusto floret.

Minus acris est & feruet, quàm Minor.

Calefacit, ſiccat, attenuat, diſſoluit, vrinas mouet, venenis reſiſtit, ſudores prouocat: Iecinoris Lienisque obſtructiones aperit: flatus diſcutit.

Præſtat ad pectoris, inteſtinorum, vteri & veſicæ incommoda, ad caſum & ſtranguriam, quam ſubleuat.

Pimpinella maior ſplendens.

Gleiſſende Bibinelle.

Folia ex atro virentia ſplendent. Rarior eſt vulgari, at eiuſdem vſus.

Pimpinella minor.

Pimpinella ſimplic. Offic. *Lobel.*

Petrifindula.

Saxifragia hircina.

Tragoſelinum minus.

Kleine Bibinell.

Bocks Peterlin.

Aſperis & ſaxoſis montium delectatur locis.

Sapor manifeſte arguit acriorem & validiorem Maiori vim & efficaciam.

Calefac & ſiccat 3 ordine. Vſus eius frequens ad ſudores eliciendos, tormina ventris, calculum & Menſtruorum retentionem.

Ictericis, Hydropicis, & ijs qui anguſtia [illegible] ex ſcabie [illegible] ſentiunt, eximium præſidium.

Pimpinella minor criſpa.

Pipinella ſeu Saxifragia minor, *Lob.*

Pimpinella petræa [illegible] ſaxatilis.

Tragoſelinum petræum.

Saxifragia parua. *Dioſ.*

Krauſpe Bibinell.

Stein Bibinell.

Folia ei ſunt minutiſſimè diſſecta ac ſerrata carui inſtar.

Petroſis & arenoſis delectatur.

Iiſdem cum priori pollet viribus.

Pinaſter.

Pinus ſylu. *Matth.*

Piceaſter *Pet. Bellon.*

Kyfer / Kyferboltz.

Wild Fichtenbaum

Vulgatæ notitiæ arbor, qua montoſis & [illegible] integræ ſyluæ conueſtiuntur.

Strobilos domeſticis minores ferunt.

Cortex ſiccior eſt domeſtica, vt & Reſina calidior.

Succus [illegible] rum vulua [illegible] dit [illegible] & [illegible]

virgi-

pinguibus nimiis extuberantes cohibet.

Coni recentes decocti in instillatu vesicæ & vteri vlcera lauant.

Ex Pinastro vi ignium Pix excoquitur.

Teda, Δᾶς, Kyn/ Kynholtz vulgo, pinguissima est pinastri materia: inde faces fiunt & fuligo ad atramenti librarij confectionem.

Teda in aceto decocta collutu dentium dolores sopit. Emplastris addita Anthracibus pestilentialib. percommoda.

Pinaster alpin. repens.

Pinus humilis alpina.

Pinaster pumilio.

Pinus sylu. repens, *Mattiol.*

Πίτυς ἀσπλαγχνος.

Klein Alpen Kyfer.

Caudicem nullum edit, sed humo tenus ramos à radice fundit, qui longo tractu repunt.

Non nisi summis montium iugis nascitur: vbi sæpe longa & ampla spacia occupat.

Pisum sylu. perenne.

Pisum sylu. *Aduers.*

Pisum syluestre pannonicum.

Wild Erbsen.

Darmgicht kraut.

Inter saxa montosis & asperis Iulio floret. Grana deuorata mederi Colicæ creduntur.

Pisum syluestre II.

Pisum minus alterum.

Klein Wilde Erbsen.

Semen aucularum cibus.

Plantago maior.

Ἀρνόγλωσσον, *Diosc.* ἀπὸ τῆς τοῦ ἀρνὸς γλώσσης.

Ἀρνόγλωσσον πολύνευρον.

Plantago maior latifolia, *Aduersar.*

Plantago rubra, *Trag.*

Arnoglossa, *Lob.*

Plantago septineruia.

Grosser Wegericht.

Roter Wegericht.

Breiter Wegericht.

Plurima humectis locis, in aruis, hortis, secus itinera & sepes. Iunio floret, semen Augusto dat.

Mistæ est temperaturæ. Habet enim quiddam aqueum frigidum; quiddam vero & austerum, quod terreum & siccum.

Refrigerat & desiccat ordine 2.

Olus coctum estur, Dysentericis & cœliacis benefacit,

Com-

Comitiales & Asthmaticos iuuat. Cum lente Alicæue sorbitione stomachum roborat, & hydropicis, qui Leucophlegmatiâ laborant, prodest.

Vulneraria est herba, vlcera & fistulas sanat. Succus aurium doloribus & Lippitudinibus oculorum vtilissime instillatur.

Gingiuis sanguinolentis & sanguinem reijcientibus potus confert; phthisicis & tabidis salubris.

Radix crassiorum est partium, minus refrigerat, siccat & nonnihil abstergit.

Dentium dolores mulcet collutione & commanducatione. Iecoris obstructiones tollit, Renum & Vesicæ vlcera sanat.

Semen siccioris est facultatis & minus frigidæ, subtiliumq; partium. Alui fluxus, Dysenterias, & vteri Hæmorrhagiam sistit.

Liquor stillaticius calidas Podagras in primo impetu mirifice lenit: Hydropicis vtiliter bibitur.

Plantago media.

'Αρνόγλωσσον μέσον.

Plantago maior incana, *Aduers.*

Plantago latifolia [illegible]

Plantago quinquenerui[illegible]

Mittel Wegerich.

Wegebreit / Wegetritt.

In hortis & secus vias [illegible] prior, nascitur, eiusdem [illegible]cultatis.

Morsibus Canis, ambustis, inflammationibus, [illegible] Podagris folia conueniunt. Tusa addito Salis [illegible], Luxatis dolores & tumores tollunt.

Plantago minor.

'Αρνόγλωσσον μικρὸν, πεντά[illegible]ον.

Plantago longifolia vulgò lanceolata.

Plantago quinquenerui[illegible] seu Lanceola *Aduers.*

Spitzer Wegerich.

Kleiner Wegebreit.

Hunds Ripp.

Floret initio æstatis, semen Augusto legitur.

Locis incultis & v[illegible] vulgo nota.

Siccior est & commendatiore dote ad vulnerarias potiones, vnguenta & Hernias, etiam vulgi experimento.

Plantago aquatica.

Plantago palustris.

Plantago aquatica [illegible]

[illegible]

Betæ aut Plantaginis Galij albi flore *Lobel.*

Wasser Wegerich.

Froschkraut *Sil.*

Frosch Wegerich.

Piscinis, fossis alijsq; stagnantibus perquam familiaris.

Refrigerat & siccat, non prorsus caloris expers, cum aliquantulum acris abstergendi vim habeat. Procidentias curat, rubentem Podagram, Capitis dolorem à calida causa mulcet, cruento sputo vrineq; medetur.

Radices in vino decoctæ, ijs qui Calculo Renum & Vesicæ molestantur solatio sunt.

Plantago aquatica minor.

Plantago aquatica angustifolia humilis.

Klein WasserWegerich.

Vdis reperitur.

Polygala cæruleo flore.

Polygala Recentiorum *Lob.*

Flos Ambarualis *Dod. Tr.*

Πολύγαλον, παρὰ τὸ αὐξάνειν γάλα.

Naterzünglin } *Sil.*
Naterblümblin }

Ramseln.

Gros Creutzblümblin.

Nusquam non in pratis alijsq; campestribus herbidis Maio, Iunio, Iulio occurrit.

Pota seu in sorbitionibus sumta Lactis vbertatem reuocare fama est.

Tusa imposita inflammationes & tumores lenit.

Polygala rubris floribus.

Polygala incarnata.

Polygala flore purpureo.

Leibfarben Naterblümblin.

Polygala albis floribus.

Polygalon floribus candidis, *Trag.*

Polygala maior alba, *Tabern.*

Grosse weisse Naterblümlin.

Polygala repens.

Polygala repens Nuperorum.

Kriechend Naterblümlin.

Polygala Mattioli.

Polygala, *Mattioli.*

Kleine geele Bergwicken.

Planta est pusilla flosculis luteis Trifolij corniculati, sed multò minoribus: semen in siliquulis.

Aestate floret apricis & incultis locis circa Schatzlarium.

Gustus est adstringentis.

Polygonatum latifolium.

Polygonatum Lob. *Dod.*

Sigillum Solomonis platyphyllum.

Πολυγόνατον *Diosc.* ἀπὸ πολλῶν γονάτων, à frequentibus geniculis & internodijs seu articulis radicis.

Gelenckwurtz.

Weißwurtz.

Schminckwurtz.

Nascitur in montibus, collibus & syluis.

Maio & Iunio floret, Augusto baccæ conspiciuntur.

Mistam habet facultatem. Adstrictionis enim pariter & acrimoniæ & amaritudinis particeps, & indicibilis cuiusdam insuauitatis.

Radix vulneraria est. Vulneribus illinitur efficaciter, næuos & maculas extergit.

Feminæ eâ ad fucos vtuntur.

Additur Emplastris Herniarijs.

Polygonatum angustifolium.

Polygonatum tenuifolium, *Cordi.*

Polygonatum minus Rubiæ folijs, *Lobel.*

Polygonatum vulgarius Matt. *Camer.*

Serpentaria, à versicoloribus Serpentum maculis, quibus caulis respersus est.

Weißwurtz weiblin.

Schlangenkraut }
Wilder Dreyocker }

Frequentius est latifolio in montibus herbidis & collibus syluosis.

Caules ad duorum cubitorum altitudinē assurgunt, qui variegati coloribus instar Dracontij maioris baccas rubras Augusto ostendunt. Ad rupturas commendatur & venenis resistit.

Aqua destill. faciem exornat, & maculas cutis abstergit.

Polygonatum III. latifolium Cl. P.

Polygonatum latifolium ramosum.

Laurus Alexandrina, *Matt.*

Cornus Silesiaca humilis.

Δάφνη Ἀλεξάνδρεια Diosc. *Nonn.*

Schwalbenwurtz.

Filtzkraut.

Zapffenkraut.

Radix exilis, fulua, villosa, plurimis crassiusculis fibris

bris veluti intertexta: fructus Corni oblongi primùm virentes, dein Augusto rubescunt multa grana albicantia claudentes. Iulio flosculos promit stellatos pallentes.

Humidis & vmbrosis Suditorum locis.

Radix contra venena efficax, Lue Venerea affectis vtilis. Regium morbum discutit pota.

Polygonum maius.

Polygonum mas vulgare, *Alberti*.

Corrigiola, Centumnodia.

Herba sanguinalis.

Πολύγονον ἄῤῥεν, *Diosc.*

Sáhngraß/ *Sil.*

Weggras/ Wegtritt.

Blutkraut.

Hoc nihil contemtius ac vulgatius habent compita & rura.

Iunio prorumpit, æstate floret, autumno semine prægnat.

Adstringit mediocriter cũ frigido aqueo. Siccat, repellit, sistit omnes fluxus, vrinam ducit, glutinat, venenis medetur, calculum per vrinas ducit. In fluxu Sanguinis cum vino stiptico remedium præstantissimum.

Polygonum minus.

Polygonum minus polycarpum, *Tabern.*

Centinodia minor.

Multinodia minor.

Ruella.

Klein Wegetrit.

Knauel.

Klein Knödrich/ *Sil.*

Sabulosis & aridis passim obuium.

Gustu dulce est. Omnem calorem temperat, sistit fluores alui, Dysenteriam, Menses nimium fluentes, hæmorrhagiam Narium, pellit calculum, arenulas & vrinam.

Ex aceto coctum vapore eius ori immisso vermiculos dentium enecat, Plebeculæ experimento.

Polygonum folijs rubentibus.

Polygonum rubrum.

Roter Wegetrit.

Rot Sáhngras/*Sil.*

Blutkraut.

Vias & margines agrorum occupat.

Polygonum Coccigerum.

Polygonum Polonicum.

Polygonum minus alterũ.

Herba Cancri.

Blutkraut.

Krebskraut.

S. Johannis blut.

Radiculis adnaſcuntur veſiculæ ſucco rubro turgentes, quæ vt plurimum circa ſolſtitium deprehenduntur, Sole ingrediente Cancrum.

In Polonia frequentius: ſuccus colligitur ad tinctorum vſum.

Polypodium.

Πολυπόδιον *Dioſc.*

Filicula.

Steinwurtz.

Steinlackritze.

Engelſüſſe.

Abundat opacis ſyluis & montibus ad radices Quercuum, Fagi, ad petras item muſcidas. Præcellit quernum.

Radix dulcis eſt ſimul & auſtera ſiccæ & modice calidæ naturæ. Purgandi vim habet, Bilem atram & pituitam detrahit.

Additur medicamentis ad Quartanam, Melancholiam & grauia Inſomnia. Aſthmaticis, tuſſientibus, Hepatis & Lienis obſtructionibus conueniens.

Puluis naribus inditus Polypum morbum conſumit.

Trita luxatis efficaciter illinitur & aduerſus rimas, quæ inter digitos Manuum & pedum ſunt, cum Melle illinitur.

Polytrichon maius.

Polytrichon Apulei *Fuchſ.*

Polytrichum aureum maius *Lugdunenſ.*

Adianthum chryſoſtichum *Herbar.*

Muſcus capillaris *Dod.*

Gülden Widerthon.

Venusbaar.

Wolffsgerſte *Sil.*

In altiſſ. ſyluis, è muſcoſis & antiquis quæ corruerunt arboribus proſilit.

In calore & frigore videtur ſymmetrum, ſiccum verò aliquantulum.

Potum excreationibus viſcoſorum & craſſorum humorum è Thorace Pulmonibusque conducit. Lapides frangit, vrinas ducit, Morbo regio correptis & Lienoſis auxiliatur.

Strumas diſcutit.

Lixiuio inditur, vt Capillis conciliet aureum colorem.

Superſtitioſè aduerſus veneficia commendatur ab Agyrtis & vetulis.

Polytrichon medium.

Adian-

Adianthum ἄφυλλον medium *Tal.*

Mittelgülden Widerthon.

Eodem occupat loca.

Polytrichon minus.

Polytricum aureum minus *Lugdun.*

Adianthum aureum minus *Tabern.*

Adianthum ἄφυλλον minus *Thal.*

Klein gülden Widerthon.

Prædictis omninò simile, nisi quod breuissimo & subtilissimo protuberet capitulo.

Plerunq; humidis & rorulentis saxis adnascitur, in syluis humectis & vliginosis pratis. Eiusdem vsus.

Populus alba.

Λευκὴ Dioscor.

Populus alba latifolia *Lob.*

Arbor admirans *vulgo*, ob folium bicolor, superne candicans, inferiore parte viride.

Weis Pappelbaum.

Wunderbaum.

Papierbaum.

Weisse Pappelweiden.

Non admodum frequens. Loca amat vliginosa & humida.

Vim habet humectandi & siccandi.

Folia decocta, potu torminibus ventris medentur. Ambusta sanant imposita.

Populus nigra.

Αἴγειρος. Diosc.

Populus vulgaris *Trag.*

Albarus *Pet. Cresc.*

Pappelbaum.

Pappelweide.

Schwartz Pappelweide.

Plantatur & sponte luxuriat secus amnes in areis pagorum & pratis.

Rami ab Agricolis Octobri decerpti exiccantur cum folijs, ad pabulum hyemale Capris & Ouibus.

Folia & flores digerunt, resoluunt, attenuant. Ex aceto illita Podagricos iuuant.

Populi gemmæ.

Σπέρμα, πτάλη.

Oculi Populi.

Pappelknospen.

Colliguntur post Aequinoctium vernum ad vnguenti Populnei confectionem.

Calefaciunt, humectant, siccant cum partium tenuitate: molliunt, digerunt, resoluunt.

Acopis & Malagmatis

commodè miſcentur. Contuſa cum butyro recenti inſulſo inſolata & illita, capillis nitorem conciliant.

Populus Libyca.

Κερκὶς *Theophr.*
Populus alpina *Matthiol.*
Populus montana *Gaz.*
Arbor tremula.
Aſpe/ Eſpenbaum.
Lybiſcher Pappelpaum.
Zitter Pappel.

Amat aquoſos & humidos montium ac ſyluarum tractus.

Nucamenta Aprili collecta aceto macerata contra Hæmorrhagiam, aut conuenienti medicamento imbuta Naribus induntur.

Ligni materies candidiſſima & leuiſsima à tornionibus expetitur.

Porrum alpinum.

Porrum iuncifolium maius.
Porrum ſectiuum maius.
Cepa ſectilis alpina.
Bergzwibeln *Sil.*
Lauchzwibel.
Bergſchnitlauch.

In conuallibus Oupæ & Mamelæ, Im Aupen vnd Mumelgrunde & ad lacum maiorem.

Iisdem pollet viribus et Porrum ſectiuum, Hyemis ac frigoris patiens. Iulio floret.

Porrum agreſte.

Ἀμπελόπρασον *Dioſc.*
Porrum ſylueſtre *Lobel.*
Ampelopraſum *Dod.*
Wilder Lauch.
Wilder Brießlauch.
Hunds Knoblauch.

In agrorum oritur marginibus. Plus quàm porrum calefacit, κακοστομαχώτερον, vrinas ac Menſes vehementius ciet. Contra Serpentium morſus ſuccus vtilis.

Porrum agreſte proliferum.

Allium ſeu Moly montanum 2. *Cluſ.*
Ampelopraſum proliferum *Lob.*
Pallacana.
Wilder Knoblauch.

Agris naſcitur multis & quieſcentibus.

Calidæ eſt & ſiccæ naturæ.

Potamogeton anguſtifolium.

Ποταμογείτων *Dioſc.*
Σταχῦτις.

Potamogeton ἐπίφυλλον, Thal.

Phyllitis lacustris *Cord.*

Samkraut.

Seeholdenkraut.

Alumna est aquarum stagnantium, lacustrium & torrentium.

Gustu adstringit, siccat, refrigerat, densat. Ex vino dysentericis & Cœliacis medetur.

Potamogeton rotundiore folio.

Potamogeton λειόφυλλον Thal.

Breitbletterricht Samkraut.

Spicatos flores erigit Iulio ex paludibus seu piscinis.

Potentilla.

[illegible] Plin.

Argentina *Aduers.*

Anserina.

Stephanomelis *Plin.*

Gensérich.

Grensérich.

In pratis vdisq; vijs nihil valentibus, serpendo sese propagat.

Calore moderato exiccat, adstringit, repellit, viscera roborat, sanguinem grumosum potu dissoluit, Calculum frangit & dysentericis vtilis. Alui quasuis fluxiones & feminarum profluuia cohibet additis Corallijs & Ebore. Interiora vulnera & vlcera maligna oris pudendorumque sanat.

Gargarizatu commotos dentes firmat & laxas gingiuas prolapsamq; Columellam restituit.

Puluis intertrigines iumentorum inspersus curat.

Aqua stillatitia Lentigines, panos & maculas fuscumque colorem Sole contractũ delet.

Primula veris odora.

Primula lutea odora, *Aduers.*

Herba Paralysis vulg. *Cl.P.*

Verbasculum odoratum, *Fuchs.*

Arthetica, *Offican.*

Betonica alba.

Schlüssel blümlin.

S. Peters schlüssel.

Gicht blumen.

In pratis aridioribus & secus vias graminosis locis. Maio flores leguntur.

Folia modice amara & acria sunt. Flores suauem spirant odorem, Calidæ & siccæ naturæ tenuiumque partium.

Tota

Tota Articularibus morbis auxiliatur; admodum vtilis capiti, neruis & humorum, ex decubitu, putredini aut inflammationi.

Flores ex Saluiæ & Maioranæ decocto, Resolutis ac tremore affectis potu conferunt.

Saccharo conseruātur paralyticis, Apoplecticis, tremulis & ijs qui crebras patiuntur Syncopas profuturi.

Aqua ex floribus ad eosdem vsus elicitur.

Herba vulneraria est, Articulorum doloribus vtiliter imponitur.

Succum epotum atq; etiam illitum fractis luxatisq; ossibus conferre experimento notum est.

Radices decoctæ & epotæ Renum & Vesicæ calculos atterunt.

Primula veris inodora luteopallida.

Herba paralysis sylu. *Trag.*
primula veris maior, *Dod.*
Φλομίς.
Wilde Schlüsselblumen
Bleichgeele Schlüsselblumen

In pratis vliginosis & riguis, syluis & frutetis montium Aprili flores explicat.

Vulneraria est. Contusis & ruptis salutaris.

Primula veris inodora alpina.

Verbasculum alpinum angustifolium.

Berg Schlüsselblümlein.

Folia eius longiora sunt, flores luteoli, odoris expertes.

Maij fine & Iunij initio in montibus altissimis niue delapsa floret humidis & herbidis locis.

Prunella Bugula cœrulea.

Σύμφυτον χέσιον.
Bugula prunella, *Lobel.*
Bugula, *Dodon. & Offrin.*
Prunella cœrulea 1. *Trag.*
Consolida media vulgo, *Clus. P.*
Blawer Guckguck/ *Sil.*
Edle Braunellen.
Gülden Günsel.

Maio promit flosculos, pratis vdis, hortis alijsq; amœnis locis familiaris.

Facultate sicca est, mediocriterq; calida, vulneribus [illegible] lis imposita.

Pota Mammis & [illegible] dijs perculsis sanguinis grumos in ventriculo vel alia parte concretos discutit.

Prunel-

Prunella Bugula incarnato flore.

Prunella purpurea vel 4. Trag.

Leibfarben Guckuck / *Sil.*

Edle Braunellen mit leibfarben blumen.

Prunella Bugula albo flore.

Weisser Guckuck / *Sil.*

Edle Braunellen mit weissen blumen.

Prunella petræa.

Σύμφυτον πετραῖον.

Prunella vulgaris.

Prunella, *Dodon.*

Symphytum petræum.

Consolida minor flore purpurascente.

[illegible] / Gottheil / *Sil.*

Braunellen / S. Anthonius [illegible].

Vulgo nota in pratis, hortis, locis etiam montosis, petrosis incultis. Aestate floret. Modicè amara est. Calidæ & siccæ naturæ, admodum glutinosa, nonnihil abstergens. Vulneribus medetur. Cum veronica Pulmoni exulcerato opitulatur, Sanguinis grumas discutit & consolidat.

Succus vt & decoctum, Linguæ, faucium & gutturis inflammationes orisque vlcera sanat.

Prunella petræa albo flore.

Prunella niueo flore.

Weisse Braunellen.

Weisser Gauchheil.

Rarius occurrit, in pago das tieffe Hartmanßdorff / cliuosis Iunio floret.

Eiusdē vt prior facultatis.

Prunus sylnestris.

Ἀχερδοκοκκυμηλέα.

Acacia germanica, *vulg.*

Schlehendorn / Schlehenstrauch.

In dumetis, syluarū marginibus & sepibus nihil frequentius. Editiora & inculta occupat loca.

Tota exiccantis, adstringentis est facultatis. Flores primo vere colliguntur, resiccati in dysenteria alijsque alui fluxionibus, nec non in laterum doloribus magni vsus. Tantillum amaricant, abstergūt, siccant, cohibent.

Fructus immaturos pueris dysenteriam concillare sæpissimè obseruaui: per maturitatem resiccati, cocti & sacchar conditi, aluum ad-

Y strin-

ſtringunt, ventriculo ſunt vtiliores.

Ad vinum pendulum nihil efficacius prunis ſylueſtribus.

Succus à Pharmacopolis inſpiſſatur, Acaciæ vicem ſupplens.

Dentium dolores mulcet cortex radicis aceto decoctus fluxionesq; inhibet.

Folia & radices gargarizatu faucium vlcera & fluxiones ſanant.

Pſyllium perenne.

Ψύλλιον.

Κυνόσα Theoph. *Geſn.*

Pſyllium Plinianum fortè, radice perenni ſupinum, *Lob.*

Pſilhen kraut.

Sabuloſis & incultis aruis agri Vratislauienſis perênat.

Pulegium regale.

Γλήχων, Dioſc.

Pulegium, *Herbar.*

Pulcium, *Cicer.*

Poley. Hertz Poley.

Humectis & vliginoſis locis ſiue paluſtribus, quæ hybernis menſibus rigantur, Iulio & Augusto floret.

Odoratum eſt, guſtu acri & peramaro.

Calefacit, ſiccat, aperit, attenuat, incidit, diſcutit, linquentes animo reficit.

Potu lenta & craſſa excreatu facilia reddit, vrinas & menſtrua pellit, partus, ſecundas eijcit.

Ictericos & aquâ inter cutem laborantes curat.

Capitis & neruorum affectibus ex frigiditate prognatis ſuccurrit, viſum acuit, conuulſis auxiliatur.

Pulegium ex aceto tepidum potum & naribus appoſitum loquelam amiſſam [illegible] reſtituit.

Pulegium ſylueſtre.

Pulegium ſylueſtre.

Mentha aquatica exigua *Trag.*

Waſſer Poley.

Wilde Poley.

Kleine Bachmüntz.

In paluſtribus & ſcrobibus humidis.

Pulmonaria vulgatior.

Pulmonaria folijs Echij, *Lobel.*

Pulmonaria Plin. *Geſn.*

Symphytum ſylu. & Pulmonaria Plin. *Cord.*

Lungen kraut.

Kleine Walwurtz oder Beinwelle.

In ſyluis locis opacis flores Ver annunciant, [illegible]

interim ſuccreſcentibus.

Cohibet, conſolidat, ſiccat, abſtergit.

Præfertur ad pulmonis cum vlcera, tum cæteras infectiones, & ad ſanguinis rejectiones. Tabe affectis vtiliter conducit.

Pulmonaria maculoſa.

Symphytum maculoſum, *Dodon.*

Symphytum *Plinij* mas.

Symphytum ſylu. *Cordi.*

Befleckt Lungenkraut.

Hirſch Mangolt.

Flecken kraut.

Minus frequens: at eiuſdem vſus.

Pulmonaria gallica I.

Pulmonaria gallica mas *Tabern.*

Pulmonaria Galloru̅ flore Hieracij, *Aduerſ.*

Geel Lungen kraut.

Buchkôl / Buch lattich.

In ſyluis cliuoſis & vmbroſis montium, Iulio floret circa Gryphibergã im Lindewalde / ad Quiſlum fluuium.

Refrigerat, ſiccat, conſolidat cum adſtrictione. Lavdeſcit tota & vulnera ſanat.

Pulmonaria gallica II.

Pulmonaria gallica anguſtifolia, *Tabern.*

Buchkôl mit ſchmalen blettern.

Prouenit opacis ſyluis ſub Fagis vt prior.

Pulſatilla purpureo flore.

Pulſatilla vulgaris, *Lob.*

Pulſatilla vulgaris dilutior, *Cluſ. P.*

Herba venti, *Trag.*

Samolus Plin. *Dalech.*

Οειγέρων.

Küchenſchelle / Bitzwurtz.

GrawBergmennle / Bocksbart.

Apricis, aridis & ſterilibus delectatur.

Aprili flores erigit ex cœruleo purpureos.

Excalefacit & ſiccat 4. gradu. Cauſticæ eſt facultatis. Attenuat, attrahit, digerit, expurgat.

Radix folijs mitior eſt. Aduerſus peſtilentiæ contagia, venena, virulentorum animalium ictus ac morſus pota commendatur.

Cruda manſu pituitam elicit.

Pulſatilla niuea alpina.

Anemone alpina, *Geſn.*

Anemone montana Pulſatillæ folio, *Cl. P.*

Pulsatilla pertr...

Schneeblumen / Schneeheulin.

Wild Mansfraut.

In celsis Suditorum iugis inter scopulos leui & tenui terra tectos. Iunio & Iulio explicat flores, postquam defluxére niues succrescentibus tremulis & comosis seminum pappis.

Pyrola maior.

Pyrola vulgaris, *Clus. P.*

Limonium, *Cord.*

Apiaphyllum.

Steinpflantzen/ *Sil.*

Wintergrün.

Wald Mangolt.

Montosis syluis & frigidis vdis nascitur. Toto anno viret, frigoris & hyemis patiens. Iulij fine flores elegantes odoratos candidos Lilij fere conuallij gerit.

Refrigerat, siccat, adstringit, glutinat. Insignis vulneraria. Fistulis & alijs malignis vlceribus medetur & Hernijs vtilis. Exulceratos Renes ex aqua Symphyti iuuat.

Pyrola minor.

Pyrola tenerior 2. *Cl. P.*

Ambrosia, *Dodon.*

Klein Wintergrün.

Birnbaum... ...

Locis vmbrosis sylua... Muscum terrestrem perrepat, coliculos cum flosculis paulatim Iunio & Iulio erigens.

Haud disparis vsus.

Pyrola frutescens.

Pyrola 3. *Clus. P.*

Pyrola fruticans.

Nabelfraut.

Staudecht Wintergrün.

In montibus & syluis ...lis Gorlicensibus ad fines Silesiæ. Iulio flosculos ...neos ostendit.

Pyrus syluestris.

'Αχρὰς *Theoph.*

Pyraster.

Wilder Birnbaum.

Feld Birnbaum.

Incultis, syluis, ... cus itinera

Folia adstringunt. ... sesionibus mol... ad vuluæ procid... addantur.

Pyra syluestria.

Feldbirnen.

Duplicia sunt: ... & minora.

Frigidæ sunt ... & crassarum partium, vehementer adstringunt & siccant.

Sicca-

Siccata in vino rubro decocta Dysentericis & alui fluxionibus diuexatis auxiliantur. Idem præstant succus & aqua stillaticia.

Quercus vulgaris.

Δρῦς *Diosc.*

Quercus satiua, vrbana.

Querquus *Adverf.*

Arbor Iouis.

Eichbaum / Eiche.

In syluis, collibus & montosis gignitur.

Adstringentis est facultatis : glutinat, cohibet, sanguinis fluxionibus sistendis vtilissima.

Folia tenera & rubicunda vino decocta collutu ac gargarizatu dentium dolores sedant.

Adduntur Infessibus, vbi adstrictione opus est.

Aqua ex tenerrimis folijs elicitur ad faucium inflammationes, dysenteriam, & alui fluores & sanguinis fluores vtilis.

Quercinæ glandes.

Βάλανοι τῆς Δρυός.

Eicheln.

Vrinam cient, Calculum frangunt, flatus pariunt, stranguriæ medentur.

Sues his pinguescunt & duram solidamque carnem generant.

Memini vrgente fame Pauperes ijs loco Panis victitasse.

Capulæ Glandium.

Calix Glandium.

Ὀμφακὶς *Diosc.*

Eichelkopfflin.

Sistunt, adstringunt fluorem mulierum, alba Menstrua, Dysenterias sanant, dentes ex vino rubro firmant.

Quercus pilulæ.

Onicididæ *Trag.*

Σφαίρια τῆς Δρυός.

Eichäpffel.

Ad Gallarum facultatem accedunt, sed tamen ipsis inferiores ac minus efficaces. Ad tincturæ vsum à tinctoribus colliguntur.

Vua Quercina.

Eichtraube.

In vetustis Quercubus ad caudicem præcipue Autumno nascitur spongiosum excrementum, Artheticis medetur.

Quercus petræa.

Δρῦς ἀγρία.

Quercus syluestris.

Robur Latin.

Stein Eiche.

In collibus & petrosis frequens.

Fortius lignum habet & incorruptius cæteris. Folia quamuis arescant, per hyemem non cadunt.

Quinquefolium Officinarum.

Πεντάφυλλον Diosc. *Tabern.*

Quinquefolium maius repens C. B.

Quinquefolium maius luteum *Fuchs.*

Fünfffinger kraut.

Ad margines hortorum, in aquarijs ductibus & riguis stabulatur.

Radix eius longa sensim attenuata foris nigricans, intus subrubens adstringentis facultatis. Maio & Iunio flores splendent.

Citra morsum desiccat, minimum caliditatis habens, penetrat, adstringit, Alui profluuijs, Dysenteriæ, Intestinorum prolapsui, Igni sacro & vulneribus remedium conueniens.

Bibitur contra febrium circuitus. Succus foliorum continuis diebus potus, regium morbum sanat.

Quinquefolium vernum maius.

Pentaphyllon vernum maius.

Früe Fünfffinger kraut.

Incultis & apricis arido solo, primo vere floret.

Siccat cum adstringendi vi, morsus expers.

Quinquefolium maius albo flore.

Weis Fünfffinger kraut.

Radix longa, subrubea, cui sæpe annascuntur bulbuli Filipendulæ modo. Floret Maio, semen fert Iunio & Iulio. In agro Vratislauiensi.

Quinquefolium vernum minus.

Quinquefolium vernum repens.

Pentaphyllon siue Quinquefolium minus *Tabern.*

Klein kriechend Fünfffingerkraut.

In collibus siccis & circa vias Aprili occurrit.

Quinquefolium fragiferum.

Quinquefolium 3. repens *Fuchs.*

Pentaphyllon spinum

Tournier-

Tormentillæ facie *Lob.*
Kriechend Erdbeer Fünff-fingerkraut.
Locis montium occurrit graminosis.

Quinquefolium syluaticum.

Quinquefolium flore albo *Lob.*
Pentaphyllon 1. *Clus. P.*
Wald Fünfffinger kraut.
Syluatum vmbrosis ac humidis locis viget.

Quinquefolium fragiferum erectum.

Stehend oder auffrecht Fünfffingerkraut.
Folia vt plurimum quina, interdum septena, rarius nouena in pediculo nascuntur. Floret Maio & Iunio, vbi [illegible] Fragorum instar ornatur.
Herba, radix & semen siccandi & adstringendi vim obtinent.

Quinquefolium palustre.

Quinquefolium 4. *Dod.*
Pentaphyllum rubrum palustre *Lob.*
Heptaphyllon *Plin.* fragiferum.
Wasser Fünfffingerkraut.
Rot Fünfffinger kraut.
Sieben Fünfffinger kraut.
Vliginosis putridis montium delectatur locis, ad piscinas & paludes fruticans. Iunio floret.
Adstringentis & siccantis facultatis est herba cum fructu.
Potum sanguinis profluuijs medetur.

Quinquefolium petræum argentatum.

Pentaphyllum album *Matth.*
Quinquefolium petræum maius seu 10. *Tabern.*
Gros Stein Fünfffinger kraut.
Fünffblat mit weissen bletern.
Vulgaris est notitiæ. Passim in aggeribus & secus arua macro & arenoso solo fruticat. Augusto floret.
Officinæ non recte pro vero vtuntur.

Quinquefolium alpinum splendens.

Pentaphyllum aureo flore seu 3. *Clus. P.*
Berg Fünfffinger kraut mit schönen gelben blumen.
Celsioribus Suditorum iugis gelidisq; cautibus oblecta-

lectatur. Sub finem Iunij flores eleganter lutei splendent.

Ranunculus præcox candidus.

Βατράχιον, quòd humentibus & opacis locis Ranarum modo delectetur.

Ranunculus nemorosus *Lobel.*

Anemone 5 *Dod.*

Weisser Aprillen Hanenfuß.

Weisse Pusch oder wilde Veilichen.

Primo vere in syluis frigidiusculis montosis vbertim cum flore luxuriat.

Acris est & linguam vrit.

Ranunculus præcox purpureus.

Ranunculus nemorosus purpureus.

Anemone syluestris vulgaris purpurascens *Cl. P.*

Liechtrote Waldhenlin.

Rötlichte Waldveilichen.

Ranunculus præcox luteus.

Ranunculus nemorosus luteus.

Anemone sylu. vulgaris lutea *Cl. P.*

Geele Waldhenlin.

Gelbe Waldveilichen.

Non adeo frequens vt priores, inter Fumarias bulbosas ad arcem Gredenstein.

Ranunculus Muscatellinus.

Muscatellina *Cordi.*

Ranunculus minimus septentrionalium herbidus muscoso flore *Lob.*

Fumaria bulbosa seu tuberosa minima *Tabern.*

Dentaria minima.

Moschatella.

Biesem Hanenfuß.

Biesem Kreutlin.

Vmbrosis gaudet frutetis, Aprili floret.

Acris est vt Ranunculus, & Moschum redolet.

Ranunculus dulcis pratensis.

Βατράχιον γλυκερόν.

Ranunculus oleraceus.

Süsser Wiesenhanenfuß.

Passim in pratis & graminosis vdis marginibus nascitur.

Dulcis est & in cibum venit cum alijs oleraceis.

Ranunculus dulcis pratensis maior.

Ranun-

Ranunculus oleraceus maior.

Ranunculus dulcis 3. *Tabern.*

Gros süsser Hanenfuß.

Gros Schmaltzblum.

Butterblume *Sil.*

In pratis notus.

Ranunculus dulcis pratensis maculosus.

Gefleckter süsser Hanenfuß.

In pratis, hortis gramineis & agris incultis.

Ranunculus dulcis syluaticus.

Βατράχιον χρυσανθεμον.

Ranunculus dulcis nemorosus Martius *Tr.*

Ranunculus auricomus *Lob.*

Vnguis Leopardi.

Wald Schmirgeln.

Wild Goldgeel Hanenfuß.

Süsser WaldHanenfuß.

Syluis humidis & opacis occurrit.

Ranunculus vulg. pratensis causticus.

Ranunculus 2. *Mattiol.*

Ranunculus 1. *Tabern.*

Ranunculus sylu. pratensis surrectis cauliculis.

Schmirgeln. *Sil.*

Gemein Wiesen Hanenfuß.

In pratis plusquam notissimus, cuius flores sæpe integra prata operiunt.

Ranunculus dulcis repens.

Ranunculus hortensis 1. *Dod.*

Ranunculus vinealis *Tabern.*

Ranunculus pratensis etiamque hortensis reptante cauliculo *Lob.*

Γ'ελοιοπόδιον.

Geel friechend Hanenfuß.

Weihenfuß.

In hortis oleraceis vberrimo luxu serpendo sese propagat.

Ranunculus aruensis.

Ranunculus segetalis *Cord.*

Ranunculus sylu. 3 *Dod.*

Ranunculus aruorum *Lob.*

Acker Hanenfuß.

Feld Hanenfuß.

Inter segetes Iulio floret.

Ranunculus palust. folio Apij.

Βατράχιον 1. *Diosc.*

Ranunculus palustris rotundiore folio *Aduers.*

Apium risus.
Sardoa vel Sardinia herba.
Gleisblumen.
Wasser Hanenfuß.
Wasser Eppich.
Humidis & vliginosis delectatur, non rarò ad scrobes & fossas aquas habentes occurrit.
Siccat & calefacit 4. gradu cùm radix tum vniuersa herba.
Radix sicca tritaq; sternutamenta ciet naribus indita.
Herba vngues scabros eximit, scabiem detrahit, & stigmata delet.
Herba in oleo violaceo macerata crustis excitandis & hæmorrhoidibus reserandis aptißima.

Ranunculus flammeus maior.

Ranunculus palustris maximus.
Ranunculus lanceolatus.
Grosser langbletterichter Wasser Hanenfuß.
In lacustribus & piscinis natales habet.
Facultate cæteris similis, acris similiter, exulcerans & vesicas faciens.

Ranunculus flammeus minor.

Ranunculus lanceolatus minor.
Ranunculus bif[...]lius Taraconis effigie *Aduers.*
Flamula Ranunculus *Dod.*
Lingua Plin. *Lugdun.*
Ranunculus aquaticus ἀργυλλωσόφυλλος *Thal.*
Egelkraut *Sil.*
Sperkraut.
Langer weisser Hanenfuß.
Perquam familiaris riuulis per steriles tractus segniter fluentibus, Iunio & Iulio flosculos ostendit.
Feruidißimus est & pecora enecat.
Aiunt oues hâc herba pastas inflammatione Iecinoris, internorumq; viscerum erosionibus atq: exulcerationibus corripi.

Ranunculus flammeus angustifolius serratus.

Ranunculus lanceolatus serratus *Tabern.*
Flammula aquatica serrata.
Lingua maior *Lugdun.*
Gekerft Sperkraut.
Gekerfter langbletterichter Wasser Hanenfuß.
Iisdem natalitijs fruitur.

Ranunculus palustris gramineus minimus.

Ranun-

Ranunculus pumilus gramineis folijs *Aduers.*
Hydropiper lanceolatum *Lugdunens.*
Lanceolata *Officin.*
Gras Hanenfuß.
Hunc alunt pascua humida & vliginosa.

Ranunculus fluuiatilis hederaceus Lugdunensis.

Ranunculus aquaticus Hepaticæ facie *Lobel.*
Hepatica aquatica siue palustris *Dalech.*
Polyanthemon aquatile.
Wasser Hünlein.
Wasser Hanenfuß.
In fossis aquas habentibus & lentè decurrentibus Aprili, Maio & Iunio abundè & latè flosculos promit.
Calidus est & cæteris Ranunculis facultate similis. Exulcerat enim & vesicas excitat.

Ranunculus alpinus luteus maximus.

Ranunculus platyphyllos flore luteo *Cl. P.*
Ranunculus magnus aconiti folio.
Aconitum 3. *Mattiol.*
Grosser geeler Birckhanenfuß.

Humida & herbida altissimorum montium loca amat. Iulio floret.

Ranunculus alpinus luteus globosus.

Ranunculus alpinus glomeratus *Lobel.*
Trollius flos *Gesner.*
Ranunculus flore globoso *Dodon.*
Geeler Albhanenfuß.
Dotterblum *Sil.*
Trollblume.
In valle Gigantum ad Oupæ cataractam. Iulio flores magnos luteos in globum, vitelli oui instar, conuolutos erigit.
Cæteris minùs est acris. Quare minùs excalefacit & siccat.

Ranunculus alpinus candidus.

Ranunculus alpinus maior leucanthemus folio Aconiti.
Ranunculus maximus λευκάνθεμος siue Aconitiformis *Thal.*
Weisser Albhanenfuß *Sil.*
Weis Trollblumen *Gesn.*
Hanenfuß mit weissen blumen.
In vliginosis montosis seu ad ri-

ad riuulos ex montibus defluentes naſcitur.

Folia eius ampla profundiùs ſinuata Platani inſtar; flores lactei.

Sapor ei ſubacris & nitroſus.

Ranunculus alpinus Narciſſi flore Cl. P.

Ranunculus montanus hirſutus Narciſsi-florus.

Ranunculus polyphyllos niueus.

Berghünlein.

Iunio & Iulio montium conuallibus flores niueos, aliquando purpuraſcentes oſtentat Narciſsi æmulos.

Radix concaua, fibrillis candidis, miro naturæ artificio contexta.

Rapiſtrum luteum.

Ἐρύσιμον *Cord.*

Rapiſtrum aruorum *Aduerſ.*

Armoracia Dioſc. *Tabern.*

Raphanus ſylueſtris *Cord.*

Lampſana *Mattiol.*

Geel Hederich q. d. Heiden Rettich / Schnödſenff / Wildſenff.

Plurimum inter ſegetes hordeaceas & Rapaceas inuitis Agricolis luxuriat, vt interdum totos agros cooperiat Iunio & Iulio.

E Raporum ſylueſtrium cenſu eſt Rapiſtrum. Acrimonia pollet vt Naſturtium.

Semen feruens & acre guſtu, vrinam prouocat.

Rapiſtrum album.

Raphanus ſylu.

Sinapi agreſte *Tr.*

Lampſana ſeu Braſsica ſylu. *Mattiol.*

Weis Hederich.

Campis rapaceis cultis & incultis, ſed rarius occurrit.

Semen excalefaciendi ſiccandi, abſtergendi, digerendi vi pollet.

Rapunculus aruenſis.

Rapunculus vulgaris *Cluſ. P.*

Rapunculus *Mattiol.*

Rapunculum paruum *Aduerſ.*

Pes Locuſtæ *Auicenn.*

Rapuntzel.

AckerRapuntzel.

Inter ſegetes prouenit. In hortis etiam ad acetariorum vſum ſeritur.

Radix cum foliolis veris initio in acetarijs commendatur; quòd maximè guſtu placeat & appetentiam excitet.

Æſtate

Æſtate floret & ſemine prægnat.

Rapunculus montanus albus.

Rapunculus ſylueſtris albus ſpicatus, *Thal.*

Rapunculum Alopecuron, *Dod.*

Wald Rapuntzel mit weiſſen blumen.

Wilde Rüblin.

Natales eius montoſa & alſioſa prata, conuallesque nemoroſæ. Iunio ſpica viget.

Radix, priuſquam caulem protrudat, elixa cum ſale, aceto & oleo macerata cibi appetentiam parit, Stomacho prodeſt & vrinas elicit.

Rapunculus montanus cæruleus.

Rapunculus Alopecuroides ſpica cœrulea, *Cluſ. P.*

Rapum ſylueſtre maius, *Dodon.*

Blawer wald Rapuntzel.

A priori comâ cœruleâ diſcernitur.

Rapunculus Neriſolius.

Rapunculus τραχήλφυλλος aut campanulatus, *Thal.*

Wald Rapuntzel.

Wald Glocken.

Conuallib. nemoroſis ſub Gigantæo, Iulio & Auguſto floret.

Rapunculus ſylu. cæruleus vmbellatus.

Rapunculus vmbellatus anguſtifolius, *C. B.*

Nabelicht wald Rapuntzel.

Auguſto flores fert in montanis receſsib. ad Quiſſum fl.

Rapunculus ſylu. campanulatus Linifolius.

Kleine Rapüntzeln.

Kleine Glöcklin.

Aſperis & petroſis oritur.

Rhamnus catharticus.

Rhamnus ſolutiuus.

Spina infectoria, *Lob.*

Ceruiſpina, *Trag.*

Creutzdorn.

Wegdorn.

Wiedorn/ *Sil.*

In ſepibus & ſyluis fruteſcit.

Folia ſeu interior Cortex gargarizatu Oris vlcera & putredines emendat.

Succus baccarum recentium aluum exoluit, aperit, expellit, pituitam tenuem educit, & impetum eius in articulos citatum auertit & cohibet.

Baccæ nondū maturæ, exsiccatæ cum aqua temperatæ addito momento aluminis, luteum seu croceū præbent colorem; maturæ viridem. Circa Martini festum à Coriarijs & qui chartas pingunt, ad puniceum colorem carpuntur.

Succus cum Alumine decoctus pro saturatè virenti colore in vsu est Pictoribus, Safftgrün.

Rhodia radix.

Ῥόδια ῥίζα, *Diosc.*
Rosea radix, *Fuchs.*
Rosaria.
Rosenwurtz.
Rosinwurtz.

Plurima in altissimis Suditorum rupibus saxosis ac præruptis locis accessu difficilibus.

Mistæ est temperaturæ, partim calefaciens & humectans, partim refrigerans & siccans; vti odore sic & temperatura Rosis affinis.

Pota Dysenteriam, diarrhœam curat: Alba menstrua cum Nuce moschata sistit. Aduersus capitis dolorem cum Rosacea fronti imponitur.

Miscetur frontalibus & Oxyrrhodinis.

Ribes acidum.

Ribes vulgaris, *Matth.*
Ribes Arabum, *Lobel.*
Ceanothus læuis, *Gesn.*
Grossularia rubra.
S. Johannis treublin oder beerlin.

Spontè fruticat ad Giganteum montē humidis conuallibus; ad Zacum item fluuium prope Hirsbergam.

Flosculi leuiter purpurascunt, & baccæ vulgaribus multò maiores, quæ post solstitium æstiuū maturescunt.

Fructus acidus est & grati saporis. Refrigerat & siccat 2. gradu. Æstuantem ventriculum temperat, nauseam & vomitum sistit. Ardores febriles restinguit ac mitigat. Putredinibus aduersatur, ventriculi subuersiones & Choleram morbum sistit. Baccæ & succus saccharo conseruantur ad eosdem vsus.

Ribes insipidum.

Ribes syluestris, *Cam.*
Ribes dulce, *Clus. P.*
Wild S. Johannis treuble.

Folia priore minora, Oxyacanthæ ferè, fructus insipidus seu dulcis in racemulis breuioribus.

Floret Maio, Autumno baccæ

baccæ rubent. Circa Gigantæum im Pappelgrunde. Fructus est insipidus seu subdulcis.

Ribes nigrum.

Ribesiũ fructu nigro, *Dod.*
Grossularia nigra, *Lugdun.*
Amomum *Matthiol.*
Pipirella.
Ἴτεος vel *ὄιτες*, *Theophr.*
Schwartze Johannstreublin.
Gichtbaum / Jungfrawbaum *Sil.*

Folio est viticis aut Bryoniæ, virgultis odoris inter findendum virentibus: flosculi sunt luteoli punctis rubentibus: baccæ nigræ in racemis odoratæ.

In Riphæis montibus humidis & opacis conuallibus sæpe reperitur.

Folia calida sunt, grauis odoris. Epilepticos & vtero strangulatas feminas trita naribus admota excitant. Ex vino pota ventris torminibus medentur, & Menstrua prouocant.

Aduersus conuulsiones, Paralysin, Arthritin vagam, contracturam ex Colica &c. in hortos à plebecula nescio quibus ceremonijs superstitiosè transfertur.

Ros Solis maior.

Rorida siue Solis Ros.
Drosion, *Recentior.*
Salsirora, *Cord.*
Sonnendaw / Sindaw.
Lösselkraut.
Unsers HErrn Gottes löffel / *vulgo*
Edler Wiedertohn / *Sil.*

Pratis montosis vdis familiaris inter alia Musci albicantis & subrubentis. Iulio floret. Gustu est acris, subadstringens, nonnihil acidus & subacerbus, admodum exiccans.

Cum sale tritus impositus vesicas excitat, ideo causticæ facultatis particeps.

Huius gustatu pecudes ad Venerem incitari fertur.

Aqua destillata auri luteo relucet colore.

Phthisicis à nonnullis cõmendatur.

Ros Solis minor.

Ros Solis 2.
Rorella.
Klein Sonnendaw.
Klein Lösselkraut.
Iisdem locis.

Rosa sylu. vulgaris.

Κυνόσβατος, *Diosc.*
Κυνόῤῥοδον.

Rosa

Rosa canina odorata, *Lob.*
Canirubus.
Dorn Rosen.
Heck Rosen.
Hanbuttenstrauch.
Vbique sponte occurrit in aggeribus secus itinera & agrorum margines.
Flos eadem potest quæ satiua, magis adstringit & siccat.
Radix valet ad morsum Canis rabidi.
Caro eiusdem cum Cydonijs est facultatis, & non solùm ad reprimendos vapores & humores contemperandos magnam vim habet, sed & calorem Renum, ne calculos generet, infringit, & meatus laxiores, vt facilius calculum excludant, reddit.

Rosarum spongiola.

Rosarum fungus.
Bedeguaris, *Aduers.*
Rosenschwam.
Schlaffkuntze/ *Sil.*
Mellis odorē spirat. Puluis ex vino datur calculosis & dysentericis. Prodest etiam strumosis naturæ suasu.
Supposita puluinarib. Infantium, somnum conciliare vulgus credit.

Rosa alpina rubra.

Berg Rosen.
Rote Birckrosen.
Flores suauiter rubent.
Ad riuulos montium Iunio floret.

Rosa aruina.

Rosa auenaria.
Haber Rosen.
Erd Rosen.
In agris auenaceis circa Vratislauiam.

Rosa Maialis.

Rosa campestris odora.
Marien Rößlin.
Meyen Rößlin.
Wolriechender Dorn.
Campestria sectatur.

Rubia syluestris maior.

Rubia montana Silesiaca.
Stellaria maior.
Berg Röte.
Amat montosa & petrosa loca.
Radix acris est & tenuium partium.

Rubia syluestris minor.

Rubolia saxatilis.
Mollugo 1. *Dod.*
Stellaria minor.
Ἐρυθρέδανον ἄγριον, *Diosc.*
Wilde Röte.
Stern kraut.
Incultis secus itinera & margines agrorum, sepes & mu-

& muros nihil frequentius.

Vires habet domestica imbecilliores.

Rubia aruensis.

Rubia minima, *Lob.*
Rubiola aruensis.
Klein Acker röte.

Inter segetes agri Hirsbergensis flosculi rubentes Iunio gliscunt.

Rubus batus.

Βάτος, *Dioscor.*
Rubus grandis, *Trag.*
Rubus sentis.
Brombeer strauch.
Kratzbeer strauch.
Bremen, *Sil.*

Notus inter dumeta, secus vias & margines agrorum. Maio floret, Augusto & Septembri ad maturitatem prouenit fructus.

Omnibus suis partib. adstringendi facultate pollet.

Flores ex vino poti aluum sistunt.

Cymæ ex vino rubro sputum sanguinis inhibent, ex vino austero dentes firmant.

Βάτινα, Mora rubi, vaticana.

Brombeern/ Kratzbeern.

Fructus maturus dulcis esui non insuauis, ventriculo gratus.

In media maturitate consistens aluum sistit.

Ad dysenteriam & ventris profluuia eiusque robur deperditum valet.

Succus ad Stomatica prodest.

Rubus aruensis.

Χαμαίβατος Theophr. *Cord.*
Humi-rubus.
Rubus minor seu reptans, *Aduers.*
Acker bremen.
Tauben beer.

In aruis restibili seq; progignente rediuiua sobole sparsim pullulat.

Eiusdem cum priori naturæ.

Rubus alpinus.

Rubus paruus saxatilis alpinus, *Clus.*
Rubus minimus, *Thal.*
Χαμαίβατος Theoph. *Clus. P.*
Steinbeerstrauch.

Summa occupat montium iuga.

Folia per hyemem virent, quibus cerui & capreoli hyeme delectantur.

Rubus hircinus.

Bocksbeer/ *Sil.*

Saltubus nemorosis montium occurrit.

Fructus dulcis esu gratus.

Rubus Idæus.

Βάτος ἰδαῖα, Dioscor.

Rubus Ceruinus.

Ceruirubus.

Hindbeerstrauch.

Himmelbremen.

Frequens in nemorosis montium saltubus.

Fructus egregiè refrigerant tantillum adstringentes. Maturi esitantur abluti diligenter, iucundiores moris vaticanis.

Condiuntur saccharo, vino & aqua Rosarum ad sitim & voluptatem.

Acetum placet sapore, odore, colore.

Ex succo paratur Rob febricitantibus ad sitim leniendam idoneum.

Aqua ex baccis destillatur fragrantissimi odoris & Cordi admodum amica.

Sagittaria maior.

Πλάτη μεγάλη.

Sagittalis maior Mattiol. *Camer.*

Pistana Magonis, *Plin.*

Sagittaria aquatica.

Gros Pfeilkraut.

Amnibus gaudet ac leuiter labentibus aquis, Iulio ac Iunio floret.

Gustu est adstringente siccante succo non ingrato.

Herbam potu & insitu fœcundas reddere mulieres Camerarius obseruauit.

Sagittaria minor.

Sagitta & Sagittalis, *Cord.*

Sagitta Iouis.

Klein Pfeilkraut.

In amœnissimis residibus propè Leobergam Iulio flosculos edit.

Salix rubra.

Ἰτέα, Diosc.

Salix nigra & punicea, *Theoph.*

Salix viminea purpurea, *Plinij.*

Salix perticalis, *Cord.*

Weide/ Weidenbaum.

Bandweidē Wilgenbaum

Rote Weiden.

In humidis tractibus ad ripas frequens.

Folia refrigerant & siccant absque morsu.

Recentia adduntur soporiferis lotionibus, & sparguntur circa lectulum febricitantium.

Salix candida.

Salix candida fragilis.

Salix 2. seu sylu. *Trag.*

Weisse Weiden.

Bruch Weiden,

[illegible]

Werbe Weiden.

Cognitu facilis. Cortex candicat & facilè frangitur.

Salix viminalis.

Salix vitellina.

Salix græca, *Colum.*

Salix Sabina seu Americina, *Thal.*

Salix vinea, *Pet. Cresc.*

Geele Weiden.

Bach Weiden.

Dotter Weiden.

Band Weiden.

Geele/rote/braune Bandweiden.

Hæc colore variat, sequacis admodum lentitiæ, ligandis Cadorum vinariorũ circulis conuenientissima.

Passim in pratis occurrit.

Salix pumila repens.

Ἰτέα ἕλιξ, *Theoph.*

Salix humilis repens angustifolia, *Aduers.*

Chamæitea, *Tabern.*

Krebs Weiden.

Ad margines pratorum & ripas aquarum longè lateq́; serpendo se propagat.

Folia recentia ad lectulos proiecta & pedibus suppo- sita febricitantibus ardorem temperant ac somnum conciliant.

Salix latifolia montana.

Salix caprea rotundifolia, *Tabern.*

Salix platyphyllos rotundiore folio, *Thal.*

Salix latifolia arborescens.

Seil Weiden/ Sellen.

Saal Weiden/ *Sil.*

Passim in saltubus nemorosis montium verno tempore emittit florem luteum odoratissimũ, quo apes plurimum delectantur. Nucamenta longa succrescunt, quæ cum semine in pappos eunt. —Fragilis est.

Ex floribus oleum paratur *Saligneum* in Officinis, ad soporem conciliandum & æstus febrium contemperandos vtilissimum.

Salix latifolia pratensis.

Salix latifolia acuta.

Salix cinerea.

Salix πλατύφυλλος acutiore folio.

Haar Weiden.

Zähe Weiden.

Humidis & vdis montiũ pratis familiaris, ob tenacitatem & lentitiam Doliarijs conuenientissima.

Flores Aprili luteoli, odorati, soporiferi sunt; Maio cum semine in pappis auolant.

Semen cum lanugine sangui-

guinem ſiſtit, & ambuſtis medetur.

Aqua florum viſum exacuit, ſcabiem capitis ſanat, & capillos pulcros reddit.

Salix ſaxatilis.

Salix alpina repens.
Stein Weidlin.
Berg Weiden.
Perrepta taltiora Suditorum iuga.

Sambucus vulgatiſsima.

Sambucus vulgaris corymbacea, *Aduerſ.*
Sambucus arborea.
Sambucus, *Serem.*
Beza *Gesli. l. Saliceti.*
Ἀκτὴ, *Dioſc.*
Holderſtrauch.
Holunderbaum/ *Sil.*

Amat opaca & humecta loca. Circa oppida & pagos ad muros & ſepes frequens.

Guſtu eſt amaro. Cortices, folia, flores purgandi vim obtinent: ſed non abſque moleſtia & ventriculi incommodo.

Turiones recentes & folia tenera cocta aluum emolliunt, pituitam, bilem & ſeroſos humores detrahunt.

Cortex medius virensque eadem præſtat, ſed efficaciſſime, Hydropicis & ſcabie vexatis vtilis: ambuſtis ſuccurrit.

Flores odorati calide inſeruntur. Saccharo etiam ad Hepatis affectus conſeruantur.

Acetum ex floribus ventriculo gratum appetentiam excitat, craſſos crudosque humores incidit & attenuat.

Rob ex ſucco baccarum coquitur per ſe vel cum ſaccharo, aqua inter cutem ſuffuſis conueniens. Plebecula vtitur in alui fluxibus [illegible]ſis & dyſenteria.

Nuclei abſtergunt per aluum & vomitum purgant vehementer. Ruſticorum medicina.

Sambucus alpina.

Ἀκτὴ ὀρεινή.
Ἀκτὴ ἐρυθροστάφυλος vel κοκκοστάφυλος, *Thal.*
Sambucus montana racemoſa, *Aduerſ.*
Sambucus ceruina, *Trag.*
Berckholder.
Waldholder.
Schalaſter.

Humidiorum montibus & ſaltuum amaſia: floret Maio; Auguſto & Septembri baccæ rubent aſpectu elegantes.

Frigidi eſt temperamenti.

Baccarum eſus nimius [illegible]

modum noxius creditur: quamuis à nonnullis succus cum melle ad intinctus coquatur.

Sambucus aquatica.

Ἀκτῆ ἑλώδης.
Δενδρύπαλος Theoph. *Lugdun.*
Sambucus palustris.
Sambucus rosea.
Schwelckenbaum.
Wasser Holder.
Ballinckenbaum } *Sil.*
Tallinckenbeer }

Vmbrosarũ amœnarumque riparum, quas blandè rigant aquæ, alumna, Pratensibus vdis conualliumque marginibus familiaris.

Baccæ egregiè rubent, auiculis in cibum cadunt, integra hyeme durant, frigorisque vim absque corruptione ferentes.

Deuoratæ vomitum cient Homini.

Succo vis est abstersoria, qui cum melle ad syrupi coquitur consistentiam aduersus tussim vulgi experimẽto.

Sanguisorba maior.

Pimpinella Sanguisorba maior, *Clus. P.*

Sanguisorba maior seu syluestris, *Lugdunens.*

Sorbastrella.
Gros Welsche Pimpernel.
Drachenblut.
Wurmwurtz.
Kölblinkraut.

Pratis delectatur montiũ humidioribus.

Radix refrigerat, adstringit, siccat. Alui & ventris fluores sistit. Intestinorum exulcerationes sanat. Ad muliebria profluuia quoque plurimum efficax.

Flos siccus pulu. ex vino rubro Dysentericis opẽ fert.

Sanguisorba minor.

Pimpinella Sanguisorba minor, *Clus. P.*

Sanguisorba hortensis, *Lugdunens.*

Pampinula, Bipinella.
Klein Welsch Bibinell.
Pimpernell.
Klein Kölblinkraut.

Loca amat inculta, arida & squallidos colles: inde in hortos recipitur, in quibus semel sata diutius durat & ex semine se propagat.

Siccat 3. refrigerat 2. adstringit muliebre profluuiũ, & quoslibet sanguinis & alui fluxus cohibet, biliosas fluxiones reprimit.

Vino mersa gratiam ei conciliat, sapore & odore aromatico ac vinoso.

In acetarijs viſceribus, Hepati, Cordi & prælertim Spiritibus vtiliſsima.

Sanicula.

Sanicula mas.
Diapenſia *Aduerſ.*
Ferraria minor.
Sanickel.
Vmbroſis ſyluis & montibus nota.

Calefacit, ſiccat, adſtringit, glutinat, roborat.

Egregia vulneraria, Chirurgis cognita. Pota ſanat vulnera, fiſtulas, Enterocelas. Sanguinis ſputo, dyſenteriæ Renumq́; vitijs medetur. Additur vulnerarijs potionibus.

Sanicula alpina.

Sanicula alpina minima *Lobel.*
Auricula Vrſi minima flore purpureo.
Klein Berg Sanickel.
Rote Steinnegelin *Sil.*

Hæc nonniſi in præruptis Suditorum ſupercilijs petroſis reperitur. Maio niuibus liquefactis, floſculi rubentes gliſcunt.

Guſtu adſtringis, ſiccat, refrigerat.

Vulneraria eſt.

Saponaria.

Herba fullonum.
Lychnis fullonia.
Struthium *Fuchſ.*
Lanaria.
Seiffenkraut/Waſchekraut.
Speichelwurtz.
Hundeſ Negelin } *Sil.*
Madenkraut }

Secus herbidas amnium conualles & depreſſos apricorum vdorum margines æſtate floret. Calidæ & ſiccæ naturæ. Preſſu nitroſum extergentemq́; remittit ſuccum. Vnde vi pollet abſterſoria, adeò vt etiam pituitam è capite eliciat ac ſternutamenta moueat tanta violentia, vt partum mortuum excutiat.

Ruſtica gens puluere aſcarides puerorum expellit.

Abſtergit ſcabiem & omnes cutis fœditates.

Satyrium abortiuum.

Orchis abortiua.
Nidus auis *Lugdunenſ.*
Dentaria aphyllos minor.
Neottia *Dod.*
Margendrehen.
Vogelneſt.
Wurmwurtz/ *Sil.*

Syluas

Syluas [illegible]atur montium umbrosas. Iulio & Augusto flores in nudo coliculo pallent.

Radiculæ vermiculis similes pulu. contra Lumbricos bibuntur.

Saxifragia alba.

Σαξίφραγον.

Saxifragia alba Chelidonides *Aduers.*

Saxifragia 4. *Mattiol.*

Weisse Steinbrech.

In collibus apertis, graminosis, herbidis. Maio cum floribus ad medicum vsum colligitur.

Grana radicibus hærentia amara sunt & acria. Abstergunt, incidunt, attenuant.

Decocta crassa & glutinosa e Pectore educunt, farctus Renum & Vesicæ extergunt, Calculum expellunt: in difficultate vrinæ non contemnendi vsus.

Saxifragia aurea.

[illegible] *Tabern.*

Saxifragia aurea Lichenis facie & natalitijs *Aduers.*

Hepatica aurea nonnullis.

Gulden Steinbrech.

[illegible] blumlein *sil.*

Gelb Leberkraut.

Sequitur opaca montosa. Ad riuulos, fontes, aquarum scaturigines Aprili aureo lucet flore. Folia integro virent anno.

Gustu siccat, adstringit, abstergit.

Vsus eius non alius quàm Hepaticæ aut Lichenis fontanæ.

A vaccis si deuoretur, butyrum inde flauescere villici obseruarunt.

Scabiosa maior vulgaris.

Ψώρα *Aetij.*

Scabiosa campestris seu segetum & satorum *Lob.*

Scabiosa *Officin.*

Herba Apostematica.

Scabiosenkraut.

Blaw Kornrosen
Gliederlenge *sil.*
Oderlenge

In segetibus planis & siccioribus passim obuia.

Sapore est amaro, partium tenuium.

Herba est πολύχρηστος. Confert aduersus tussim veterem, respirationis difficultatem, Laterum dolores & alia huiusmodi Pectoris vitia. Purulenta expurgat.

Decocta cum Theriaca seu

ſeu Mithridatio vtiliter in febribus peſtilentibus bibitur. Ad Carbunculos efficax.

Scabioſa maior albo flore.

Scabioſen mit weiſſen blumen.

Weiſſe Kornroſen.

Inter ſegetes quandoque occurrit.

Scabioſa media.

Scabioſa minor ſeu Columbaris *Aduerſ.*

Scabioſa minor *Mattioli.*

Klein Apoſtemkraut.

In pratis ſiccioribus naſcitur.

Scabioſa minima aſpera.

Aphyllantes I. *Lugdunenſ.*

Stœbe minor.

Klein Scabioſen.

Blawe ſlockblum.

Secus itinera aſperis & ſabuloſis montoſis vbiuis multa. Aeſtate floret.

Scabioſa lutea.

Scabioſa flore luteo odorato.

Geele wolriechende Scabioſen.

Plurima in aggeribus ſecus itinera Ducatus Vratislauienſis & Suidnicenſis, aliijſque campeſtribus. Floret Iulio, Auguſto, Septemb.

Trita amaricat cum partium tenuitate, Pectoris & Veſicæ vlcera abſtergit.

Scandix Plin.

Σκάνδιξ Dioſc.

Cherefolium aciculatum.

Pecten Veneris.

Nadelkörfel.

Nadelmöhren.

Hechelkam.

Inter ſegetes Maio viget.

Crudum coctumúe manſum Stomacho vtile eſt & Ventri.

Decoctum eius Veſicæ, Renibus & Iecinori confert.

Scandix repens.

Scandix minor *Tabern.*

Saxifragia minor.

Perchepier Anglorum *Aduerſ.*

Klein Nadelmöhren.

Klein Nadelkörffel.

Arido & trito ſolo in agris vbertim luxuriat.

Manifeſtus amaror & acrimonia in ea percipitur. Calefac & ſicc. 3. Mouet vrinas vehementer. Expurgat

cat Renes & Vesicam, aperit Hepar obstructum, medeturq; Stranguriæ.

Scordium.

Σκόρδιον *Diosc.* ab odore Allium imitante.

Μιθριδάτιον à Mithridate.

Trissago palustris *Lobel.*

Scordium minus *Tabern.*

Chamædrys aquatica.

Knoblauchskraut.

LachenKnoblauch.

Palustribus oblectatur, secus fossas & scrobes aquas habentes circa Vratislaviam frequens. Iulio & Augusto flosculi prodeunt purpurei.

Tota planta gravem Allij odorem spirat. Amarum quiddam obtinet, acre & acerbum. Vrinas ciet & Menses, venenis resistit, dysenterias iuuat, Pus è Pectore extrahit & vulnera glutinat. Contra pestilentes febres bibitur.

Tam putrefacientibus venenis animalium quàm Medicamentorum deleterijs aduersatur.

Scorzonera.

Scorzonera Germanica.

Scorzonera latifolia 2. C.B.

SchlangenMord.

Böhmische Scorzonera.

Ad montem à vulturibus denominatum circa Suidnicium Iunio & Iulio floret.

Veris initio radices elixæ in acetarijs eduntur. In febribus malignis vtiles.

Scrofularia maior.

Γαλίοψις *Cord. Fuchs. & Dod.*

Ocymastrum minus *Trag.*

Ficaria, Castrangula.

Millemorbia.

Kanckerwurtz *Sil.*

Fischwurtz/ Braunwurtz.

Passim humidioribus & opacis locis prope sepes & vetustas maceries oritur.

Subtilium est partium & gustu amara.

Emollit, abstergit, resoluit, discutit. Vlceribus strumosis, cauernosis, carcinomatis atq; depascentibus sideratis satis opportuna.

Illita radix Hæmorrhoides sanat & scabiem tollit: recens dissecta admota Dentium dolores sopit.

Semen pondere ℨj. Lumbricos ventris necat.

Sedum maius.

Ἀείζωον μέγα, παρὰ τὸ ἀεὶ ζῆν.

Semperuiuum maius.

Barba Iouis.

Hauswurtz.
Donnerkraut.
Jnmergrün.
Nihil vulgatius, vsitatius, viuaciusq; in parietinis, tectis, imbricamentis.
Augusto flores gestat.
Refrigerat, humectat, leuiter quoque adstringit. Potandum datur contra dysenteriam Aluiq; profluuia.
Folia in ardentibus febribus ore retenta sitim sedant.
Per se vel cum polenta illita ad Erysipelata, Oculorum inflammationes, ambusta igni & podagras conferunt.
Succus illitus Capitis dolores mulcet, subditus in vellere mensium abundantiam sistit: Lippitudinibus inungitur.
Destillatum ardentibus & biliosis febribus correptis haud frustrato successu propinatur à Mulierculis.

Sedum maius montanum.

Cotyledon 2. montanum *Clus.*
Grosse Berg Haußwurtz.
Vberrimo luxu ad saxa sub castro Kynast viret.

Sedum minus album.

Ἀείζωον μικρόν.
Semperuiuum minus herbaceo flore.
Vermicularis.
Crassula, *O[illegible]*.
Blattlose.
Kleine Haußwurtz.
In petris, parietinis, maceriis & muris antiquis, nec non in scrobibus opacis latet. Contraria pollet facultate, nempe calefaciendi & vrendi.

Sedum minus montanum purpureo flore.

Aizoum hæmatodes.
Klein Haußwurtz mit leibfarben blumen.
Iisdem locis.

Sedum minimum.

Ἀείζωον εἶδος τρίτον, *Dio[illegible]*
Semperuiuum minimum, *Matthiol.*
Aizoum minimum, *Cord.*
Vermicularis.
Piper murinum.
Mauer pfeffer.
Stein pfeffer.
Katzentreublin.
Vliesekraut } *al.*
Knorpelkraut }
Ramulis congestis arenosas saxosas moles collesq; aridos interdum cooperit.
Duplex occurrit, vnũ insipidum, aliud feruidi gustus.

Acre

Acre calidum vehementer, foris admotum rubificat, & vesicas excitando tandem exulcerat. Insipidum refrigerat, siccat. Igni sacro, ambustis, oculorum inflammationibus, capitis doloribus commodum.

Sedum alpinum Silesiacum.

Aizoum telephiũ, *Lugdun.*
Klein Alpen Donnergrün.
Præruptis altissimorum montium locis.

Serpyllum vulgare.

Ἑρπυλλος, *Diosc.* à serpendo.
Συξιφεργία.
Serpyllum flore purpureo.
Cunilago.
Quendel/ Quenlein.
Hünerkraut.
Incultis & sterilibus marginibus lætatur.
Odore ferè est Maioranæ, gustu acre, digerit, incidit, aperit.
Potu vrinas, Menstrua mouet, obstructiones Pulmonis, Iecoris & Lienis tollit. Torminibus, ruptis, conuulsis auxiliatur.
In balneis & fomentis sudores elicit.

Serpyllum albo flore.

Serpyllum 4. album, *Trag.*
Weisser Quendel.
Iisdem locis.

Serpyllum citratum.

Serpyllum 2. citratum.
Serpyllum odore Citrij mali.
Citron Quendel.
Minus obuium, asperis Soli expositis locis. Præstantius & ad omnia vulgari efficacius.

Serpyllum Boiemicum odore vnctuoso suauissimo.

Serpyllum Pannonicũ 3. angusto lanuginosoq; folio, *Clus. P.*
Raucher zarter wolriechender Quendel.
Latè serpendo interdum magnos cespites occupat aridis & incultis collibus.
Tota planta pineum quodammodo seu resinaceum odorem trita refert, gustu calida.

Serratula tinctoria.

Iacea aromatica.
Ferberscharten.
Schartenkraut/ *Sil.*
Syluis humectis & pratis montosis familiaris: floret Iulio.
Calefacit & siccat 2. gra-

 du.

du. Datur vtiliter ruptis, conuulsis, ab alto deuolutis.

Radix tusa & imposita Hæmorrhoidum dolores sanat. Ad Enterocelas seu Intestinorum ramicem. Iunio ad tinctorum vsum legitur.

Serratula II.

Serratula tinctoria 3. *Tabern.*

Iacea aromatica.

Folia humi proxima profundiùs habet incisa.

Seseli Peleponnense.

Σέσελι πελοποννησιακόν.

Seseli Peloponnense folio Cicutæ.

Seseli Peloponnesiacum, *Tabern.*

Seseli montanum 1. *Clus.P.*

Hirschwurtz/ *Sil.*

Möhrenkraut.

Pestilentzwurtz.

Passim in montium herbidis conuallibus exurgit.

Radix in fibras nonnullas crassiusculas diuaricatur. Odorata est & aliquantulum acris.

Flores Iulio in vmbella candidi: semen Augusto & Septembri maturescit.

Venenis aduersatur & pestilentiæ medetur.

Seseli pratense Monspeliense.

Pastinaca sylvestris nigra, *Cord.*

Silaus fortè, *Plin.*

Wilde Möhren.

In pratis montosis occurrit.

Sideritis I.

Σιδηρῖτις, *Diosc.*

Sideritis heraclea, *Cl H.*

Herba Iudaica, *Dod.*

Tetrahit Herbariorũ, *Lob.*

Zeißgenkraut/ *Sil.*

Feld Andorn.

Gliedekraut.

In collibus apricis & marginibus saxosis circa Grünbergam & Vratislauiam.

Iunio & Iulio floret.

Betonicæ odorem ferè æmulatur. Amariuscula & acris, exiccat, abstergit, adstringit, consolidat.

Vsus eius frequens contra capitis dolores. Cerebrum & articulos roborat.

Insignis vulneraria.

Sideritis II.

Sideritis aruensis flore purpureo.

Stachys aquatica, *Tabern.*

Pseudoclinopodium, *Matt.*

Brauner Andorn.

In agris.

Sium aquaticum odoratum.

Σίον, ἀπὸ τ̄ σείειν à cõcutiendo.

Ὑδροσέλινον.

Sium, *Dod.*

Sium seu Lauer, *Diosc.* Olusatri folio, seu Pastinaca aquatica, *Lobel.*

Apium palustre.

Wasser Peterlin.

Wasser Eppich.

Frosch Eppich.

In scaturientium fontium riuulis stationem habet. Iulio floret, Augusto semen offert.

Odoratum est & gustu amarum. Excalefacientis & siccantis facultatis. Digerit, vrinas mouet, Renum infarctus expedit. Calculos Renũ frangit & Menses euocat.

Sium aquaticum II.

Sium 2. Olusatri facie, *Lob.*

Apium aquaticum angustifolium.

Eosdem requirit natales.

Decoctum Hepatis obstructiones expedit, Aurigine tollit, Hydropicos iuuat.

Semen nonnihil acredinis obtinet.

Solanum nigrum.

Στρύχνος κηπαῖος, *Diosc.*

Solanum vulgare.

Solanum holeraceum seu esculentum.

Morella.

Schwartzer Nachtschatten / *Sil.*

Sew kraut.

Vbiuis viarum & hortorum cultis & incultis scrobibus, marginibus & areis luxuriat.

Refrigerat, adstringit, medium autem absolute in humectando & exiccando obtinens. Cibis idoneum est. Crudis enim baccis pueri & gens rustica sine noxa vescuntur. Acres & mordaces humores contemperat. Folia conuenienter illinuntur Ignibus sacris, vlceribus manantibus, serpentibus & curatu difficilibus.

Trita Stomacho æstuanti auxiliantur, & Hepatis ardori seu inflammationi, admota.

Succus eadem præstat, Fronti illinitur contra capitis ab æstu dolores, calidasque oculorum fluxiones.

Ægylopis cum fuluo gallinarum fimo subactus præsentaneo est remedio.

Gargarismatis additur cũ aceto ad faucium & columellæ inflammationes.

Solanum rubrum.

Solanum fruticosum, *Gesn.*
Solanum γλυκύπικρον.
Amarum-dulce.
Roter Nachtschatten / *Sil.*
Je lenger je lieber.

Aquosa & rigua amat, ad sepes viasq; vliginosas frutescit. In flore differentia existit, sæpe violaceum, rarius candidum fert.

Calefacit, siccat 3 abstergit, digerit.

Gustanti primùm nonnihil amaroris exhibet calore & acrimonia linguam feriens, quæ tamen ilico abeunt, perstante dulciculo & imbecillo quopiam sapore Glycyrrhizæ ingratiore fastidium pariente, magis magisq; dulcorem offundendo.

Potum moderatè, citra virium dispendium viscerumúe incendium, egerit per sudores vrinasq; aquas, atque obstructiones demolitur, quæ sunt icteri præuiæ atque alumnæ. Eadem facultate Lac Mammis suggerere fructus potis est.

Baccæ ex vino 40. diebus Splenem liquant, & per vrinam & aluum absumunt. Bibuntur ad Orthopnœam, reliquias a partu purgant. Folia foris vtiliter contra inflammationes & pruriginosos pedum tumores admouentur, Plebis vulgato experimento.

Solanum montanum.

Στρύχνος μελανόκερασος, Th[illegible]
Solanum somniferu, *L*[illegible]
Solanum furiosum.
Bella donna, *Italis.*
Wolffsbeeren / *Sil.*
Schlaff kirschen.
Dollkirschen.
Wald Nachtschatten.

Vmbrosa & opaca sectatur montium loca, velut im Hochwalde / non longe à Schœnouio.

Refrigerat ordine 3. siccat 2.

Fructus comesti soporem inferunt, Neruos consopiunt, adeò vt veternum, tremorem, conuulsionem & insaniam inducant.

Quod exemplis puerorũ quorundam constat, qui cũ baccas loco cerasiorum comedissent, somno sepulti & mente conturbati fere interierunt; sed tandem vini & theriacæ vsu vix ere restituti.

Solidago Sarracenica alpina.

Consa-

Consolida Sarracenica.
Serrifolia, *Cord.*
Herba fortis.
Heidnisch Wundkraut.
Magdehülle/ *Sil.* corruptè potius Nachtheil.

Plurima montosis & nemorosis vdis fruticat Iulio aureis ornatur flosculis.

Gustu adstringit modiceque amara est, siccat euidentissimè, claudit, iungit, conferruminat vulnerum labra.

Ex vino hausta perquàm accommoda Renibus, Hepati, intestinisq; exulceratis & dissolutis.

Miscetur potionibus, quæ vulneratis, cæsis, ruptis aut ex alto delapsis propinãtur.

Sonchus asper.

Σόγχος τραχὺς *Diosc.* ἀπὸ τοῦ σῶον χέειν, quòd salutarem fundat succum.

Sonchus læuis tenerior latifolia *Lobel.*
Suillus Carduus.
Cichorium porcinum.
Endiuia spinosa.
Stechende Sewdistel *Sil.*
Gänsedistel.

Agris incultis & hortis oleraceis familiaris. Aestate floret.

Sapor ei amarus aqueâ dulcedine permistus: semen dulce odore Papaueris.

Tam herba quàm succus ad æstuosas Stomachi lancinationes & Hepatis biliosas obstructiones vtilissima: ob id Tertianis & putridis febribus conuenit.

Sonchus læuis vulgaris.

Σόγχος λεῖος *Diosc.*
Sonchus læuis folijs laciniosis Dentis Leonis *Lobel.*
Intubus sylu. seu erraticus 2. *Trag.*
Hasenköl.
Linde Sewdistel.

Iisdem fruitur locis: nec differt facultatibus.

Ex vino Stomachi fluxionibus medetur.

Suspiriosos & Asthmaticos iuuat & Stranguriam sanat.

Succus Auribus instillatus earum dolores mulcet.

Sonchus læuis latifolius.

Sonchus læuis 3. *Tabern.*
Breitbletterter Hasenköl.

Sonchus læuis angustifolius.

Σόγχος ἰλάδμος.
Sonchus læuis tenerior *Lob.*
Intubus sylu. seu erratica acutis folijs *Trag.*

Son-

Sonchus esculentus.
Brassica leporina.
Weicher Hasenköl.
Weiche Sewdistel.
Estur olerum modo, cùm adhuc viridis & tener est, præsertim radix elixa in acetarijs.

Sonchus alpina cærulea.

Sonchus flore cœruleo *Clus. P.*
Intybus παλίφυλλος Harcynica *Thalij.*
Blaw Berghasenköl.
Fette Henne } *Sil.*
Wald Mohen }
Plurima humidis & vmbrosis saltubus montium. Floret Iulio & Augusto.
Pabulum pecori gratissimum.

Sonchus arborescens.

Sonchus læuis altissimus seu 3. *Cl. P.*
Σόγχος τευφιρὸς *Diosc.*
Baum Sonchenkraut.
A vulgari magnitudine differt.

Sorbus montana aucuparia.

Βαμιλία *Dod.*
Sorbus torminalis *Dalech.*
Fraxinus bubula *Dodon.*
Eber Eschbaum.
Grosser Mälbaum.
Vogelbeeren
Arbor notissima, montibus propria. Iulio flos in corymbis exit candidus; fructus sequitur primùm viridis, deinde rubet.
Fructus adstringit, siccat, repellit, Auibus potius quàm hominibus expetitur.
Turdis in cibum venit, quibus etiam Autumno frequenter ab Aucupibus capiuntur.

Sparganium ramosum.

Σπαργάνιον *Diosc.* q. fascialis.
Ξίφιον. *Gal.*
Platanaria seu Butomon *Dodon.*
Butomos Theoph. *Lobel.*
Phleos fem. *Lugdun.*
Igelsknospen.
Schwertelried.
Degenkraut.
Palustribus & riuulis tardè fluentibus oritur.
Siccandi vim habet.

Sparganion non ramosum.

Sparganium rectum.
Sparganium 2. *Lobel.*
Degenkraut.
Auffrecht Igelsknospen.

Sparga-

Spergula albo flore.

Sagina spergula *Aduers.*
Weisser Knödrich. *Sil.*

In agris tam cultis quàm incultis prouenit, solo plerumq; arenoso.

Plantis pedum supposita trita, nimium Mensium fluorem inhibet.

Spergula purpurea.

Leibfarben oder Roter Knödrich. *Sil.*

Sabulosis, incultis. Maio flosculi gliscunt rubentes. semen minutum succrescit in theculis fuscum.

Insipida est, tantillum acrimoniæ linguæ imprimens.

Stachys.

Stachys vera *Mattiol.*
Stachys maior germanica *C. B.*
Lychnitis seu Stachys spuria Flandrorum. *Lob.*
Marrubium montanum.
Στάχυς *Diosc.*
Riechender Andorn.

Asperos montes & colles sequitur. Iulio floret.

Gustu est acri & amaro. Calefacientis & siccantis naturæ.

Folia decocta pota expurgant pessime, Menses & Secundas pellunt, abortumq; faciunt.

Stœchas citrinum.

Χρυσοκόμη Diosc. *Aduers.*
Amaranthus luteus.
Winterblumen *Sil.*
Mottenkraut.
Schabenkraut.

Aridis & sterilibus collibus Aestate flores promit aureos.

Gustu est aromatico, medicato, acuto & feriente linguam.

Iecinoris obstructiones aperit, Regium morbum sanat.

Flores apponuntur vestimentis vt tineas pellant.

Lixiuio induntur ad capillos tingendos.

Succisa.

Præmorsa.
Morsus Diaboli *Lobel.*
Iacea nigra *Brunfels.*
Abbis.
S. Peterskraut.

Iulio & Augusto pratis humectis flores promit.

Amara est gustu, calidi siccique temperamenti: abstergit, incidit, discutit.

Aduersus ictus virulentorum, venena & pestilentes morbos non minus quàm

Scabiosa efficax. Sanguinis grumos dissoluit, & ventris tineas expellit.

Præsentaneum remedium ad maturandos Carbunculos herba recens imposita, & ex vino pota.

Symphytum maius purpureum.

Σύμφυτον μέγα, παρὰ τὸ συμφύειν, à consolidando.

Σύμφυτον ἕτερον *Diosc.*

Symphytum maius rubens *Cord.*

Symphytum alum seu alus *Aduersar.*

Consolida maior *Offic.*

Walwurtz.

Beinwelle.

Schwartzwurtz.

Beinwurtz.

In pratis pinguibus & hortis nonnullis sponte luxuriat. Floret Iunio & Iulio.

Radix omnium maximè viscida ἄποιος siue exqualis, & qualitatis gustabilis expers.

Tota vulneraria est. Radices decoctæ & potæ cruentis expuitionibus, gutturis asperitatibus, omnibusq; internis rupturis prosunt. Dysenteriam, rubra feminarum profluuia, Renum vlcera etiam diuturna curant, & profluentem ex his sanguinem sistunt. Hæmorrhoides etiam nimium prosilientes reprimunt impositæ.

Ossibus fractis medentur & Enterocelas impositæ cohibent.

Symphytum maius album.

Symphytum maius candidis floribus.

Symphytum femina.

Vnctuosa.

Beinwelle Weiblin.

Humida & opaca desiderat loca.

Earundem virium. Recentia vulnera glutinat, & ad rupta vnice commendatur.

Tanacetum luteum

Ἀρτεμισία λεπτόφυλλος [illegible]

Tanacetum Millefolij folijs *Aduers.*

Artemisia tenuifolia, *Tabern.*

Athanasia *Rull.*

Reinfarn.

Revierblumen/ [illegible]

Wurmkraut.

Vulgaris notitiæ, [illegible] ad margines agrorum, pratorum, secus fossas & aggeres Iulio & Augusto flores [illegible]

vulbel-

vmbella luteos Agerati exhibet.

Amara est & cum iucunditate quadam graueolens.

Excalefacit, siccat, abstergit, aperit.

Alui, Ventriculi, Intestinorum flatus pellit. Lumbricos enecat, Renes purgat, vrinam ciet & Menses: Ventris torminibus succurrit, Vterum & genitalia roborat. Gallico resistit.

Decoctum in peste laudatur. Sudores enim facto experimento euocat.

Oleum ex semine arte chymica extractum vmbilico Infantum illitum tineas ventris expellit torminibusque medetur.

Tanacetum leucanthemum.

Tanacetum inodorum 2. Clus. P.

Sideritis Italorum *Lob.*

Matricaria sylueftris.

Wilder Metram.

In montibus occurrit æstiuis & cæduis syluis.

Taxus.

... Theoph.

... Dioscor.

... Gal.

Smilax arbor.

Ibenbaum.

Eibenbaum.

Plerisque montium Conuallibus arborescit.

Maio flosculi exeunt nouis germinibus: baccæ rubent maturæ.

Ligni materies est ruffa, venosa, robusta & ferè incorrupta, ex qua hastæ, arcus, canthari, cochlearia parantur.

Rasura ligni vulgi experimento contra morsum Canis rabidi datur. Succus verò arboris ad viperæ morsum multum facit. Suffitu necantur Mures.

Taxum Narbonicam & Hispanicam deleteriam solâ vmbra prodidit Antiquitas: in Silesia neutiquam malefica & vmbræ periculo caret.

Telephium album.

Τηλέφιον, Diosc.

Faba inuersa seu crassula, *Aduers.*

Anacampseros, *Gesn.*

Crassula maior.

Wolffskraut.

Fette henne.

S. Johannis pflantze.

Knabenkraut.

Agris & syluosis marginibus nonnunquam occurrit vulgo

vulgo notum. Iulio & Augusto floret.

Calidæ & cum essentiæ tenuitate resiccantis & abstergentis facultatis. Sanat & glutinat omnis generis vulnera, maximè interna. Herniosis mirè confert.

Folia tusa rec. fronti admota sanguinem è naribus fluentem reprimunt.

Maleficiatis ægris sanitatem celeriter reddere & incantatione ligatos soluere Plebs superstitiosa credit.

Telephium purpureum.

Crassula purpurea, *Offic.*
Braun Wundkraut.
Fette henne.

Rarius in montibus petrosis locis reperitur, earundem virium.

In internis vulneribus & Hernijs a Recentioribus maximopere commendatur.

Thalictrum alpinum.

Thalictrum magnũ, *Diosc.*
Barba capræ minor.
Ruta capraria *Nonn.*
an θάλικτρον, *Diosc.*
Sonnenwirbel/ *Sil.*
Wald Raute.
Graw Bergmennlin.
Heile blatt.

In altioribus montium humi[illegible]s sylvis ad [illegible] cubitorum alti[illegible] [illegible] surgit. Moder[illegible] [illegible] vnicè resiccans.

Folia trita vlcera [illegible] ad cicatricem perdu[illegible].

Thalictrum praten[illegible].

Ruta pratensis [illegible]. *Lobel.*
Ruta pratensis mi[illegible].
Wilde wiesen Rau[illegible].
Klein Sonnenwirb[illegible].
Graw Mennlin.

Ad pratorum [illegible] passim.

Maio comam ex c[illegible] albicantem surrigit.

Folia mansa instar L[illegible]ritiæ dulcia sunt, v[illegible] sanant.

Thalictrum l[illegible].

Thalictrum tenui[illegible] *Cord.*
Peganum, *L[illegible]*
Ruta pratensis mai[illegible]
Rhabarbar[illegible]m sp[illegible]ium.
Saxifragia l[illegible]tea[illegible]
Geele wiesen Raute.
Wilde Raute[illegible]
Falsch Rh[illegible]b[illegible]bara.

In pratis [illegible] sis vdis & rigui[illegible] tuorue cu[illegible] nem aliq[illegible] lio flores [illegible].

Amarum est gustu & subacre. Odorem vibrat virosum. Calefacit, siccat, abstergit. Odore Epilepsiâ correptos excitat.

Radix lutea pediculis & [illegible]is seu cirenibus interficiendis, Balneis additur.

Thlaspi latifolium.

Θλάσπι, θλασπίδιον.

Thlaspi vulgatissimũ Vaccariæ folio.

Thlaspi verum & vulgare, *Iohan. Bauh.*

Thlaspi, *Offic in.*

Gros Seckelkraut.

Gros Teschelkraut.

Agris incultis secus itinera & margines agrorum.

Semen acre est, calefacientis & siccantis naturæ. Attenuat, prouocat, incidit, vrit, perinde vt Nasturtij semen.

Thlaspi latius maius.

Θλάσπι.

Σίναπι ἄγριον.

Thlaspi *Diosc.* Drabæ folio & Chamælinæ, *Aduers.*

Thlaspi Cardamoides, *Cord.*

Nasturtium sylvestre scandulaceum.

Breit Teschelkraut.

Teschelkresse.

Bawrensenff.

Maio, Iunio & Iulio cum semine in aruis viget.

Semen acre est, bilem extrahit potum. Internas suppurationes rumpit.

Thlaspi album supinum.

Thlaspi album 1. & 2. *Tab.*

Thlaspi album supinum, *Lobel.*

Weisser Weg oder Bawren Senff.

Weisse Wegekresse/Vratisl.

Circa Vratislauiam secus vias extra pagos passim prouenit: Aestate florescit & semen fert.

Calefacientis & siccantis naturæ.

Herba incensa pestis tempore Aëris vitia corrigere vulgus credit.

Thlaspi minus Osyridis folio.

Thlaspi Osyridis folio acerrimum & album, *Lobel.*

Alyssum minimũ, *Cl. [illegible]*

Thlaspi minus germanicum.

Steinkraut/ Wegkresse.

Klein Besem kraut.

Vbiuis viarum incultis oritur.

Calefacit & siccat 4. gradu semen. Causticæ facultatis.

Ad calculum laudatur.

Thlaspi luteum repens.

Thlaspi luteū supinū, *Lob.*
Thlaspi supinum montanum luteum.
Klein kriechend Thlaspi.
Arenosa perreptat loca.

Tilia mas.

Φιλυρα ἄρρην.
Tilia saxatilis, *Matt.*
Tilia mōtana minore folio.
SteinLinde. WaldLinde.
Syluarū & montiū incola.

Tilia femina.

Φιλύρα, *Dioscor.*
Tilia, *Dodon.*
Tilia satiua siue fœcunda latiore folio.
Linde/ Lindenbaum.
Arbor in Cœmiterijs, areis, hortis & syluis notissima.

Adstringit, glutinat, discutit, inspissat, abstergit, repellit.

Folia trita & aqua conspersa, pedum tumores discutiunt & reprimunt, singulare contra Spasmum flatulentum in grauidis remediū, Emplastri modò imposita.

Cortex medianus vulnera recentia glutinat, & ambusta sanat.

Flores Iulio leguntur calidæ & siccæ naturæ, tenuiū partium, odorati. Aduersus Epilepsiam, vertiginem, Apoplexiam, Paralysin. Torminibus ventris auxiliantur.

Aqua elicitur ex floribus ad eosdem vsus.

Viscum Tiliaceum Caduco morbo obnoxijs salutare.

Ligni carbones pulo dantur ab alto deuolutis, tritis aut contusis.

Adduntur trochiscis pro fumo.

Tithymalus picea.

Tithymalus Cyparissias *Trag & Mattiol.*
Esula, *Officin.*
Πιτυοῦσα, *Diosc.*
Cypressene Wolffsmilch.
Eselkraut.

Plurima secus itinera & aggeres viarum sterili & inculto solo. Maio floret, Iunio semen maturum.

Impense calida est & acris, exulcerans, ventriculo molestissima.

Aluum turbat Radix, pituitā detrahit, bilem aquososq; humores. Corrigitur Cordialibus, Stomachicis, viscidis & roborantibus [illegible] vt acrimonia, caliditas & [illegible] Stomacho [illegible] tur. Hydropicis [illegible]

Purgatorium est Rusticorum

tum & Empiricorum, qui nihil præter Esulam, Helleborum, & Antimonium ægris [illegible] solent.

Scabiem sanat contagiosam capitis, den Erbgrind.

[illegible] recens perunctum exulcerat, capillos euellit, verrucas, Impetigines, thymos delet.

Tithymalus Cupressina.

Τιθύμαλος κυπαρισσίας.

Tithymalus cupressinus seu Humipinus, *Lob.*

Tithymalus Cyparissias, *Dod.*

Esula Cyparissina seu Cupressina.

Kleine Wolffsmilch.

Cypressene kleine Wolffsmilch.

Incultis agris & sabulosis tumulis Maio & Iunio floret: semen Iulio maturescit.

Tithymalus Cyparissias rubente capitulo.

Tithymalus syluaticus capitulis rubentibus.

Wolffsmilch mit roten Knöpffen.

Wald Wolffsmilch.

In collibus & montibus sterili & aridiore solo.

Tithymalus πυξίφυλλος.

Tithymalus folijs punctis croceis notatis.

Punctirete Wolffsmilch.

Asperis & sabulosis passim cum Pinea secus itinera & agrorum margines.

Tithymalus leptophyllos.

Tithymalus minimus, *Tabern.*

Esula exigua, *Trag.*

Stein Milch.

Die kleineste Wolffsmilch.

Ijsdem natalibus.

Tithymalus πλατύφυλλος.

Tithymalus latifolius montanus.

Esula latifolia.

Berg Wolffsmilch.

Syluarum & montium incola.

Tithymalus ἐράνθεμος.

Pityusa seu Esula minor altera floribus rubris, *Lob.*

Wolffsmilch mit roten blumen.

Tithymalus ἡλιοσκόπιος.

Tithymalus helioscopius siue Solisequius, *Aduers.*

Tithymalus Portulacæ-folius.

Lactuca solisequia.

Wolffsmilch, *Sil.*

Hunds-

Hundsmilch.

Sonnen wendende Wolffsmilch.

Hortis oleraceis molestus vbiuis notissimus.

Trahit bilem per aluum cum Oxymelite.

Tithymalus fruticosus palustris.

Wasser Wolffsmilch.

Ad sabulosas crepidines fluminum.

Tormentilla.

Ἑπτάφυλλον, Hermolai.

Quinquefolium Tormentilla, *C. B.*

Consolida rubra.

Birckwurtz.

Nabelwurtz.

Rhurwurtz.

Hünerwurtz / *Sil.* quòd gallinarum grauedinem excutiat.

Montium nemorosis siccioribus macilentiorib. pratis familiarissima.

Siccat absque manifesto calore. Attrahit, sanat, consolidat Radix.

Datur ruptis, ex alto delapsis, dysentericis alui defluxionibus.

A peste præseruat pueris & grauidis in cibo sumpta.

Dentium cruciatus & tormenta aufert recens imposita aut decocta.

Extractum Tormentillæ rubicundum acquirit colorem. In Dysenteria, cholera & uteri hæmorrhagia certũ experimentum. Abortum prohibet cum Corallio rubeo & aqua Nuc. mosch.

Exsiccatum velut gummi splendet, sanguinem Draconis repræsentans, cujus defectum commode supplere potest.

Tormentilla alpina.

Tormentilla maxima.

Grosse Riesenbergische Hünerwurtz.

Rotwurtz.

Radix non tantum breuis & nodosa; sed prælonga brachiataque est, rubra & odorata.

Ad lacus Suditorum, nec non circa gigant[illegible] reperitur.

Radix venenis resistit, dysenteriam contagiosam & omnes Sanguinis eruptiones compescit. Herpetes, Strumas, duritiès sanat. Pestilentibus morbis commoda. Fortiter enim putredini aduersatur & sudores mouet. Idcirco Antidotis & magnis compo-

compositionibus vtiliter additur.

Trachelium maius purpureuiolaceum.

Τραχήλιον.
Trachelium maius, *Aduers.*
Ceruicaria & Vvularia, *Trag.*
Trachelium folijs Vrticæ.
Campanula vrticæ folio.
Braune Glocken.
Halskraut.
Braun Fingerhüttlin.
Pratis & syluis cæduis saltuosis obuiam.
Adstringit, exiccat, ceruicis, colli & oris exulcerationibus gargarizatu opitulatur.

Trachelium maius albo flore.

Ceruicaria alba, *Trag.*
Weisse Waldglocken.
Zapffenkraut.
In conuallibus ad Boberum vmbrosis Iulio floret.

Trachelium minus.

Trachelium minus pratense vmbellatum.
Ceruicaria minor.
Klein Halßkraut.
In agris & pratis aridioribus frequens.

Trachelium alpinum maximum.

Ceruicaria maxima.
Grosse Berg Glocken.
Ad hominis proceritatẽ sæpe in foueis niualibus vdis herbidis assurgit.
Iulio flores campanulati prominent.

Tragopogon luteum maius, minus.

Τραγοπώγων.
Barbula Hirci.
Josephs blumen.
Bocksbart.
In campestribus & aggeribus pingui solo congestis lætatur. Maio & Iunio floret, semine paulò pòst cum pappo auolante.
Radix lacte turgens calefacit & humectat. Affectibus Pulmonis, Asthmaticis & tabidis vtilis.

Tribulus aquaticus.

Τρίβολος ἔνυδρος *Diosc.* ἀπὸ τριῶν βελῶν, à tribus iaculis seu cuspidibus, quib. munitus est.
Tribulus marinus, *Officin.*
Wassernüsse.
Weier Nüsse.
See Nüsse.
Stachel Nüsse.
Lacuum & stagnantium

aquarum alumna.

Nuci ineſt emplaſtica obſtruendique vis. Aluum conſtipans.

Inflammationes omnes cataplaſmate iuuat: vlcera oris, gingiuas tonſillasque perſanat.

Nucleus recens calculoſis vtilis.

Tribulus terreſtris.

Τρίβολος χερσαῖος.

Lappa campeſtris.

Burtzeldorn.

Campeſtris eſt, tenuium partium.

Calculum ſemen atterit.

Tridactylites cærulea.

Dactyliobotanon cæruleum, *Thal.*

Alſine Tridactylites cærulea, C. *B.*

Blaw Hendlin kraut.

Blaw Hungerblümlin, *Sil.*

Agris arenoſis & macilentis verno tempore vbertim luxuriat circa Hirsbergam.

Annonæ caritatẽ eius prouentum præſagire vulgus obſeruauit.

Aeſtiuis caloribus perit.

Tridactylites albicans.

Weis Hendelinkraut.

Floſculis differt, forma & natalibus idem.

Trifolium pratenſe vulgare.

Τρίφυλλον πορφυροῦν.

Trifolium incarnatum ſeu rubrum.

Braun Wieſen Klee.

Roter Klee.

Nuſpiam deeſt pratis & herbidis locis.

Flores vim obtinent refrigerandi & ſiccandi.

In Enemate additi, Inteſtinorum roſiones ac dolores ſedant, & viſcidos lentosque humores inhærentes Inteſtinis educunt.

Trifolium pratenſe album.

Τρίφυλλον λευκόν.

Trifolium album, *Tabern.*

Weiſſer Klee.

Agros quieſcentes & prata ſicciora floribus candidis Iulio ſæpe integrè cooperit.

Flores poti ad alba vteri profluuia vtiliter bibuntur.

Apes his maximoperè delectantur.

Trifolium ſyluaticum album maximum.

Weiſſer WaldKlee.

In ericetis ſyluoſis non denſis. Iunio floret.

Trifo-

Trifolium agrarium.

Trifolium pratense luteum, *Fuchs.*

Trifolium luteum minimum, *Lobel.*

Melilotus 6. *Trag.*

Τρίφυλλον ξανθόν.

Geler Feld Klee.

Stein Klee.

Pratis hortis oleraceis & agris notum.

Trifolium lupulinum.

Trifolium luteum 2. Lupulinum, *Thal.*

Lupulus syluaticus, *Vulg.*

Hopffen Klee.

Geeler Wiesen Klee.

Unser Frawen Hopffe/ *Sil.*

Campestribus & pratensibus Aestate & Autumno occurrit.

Trifolium corniculatum.

Trifolium siliquosum minus, *Tabern.*

Melilotus nobilis, *Trag.*

Melilot⁹ coronata, *Aduers.*

Geeler Schotten Klee.

Vogels Wicken.

Wilder Stein Klee.

Sicca prata viarumque margines amplectitur, per æstatē flosculos croceos explicans, semine in siliquis Autumno maturescente.

Euidenter adstringit, refrigerat, siccat. Incipientibus Inflammationibus perutile. Odor floribus imbecillior: Mellis ferè viribus quàm proximè ad Melilotum accedens.

Trifolium palustre.

Ἰσόπυρον, Diosc. *Nonn.*

Μηνιανθές.

Trifoliū paludosum, *Lob.*

Trifolium fibrinum.

Bona hircina, ab odore olido.

Biber Klee.

Lungen Klee.

Bocksbohnen.

Creutzwurtz/ *Sil.*

Huius natales sunt vda montium loca Ad fossas piscinarum territorij Hirsbergij Aprili & Maij initio flosculos elegantes calyculatos promit, quibus mox theculæ semē claudentes succrescunt.

Tussilago alpina maxima.

Κακαλία & λειωτικὸ, *Diosc.*

Tussilago alpina maior, *Gesner.*

Tussilago alpina siue montana, *Lugdun.*

Cacalia, *Lobel.*

Grosser Berg Lattich/ *Sil.*

Ross Lattich.

Suditorum iugis opacisq; ſupercilijs prope fluentes & aquarum ſcaturigines pluri-ma frutefcit. In caule bicubitali Iunio floſculos edit purpuraſcentes, qui citò cũ lanugine auolant.

Tuſsilago alpina minor.

Tuſsilago montana minima, *Lobel.*

Tuſsilago 2. alpina Cluſ. *Lugdun.*

Aſarina, *Mattiol.*

Hederula ſaxatilis.

Heidniſch wundkraut } Sil.
Grôſchlin kraut }

Paſsim perreptat altiora humida & vmbroſa montium loca.

Iunio in coliculo nudo dodrantali concauo florem erigit purpuraſcentem, qui citiſsimè in pappum euaneſcit & perit, folijs integro virentibus anno.

Guſtus radiculis acutus cum leuiuſcula quadam amaritudine & ſalſedine.

Vim habet calefaciendi & ſiccandi. Attenuat, incidit, abſtergit, tenuium partium.

Aluum ducit, craſſam pituitam & acres humores.

Additur commodè decoctis Hydropicorum & Ictericorum.

Ad Sonticum morbũ Neruorumque reſolutiones ab alijs commendatur.

Tuſsilago vulgaris.

Βήχιον, *Dioſc.* ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι βῆχα.

Farfara, *Lobel.*

Bechium, *Dodon.*

Farfugium.

Huff Lattich.

Brand Lattich.

Ohmbletter/ *Sil.*

Vda ſata crepidinesque fluminum ſectatur. Recentia folia humida & frigida; ſicca verò modicè acria & calida.

Decocta tuſsientibus & Orthopnoicis prodeſt, Pectoris vomicas rumpit.

Aduerſus calidos capitis dolores & æſtus febrium ardentium vtiliter folia adhibentur: illita & impoſita ambuſta ſanant.

Typha paluſtris.

Τύφη, *Dioſc.*

Typha aquatica.

Kolben/ Weiher Kolben.

Narren Kolben / à flore denſo, clauæ ſimili, in lanuginem euadente.

Natales eius ſunt amnes leniter fluentes, vada item, ſtagnan-

ſtagnantesque & paluſtres aquæ.

Euidentiſsimè refrigerat & ſiccat.

Lanugo axungiæ permixta ambuſtis partibus tumorem & inflammationẽ arcet.

Ad Enterocelas ſumta & admota prædicatur.

Lanugo ſuffocationis periculum comeſta minatur. Mures occidit.

Vaccinium nigrum.

Vitis Idæa minor, *Thal.*

Pſeudo-Myrtus, *Tabern.*

Myrtillus, *Offic.*

Myrtus terreſtris ſeu pumila.

χαμαιμυρσίνη, *Peuc.*

Heidelſtrauch.

Blaue Heidelbeer.

Staudelbeer/ Roßbeer.

Macro ſteriliq; ſolo ac incultis ſyluoſisque locis nihil frequentius.

Maio floret. Fructus Iulio maturus nonnihil refrigerat, exiccat, adſtringit, roborat, reprimit, cohibet.

Baccæ auſteriuſculæ ſunt & vinoſæ, crudæ eduntur. Paupercula plebs ex his pultes cum farina coquit haud ingratas.

Siccatæ ventriculo æſtuanti conueniunt, ſitim auertunt, ardentium febrium æſtus mitigant. Aluum reprimunt, vomitum ſiſtunt, dyſenteriã ex bile natam curãt.

Rob ex ſucco cum ſaccharo paratur ad omnia præferendum.

Vaccinium rubrum.

Χαμαίπυξος.

Vitis Idæa rubra, *Mattiol.*

Erica baccifera latifolia, *Tabern.*

Vua Vrſi, *Anguil.*

Rote Heidelbeer.

Rote Preuſſelbeer.

Prauſſelbeer.

Rauſch/ *Tabern.*

Syluoſis & ſaxoſis montium, vaſtis etiam ſyluis circa Boleſlauiam & Saganum plurimum. Floſculos Maio & Iunio inſtar vtriculi concauos blandè rubentes exhibet. Auguſto baccæ rubent.

Baccæ ſapore ſunt acidæ & adſtringentes magis, nec perinde ſucculentæ vt Myrtilli. Frigida & ſicca his conceſſa facultas ſimulque adſtringens.

Probantur ſiccæ in calculo, dyſenteria & diarrhœa.

Ex ſucco Rob conficitur addito ſaccharo, Ventriculo æſtu-

lo æſtuanti & à Cholera malè affecto gratiſsimum.

Ad intinctus etiam additis aromatibus commodè vſurpatur.

Vaccinium alpinum.

Vitis Idæa 2. *Cluſ.P.*

Vitis Idæa nigra maior *Thal.*

Vitis Idæa maior *Geſn.*

Jegerbeer.

Groſſe Heidelbeer.

Rauſch *Sil.*

Naſcitur in montibus & ſolitudinibus ſyluoſis.

Fructus per maturitatem niger Vaccinio nigro ſimilis ſaporis gratia commendabilis, plurima grana in ſe continet.

Folia adſtringunt & nonnihil acidum ſapiunt.

Tinctores virgultis cum folijs frequenter vtuntur.

Vaccinium paluſtre.

Oxycoccon *Cordi.*

Acinaria paluſtris.

Erica baccifera *Mattiol.*

Erica ſexta baccifera Dod. *Lugdun.*

Ὀξύκοκκον, *Thal.*

Mosbeeren / Moſelbeeren.

Gichtkraut / Affenbeer.

Winterbeerē / Rauſchgrün.

Vdis muſcoſis ſyluis Ericetiſq; montium Suditorum paſsim luxuriat, & viticulis tenuibus muſcum perreptat.

Floſculi purpurei, Solani rubri, minores, apiculis flaueſcentibus. Maio & Iunio hiſcunt, Baccæ autumno matureſcunt, tota hyeme ſub niue latitantes incorruptæ, quas verno tempore Pueri & Paſtores colligunt, ac pulpa molli turgentes ſine detrimento comedunt.

Folia adſtringenti vim ſortiuntur.

Fructus acidum ſapit & egregiè adſtringit cum leuicula abſtergendi facultate.

Valeriana media.

Φοῦ μικρόν.

Phu paruum.

Valeriana minor vulgaris.

Valeriana ſylueſtris *Aduerſ.*

Gemein Baldrion.

Augenwurtz.

Bedram *Sil.*

Humectis locis ad margines pratorum ripaſq; fluuiorum paſſim reperias.

Iulio floret copioſiſsimè altiſſ. herbidis montium conuallibus.

Radix odorata, guſtu acrior eſt. Excalefacit & ſiccat valen-

valentiùs quàm maior.

Aperit, attenuat, venenis aduersatur.

Ruptis, Conuulsis ex alto præcipitatis secundum Recentiores datur.

Visum exacuit, ob id à felibus libenter deuoratur.

Radiculæ decoctæ suffitu peculiariter valent ad testium tumores à frigiditate aut flatu genitos.

Herba cum radice contusa & imposita capitis dolores, impetus ac compunctiones eius sedat tollitq; : ad Erysipelata Oris & gingiuarum exulcerationes efficax remedium.

Valeriana montana.

Phu montanum.
Berg Baldrion.
Locis humidis & herbidis montium nota.

Valeriana agrestis.

Phu minimum *Lobel.*
Olus album *Dodon.*
Bupleuron *Cæsalp.*
Pes Locustæ *Auit.*
Λευκολάχανον *Dod.*
Acker Baldrion.
Kieskraut.
Klein Rapuntzelin.
In satis tota hyeme viret lætissimè. Estur in acetarijs per hyemem.

Sapore quodammodo insipida est. Refrigerantis & nonnihil humectantis facultatis, temperamento Lactucæ haud dissimilis.

Radix tenuissima fibrosa Valerianam redolet.

Verbascum fruticans.

Φλόμος λευκόφυλλος *Diosc.* ἀπὸ τῶν φλογῶν, quòd eâ ad ellychnia veteres vtebantur.

Verbascum latius *Dodon.*
Thapsus barbatus *Officin.*
Verbascum aut Phlomos vulg. mas Diosc. *Lob.*
Verbascum leucophyllon.
Candela regia.
Weis Wullkraut.
Königskertzey S. Johanniskertze.
Zöllich/Wüllich *Sil.*
Incultis & sterilibus collibus secus itinera & sepes à Iulio in Autumnum floret.

Folia siccant, detergent, digerunt, & dolores mitigant.

Omnibus internis apostematibus, doloribus & inflammationibus auxiliantur. Laterum & Pectoris dolores tollunt, Ambustis subueniunt illita. Sedem procidentem suffitu cohibent & Tenesmum

nesmum in dysentericis sanant.

Flores cum Oui vitello tumentes & dolorificas Hæmorrhoides cohibent: idem efficit oleum insolatu collectum & illitum. Capillis etiam flauedinem conciliat.

Herba insessu Sedis inflammationibus & Genitalium ac Podagræ; Fotu Oculis vtilissima.

Verbascum magnum 2. flore subpallido Lob.

Verbascum flore luteo magno.

Verbascum 2. minus.

Ander Wullkraut mit bleichgeelen blumen.

Iisdem fruitur natalibus.

Verbascum nigrum.

φλόμος μελανόφυλλος.

Verbascum nigrum latifolium luteum *Aduers.*

Verbascum nigrum *Trag.*

Schwartz Wullkraut.

Schwartz Wullich *Sil.*

Hoc nihil vulgatius sabulosis & aridis collibus & aggeribus secus itinera.

Aestate floret.

Verbena mas communis.

Περιστερεὼν seu περιστερεὼν, q. Columbaris, quod iuxta Columbaria in sterquilinijs lubens proueniat.

Verbena communis *Lob.*

Verbenaca recta *Tab.*

Verbena femina *Cæsalp.*

Eisenkraut.

Eisenhart. }

Wilder Eisenwig. } *Sil.*

Pagorum viarumq; margines & areas vrbium occupat. Iulio & Augusto floret.

Herba viridis jucundi est odoris, gustus insigniter amari.

Calefacit, siccat, abstergit, adstringit, consolidat. Omnibus visceribus, Pulmoni, Lieni, Lateri & Phthisi incipienti prodest, visum acuit, capitis doloribus pituitosis & chronicis summo est præsidio.

Mansa Dentibus herba rec. contra Pestem singulare prædicatur Alexipharmacum.

Plebecula superstitione plena, nescio ad quas expiationes delira quadam persuasione adhibere solet.

Veronica mas serpens.

Veronica vulgaris supina *Clus. P.*

Veronica vera & maior *Lobel.*

Laudata Nobilium.

Ehren-

Ehrenpreis Mennlin.
Grundheil.
Heil allen schaden.
Herba incultis & cæduis syluis sed æditis repertu facilis.
Amara est cum manifesta adstrictione. Calidæ & siccæ facultatis.
In Hepatis, Pectoris & Lienis affectibus multi vsus.
Tabidis, suppuratis & Ictericis succurrit, febribusq; malignis conuenit.
Colicæ à proprietate, & omnibus Cutis vitijs salutaris.

Veronica femina Mattiol.

Ἐλατίνη Diosc. *Aduers.*
Elatine *Dodon.*
Elatine vulgaris Herb. *Thal.*
Ehrenpreis Weiblin.
Inter segetes riguis & humidis.
Amaricant folia adstringuntq; siccitate non exasperante.
Meritò Dysentericis tumoribusq; feruidis prodest.

Vicia maior.

Vicia *Herbar.*
Orobus perperam *Nonn.*
Siuuv.
Grosse Wicken / Feld Wicken.
Kornwicken / Roßwicken *Sil.*
Seritur in campis ad iumentorum pabulum; in quibus etiam spontè nascitur.
Semen moderati est caloris, sed valentiùs desiccat, adstringit, mundat, abstergit.
Stomachi & alui fluxiones tostum, fractum & decoctum Lentis instar sistit.

Vicia syluestris I.

Ἄφακη, ἄρακος.
Craccæ I. genus *Dod.*
Aphaca *Mattiol.*
Aracus & Cracca maior *Lob.*
Kleine Wilde Wicken.
Vogelswicken *Sil.*
Prouenit vnà cum segetibus, pabulum cùm recens tum siccum bobus gratum.
Semen amarum, tenuis essentiæ, Columbarum cibus.

Vicia syluestris II.

Craccæ 2. genus *Dod.*
Aracus seu Cracca minima *Lobel.*
Viciola, Arachus minimus.
Kleine Wilde Wicken.
In hortis Oleraceis & inter segetes luxuriat, frugum pestis & vitium.

Vicia sylu. III.

Vicia lutea *Tabern.*
Gelbe Wicken.
Legumen Terræ glandibus simile.
Iulio & Augusto floret in campestribus frutetosis locis. Semen ingrati saporis.

Vicia sylu. IV.

Vicia syln. cœruleo flore.
Vicia syl. spicato flore *Cl. P.*
Galega syluestris *Dod.*
Os Mundi.
Blawe Wicken.
Schwartze Linsen.
Christoffelskraut.
Passim in agris & dumetis, quibus se implicat, ad sepes secus itinera Aestate visitur.

Viola Martia odorata.

Ἴον πορφυροῦν Diosc.
Ἴον μέλαν καὶ πορφύρεον Theoph.
Viola Martia præcox purpurea simplex *Lob.*
Viola nigra, à violando, quòd violetur & conculcetur & proteratur transeuntium pedibus.
Blawe Violen/Veilchen.
Mertzen Violen.
Amat opaca & aspera. Ad Murorum radices, hortorum margines & sepes pingui solo.

Viuit hyeme pariter ac æstate, frigoris patientissima. Floret Martio & Aprili.
Refrigerant 1°. humectant 2°. si recentes.
Aluum emolliunt.
Soporiferæ sunt. Calidos dolores mulcent & inflammationes extinguunt, leniunt & soluunt. Bilem educunt eiusq; feruorem temperant. Conferunt capitis doloribus, Pectoris & Lateris inflammationibus auxilio sunt, sitimq; arcent.
Medentur Anginæ & Columellæ vitijs.
Iecinoris, Renum, Vesicæ nimios calores restinguunt.
Siccantur in vmbra ad Cordiales condituras, syrupos & catharctica.
Folia in Clysteribus & insessib. commode adduntur.

Viola Martia syl. inodora.

Viola canina.
Viola cœrulea syl. serotina *Lob.*
Hunds Veilchen.
Passim in syluis & fruticetis, neglecti vsus.

Viola Martia fruticosa.

Viola Martia surrectis cauliculis *Lob.*
Auffstehende Veilchen.
In syl-

In syluis fruticat.

Viola Martia alpina lutea.

Viola alpina rotundifolia lutea *C. B.*
Viola luteolo & minore flore *Gesn.*
Geele Violen.
Geele Mertzveilichen.
Humidis & opacis herbidisq; montibus Iunij initio cum floribus reperitur.

Viola matronalis multicolor.

Φλὸξ φλόγιον Theoph. *Dod.*
Viola tricolor.
Iacea seu herba Trinitatis
Stieffmütterlein *Sil.*
Frawenveil.
Freisamkraut.
In campis asperisq; Colliculis frequens. Floret Iunio, Iulio, Aug. ad finem Aestatis.
Tota subamara est & acris. Calefac. siccat, digerit, incidit.
Aegrè spirantibus & Pulmonum Inflammationibus opem fert; Febricitantibus maximè Pueris & Infantib. quorum Conuulsionibus ac Comitialis morbi accessionibus subuenire creditur.
Scabiem & cætera cutis vitia delet.

Viola matronalis pallida.

Viola tricolor s. Septicolor *Thal.*
Iacea seu Herba Trinitatis 2. seu minor *Matt.*
Wilde Stieffmütterlein.
Flosculi pallidi sunt.
Ad Clysteres colligitur.

Viola matronalis albo flore.

Viola Trinitatis minor petræa.
Viola sylu. *Lobel.*
Weisse Stieffmütterlin.

Virga aurea I.

Virga aurea serratis folijs *Tabern.*
Virga aurea margine crenato *Dodon.*
S. Petersstab *Sil.*
Heidnisch Wundkraut.
Nemorosis & saltuosis opacis læto pinguiq; loco enascitur. Augusto virga lucet aurea.
Subamara est. Calefaciendi vi pollet. Abstergit, glutinat, adstringit.
Renes à sabulo & arenulis liberat, sanguinem cohibet.
Gargarizatu Anginæ & Columellæ inflammatæ, fauciumque Morbis auxilium fert.

Additur potionibus vulnerarijs.

Virga aurea II.

Virga aurea folijs non serratis Villanouani *Aduers.*
Herba scripta *Anguill.*
Gülden Wundkraut.
Folia interdum lineis & maculis albis insignita videntur.

Viscum.

Ὁ ἰξός.
Mistel/ Mispel.
Eichen Mistel / Tannen Mistel.
Nascitur in Abiete & Quercu quamuis rarius. Abundat in syluis Boiemiæ.
Abietinum hyeme viret. Laudatissimum est Quernũ.
Calefacit, emollit, digerit, extrahit, discutit, parotidas, tubercula cæterasque collectiones ad maturitatem perducit.
Lignum eligitur intus porraceum, extrà fuluum, quod asperi nihil aut furfuriosi conceperit.
Amuletũ insigne aduersus Caducum morbum. Tritum etiam Epilepticis auxiliatur & contra sanguinis eruptiones valet.

Vitis syluestris.

Ἄμπελος ἀγρία, *Diosc.*
Labrusca, *Trag.*
Wilde Weinräben.
Wilder Weinstock.
In Silesia inferiore ad Crosnam.
Racemi adstringunt & extergunt.
Oenanthe, id est, flos vitis syluestris potu aluum sistit ac sanguinis excretiones, Stomacho ac vrinæ ciendæ vtilis.

Vlmus campestris.

Πτελέα, *Diosc.*
Vlmus *Herbarior.*
Ylmenbaum.
Rüstern/ Rüstbaum.
Amat plana & campestria.
Liquor folliculorum vulnerarius est. Valet ad Lichenas, & nitorem faciei conciliat.

Vlmus montana.

Ὀρειπτελέα, *Theophr.*
Montiulmus, *Gaz.*
Vlmus vernacula seu nostras.
Ylmen.
Effenbaum.
Berg Rüstern.
Locis montosis ad [illegible] Fürstenstein & albi

Folia

Folia & cortex adſtringunt, inſpiſſant, abſtergunt, reſoluunt, emolliunt & glutinant.

Vmbilicus Veneris paluſtris.

Cotyledon paluſtris *Dod.*
Cotyledon aquatica acris ſeptentrionalium Lob.
Nabelkraut.
Paludibus & piſcinis innatat.

Vrtica maior pungens.

Κνίδη, παρὰ τὸ κνίζειν, à pruriendo.
Ἀκαλύφη, *Dioſc.*
Vrtica ſyl. aſperior, *Lobel.*
Vrtica vrens 2. *Dodon.*
Groſſe Neſſeln.
Importuno prouentu vbiuis iuxta ſepes luxuriat.

Radix ex vino Tuſsientibus, Aſthmaticis, Pleureticis, calculoſis morbiſque ex viſcoſa pituita ortum habentibus prodeſt.

Folia ventrem molliunt, flatus diſcutiunt, Calculum & arenulas deijciunt.

Semen lithontribon eſt, ſanguinem cohibet; in Officinis vrticæ Romanæ ſemini ſubſtituitur.

Vrtica pungens minor.

Vrtica minor acrior, *Lob.*
Heiter Neſſel.
Brennende Neſſel.
Haber Neſſel.
Vulgatiſsima in hortis & ſatis.

Priori facultate ſimilis.

Radix cocta vino & melle egregiè contra frigidas tuſſes & pectoris vitia facit.

FINIS PRIMI LIBRI.

STIRPIVM SILESIÆ HORTENSIVM

Liber secundus,

In quo Arbores, Frutices, Herbæ cùm Regionis propriæ, tùm aliunde allatæ recensentur.

Abrotonum mas.

Ἀβρότονον ἄῤῥεν, *Diosc.*

Stabwurtz mennlin.

Gartheil/rechter Gartheil/ *Sil.*

Rote AlbRaute.

Amat solum aridum, hortis Rusticorum familiare: floret Augusto & Septembri.

Admodum amarum est. Calefacit, siccat, 3°. recessu à medio. Aperit, digerit, incidit, rarefacit, mordicat. Tenuium est partium.

Summitates cum flosculis, Asthmaticis, ægrè spirantibus, conuulsis, Ischiadicis conducunt. Lentos humores Pulmonis, Renum, Matricis & vesicæ incidunt, stillicidio vrinæ succurrunt, & quosuis dolores internos sedant.

Exitialium venenorũ antidotum.

Cinis Alopeciam curat.

Olim contra omnia veneficia, quibus Coitus inhibebatur, efficacissimum habebatur.

Abrotonum femina.

Ἀβρότονον θῆλυ, *Diosc.*

Cyparissus hortulana.

Chamæcyparissus, *Fuchs.*

Chamæpitys, *Tragi.*

Santolina, *Anguil.*

Cypreß/ *Sil.*

Garten Cypreß.

Stabwurtz weiblin.

In hortis & fictilibus colitur

litur ad coronarum vſum. Impatiens frigoris. Auguſto floret.

Amarum eſt, aperit, abſtergit, venenis aduerſatur. Regio morbo, vrinæ difficultati medetur.

Semen potum Lumbricos enecat & Menſtrua pellit.

Abutilon auicennæ.

Althæa lutea.
an Ibiſcus, *Theoph?*
Samet Pappeln.
Welſche geele Pappeln.

Non niſi in hortis inſtructioribus ſub finem æſtatis floret.

Glutinoſa & vulneraria eſt. Recentia conſolidat & glutinat.

Semen calculoſis ex vino competit.

Acanthus ſatiua.

Acanthus Italica.
Acanthus ſatiuus, *Lobel.*
Acanthus vera, *Fuchſ.*
Acanthus læuis, *Plin.*
Branca vrſina vera Romana.
Ἄκανθος, *Dioſc.*
Μελάμφυλλος, *Gal.*
Welſche Beerenklaw.

In horto Laurentij Scholtzij Med. Vratiſl.

Folia temperatè in frigidi & calidi medio quaſi conſiſtunt nonnihil humida, emollientem ac modicè digerentem vim obtinent, doloremque ſedant; vnde Enematis incoquuntur non minus quàm Malua.

Acetoſa Sabaudica.

Acetoſa nobilis Franca.
Oxalis gallica, Romana.
Oxalis rotundioribus folijs, *Geſn.*
Saphoiſcher Sauerampfer.
Agreſtampfer.
Frembd Sauerampfer.

Ex ſemine in horto inſtructiſs. D. Laur. Scholtzij Vratiſl. Spontè copioſè in aſperis montis Iuraſſi infra Geneuam naſcitur.

Guſtu & aciditate delicatiore cæteris cunctis præfertur.

Achillea.

Ἀχίλλειος, *Dioſc.*
Millefolium nobile, *Trag.*
Tanacetum Millefolij folijs, *Lobel.*
Edle zarte Garbe.

Abſtergit, mundat. Vulneraria eſt.

Aconitum Pardalianches.

Θηλύφονον.

Aconi-

Aconitum 1. Diosc. *Gesn.*
Aconitum thelyphonon, *Theoph.*
Anthora VValdensium *Aldini.*
Lunaria, *Nonn.*
Waldenser Gifftkraut.
Waldenser Tora.

In horto meo Maio floruit, Vienna missa. In Iurassi præcipitijs vbertim sponte luxuriat.

Lethale & præsentaneum venenum omnibus animalibus.

Acorus verus.

Ἄκορον Diosc. & *Theoph.*
Acorus verus & legitimus Diosc. *Aduers.*
Acorum.
Calamus aromaticus, *Officin. falsò.*
Ackerwurtz.
Bakues/ vulgò.

Admodũ familiaris hortis præsertim humidioribus & aquis, vt etiam ad exteros mittatur. Patria eius Podoliæ, VValachiæ & Lituaniæ lacus. Loco floris iulum fert.

Amara est radix modicè, acris, odoris iucundi & tenuis essentiæ. Incidit, aperit, prouocat vrinam, Menses & Secundas trahit, Lateris dolores tollit, Iecinorosos & Lienosos iuuat, Pectori prodest, vrinæ stillicidijs & à Serpēte demorsis mirificè auxiliatur. Antidotis additur.

Peregrinantes quidam secum ferunt contra aquas corruptas.

Succus Oculorum caligines discutit, Ceratoidis crassitiem detergit & simul extenuat.

Extractum valet præcipuè in affectibus Ventriculi & Pectoris cum intemperie frigida cum materia crassa & tenaci. Expectorat, difficultatem spirandi mitigat & concoctionem iuuat. In Catarrhis item frigidis, Colica & Quartana cum appropriatis syrupis commendatur.

In officinis loco Calami aromatici vsurpatur, cùm tamen legitimus & verus sufficienter iam ad nos feratur, qui non radix sed Arundo est.

Aethiopis.

Αἰθιοπὶς Diosc.
Phlomitis *Lob.*
Coronaria *Monspel.*
Mohrenkraut.
Frembder Wullkraut.

Instructioribus hortis ex semine nata. Auxiliatur pu-

 rulen-

rulentis excreationibus decocta & pota.

Ageratum latifolium.

Balsamita maior *Dod.*

Mentha græca seu Saracenica Offic. *Matt.*

Chrysocome *Cord.*

Costus Hortorum Cæs. Bals. *Aduers.*

Mentha corymbifera maior.

Unser FrawenMüntz *Matt.*

Römische Salbey *Sil.*

Zam Heydmisch Wund-kraut.

Hortis nota herba. Subamara est, adstringens & grauiter odorata.

Excalefacit, siccat, aperit, roborat, abstergit, prouocat, discutit, Stomacho & Cordi amica.

Auxiliatur vterinis affectibus frigidis.

Frigefactum Ventriculum & Hepar excalefacit & viscerum obstructiones aperit.

Prodest Cachexiâ & Leucophlegmatia laborantibus, præsertim in initio. Venenis resistit, Aluiprofluuia cohibet, Destillationes è Capite reprimit, & [illegible]. Capi[illegible].

Succus [illegible], Alphos & alias Cutis [illegible] e-maculat: [illegible] nuat, [illegible] tam haustus [illegible] & vomitiones [illegible].

Semen [illegible] expellit.

Ageratum angusti-folium.

Ἀγήρατον Gal. [illegible] τὸ μὴ γηράσκειν, quod [illegible] seruet incolumes.

Balsamita minor *Dod.*

Eupatorium Mes. [illegible]

Costus minor hortensis *Gesn.*

Herba Iulia seu Balsamita Collina minor *Herb.*

Ageratum Septentrionalium & Anglicum.

Mentha Corymbifera minor.

Leber Balsam.

Frembd [illegible].

Klein Welsch [illegible].

Semel satum [illegible] tur. Augusto floret, [illegible] Octobri relinquit [illegible] dam.

Odoratum est [illegible] amarum adiuncta [illegible] one. Calefacit, siccat, [illegible] nuat, abstergit, aperit, [illegible] urinam euacuat.

Roborat Ventriculum, Hepar, etiam [illegible]

[illegible]

ob seueritatem adstringendique vim.

Syrupo de Eupatorio Mes. commodè additur.

Allium satiuum.

Σκόροδον *Diosc.*

Allio hortense ἀπὸ τοῦ ἄλλεσθαι, quod exiliendo crescat.

Knoblauch.

Rusticorum hortis nullibi deest.

Vim obtinet calefaciendi & siccandi quarto à medio recessu. Acre est, mordet, extenuat, digerit, pellit, incidit, prouocat.

Aluum turbat, flatus discutit, Coli dolores minuit, sitim temperat, Oculorum aciem hebetat, venenis resistit, Pectus excalefacit. Stomachum exiccat.

Latas Ventris tineas in Cibo sumptum abigit; Aquas insalubres emendat, vocem reddit claram, veterem tussim lenit.

Hydropicis, maxime Tympanitide laborantibus vtile.

Praestat contra rabiosorum Canum morsus, tam illitum quàm potum.

Allium hybernum.

Winter Knoblauch.

Aëris corruptū arcet contagia. Amuleto veneficia inhibere vulgi persuasio.

Quibus Alliorum vsu Caput non tentatur, nec æstu viscera incandescunt, vt Rusticis & assuetis, his ea manè cum vino generoso ingerere, quolibet Antidoto aduersum pestiferas nebulas nocturnasque caligines certius est præsidium & incantamentum.

Allium Serpentinum.

Scorodoprason 2. *Clus. P.*
Moly Serpentinum *Anglor.*
Allium Colubrinum.
Allium Creticum.
Ὀφιοσκόροδον.
Schlangen Knoblauch.
Welscher Knoblauch.
Venenis resistit.

Aloë vulgaris.

Ἀλόη *Diosc.*
Semperuiuum marinum.
Aloe/ Aloepatick.
In horto D. Laurentij Scholtzij.

Aloë spinosa.

Aloe folio mucronato.
Aloe Americana *Mattiol.*
Americanischer Aloe.
Stachlichter Aloe.
Ex America ad nos affertur.

Luto radici circumligato & subinde rigato, e tabulatis Cœnaculorum suspensa, non modo diutius viret, verùm & incrementum sumit, nouaq; folia protrudit: sed tepentem hyeme locum esse oportet, ne congelata tabescat.

Succus foliorum nondum æstiuis Solibus percoctus, vt brumali tempore minimum amarus est.

Alsine peregrina.

Alsine marina *Dod.*
Hippla maior *Lob.*
Frembder Meyer.
Frembd Vogelkraut.

Ex maritimis locis in hortos recipitur.

Amaranthus vulgatior.

Ἀμάραντος, ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι.

Amaranthus purpureus *Dodon.*

Amaranthus purpureus saturo Cocci colore.

Phlox seu flamma Theophr. [illegible]

[illegible]
Blum der Liebe.
Tausentschön.
Rotsammetblum.

Differt paniculis, quæ simplices, [illegible] Flo- rei Augusto & Septembri [illegible]

Elegantiæ causa & voluptatis Coronariæ ergo in hortis seritur.

Flores [illegible] puentiæ [illegible]

Menstruum [illegible] & albas [illegible] reprimunt.

Flos [illegible] hyeme reuiuiscit [illegible]

Amaranthus maior.

Amaranthus maior [illegible] bus obsoleti coloris [illegible]

Blitum V[illegible]

Blitum [illegible] dicum *Gesn.*

Grosser Straus[illegible]

Hanenkam / [illegible] Meyer.

Floret Augusto & durat in Autumnum. [illegible] rat, siccat, repellit, [illegible]

His, quibus in Pulmone [illegible] Pectore vas aliquod [illegible] fuit, prodest.

Amaranthus [illegible].

Amaranthus [illegible]
Blitum [illegible]
Blitum [illegible]
Symphonia [illegible]
Geferbter / [illegible] Meyer.
Papagey[illegible] / [illegible] [illegible]

[illegible]

Seritur in hortis & fictilibus spectaculi causa.

Ammi.

[illegible] *Diosc.*
Ammi perpusillum *Lob.*
Ammi Alexandrinum.
Aethiopicum Cuminum.
Alexandrinischer Ammey.
Ex [illegible] nascitur. Solum requirit benè stercoratum, Soli expositum.

Semen gustu amarum est, subacre & tenuium partium.

Ammi vulgatius.

[illegible] Hipp. *Tabern.*
Ammi *Cord.* & *Fuchs.*
Ammi vulgare *Dod.*
[illegible]linum *Tabern.*
[illegible] Ammi.
[illegible] Peterlin.
[illegible] amat loca.
[illegible] est semen, & gu[illegible].

[illegible] vrinas; Renes, Vesicam & Vreteres expurgat.

Amygdalus arbor.

[illegible] *Diosc.*
[illegible].
[illegible] vere in [illegible] Autumno maturescit.

Amygdala dulcia moderatè [illegible] calida [illegible] [illegible] habent, sed à dulcedine occultatam, quæ tamen temporis spacio fit manifesta. Corpus saginant, Pectus expurgant, tabidis conferunt, & Somnum placidum conciliant.

Amara incidunt, tenuant, tergent, digerunt sine morsu. Ob id ex Pulmone exscreationem crassorum & lentorum humorum promouent: obstructum Hepar, Lienem, Renes, Colum à crassis & lentis humoribus expediunt.

Anagyris.

Ἀνάγυρις ἑτέρα.
Anagyris minus fœtens *Lobel.*
Laburnum 2. *Lugdun.*
Faba inferna *Cord.*
Baumbonen.
In horto Laur. Scholtzij.
Flores Maio lutei dependent racematim specie [illegible] Genistæ aut Cytisi.

Semen vomitorium est.

Anemone maior alba.

Ἀνεμώνη.
Ἀ[illegible] *Theoph.*
Anemone Pannonica *Dod.*
Anemone 3. Matthiol albo flore *Lob.*
Weisse WindRöslin.
Weisse AnemoneRöslin.

Maij initio flores apparent. Acris est & feruidi saporis.

Anemone Ropertiana.

Anemone tuberosa Geranifolia cœrulea *Lob.*

Anemone tenuifolia 3. *Cl. H.*

Klein blaulechte Windsröslin.

Variat flore nunc albo, modo cœruleo, Aprili.

Anemone violacea.

Anemone tenuifolia 2. *Cl. H.*

Violbraun Anemonröslin.

In hortis elegantiæ caussa habetur.

Anethum.

Ἄνηθον *Diosc.*

Ἀ[illegible].

Anethum.

Till. Dillkraut.

Ad ciborum obsonia & in medicorum quoq; vsum seritur: flores & semen æstate perficit.

[illegible] Vim habet calefaciendi, aperiendi, [illegible], digerendi, [illegible], cum [illegible].

Dolorem sedat, [illegible] conciliat, crudos & incoctos humores concoquit, [illegible], Inflationes & tormina sedat, Aluum, [illegible] nes sistit, vrinas [illegible], [illegible] tum lenit: sed Oculorum aciem hebetat & [illegible] relinquit a[illegible].

Teneræ [illegible] & [illegible] tantur a Calculosis.

Vulgus [illegible] commiscet, ad augendam Lactis copiam.

Angelica hortensis.

Σμύρνιον, [illegible]

Myrrha Smyrnium *Cord.*

Angelica [illegible] & *Dod.*

Angelica Milonensis, [illegible] goia *Offic.*

Geistwurtzel.

Zam Angelick.

Silphij & Laserpitij species. In hortis [illegible] quotannis ex [illegible] duo facile se propagat.

Gustu est [illegible] uscula, [illegible] lesac [illegible] at, discutit.

[illegible] res digerit, [illegible] cer [illegible] ideo [illegible] Virginum [illegible] [illegible]

[illegible]

tur, rigores febrium ex vino ſoluit.

Aduerſus venena mirè pollet, febres quas peſtilentiales vocant, curat, & manſa à peſte præſeruat, halitumq; Oris grauem emendat.

Extractum Angelicæ multo efficacius & in minima doſi omnia perficit.

Rotulæ ex hoc, ſaccharo addito, parantur ſuauiſsimæ, & contra aëris infectiones vtiliſsimæ.

Aniſum.

Ἄνισον, Ἄνησον Dioſc. [illegible]

Aniſum.

Aniſetum.

Cyminum dulce.

[illegible] ſüſſer Kümmel.

In hortis ſeritur, ſed difficilius ſemen perficit, Iulio & Auguſto floret.

Semen ſaporis eſt mixti, ex dulci, acri & amariuſculo conſtans. Calefac. 2. ſiccat 1. Aperit, digerit, diſcutit, vrinam ciet. Valet ad inflationes & torſiones Ventris, Aluum & alia fœminarum profluuia ſiſtit. Lac ad Mammas elicit, Venerem ſtimulat, dolores Capitis leuat, halitum Oris fœcundiorem reddit, Hydropicis ſitim extinguit potum. Venenis aduerſatur animalium.

Oleum ad eoſdem vſus elicitur, guttula vna atq; altera in appropriato liquore vel ſyrupo hauſta.

Anthora.

Ἀνθόρα.

Ζαδουαρία, ζέδωαρ.

Antithora *Mattiol.*

Zedoaria vera Arabum *Tabern.*

Napellus Moyſis *Auic.*

Gifftheil/Heilgifft.

Flores Iulio prodeunt flaui, ſemen in theculis nigrum relinquentes.

Vehementer amara eſt radix. Venenis reſiſtit. Calefacit, ſiccat, abſtergit, ſubtiliat, ſoluit. Magnæ contra Peſtem efficaciæ.

Antirrhinum maius.

Ἀντίῤῥινον Dioſc.

Ἀνάῤῥινον.

Βουκράνιον Gal.

Leonſtotomos.

Caput Vituli.

Lewenmeuler.

Kalbsnaſe.

Welſcher Orant.

Hundskopff.

Flore variat, incarnato, candido, luteo, Aeſtate conſpicuo.

Sub-

Subamara sunt folia, similis cum Bubonio facultatis, sed minoris efficaciæ.

Aduersus veneficia & philtra, maximè morbum Caducum portatur, anili persuasione.

Apium verum.

Σέλινον κηπαῖον, Diosc.

Apium [illegible]nse, *Trag. Dod. Lobel.*

Petr[illegible]linum, *Officin.*

Garten Eppich.

Peterlin Petersilge, *Sil.*

Herba hortis oleraceis notissima [illegible] vsum in condimentis Ciborum & acetarijs gratissimum. Loca amat humentia.

Apium ori & Stomacho gratum, calidum & siccum. Aperit, prouocat, vrinam & Menses ciet, flatus discutit, Calculos cohærentes soluit, Iecur & Lienem obstructione liberat. Hydropicis & Ictericis conducit, secundas & partus extrahit. Auxiliatur contra Serpentium venena.

Admiscetur semen theriacis & tussis remedijs.

Apium crispum.

Σέλινον [illegible].

Apium 2. *Tabern.*

Petroselinum [illegible] crispum,

Krauser Peterlin.

Gefülte Petersilge.

Rarius seritur [illegible] eiusdem facultatis.

Apium Macedonicum.

[illegible], Gal.

Petroselinum Macedonicum, *Matthiol.*

Macedonischer Petersilge.

Stein Peterlin.

Frigoris impatiens [illegible] semine hortis [illegible] familiare.

Semen Theriacæ & [illegible] vrinam [illegible] scetur.

Apium Alexandrinum.

Σμύρνιον, Gal.

Ἱπποσέλινον, Diosc.

Apium Macedonicum Officin. *vulg.*

Hipposelinum, [illegible] *Lobel.*

Smyrnium, *Matthiol.*

Alexandrinischer Petersilge.

Roß Eppich.

Spanischer Eppich.

Solum [illegible] pingue, humidum.

Semen calidæ & siccæ naturæ, Lienis, Renum, [illegible] cæ & vteri [illegible] Inflationes Stomachi [illegible] dores ciet [illegible].

[illegible]

Apium palustre.

Ὑδροσέλινον.

Ἐλειοσέλινον *Diosc. & Gal.*

Apium rusticum.

Paludapium, *Mattiol. Lobel. Tabern.*

Apium Offic. *vulgò.*

Eppe / Epte / *Al.*

Eppich / Wasser Eppich.

Humidis & vmbrosis hortorum angulis luxuriat.

Ingrati est tum odoris tum saporis, acutioris & grauioris, qui caput ferit; vnde à cibis abdicatur.

Temperamenti est calidi & sicci. Reliquæ vires cum Apio domestico.

Succus attenuat, aperit, crassa extenuat, obstructiones amolitur & vrinas mouet: Tertianis ex frigida causa, ac Regio morbo succurrit. Oris Tonsillarumq; malignis vlcerib. cum Hordei decocto, addito Melle Rosato, prodest.

Aquæ destillatæ peculiaris vis contra Hydropem a vulgo asscribitur.

Aquifolium Plinij.

Agrifolium.

Paliuros 2. *Lacun.*

Crataegus, *Guiland.*

[illegible] sylu.

Stech Palmen.

Wald Distel.

In viridario D. Laurent. Scholtzij.

Aquilegia hortensis.

Agley.

Glocken blumen.

Varias hæc in flore tam ratione magnitudinis, quàm coloris obtinet differentias.

Aquilegia alba simplex.

Aquilegia simplex candido flore.

Aquilina alba.

Weisse einfache Agleien.

Aquilegia rubescens.

Aquilina rubra.

Rote Agleien.

Aquilegia purpurea.

Purpurbraun Agley.

Aquilegia incarnata.

Leibfarbene Agley.

Aquilegia multiplex cærulea.

Aquilina pleno flore.

Blawe volle Agley.

Semen Epilepticis commendatur.

Aquilegia candida multiplex strys cæruleis.

Weisse volle Agley mit blawen streiffen.

Aquilegia multiplex variegata.

Aquilegia multiplici varij coloris flore.

Agley mit vollen geschecketen blumen.

Aquilegia degener viridi flore.

Agley mit grünen blumen.

Aquilegia inuersa.

Aquilegia flore inuerso Matthiol.

Aquilegia hortensis multiplex inuersis floribus Casp. Bauh.

Agley mit vmbgekereten blumen.

Hanc ostendit mihi Georgius Roslerus patricius Gorlicensis & Rei herbariæ studiosissimus.

Arantia malus.

Μηλέα νεράντζιν.

Arbor Arantia.

Malus Aurantia, *Dod.*

Pomerantzenbaum.

Fronde viret perpetua, hyeme subterraneis locis asseruatur, cum hyemem non ferat.

Arantia mala.

Mala Aurengia, Nerangia.

Pomerantzen.

Refrigerant, sitim febricitantibus sedant, præsertim acida, vomitum compescunt, ventriculum roborant.

Cortex amarus est, Cal. & sicc. Aperit, abstergit, ventriculum confortat, Icteritiæ medetur, Menstrua prouocat, flatus expellit.

Semen venenis potenter resistit, Lumbricos necat & expellit.

Arbor Iudæ.

Κερωνία, an κερωνία, Theoph.

Ceratia siliqua.

Siliqua fatua.

Fabago.

Judas baum.

Wild S. Johannsbrod.

In viridariis satus, frigoris impatiens.

Arbor vitæ.

Θυΐα, Theoph.

Κέδρος λυκία.

Cedrus Lycia, *Albert.*

Cedrus Americana.

Baum des Lebens.

Americanischer Cederbaum.

In horto Laur. Scholtz.

Ramuli in terram depacti facile radices concipiunt, hyemis & frigoris est patiens.

Ex Canadis Americæ [illegible] ad nos allata.

Sapina

Sapor ei subamarus odoris fragrantissimi. Huius loco, Xylaloe hodie à plerisq; adulteratur.

Aristolochia rotunda vera.

Ἀριστολοχία στρογγύλη, Diosc.

Aristolochia rotunda, Offic.

Aristolochia femina.

Ronde Osterlucey.

Ex Italia instructioribus Medicorum hortis nota.

Radix amara est & subacris. Abstergit, digerit.

Venenis resistit, Ruptis, conuulsis, laterum doloribus, singultibus, suspirijs pota auxiliatur. Vlcera sordida expurgat.

Aristolochia longa vera.

Ἀριστολοχία μακρὰ, Diosc.

[illegible]

Aristolochia mascula.

Lange Welsche Osterlucey.

Gustu est amaro & graui, Calefac. & siccat 3. gradu.

Ad remorantes à partu secundas, Mensesq; ciendos magni vsus.

Aristolochia longa vulgaris.

[illegible]

Aristolochia Saracenica, Dodon.

Aristolochia clematitis nostras, Lobel.

Gemein Osterlucey.

Lange Holwurtz.

Bruchwurtz.

Biberkraut.

Facilè in hortis propagatur.

Amara est insigniter. Recens tusa & imposita aculeos, spicula, surculos extrahit. Menstrua retenta mouet.

Artischocus læuis.

Σκόλυμος, Theoph. Diosc. Lobel.

Κινάρα, Aduers. quòd, dum colitur, cineribus maximè gaudeat.

Cynara, Dodon.

Carduus strobilis.

Alcocalus, Gal.

Alcocalus, Cocalus, Hipp. Nonn.

Arcotum, Officin.

Artischaw.

Artischock.

Strobildorn.

Seritur ab Olitoribus capitis caussa.

Stercoratam & solutam terram requirit.

Capitulum, quod altero à satione demum anno perficit, coctum, cum pipere, oleo seu butyro, sale & aceto pæ-

to præparatur, gulæ & veneris incitamentum.

Radix amara calef. ficcat, vrinam copiosam, vino pota detrahit, eamq; fœtentem.

Caules qui per hyemem eduntur, vocantur Cardi, & prosunt Spleneticis.

Artischocus aculeatus.

Σκόλυμος ἀκανθώδης.

Scolymus aculeatus, *Tab.*

Chamæleonta Monspel. *Lobel.*

Cinara hispida, *Colum.*

Cinara degenerans, *Dod.*

Stechender Artischock.

Floret Augusto & Septembri.

Ex obsonio sumtus succum generat Melancholicum, vt & prior.

Radix contusa & illita cum alarum graueolentiam tū totius corporis emendat.

Foliorum costæ mediæ candidæ teneræq; factæ magno apparatu Mensæ cum bellarijs inferuntur.

Arundo satiua.

[illegible], *Diosc.*

[illegible]

Donax satiua seu Cypria, *Lobel.*

Arundo domestica, Italica,

Zam Rohr.

Spanisch Rohr

Garten Rohr.

Folia [illegible] & [illegible] cantis sunt [illegible]. Cortex excalefac [illegible] iam ficcat.

Radix attrahit, [illegible] [illegible] stillulas vlceraque [illegible] exiccat.

Arundo Indica florida.

Canna Indica, [illegible]

Harundo Lilliata

Indianisch blumen Rohr.

Indianisch [illegible] Rohr.

In viridario [illegible] Vratislauiæ Autumno floruit. Hyemem [illegible]

Asclepias nigro flore.

Vincetoxicū flore nigro.

Schwalben [illegible] mit schwartzen blumen. [illegible]

Asparagus hortensis.

Ἀσπάραγος [illegible]

Asparagus altilis, [illegible]

Asparagus [illegible]

Sparagus Offic.

Spargen/ Spargeln

Corallenkraut,

Passim in [illegible] humidis pingui [illegible] [illegible] Iunio & Iulio floret [illegible] & [illegible] ad [illegible] tariorum [illegible] coll[illegible]

[illegible]

A[illegible] in cibo [illegible] , vi- [illegible] expurgant , vri- [illegible] Stomacho vtiles.

Radix [illegible] Lienem obstructione liberat , Vesicam expurgat, [illegible] morbum sanat. Vrin[illegible] ac dysenteri[illegible].

Asphodelus luteus.

Ἀσ[illegible] mas Diosc. *Fuchs.*
Asphodelus fœmina *Matt.*
Hastula [illegible].
A[illegible] *Offic.*
Geel Affodillwurtz.
[illegible]wurtz.
[illegible] Lilgen.
Radix extergentis & dis[illegible] est facultatis. Iunio [illegible]

Asphodelus albus.

Ἀσφόδελος *Theoph.* & *Diosc.*
Asphodelus mas *Matthiol.*
Asphodelus maior *Clus. H.*
[illegible] Affodillwurtz.
Affodill Lilien.
Radix calefacit siccat, vrinas & Menses ducit.

Asphodelus rubeus.

Asphodelus flore suauè rubente [illegible].
[illegible] Affodill Lilien.
[illegible] floruit ex semine prognatus.

Atriplex satiua alba.

Ἀτράφαξις *Diosc.*
Χρυσολάχανον.
Atriplex domestica, *Matt.*
Atriplex hortensis alba.
Teutsche Melten.
Zam weisse Melten.

Ab Olitoribus [illegible] ob gustum cæteris suauiorem. Iunio & Iulio caules cum flore promit.

Humectat 2. refrigerat 1. gradu cum tepida caliditate. Aqueæ est substantiæ & minime terrenæ. Emollit aluum, abstergit & Iecoris obstructiones aperit.

Calidis & macris naturis conducit.

Semen vomitum prouocat.

Atriplex satiua rubra.

Atriplex hortensis *Dod.*
Atriplex 2. folio & flore purpureo liuens *Lob.*
Mölten Melten.
Grünkraut vulgò.

Seritur in campis & hortis hyemis initio.

In cibis præstat vere tantum : siquidem velocissime senescit & deperditur.

Atriplex Hispanica sinuata.

Σ[illegible]χ[illegible], σευτλ[illegible]χ[illegible] *Tr.*
Σ[illegible] *Gaz.*
Olus Hispanicum *Tr.*
Spinacia, Spinachia *Ital.*
Brulapathra *Plin.*
Spinech.
Beiersch, Spanach.
Spanisch Kraut

Vere seritur & [illegible] sed citò ad [illegible] & [illegible] duos Menses perficitur.

Sapor qualitatis expers, citò idcirco descendit & aluum emollit.

In cibum deuorata, exasperatas Arterias lenit, & ariditati confert.

Atriplex Hispanica Betæ folio.

Spinachia nobilior seu femina.
Niederlandisch [illegible] Spinech.

Folia habet non vt prior [illegible] acuta, sed parum in [illegible] flexa Betæ instar, [illegible] & grauiora.

Inter culinaria [illegible] habetur palatoq; [illegible] sed flatulenta.

[illegible] calorem [illegible], Stomachi [illegible]. [illegible]

Auena candida.

[illegible]
Auena vera *Ital.*

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] Tempore [illegible] diorem Hordeo [illegible] nonnihil quoque ad [illegible] ta vt [illegible] medicinaliter [illegible]

Ex Ptisana & [illegible] Pulticulæ & [illegible] quuntur [illegible] triculo. Tussientibus plurimum iuuant, [illegible] tericis, Hepaticis & [illegible] neticos; [illegible] Viscerum. [illegible] & [illegible], purulenta [illegible]

Suauior [illegible] cæteris gratior.

Auena nigra vulgaris.

Auena [illegible] nigra *Gesn.*

Eichel Haber.
Grawer Haber.
Bart Haber.
[illegible] Haber.

[illegible] magis & [illegible] commode [illegible]

Minus est gratum, [illegible] ruin [illegible] magis. [illegible] cibos [illegible].

Auena

Auricula nigerrima.

Auena Pontica.
Schwartzer Habe[r].
Granum prorsus nigricat.
Mons frequens fertur.

Auricula Vrsi purpurea.

Auricula Vrsi flore purpureo [illegible].
[illegible] Arthetica *Gesn.*
Rot Schlüsselblumen.
Bar Sanickel.
Gustu [illegible] exiccat & [illegible]. Vulneraria est.

Auricula Vrsi lutea.

Auricula Vrsi floribus luteis [illegible].
Sanicula alpina lutea.
Gehl Bär Sanickel.
Schwindelkraut
Weisse welriechende Berg-[illegible].
[illegible] vulnera vt prior vtilis.
Aliunde allatæ in hortos [illegible].

Balsamina mas.

Balsamina Cucumerina.
Cucumis puniceus *Cord.*
Momordica [illegible] *Sard.*
Charantia *Dod.*
Balsamkraut.
Balsamöpffel.
In hortis pensilibus. Amat loca Soli exposita.

Siccat & mediocriter refrigerat. Vulneraria est. Ad Coli dolores & Intestinorum [illegible], Rupta Conuulsaq; cum vino assumitur foliorum puluis.

Oleum ex fructu immaturo paratur ad vulnera glutinanda dolorésque vlcerum praui humoris mitigandos, arcendasque Vulnerum & Mammillarum inflammationes. Pervtile Hæmorrhoidibus dolentibus, Ambustis Vesparum & Apum ictus sanat.

Rimicosis pueris efficax remedium, si eo locus sæpius perungatur, & Puluis foliorum interea aliquot diebus exhibeatur.

Balsamina femina.

Balsamina 2. *Cord.*
Balsamina Amygdaloides *Gesn.*
Balsamella.
Balsamkraut Weiblin.
In hortis & fictilibus alitur. Autumno fructus maturescit.
Easdem cum priori obtinet facultates.

Bellis minor hortensis pleno flore, purpureo, rubro, niueo, variegato.

Prima

Primula veris hortensis multiplex.

Volle Maßlieben.

Sametblümlin.

Tausent schön.

Puellæ ad coronamenta expetunt.

Maio flosculi elegantes vigent, qui speciositate tam denso foliolorum contextu luxuriant, vt vix vllo aut nullo apparente luteo orbiculo, vniuersum & ambitum & medium floris occupent.

Eiusdem cum syluestri naturæ.

Berberis.

Ὀξυάκανθα Gal. *Cord.* q. ὀξὺς ἄκανθα.

Berberis *Offic.*

Amerbaris *Auic.*

Spina acida.

Erbsal.

Sauerdorn.

Berbes.

Versich.

Welsendorn.

Ob fructus in hortos recipitur, ad quorum sepimenta validis.

Flores Maio exeunt coloris lutei, Septembri & Octobri fructus maturescunt.

Folia refrigerant, siccant [illegible], tenuium partium, [illegible] quid obducunt.

Ad C[illegible] [illegible] Oxalidis vtilia [illegible] pol. [illegible] ori & Coli.

Radix aculeos, & spinas extrahit illita.

Baccæ gustu sunt acido & subaustero. Refrigerant, siccant, cohibent, [illegible] adstringunt: [illegible] tis expuitionibus, [illegible] commotos Dentes.

Robe succo inspissato, ad sitim restinguendam, [illegible] sas pestilentesque exhalationes supprimendas commodissimum.

Condiuntur [illegible] saccharo, Cœliacis, Cibum [illegible] entib⁹, Dysentericis & Cholericis vtiles: Menstruas profluuia cohibent, [illegible] Ventris necant.

Beta can[illegible].

T[illegible] *Diosc.*

Σικελικὴ, Sicula [illegible].

Beta alba.

Cicla [illegible].

Weisser [illegible].

[illegible]

Solum [illegible] lectione. [illegible] maturitatem [illegible]

Nitrosa [illegible] ceps [illegible]

Cura [illegible]

[illegible]

nem exuit fitq; facultatis leuiter digerentis. Iecoris obstructionibus quàm Malua aptius accommodatur, Lienosos similiter manducata mirificè iuuat.

Folia inueteratis & malis vlceribus ac Inflammationibus vtiliter imponuntur.

Planta recens cum radice & coliculis ex aceto comesta, Cibi appetentiā adfert, sitim compescit, Choleram in Ventriculo reprimit.

Beta nigra.

Τεῦτλον μέλαινον *Diosc.*
Beta vulgatior.
Beta nigricans agrestis *Tr.*
Beta viridis.
Gemeiner Mangolt.
Schwartzer Mangolt.
Biessen *Sil.*

Paulò minor, à foliorum colore ex obscuro magis virentium nigra vocatur.

Culinaria est. Aluum minus mouet ob vim subadstringentem.

Eruptionibus Papularum, Igni sacro & ambustis medetur.

Succus recens Naribus attractus, Caput purgat, pituitam clementer extrahendo. Immiscetur Clysteribus ad indurata Alui excrementa euocanda.

Beta rubra.

Τεῦτλον ἐρύθριον.
Beta rubra Romana, *Dod. F.*
Rapum rubrum.
Roter Mangolt.
Rote Rüben/ *Sil.*

Vulgo nota. Radix priusquam caulis exit, in aqua elixatur aut cineribus calentibus coquitur, & exutis apicibus cum aceto, sale & Carui conditur ad vsum pro carnib. assis palato & ori grata.

Eadem deraso cortice Ano glandis modo supposita, aluum ad excrementorum expulsionem inuitat, præsertim exiguo sale aspersa.

Blattaria alba.

Verbascum femina vulgò *Lobel.*
Weis Schabenkraut.

Blattaria purpurea.

Blattaria flore purpureo, *Lobel.*
Blattaria phœnicea, *Tab.*
Rot braun Mottenkraut.

Iulio floret. Autumno semen maturescit.

Blattaria flore magno.

Schabenkraut mit grossen blumen.

Iulio flores exerit.

Borrago.

Βούγλωσσον, Dioſc.

Εὐφρόσυνον, Plin.

Bugloſſum verum Veterum Quibuſdam.

Bugloſſa vrbana.

Borragen.

Burretſch.

Hertzblümlin.

Hertz frewde.

Semel ſata quotannis ex ſemine decidente renaſcitur.

Flores albos & cœruleos magna Aeſtatis parte in multum Autumnum vſque fert, Herba ad Aluum emolliendam cum alijs oleribus decoquitur.

Flores ſunt Cordiales. In vinum noſtra Aetas conijcit & acetarijs aſpergit, lætitiæ ac hilaritatis excitandæ cauſſa.

Radix ſaccharo conſeruatur ad Cordis affectus.

Botrys.

Βότρυς, Dioſc.

Artemiſia Turcica.

Vua herba.

Patientia, *Gallis.*

Traubenkraut.

Lungenkraut.

Mottenkraut.

Annua eſt planta tota ſucco reſinoſo madens: per maturitatem in viridi luteo langueſcit. Humecto lætatur ſolo.

Pertinacis odoris gratia fragrat, odoremq; haud ita diſsimilem Ambroſiæ ſed multò vegetiorem vibrat.

Excalefacit, ſiccat 2. receſſu: penetrat, aperit, incidit, abſtergit.

Præſtat ad omnes pectoris & Thoracis pituitoſos affectus: iuuat ſuppuratos, Aſthmaticos, Suſpirioſos, Puerperarum à partu dolores mulcet.

Arida veſtimentis interponitur, vt ea à tineis & blattis præſeruet.

Tenera folia ſaccharo cõſeruantur ad Cordis & Pulmonis affectus.

Botrys II.

Ambroſia.

Chamæpitys 2. *Dodon.*

Chamædrys laciniatis folijs.

Feld Cypreſſen.

Feld Ambroſienkraut.

Iunio floret.

Amara eſt, odoris non iniucundi, reſinoſi. Calidæ & ſiccæ temperaturæ.

Capitis affectibus & vteri vtilis. Calculum viasq; vrinarias

narias expurgat: Iecoris & Lienis obſtructionibus medetur.

Braſsica.

Κράμβη κεφαλώδης.

Braſsica vulgatiſsima Sleſiaca albida & ſubcœrulea.

Braſsica capitata albida, *Dodon.*

Braſsica Lacuturres, *Plin.*

Caulis capitatus.

Caputium, *Officin.*

Olus, κατ' ἐξοχὴν.

Kraut/ Heuptkraut.

Hauptköl/ Kappes.

Kappeskraut.

Hortis & campis frequẽtiſsima.

Martio ſeritur, Iunio tranſplantatur, poſt Solſtitium in capita extuberat, quæ arctè occluduntur.

Hæc albida & cœrulea vulgò Weis vnd blaw kraut/ habetur. Solum amat mediocre, pingue, probè ſtercoratum & benè ſubactum. Deſiccat, non tamen admodum acris: quin etiam emollit, glutinat, abſtergit. Crapulam diſcutit & inde noxam reſtinguit.

Craſſum & Melancholicũ procreat ſuccũ nimius eſus.

Folia inflammationibus & tumoribus imponuntur.

Capita vel integra vel minutim conciſa abundè condiuntur & vaſculis concluduntur, atq; ita in quotidianum totius anni vſum adſeruantur. Sauerkraut.

Ius eius Ignibus ſacris imponitur.

Braſsica latifolia Sabauda.

Braſsica alba capite oblongo non penitus clauſo.

Braſsica Sabauda.

Braſsica latifolia.

Saphoiſcher köl.

Breitbletterter köl.

Verſich/ *vulgò.*

Hortis inſtructiorib. familiaris. Seritur & tranſplantatur vt prior, frigoris impatiens. Delicatior eſt, palato magis arridens.

Braſsica vulgaris.

Κράμβη, *Dioſc.*

Κράμβη λεία, *Plinij.*

Gemeiner Köl.

Glatter köl.

Kölkraut.

In hortis ab Olitoribus ſeritur. Solum amat pingue.

Guſtu hæc amara aliquantulum ac ſalſa. Eſitata in cibo imbecillo Stomacho conuenit, Concoctionẽ adiuuat, Aluum durari non patitur,

titur, vrinam prouocat.

Brasſicæ viridis cauliculi depurati ſi manducentur, aut ſuccus cum Melle decoctus exhibeatur, ad vocem interceptam certiſsimum auxilium.

Braſſica cærulea.

Braſsica Cumana ſeu rubra, *Dodon.*

Braſsica vulgaris rubra, Marrucina.

Blawkol/ Rotkol.

Rubro colore ex cæſio, crebrò in hortis occurrit.

Braſſica criſpa.

Κράμβη οὐλόφυλλος, *Theoph.*

Braſsica Apiana, *Plin.*

Braſsica fimbriata.

Krauſer köl.

In iure veteris galli decocta Colicam & Ventris tormina ſedat, ſi iuſculum ſorbeatur, qua ratione & calculo Renum, nec non Hepaticis & Spleneticis commodat.

Hyberno tempore cum carnibus Veruecinis pinguibus decoquitur.

Braſſica tenuifolia.

Κράμβη λεπτόφυλλος σελινοειδής.

Braſsica tenuifolia laciniata.

Braſsica Selinoides.

Zart Krauſſer Kol.

Folijs eſt fiſsis & in lacinias multas diſſectis, ſapore vulgaris Braſsicæ.

Braſſica florida.

Braſsica Cauliflora *Dod.*

Braſsica florida botryitis *Lob.*

Braſsica Pompeiana *Plin.*

Blumenköl.

Salatköl.

Käſelinköl.

Caulifior olitoribus.

Peregrina eſt. Caules medij conglomerati, Ori grati cocti ex iure pingui edũtur.

Braſſica rapoſa.

Caulorapum *Mattiol.*

Braſsica caule rapum gerens ſeu 9. *Dod.*

Braſsica peregrina medio caule turbinata & rapacea.

Κράμβη γογγυλώδης.

RubenKöl.

E græcia hortis noſtris familiaris facta, Solum vult mediocre, pingue & ſtercoratum.

Braſſica prolifera.

Braſsica criſpa prolifera *Tabern.*

Braſsica Aſparagôdes criſpa C. B.

Büſchel

Büschel Bölkraut, *Tabern.*

In horto Laur. Scholtzij Vratisl.

Buglossum Italicum.

Buglossum Angustifolium *Lobel.*

Echium Italicum spinosum *Fuchs.*

Buglossa maior *Officin.*

Welsche Ochsenzunge.

Βύγλωσσον.

In viridarijs Medicorum perennat. A Iunio in Autumnum vsq; floret.

Flosculi aspectu elegantes Cordiales sunt, saccharo cõseruantur, & in vsum Medicum exiccantur.

Buglossum rubrum I.

Ἀγχοῦσα *Diosc.* παρὰ τὸ ἀγχουσίζειν à fricando.

Anchusa, Calys seu Onoclea *Aduers.*

Alcanna *Offic.*

Buglossa rubra *Mattiol.*

Rote Ochsenzunge.

Alkannenwurtz.

Türckische Röte *Vulgò.*

Iulio floret.

Radix refrigerat, desiccat, adstringit. Subamara est, extenuat, extergit humores Corporaq; densat.

Calculosis, Lieni & bile suffusis commendatur. Hæc cum vino rubro adstringenti & butyro recenti decoquitur ad vnguenti consistentiam, Ruptis, Conuulsis, ex alto deuolutis proficuam.

Ad Exanthematum facilem eruptionem ex calenti Cereuisia vulgi medicina.

Radicem ob sanguineum succum mulieres olim ad fucandam faciem vsurpabant.

Buglossum rubrum II.

Buglossum angustifolium.

Anchusa spuria flore rubro.

Echij facie Buglossum minimum flore rubente, *Lob.*

Kleine rote Ochsenzunge.

Minus est & folijs angustioribus.

Bulbo-Castanum.

βολβοκάστανον.

Ἀγριοκάστανον.

Nucula terrestris Septentrionalium *Aduers.*

Oenanthe 1. *Mattiol.*

Geranium 1. Diosc. *Cæsalp.*

Erd Castanien.

Sew Castanien.

Schäfer Nüß.

Bulbus est oleraceus edendo totus & gratus Castaneæ sapore.

Bulbus eriophorus.

Βομβύκιος Theoph.
Bulbus Bombycinus.
Wollechte frembde Zwibel.

Buxus humilis.

Πύξος *Diosc.*
Χαμαίπυξος.
Buxbaum.
Semper humilis manet, nunquam ad Arboris allurgit proceritatem.
Perpetuò viret, nec frigora horret, grauis odoris.
Capillum ruffant, tum folia tum rami in lixiuio decocti.
Nec cariem nec vetustatem sentit spississima ac densissima eius materia: ob id grauissima.

Calamintha montana praestantior.

KΑλαμίνθη ὀρεινὴ *Diosc.* ὡς καλὴ μίνθη quasi bona Mentha & vtilis.
Calamintha montana magno flore.
Edle BergMüntze.
Viget æstate & toto ferè Autumni tempore, à Iunio in Autumnum flores semenque perficit. Radix valde resistibilis.
Olfactu est suauiter acri & sapore paululum amaro.
Calidæ & siccæ temperiei. Digerit, mordicat, extenuat, incidit valenter crassos humores, trahit ex alto ad circumferentiam.
Menses ciet, vrinas pellit, Ruptis, conuulsis, ægrè spirantibus, torminibus, horroribusq; auxiliatur. Regium morbum expurgat, Venenis resistit. Theriacæ miscetur.

Calamintha montana vulgaris.

Calamintha *Mattioli.*
Calaminthum montanum vulgare *Officin.*
Gemeine BergMüntze.
Iulio & Augusto floret.
Eadem præstat, sed minus potens.

Calendula vulgaris hortensis.

Χρυσάνθεμον *Diosc. Aduers.*
Chrysanthemum oculatum *Diosc. Aduers.*
Calendula *Officin.*
Verrucaria.
Ringelblumen *Sil.*
Goldblumen.
Nulli non horto decora & inquilina. Singulis ferè Mensium calendis, Maio & Iunio incipiente vsque in autumnum floret.
Gustu est adstringenti cum

cum leuicula amaritudine. Calefac. ordine 2. Aperit, digerit, prouocat. Cor roborat, venenis resistit, & aduersus pestilentes febres commendatur.

Ventriculum frigidum corroborat, appetitum prostratum excitat, ab obstructione liberat Hepar & Lienem. Calefacit & confortat omnia viscera interna. Mouet vrinas & Menstrua ducit.

Semen vermibus infestum.

Calendula simplex maiore flore.

Grosse einfache Ringelblumen.

Calendula simplex maiore flore medio rubro.

Calendula simplex medio russa.

Rotgelbe Ringelblumen.

Calendula simplex maior albicante flore.

Weisse Ringelblumen.

Præfertur cæteris ad album fœminarum fluxum immodicum.

Calendula multiplex.

Calendula flore pleno.

Calendula multiflora maxima.

Grosse volle Ringelblumē.

Calendula multiplex aurea.

Calendula satiua polyanthos melina.

Grosse Goldgeele volle Ringelblumen.

Flores Virguncularum coronis inserti bonum colorem eis reddere vulgo persuasum est. Poti earundem Ocriasin emendant, Menstrua eliciunt, Icteritiam discutiunt, & prauum Corporis habitum emendant.

Conserua florum cum Rhabarbaro sumta ad eosdem vsus efficax.

Vulneraria est insignis.

Calendula multiplex prolifera.

Calendula reflorescens seu prolifera.

Calendula polyanthos prolifera.

Chrysanthemum proliferum *Lob.*

Volle Ringelblumen mit nebenblümlin.

Autumno vtplurimum laterales flosculi enascuntur.

Camelina III.

Camelina Thlaspi effigie.

Pseudo-Myagrum 3. *Matt.* *Camerar.*

Teschel

Teschel Dotter.

Camelina Thlaspi effigie.

Cameline *Lobel.*
Myagrum 2. Thlaspi effigie.
Schottendotter.
Semen Auiculis gratum.

Cannabis mas.

Κάνναβις ἡ ἥμερος χοινοπλόκος, *Diosc.*
Cannabis fœcunda *Dod.*
Canapus.
Zamer Hanff.
Hanff *Sil.*

Ad vestium stragula, Restes & quamlibet suppellectilem seritur in campis.

Semen gignit rotundum, cinereum colore, medulla dulci, alba. Calefacit multum, deficcat, flatus discutit, genituram exiccat.

Emulsio ex semine trito fluxiones sistit diuturnas, dolores, repentinosque flatuum vortices, & humorum fluctuationē compescit, somnum conciliat. Vsus tamen immoderatus molesto sopore perfundit.

Contusi medulla capiti vel pedibus imis admota haud abs re Icteri humores vaporesque tenues à centro auertere & euocare putatur.

Gallinæ hoc semine ouiferaciores redduntur.

Cannabis femina.

Cannabis sterilis, *Dodon.*
Cannabis sylu. *Mattiol.*
Cannabis maior, *Trag.*
Fimel.
Fimel Hanff/ *Sil.*

Hæc caules edit longè teneriores, multis ramis brachiatos, & floret etiam, sed nullo semine prolificat.

Succus foliorum Auribus instillatus vermes interimit, Intestinorumque tineas excutit. Radices Podagricis tophis commodæ: recentes illinuntur vtiliter ambustis.

Capparis.

Κάππαρις, *Diosc.*
Kapperstaude.

Non nisi instructissimis viridarijs alitur.

Fœtus priusquam se pandat in florem, decerpitur & muria vel aceto conditur.

Cappares in Officinis duplices habentur. Maiores, minores. Minores vulgo, quia palato gratiores, habentur meliores, kleine Kapperlin / Cappern in Essig. Cum reuera maiores melioris sint succi, & aptiores alendæ carni.

Edun-

Eduntur sale prius eloto, addito oleo & aceto, Quartanâ laborantibus ac Lienosis in cibo prosunt: appetitum lapsum erigunt.

Cardiaca Moluccana lauis.

Cardiaca Melica seu Molucca Syriaca minus aspera, *Aduers.*

Molucca læuis, *Dodon.*

Melissa Constantinopolitana, *Mattiol.*

Syrisch Hertzgesperr.

A Moluccis Orientis non ita dudum repertis Insulis nomen habet, vnde primò allata creditur.

Ex semine nascitur.

Contra venena efficax.

Cardiaca Moluccana aspera.

Melica seu Molucca asperior Syriaca, *Lob.*

Molucca spinosa, *Dodon.*

Rauch Syrisch Hertzgesperr.

A priori asperiusculis cauliculis tantùm est diuersa.

Calefacit, aperit, attenuat, abstergit, Ictericos iuuat, Lumbricos interficit & Animalium venenosorum ictibus mirificè auxiliatur, tum pota tum illita.

Carduus benedictus.

Ἀτρακτυλὶς ἐπιγεννώμενη, Theophr. *Dod.*

Attractylis hirsutior, *Fuchs.*

Cnicus supinus, *Cord.*

Cardobenedictus, *Officin.*

Carduus sanctus.

Cardobenedict.

Bernhardiner kraut.

Gesegneter Distel.

Bornwurtz.

Planta apud Silesios magni nominis, æstimationis & vsus.

In hortis Iulio & Augusto floret, quo tempore ad Medicos vsus colligitur.

Calefacit, siccat recessu 2. Gustu amarus est. Expurgat viscera: Iecur & Lienem ab obstructione liberat: ventriculo quē bilis infestat, confert, eiusque dolores sopit. Malos humores absumit & educit. Pectus expurgat: Phthisicis, Pleureticis conducit, tormina sedat, sudores elicit. Calculum comminuit. Mensesque promouet.

Tertianam, Quartanam aliasque putridas Ventriculi febres sanat.

Contra pestilentiam omnisque generis venena lethalia mirificè pollet, tàm

interiùs ſumtus, quàm venenoſorum animalium morſibus illitus.

Cancrum aliaque maligna, putrida & gallica vlcera ſanat.

Semen vtiliter Emulſionibus in febribus malignis additur.

Carduus Mariæ.

Ἀκάνθα λευκὴ, Dioſc. *Mattiol.*

Cardu⁹ leucographis, *Plin.*

Sylibum, *Aduerſ.*

Spina alba hortenſis, *Fuchſ.*

Bedegarim ſeu Bedeguar, *Offi[c]in.*

Mariendiſtel.

Margendiſtel/ *Sil.*

Vnſer Frawendiſtel.

Planta eſt æſtiua & quotannis ex ſemine deciduo repullulaſcit.

Deſiccat Radix & modicè adſtringit.

Semen tenuis eſt eſſentiæ & calidæ facultatis, guſtu amarum, omnibus aduerſatur venenis, conuulſiſq; auxiliatur Infantibus. Bibitur vtiliter ad Hepatis & viſcerum infarctus & vrinas remoratas. Quare confert Hydropicis, Ictericis ac Nephriticis. In pleureſi & lumborum doloribus vulgi medicina.

Carduus ſphærocephalus.

Ῥιζίον, ἴξιον, Theoph. *Aduerſ.*

Echinopus ſeu Carduus echinatus, *Geſn.*

Crocodylium, *Fuchſ.*

Spherdiſtel.

Balldiſtel.

Rund köpffícht diſtel.

In hortis elegantiæ cauſſa: altero à ſatione anno floret.

Folia & ſemina ſapore leniter amara ſunt. Caput echinatum cum ſemine decoctum collutu dentium dolores mulcet.

Carduus ſtellatus.

Τρίβολος φυλλάκανθος, *Theoph.*

Spina ſtella, *Tabern.*

Spina ſolſtitialis, *Dod.*

Eryngium, *Guil.*

Calcatrippa Italis, *Matt.*

Sterndiſtel.

Radediſtel.

Wallendiſtel.

Iulio & Auguſto floret.

Radix calidæ eſt & ſiccæ facultatis, tenuis eſſentiæ vrinas mirum in modum pellit. Calculumq; deturbat.

Aqua ex radicibus deſtillatur aduerſus diuturnas febres vtilis, Lue venerea infectis commoda: ſanguinem à vitioſis humorib. expurgat.

Carduus

Carduus fullonum satiuus.

Dipsacus fullonum, *Dod.*
Dipsacus albus, *Fuchs.*
Onocardium.
Weberdistel.
Weberkarten.
In hortis & campis à panificibus seritur.

Carduus satiuus spinosissimus.

Τρίβολος πολυάκανθος.
Polyacantha *vulg.*
Grosser stachelichter Distel.
Maximus est & spinosissimus ad hominis altitudinem assurgens.
Augusto floret.

Carthamus.

Κνῆκος, Diosc. *Gal.*
Κνῆκος, *Theoph.*
Cartham⁹ seu Cnicus, *Lob.*
Crocus Sarracenicus Mattiol. *Cam.*
Cnicus vrbana & satiua, *Plin.*
Carthamum, *Officin.*
Wilder Garten Saffran.
Bürstenkraut.
Saflor.
Iulio & Augusto flores exponit, qui à nonnullis vice condimenti in cibum veniunt. Cibos namque croceo colore commendant & aluum emolliunt.
Adduntur & cordialibus medicamentis. Semen supernè & infernè purgat pituitam & aquas extrahit, ob id morbis inde natis mirificè auxiliatur. Corrigitur Mastice, Aniso, Zingibere & alijs stomachicis.

Carthamus syluestris Recent.

Κνῆκος ἀγρία.
Attractylis syluestris hirsutior.
Attractylis recticaulis, *Theoph.*
Spillendistel.
Spindeldistel.
Semen Cnico simile, sed minus & nigrum, amaricans: siccat & digerit mediocriter.

Caryophyllus satiuus.

Φλόγιον, Theoph. *Scalig.*
Betonica coronaria. *Tab.*
Betonica altilis, *Fuchs.*
Herba Tunica, *Offic.*
Flos caryophyllorum.
Caryophyllus hortulan⁹.
Graß Negelin.
Garten Neglin.
Vbiuis in fenestris, pensilibus vasis, nec non in hortorum torulis spectatur, vt ni-

vt nihil vulgatius.

Floret diutiſsimè, tota quidem æſtate, & autumno, in cellis etiam interdum, fauente loci tepore, hyeme tametſi rigida.

Mirum creditur, vt tam celebris flos tamque iucundus fuerit à veteribus ſilentio prætermiſſus, qui amplitudine, pulchritudine, varietate, odoris præſtantiâ Roſa non inferior cenſeri poteſt.

Vim floribus ineſſe calefaciendi & ſiccandi ſaporis amaritudo, odoriſque fragrantia ſatis declarant. Alijs mediocris eſſe temperaturæ videtur.

Præſtant purpureo nitentes colore, Caryophyllos aromaticos redolentes.

Roborant ventriculum, cerebrum, cor, & iecur, vnde commendantur ad omnes cordis affectus, Vertiginem, Apoplexiam, Paralyſin & conuulſionem.

Aduerſus venena, venenoſorumq; animalium ictus mirificè valent. Hinc contra peſtilentię contagia dantur, Antidotiſq; inſeruntur.

Conſeruantur ſaccharo ad eoſdem vſus.

Succus haud inferior eo, qui ex granis tinctorijs Kermes dictis colligitur. In cordis affectibus, Cardialgia, Palpitatione, Lipothymia, Ventriculi imbecillitate, Capitiſque malis, Vertigine, Cephalalgia &c. præſtantiſſimum remedium. Commodiſsimè etiam in febribus malignis propinatur.

Acetum florum oxyrrhodinis vtiliter permiſcetur.

Aqua ad eoſdem vſus vitreis organis elicitur. Iulepis Cordialibus & Epithematibus Hepaticis & Cephalicis non ſine fructu miſcetur.

Radix inodora, inſipida cur floribus in compoſitis ſit præferenda, non video.

Caryophylli domeſtici apud nos varia ſunt genera, colore, odore, & florum ſtipatu differentia. Alij enim Maiores ſunt, alij Minores, alij pleni. Quidam coccineo rutilant colore, alij ſaturatâ purpurâ nitent. Alij candido, alij carneo, alij miniato gaudent colore. Sunt & verſicolores nonnihil albo rutiloq; colore miſtim reſperſi.

Caryophylli domeſtici maiores ſimplices.

Intenſè rubri.

Albi.

Minia-

Miniati.
Purpurei.
Variegati.
Einfache oder hole Negelin / roth / weiß / leibfarben / Pomerantzfarbene / eingesprengte.

Ex semine facilè nascuntur & hyemis frigora perferunt.

Caryophylli domestici pleno flore rubente.

Caryophyllus multiplex intensè rubens.

Caryophyllus maior plenus intenso rubore nitens.

Volle satt rote Negelin.

Caryophylli dom. multiplices pallidè rubentes.

Caryophylli domestici pleni carnei coloris.

Leibfarbene volle Negelin.

Caryophylli dom. multipl. miniati.

Caryophylli domestici pleni Arantij pomi colore.

Pomerantzfarbene Negelin.

Præ cæteris ob colorem elegantem ad Corollas expetuntur: verùm odore minus fragrant.

Caryophylli domestici pleni variegati.

Caryophylli dom. multiplices rubris & albis punctis strijsq; picti.

Eingesprengte Negelin.

Strigische Nelcken vulgo.

Maiores sunt cæteris & denso foliorum stipatu suauissimum exhalant odorem.

Caryophylli dom. pleni ex surculis nati.

Allerley gepfropffte Negelin.

Hi diligentia & studio feminarum & Virguncularum surculis tenellis in terram Maio subactis plantantur, & fictilibus multis annis Aestate & Hyeme florentes vigent.

Caryophyllus Armerius I.

Flos Armerius 2. *Dod.*

Viola barbata latifolia *Lugdun.*

Caryophyllus Charthusianorum.

Charteuser Negelin.

Scharlachs Blumen.

Stein Neglin mit Silber pünctlin.

Folio est latiore, breuiore Saponariæ. Flores permulti in vmbella simul congesti, Iulio & Augusto pulchrè rubent exiguis argenteis punctis ornati.

Caryophyllus Armerius II.

Superba alba & suauè rubens *Lob.*

Caryophyllus minor *Dod.*

Weisse zerkerbte Ne- Leibfarbene gelin.

Pirnische Negelin.

Feder Neglin.

Flores minus profundè dissecti sunt, suauiter odorati.

Caryophyllus viscarius.

Muscipula seu Armeraria 2. *Lobel.*

Sesamoides magnum Salmanticum *Cl. H.*

Armerius flos 4. *Dod*

Frembde Kleber Negelin.

Caryophyllus Indicus minor simplex.

Αὐκοτίερον Gal. *Tabern.*

Tanacetum Peruuianum *Cord.*

Flos Aphricanus minor simplex.

Africanische Sametrosen.

Herbst Rosen / Samet-blumen.

Color huic aureus subnigricans & liuida quadam purpurâ adumbratus, aspectu admodum iucundo, holosericum æmulans.

Augusto & Septembri in hortis & fictilibus floret.

Grauis, fœtidus & ingratus odor attestantur, huic inesse vim malignam & noxiam, ob id intra Corpus sumi non debet.

Caryophyllus Indicus minor plenus.

Flos Aphricanus minor multiflorus.

Othonna Diosc. *Lacunæ.*

Gefüllete Sametrosen.

Caryophyllus Indicus maior simplici flore.

Flos Aphricanus maior simplex.

Tanacetum Affricanum maius simplici flore.

Caltha Affricana fruticosa flore simplici *Gesn.*

Einfache geele Herbst-Rosen.

Geele Rosen vulgò.

Caryophyllus Indicus maior multiflorus.

Flos Aphricanus maior polyanthos.

Othonna maior polyanthos *Lob.*

Tages Indica.

Grosse volle gelbe Herbst-Rosen.

Fictilibus ad hyemem vs-

que

que flores lucent: qui ad Corollas à Puellis colliguntur.

Aggrauant Caput, nocent Cerebro & Cor debilitant.

Castanea Arbor.

Καστανέα Diosc.

Kestenbaum.

Castanienbaum.

Fructum præcedunt nucamenta propendentia longa & lutea Nucis Iuglandis iulis similes.

Largiùs sumtæ in cibum Capiti dolorem inferunt. Adstringunt, siccant, aluum sistunt, ægrè concoquuntur & aluum inflant.

Centaurium maius.

Κενταύρειον μέγα Diosc.

Centaurium maius serratifolium *Aduers.*

Rhaponticum Offic. *Cord. & Matt.*

Panax platyphyllon Plin. *Dod.*

Gros Centaurwurtz.

Gros Tausentgüldin.

Solum amat pingue & lætum.

Succum flauum subrufescentem fundit Radix, quæ gustu est acris simulque adstringens, leuicula quadam dulcedine.

Medetur Ruptis, Conuulsis, ægrè spirantibus, diuturnæ Tussi, sanguinem expuentib⁹, Asthmaticis, ex aqua & vino vulnera glutinat.

Haud rectè Rheopontico substituitur, cum legitimum hodie sufficienter asportetur ad nos.

Cepa rotunda.

Κρόμμυον Diosc.

Cepa Fuchs. *Trag.*

Cepa rotunda capitata Matt. *Cam.*

Vnio.

Zwippel.

Zwiebel.

Zwiefel.

Coloris est rubei & candidi, Culinis notissima. Solum appetit pingue, vehementer subactum. Seritur Aprili & Maio.

Cepa acris est & odore lachrymosa, calida & sicca, crassarumq; partium.

Incidit, mordet, flatus gignit, extenuat, expurgat, sitim mouet.

Hæmorrhoides aperit cùm apposita tùm cum aceto inuncta.

Cocta vehementer vrinam pellit, semen genitale auget & Venerem stimulat: imposita tubercula concoquit & celerrimè rumpit.

Succus cum Melle & Ruta Ca-

tæ Canis rabidi morsibus illinitur.

Largiore cibo sumta, Capitis dolores efficit, Oculos offendit, ac aciem eorum retundit & sensus stupidiores reddit.

Naturâ biliosis aduersãtur.

Cepa oblonga.

Cepa Hispanica oblonga *Lobel.*

Cepa alba.

Lange weisse Zwibeln.

Spanische Zwibeln *Sil.*

Mitior est sapore, nec adeò Caput afficit.

Cepa sterilis.

χοινόπρασον.

Κρόμμυον τμητὸν *Theoph.*

Porrum sectiuum *Lob.*

Porrum tonsile.

Schnitzwibel.

Brißlauch *Sil.*

Ad obsonia & condimenta paranda in hortos recipitur. Diu viget & plurimis annis restat hyemis ac frigoris patiens.

Odore & sapore cepam & porrum refert.

Cepæa.

Κηπαῖα *Diosc.*

Portulaca syluestris.

Zepeenkraut.

AckerBurtzel.

Welsch Harnkraut.

Folia in vino pota vrinæ stillicidio & Vesicæ scabie laborantibus opitulantur.

Cerasus hortensis dulci fructu.

Κέρασος.

Passim in hortis.

Cerasia dulcia rubra seu Cæciliana, rote Kirschen.

Cerasia nigra, Actiana.

Schwartze Kirschen.

Cerasia Hungarica.

Cerasia Hispanica.

Cerasia Iuliana *Plin.*

Grosse Vngrische Kirschen.

Spanische Kirschen.

Flatulenta sunt, Aluum emolliunt, cum nucleis vrinas pellunt; sed citissimè corrumpuntur & prauos succos generant.

Cerasia pinguia decocta & per cribrum traiecta in tabulis ligneis ad solem indurantur à feminis in Ciborum condimenta.

Gegossene Kirschen.

Cerasus Italica.

Welscher Kirschbaum.

Cerasia acidula, acidodulcia, Pliniana.

Welsche Kirschen.

Weisse Kirschen.

Weinseurlichte Kirschen

Hæc

Hæc omnium sunt suauissima, quæ in Culinas veniunt.

Rubent quidem & melioris sunt succi, sed aquei, frigidi ac humidi. Sitim sedant, æstuanti Ventriculo prosunt, febricitantibus vtilia; facilè descendunt & aluum lubricam reddunt, nutrimenti verò exiguum præbent.

Cerasus fructu acido.

Sauer Kirschbaum.
Cerasia austera, Amarena.
Cerasia Aproniana.
Schwartze SauerKirschen.
Amarellen.
Weichsel Vulgò.

Refrigerant, desiccant & nonnihil etiam incidunt, Ventriculum constringunt, Cibi appetentiam inuitant, bonum sanguinē generant, Pituitam incidunt crassosq; humores, flauam bilem reprimunt, vrinam eliciunt.

Sapore commendantur ad intinctus conficiendos, quibus & sanis & ægrotantibus febribus maximè biliosis vexatis edulia iucundissimè condiuntur.

Succus per se vel cum saccharo ad eosdem vsus ad certam consistentiam densatur. Condiuntur item saccharo & exiccantur integra in cibum & medicinam.

Cerasiorum gummi.

Lachryma Cerasi.
Kirschhartz.

Cum quadam viscositate tenuium est partium absque mordacitate.

Tussi veteri medetur. Arterias exasperatas lenit, Calculosis ex vino prodest.

Aceto liquefacta Infantium Lichenas sanat.

Virgunculæ in pyri formam effingunt, vulgò, Claren, quo pilos à fronte auertunt frontemque exhilarant.

Chamæcerasus.

Χαμαικέρασος.
Cerasus humilis.
ErdWeichsel.
In horto Laur. Scholtzij.

Chamalea.

Χαμαιλέα Diosc.
Chamælea tricoccos *Lob.*
Mezereon Arabum *Aduers.*
Coccognidium *Offic.*
Κόκκος κνίδειος.
Zeidelbast.
Zeiland.
Kelberhals.
Ibidem frutescit.

Folia & fructus amara sunt & acria vrentis & vehementer calidæ facultatis.

Bilem & Pituitam detrahunt, sordida & crustosa vlcera cum Melle repurgant.

Chamæmelum Romanum.

Chamæmelum odoratius *Dodon.*

Anthemis seu Leucanthemis odorata *Lob.*

Chamomilla Romana.

Römische Camillen.

Edle Camillen / oder Bermel.

Instructioribus hortis notum, etiam asperrima hyeme viret.

Facultatibus vulgari multò est præstantius. Suauius enim quiddam aromaticumq; Amaraci aut Abrotani exhalat.

Syrupus ex hoc ad Icterum Splenis & Hydropem vtilis paratur.

In aqua aut vino decocta herba cum floribus addito Cymino pota, mirificum in Colica flatulenta præstat auxilium.

Chamæmelum Romanum flore pleno.

Chamæmelum Romanum multiflorum.

A[illegible] [illegible] flore multiplici [illegible].

Volle Römische [illegible] blumen.

Edle Camillen/ Berm[illegible] vollen blumen.

Eiusdem cum priori facultatis.

Chærefolium.

Χαιρέφυλλον.

Chærefolium Offic. [illegible]

Gingidium Fuchs.

Körffel/ Kör[illegible]kraut.

Körbelkraut.

Terra stercorata & aliquantulum humente oblectatur. Maio floret & [illegible] fert nigrum oblongum [illegible]stis Auenæ simile.

Si Augusto seratur, per totum hyemem vtile est.

Coctum crud[illegible] [illegible]machi magna v[illegible] [illegible]stur. Culinaria est herba, [illegible]ta dulcis & odorata, [illegible]culo quodam acc[illegible] [illegible]pore vix fere insensibili.

Grumos Sanguinis concretos dissoluit, Menstrua prouocat, al[illegible] Renum & Vesicæ admodum vtilis.

Corroborat Ventriculum, Cerebrum, Intestina, & Pestilentialibus febribus [illegible]currit.

Chære-

Cherefolium Hispanicum.

M[illegible] *Diosc.* [illegible]
Π[illegible] *Cord.*
Cerefolium maius.
Myrrhis maior *C.B.*
Smyrrhiza *Plin.*
Seseli Peloponnense *Anguil.*
Myrrenkraut.
Spanischer Körffel.

In hortis satum diutius restitit.

Odore, sapore, jucunditate, facultatibus Cherefolium imitatur.

Radix longa crassa in Cibis additur instar Petroselini. Vrinas potenter ducit; ideo Ictericis, Hydropicis, affectibus Renum & Vesicæ commendatur.

Aiunt eam bis terúe die potam ex vino, in Pestilentia salutarem esse, & ne contagia Morbi sentiantur, obstare.

Chondrilla Hispanica.

Chondrilla rara purpurante flore, semine nitido deciduo *Lob.*
Crepina Belgarum.
Spanische Condrillen.

Facile ex semine nascitur, neglectis vsus.

Chondrilla cærulea Belgarum.

Blaw Condrillenkraut.

Aliunde allatum semen in hortis seritur.

Chrysanthemum Matthioli.

Χ[illegible] *Diosc.*
Bellis lutea *Tr.*
Bellium maius *Tabern.*
Boaria *Rom.*
Chrysanthemũ segetum.
Goldblume.
Geele Genseblum.
Geel Rindsauge.

Duplex est. Maius & minus folijs profundiùs incisis.

Aestiua est planta, frigoris impatiens, tenera, fruticosa, oleracea, gustu nonnihil caloris indicans.

Pota in Balneis post exitum de solio Morbo regio correptis breui bonum colorem inducit.

Chrysanthemum Americanum.

Chrysanthemum Peruuianum *Dod.*
Helenium Indicum maximum *C. B.*
Planta maxima.
Corona Solis.
Gigas herba.

Indianisch Goldblume.
Sonnenkrone / Sonnenblume.

Ex semine ab Hispanis ex America allato lubenter nascitur. Augusto floret.

Pediculi foliorum teneri adhuc pilis derasis in craticula cocti, sale oleoq; conditi, esu suaues, Oriq; grati, & ad Venerem promouendã prosunt.

Ad vulnera glutinanda gummi & vniuersa planta magnæ commendationis.

Chrysanthemum Americanum proliferum.

Flos Solis maximus ramosus.
Sonnenkron mit viel nebenblümlein.

Septem octoúe flores hoc anno in hortulo meo ex vna planta enati sunt.

Cicer Arietinum.

Ἐρέβινθος *Diosc.*
Cicer satiuum.
Cicer *Offic.*
Kiechern.
Ziser Erbes.

Amat pingue solum.

Aperit, abstergit, discutit, incidit, flatus excitat. Calidum est & humidum, amaritudinis non omninò expers.

Lac & semen copiose adauget, venenis resistit.

Eius decoctum Lienem, Iecur & Renes expurgat, Menses & partus pellit, Calculum frangit, Ictericos Hydropicos & Cachecticos per vrinas purgat.

Cichorium Italicum.

Cichorea satiua.
Welsche Wegewart.
Garten Bindleuff.

Magis quàm agreste refrigerat.

Olitores radices hyeme terra aut sabulo obruunt; quo artificio mirum in modum albescunt, teneræ euadunt, & in totam asseruantur hyemem, exuto magna ex parte amarore.

Condiuntur etiam viride cum saccharo ad Hepatis calidiores affectus.

Citria Malus.

Μηλέα μηδικὴ, *Diosc.*
Malus Medica, Citrea.
Citrus, *Tabern.*
Citronbaum.
Citrinatbaum.

In viridarijs aliquando asseruatur vasculis, sed fructum non fert.

Folia odorata, calida & sicca.

Citria

Citria Mala.

Μῆλα μηδικά.
Cedromela.
Citrula.
Citron Öpffel.
Citronen.
Citrinatöpffel.

Cortex amarus est, non sine acrimonia. Omnibus venenis aduersatur, & frigidum ventriculum roborat, Cor exhilarat.

Mansa oris halitū emendat, suauitatemque accersit.

Caro refrigerat, humectat, flauam bilem reprimit, sitim sedat, & Pestilentiæ cōtagia arcet.

Succus grauidarum Malaciæ succurrit.

Semen amarum venenis aduersatur, Aluum mouet & lumbricos expellit, in febribus pestilentialibus magni visus.

Cortex conditus sacch. Ventriculum, Cor & Cerebrum roborat.

Citrullus.

Anguria, *Mattiol.*
Cucumer Citrullus, *Fuchs.*
Citrulus, Citreolus, *Trag.*
Citrullen.
Erdöpffel.
Indianische Bürbis.

Autumno fructus maturescunt, Augusto floret. Refrigerat & humectat.

Pulpa in ore commansa, Linguæ in febribus asperitatem lenit & sitim compescit.

Semen internarum partium inflammationibus succurrit & bilis acrimoniam ac feruorem contemperat.

Clematis seu vitis syluestris.

Ἄμπελος μέλαινα, *Fuchs.*
Κληματὶς ἑτέρα Diosc. *Mattiol.*
Vitis nigra seu Bryonia, *Fuchs.*
Viorna vulgò, *Aduers.*
Clematis 2. *Mattiol.*
Lynen.
Wald Reben.
Rebling.

In horto Laur. Scholtzij, semen fert Septembri.

Gustus feruidus & acris calidam arguit vim.

Clematis peregrina purpurea.

Clematis Pannonica.
Purpur braun Winde.

In hortorum est delicijs: floret æstate.

Cochlearia.

Cochlearia Batauа, *Aduers.*

 Tele-

Telephium Diosc. *Lac. & Ronsao.*
Herba Scorbuti.
Löffelkraut.
Schorbockskraut.
Ex semine integro anno viret in horto meo ad succi vsum.
Facultatem euidenter calidam & siccam, virenti Nasturtio sapore & qualitate persimilem obtinet.
Scorbuto efficaciter medetur.
Succus Hydropicis propinatur; nec non alijs externis maculosis Cutis affectibus Lienis vitio progenitis.

Colchicum candido flore.

Zeitlosen mit weissen blumen.
In horto D. Laur. Scholtzij.

Colocynthis rotunda.

Κολοκυνθίς.
Cucurbita amara catharctica, *Lobel.*
Coloquinthen.
Wilder Kürbis.
Vehemens catharcticum, Empiricis, quibus frequenter in vsu, notum.
Insigniter est amara: Eapropter obstructos meatus expurgat ac aperit.

Colocynthus pyriformis.

Κολοκυνθὶς ἀγρία.
Colocynthis pyramidalis seu fera, *Tabern.*
Coloquint weiblin.
Byren Coloquinten.
Voluptatis gratia seritur.

Colutea arbuscula.

Κολουτία, Theoph. *Aduers.*
Colutea vesicaria.
Welsch Senetbaum.
Linsenbaum.
Viridarijs familiaris. Vere floret, Augusto semen in vesiculis maturescit.
Folia in maiori copia exhibita, vt Sena aluum laxant.
Semen vomitorium est sicut Genistæ.

Consolida regalis cærulea vulg.

Κύμινον ἄγριον ἕτερον, Diosc. *Tabern.*
Calcaris flos, *Recent.*
Calcitrapa, *Cord.*
Consolida regia.
Rittersporn.
Sporn blumen.
Horn kümmel.
Coronaria est puellis nota.

Consolida regalis cærulea maior.

Delphinium, *Dodon.*
Grosser blawer Rittersporn.

Flores

Flores oculorum Epiphoris & inflammationibus vtiles, in aqua seu succo.

Consolida regalis purpurouiolacea.

Violbraun Rittersporn.

Consolida ex albo purpurascens plena.

Weißbraun Rittersporn mit vollen blumen.

In horto Laur. Scholtzij.

Consolida regalis incarnata.

Consolida regalis satiua flore rubro, *Tabern.*

Delphinium 3. flore roseo, *Gesn.*

Leibfarben Rittersporn.

Consolida regalis albo flore.

Delphinium flore candido, *Gesn.*

Rittersporn mit weissen blumen.

Ad coronarum vsum à puellis seritur.

Conuoluulus Asureus.

Conuoluulus hederaceus vel cœruleus exotic⁹, *Aduers.*

Campana cœrulea, *Dod.*

Campana lazura, *Herbar.*

Flos Noctis.

Blawe Nachtwinde.

Potius voluptatis quàm vtilitatis caussa plantatur.

Cornus mas.

Κρανία, *Diosc.*

Kornelbaum.

Folia & germina gustu acerba sunt valenterq; desiccant, vulnera glutinant.

Corna, Hornkirschen / Horlitzen.

Acerba sunt & vehementer astringunt. Dysentericis competunt.

Coronopus I.

Κορωνόπους, *Theoph.& Diosc.*

Herba stella seu cornu ceruinum, *Dod.*

Coronopodium.

Pes Miluinus seu Cornicis.

Hirtzgras.

Hirschhorn salate.

Rappenfuß.

Ad Acetariorum vsum seritur.

Folia aliquantulum salsum & dulcem saporem habent: Cruda eduntur in acetarijs & cocta cum aceto & sale.

Calculosis & cœliacis vtilis radix.

Coronopus II.

Cornu Cerui alsiosum repens, *Dodon.*

Ambro-

Ambrosia spontanea strigosior, *Lob.*
Kriechender Kraenfuß.
Feld Hirtzhorn.
Wantzenkresse.
Tota æstate in hyemem multam viret. Iunio floret, semen Plantaginis ferè in spicis succedit.
Odore destituitur, sola acredine nares feriens. Estur in acetarijs vt prior.

Corylus domestica.

Nux Auellanæ, Pontica.
Garten Haselstrauch.
Auellanæ rubræ, ponticæ, rote Haselnüsse / Ruhr nüsse / putamine extrinsecus vestiuntur barbato, nucleo intus rufa membrana cincto, oblongiore. Gustu sunt gratiores vulgaribus & fractu minimè contumaces.
Aluum adstringunt, Cœliacis ac Dysentericis vtiles. Contra serpentum morsus valent.

Cotonea malus.

Μηλέα κυδωνία.
Malus cydonia.
Küttenbaum.
Quittenbaum.
Foliorum decocto fouentur Vterus & Anus procidentes. Flores ei albæ Rosæ sylu. figura singuli [illegible] collocati: fructus Autumno maturescunt.

Cotonea mala.

Κυδώνια μῆλα, χρυσόμηλα.
Mala Cydonia.
Cydonia minora.
Quitten öpffel.
Kütten / kleine Kütten.

Pyra Cydonia.

Στρουθόμηλα vel στρούθια, *Diosc.*
Quitten Byren.
Grosse Quitten.
Pyri ferè turbinatam figuram exprimunt. Magna quidē sunt, sed minus [illegible].
Ad Medicum vsum eliguntur Cydonia mala, quæ pressa sunt, & in toros ferè diuisa, Melopeponum modo, benè habita, flauescentia, lanuginosa, odorata.
Refrigerant 1. siccant 2. ordine: valenter adstringūt, cohibent, roborant.
Cocta in cineribus cum saccharo Ventriculo apta, Singultū & nauseam compescunt, calorem mitigant, concoctionem iuuant, ventriculum occludunt & vaporum exhalationem prohibent; Omnes aluī fluxiones sistunt, Dysentericis ac Cœliacis vtilia.

Cruda

Cruda cataplasmatis adduntur ad cohibendam alnum, aut si Stomachus æstuet, aut in vomitiones effundatur, ad Mammarum inflammationes, præduros Lienes & condylomata.

Condiuntur cydonia Saccharo integra vel incisa, demtis nucleis, ventriculo grata. Caro cum Melle aut Saccharo vel per se vel additis corticibus Citrij, Ambra & alijs aromatibus ad Electuarij formam coquitur.

Vinum seu succus ad syrupi vel gelu consistentiam addito saccharo redigitur.

Crespinus I.

Ceanothus, *Theoph.*
Grossularia præcox.
Vua crispa, *Lobel.*
Vitis precia, *Plin.*
Christdorn/ *Sil.*
Wegdorn.
Stechdorn.
Rauche Breuselbeeren.

Baccæ nonnihil hirsutæ circa solstitium maturæ refrigerant, exiccant, roborant & adstringunt. Viret primo vere niuibus delapsis.

Succus immaturi fructus Omphacij loco est. Iusculis febricitantiũ commodè incoquuntur; sitim, calorem extingunt & appetentiam excitant.

Crespinus II. spinosior.

Grosselbeer.
Glatte Breuselbeern.

Spinosior est & baccas subluteas læues non hirsutas, dulces habet, quæ tardiùs maturescunt.

Maturæ parum aut nihil adstringunt, & caloris exiguum quid obtinent.

Crocus hortensis.

Κρόκος, *Dioscor.*
Crocum.
Safran.

Solum amat mediocriter pingue.

Autumno floret; folia virent tota hyeme.

Calefacit, exiccat, frigidi terreiq; nonnihil obtinet. Aperit, pellit, digerit, roborat, emollit, concoquit, leuiter adstringit.

Lætitiam affert & cordi conducit, venenis & Pesti aduersatur.

Immodicus vsus Capitis dolorem, inappetentiam cibi palloremq; facit.

Crocus sylvestris montanus flore albo Lob.

Berg Safran mit weissen blumen.

Cucumis satiuus vulgaris.

Σίκυος ἥμερος, Diosc.
Cucumis esculentus.
Cucumis vulgaris, *Dod.*
Cucumern / quasi Curuimer à curuore.
Gorcken.

Pinguia & aprica amat loca. Iulio & Augusto maturescunt fructus.

Humectant & refrigerant Cucumeres ordine 2. Abstergunt, incidunt, vrinas mouent, aluo & Stomacho vtiles.

Condiuntur fermento aqua & Anetho virides nondum maturi; si iam citrini facti sunt, esui haud idonei.

Mensis Acetariorum vice cum carnibus assis apponuntur palato non ingrati.

Semen desiccat, aperit, abstergit, Pectoris & Pulmonis inflammatione laborantibus prodest, Iecinoris obstructiones aperit, Calculo Renum & Vesicæ exulcerationibus subuenit. Emulsionibus commodè additur.

Cucumis anguinus flexuosus.

Cucumis oblongus, *Dod.*
Schlangen Gurcken.
Lange Cucumern.
Hortis instructiorib. no[illegible]

Cucumis asininus.

Σίκυος ἄγριος, Diosc.
Cucumis sylu. Elaterij *Lob.*
Eselkürbis.
Springkürbis.

Circa autumnum fructus maturescit.

Radix abstergit, digerit, emollit; Bilem & pituitam deijcit, præsertim in Hydropicis. Succus summe amarus est, calidus leuiter & subtilium partium.

Elaterium, succus qui è fructu oblongo, glandi simili, paratur, summè amarus est, ordine secundo calid⁹; Menses mouet, Cynanchis cum melle illinitur, Ictericis cum Lacte in Nares trahitur & Cephalalgicis.

Cucurbita rotunda.

Κολοκύνθα ἐδώδιμος seu ἥμερος, Diosc.
Cucurbita seu Zuccha, *Aduers.*
Cucurbita maior albo flore, *Fuchs.*
Kürbis.
Ronder Kürbis.

Loca amat rigua & aquosa.

Cucurbita humectat & refrige-

frigerat 2 gradu. Cruda cibo insuauis, Stomacho perniciosa & concoctu fermè inexpugnabilis.

Comesta sitim propellit. Exiguum corpori præbet alimentum, idque frigidum & humidum: facilè autem subsidet præcipuè elixa, quæ acrimoniam contemperat & propter substantiæ suæ lubricitatem aluum emollit.

Cruda illita tumores & abscessus mitigat. Oculorum inflammationibus & Podagris benè facit.

Ramenta infantibus contra Syriasin, Syncipiti illinuntur.

Semen feruorem Renum mitigat, vrinæ acrimoniam temperat, eamq; prouocat.

Folia Mammis Puerperarum addita Lac exiccant.

Cucurbita oblonga.

Cucurbita longior, *Dodon.*
Cucurbita siue Zucha omniū maxima anguina, *Lob.*
Langhalsichter Kürbis.
Zincken Kürbis.
Vratislauiæ in hortis.
Sapore est subdulci.

Cucurbita lagenaria.

Cucurbita sessilis.
Flaschen Kürbis.

Cucurbita coronata.

Cucurbita capitata.
Kronen Kürbis.
Ex horto Laur. Scholtzij.

Cucurbita Indica maxima.

Cucurbita Indica seu Saracenica maior.
Türckischer Kürbis.
Türckisch kraut. *Sil.*

Differt hæc quantitate, figura, colore.

Passim in hortis seritur ob fructum dulcem. Estur vel cum jusculis elixa, vel in butyro additis Malis Ponticis aut Cydonijs pipereq; frixa. Alimentum confert exiguum.

Semen ei magnum album, in quo nucleus includitur dulcis & suauis.

Cucurbita Indica longa maior ex saturato virescens verrucosa.

Langer satgrüner wartzen Kürbis.

Cucurbita teres ex flauo rubens.

Lenglichter rotgelber Kürbis.

Cucurbita Indica minor.

Cucurbita Indica minor rotunda.

Kleiner OepffelKürbis.

ErdOepffel.

Fructus est minimus & pilæ instar rotundus. Viridarijs & pensilibus hortis solummodo nota.

Cucurbita picta.

Cucurbita varia.

Flecken Kürbis.

Oblonga est & maculis subnigris variegatur.

Cuminum satiuum.

Κύμινον ἥμερον *Diosc.* ἀπὸ τοῦ κύειν, quòd inter olera maximè fruticet ac fœcundissimum sit.

Cuminum Regium, Romanum.

Anethum regium seu Aethiopicum.

Cyminum *Offic.*

Römischer Kümmel.

Kramer Kümmel.

Rechter Kümmel.

Radix tenuis post seminis maturitatem perit. Difficilè nascitur.

Semen vim habet excalefaciendi, siccandi. Attenuat, incidit, aperit, prouocat, adstringit, discutit, fluorem Muliebrem sistit. Ad Stomachi nauseam, tormina inflationesq; conuenit, phlegmata lentosque incidit humores.

Vtile Pectori & Pulmonibus refrigeratis cum sorbitione sumtum.

Ex vino demorsis à serpentibus propinatur; a BalneoRegium morbum expellit, vertiginiq; prodest.

Cuminum corniculatum.

Ὑπήκοον, *Diosc.*

Hypecoon *Dod.* & *Clus.*

Cuminum sylu, 2. siliquosum *Aduers.*

Hornkümmel.

Semen excalefacit, aperit, penetrat.

Epotum Serpentum morsibus præsidio est.

Cyanus maior.

Cyanus montanus *Tabern.*

Cyanus latifolius.

Verbascum Cyanoides.

Grosse Kornblumen.

Wald Kornblumen.

Hortensis est apud nos, alibi spontaneus.

Eadem potest quæ aruensis.

Cyanus satiuus multiflorus.

Volle Kornblumen.

Cyanus ex albo violaceus.

Cyanus albus mediopurpureus.

Liechtweisse veielbraune Kornblumen.

Cyanus albus medio rubens.

Weisrote Kornblumen.

Cyanus cæruleus mediopurpureus.

Blaw braune Kornblumen.

Cyclamen anguloso folio.

Κυκλάμινος *Diosc.* ἀπὸ τοῦ κύκλου.

Cyclamen vernum *Lob.*

Cyclaminus.

Panis porcinus.

Arthanita *Offic.*

Schweinbrod.

Schweintod.

Radix cal. & sicc. 3. Abstergit, incidit, venarum ora aperit, attrahit, digerit, detergit, prouocat, aluum emollit.

Cum hydromelite pota pituitam & aquam per inferna trahit.

Coli cruciatus à pituita progenitos aut ab induratis excrementis tollit.

Radix excauata oleo repleta & Cineri feruenti imposita adiecto Ceræ tantillo, vt strigmentosa fiat, vnguentũ pernionibus vtilissimum.

Supposita Menses ciet.

Miscetur medicamentis, tubercula, strumas aliasque durities discutientibus.

Succus naribus instillatus Caput purgat.

Cynoglossum Creticum.

Cretische Hundezunge.

Folia sunt asperiora vulgari, flores dilutè cærulei: semine maturo planta perit. Iunio & Iulio floret, semen in theculis asperiusculis amarum, abstergendi vi præditum.

Cyperus longus

Κύπειρος *Diosc.*

Ἐρυσίσκηπτρον.

Cyperus longus odoratior habitior *Lob.*

Iuncus angulosus, quadratus *Cels.*

Galanga syluestris.

Cyperwurtz.

Wilder Galgen.

Wolriechende Bintzen.

Humectis lætatur locis. Eminent Iubæ Iulio & Augusto.

Radix odorata, Calefacit, exic-

exiccat absq; morsu, roborat, adstringit ac simul incidit & aperit, vrinam & Menses prouocat. Calculo vexatis congruit.

Cyperus dulcis.

Σχοινάνθεμον *Gesn.*
Dulchichnium *Dod.*
Trasi Veronensium *Matt.*
Cyperus dulcis Theoph. *Tabern.*
Italianische Zuckerwurtz.
Süsser wilder Galgan.

Radix excalefacit, humectat 1. ordine, lenit, leuigat, emollit, acres fluxiones contemperat, genituram auget, & ad Venerem facit.

Cytisus.

Κύτισος *Diosc.*
Cytisus Maranthæ *Gal.*
Geeler Geisklee.
Gehörnter Geisklee.

Semine & racemis seritur.

Folia digerendi posident facultatem aquæ temperatæ mistam, sicut & Maluæ folia.

Refrigerant, tumores inter initia discutiunt, si pane trita illinantur.

Floribus Apes delectantur, ex quibus plurimum Mellis excerpunt.

Damasonium nothum.

PSeudo-Damasonium *Clus. P.*
Alisma ἀκάνθιον seu κοιλάνθεμον, *Thal.*
Calceolus Mariæ & Sacerdotis crepida.
Helleborine punicea seu ferruginea *Lugdun.*
Butterballen.
Welsch Wegericht.
Frawenschuch.

Iulio floret. Sapor ei amarus.

Vulnera recentia glutinat.

Digitalis purpurea.

Δακτυλῖτις
Δρύπαλις.
Campanula syluestris.
Verbasculus digitalis *Costei.*
Nola syluestris.
Braun Fingerhütlin.
Braun Waldglöcklin.

In Lotharingiæ & Alsatiæ montibus sponte vmbrosis locis luxuriat.

Integra æstate flores gerit pendulos elegantes, semen in theculis paleaceum.

Vulneraria est.

Folia aluum leniunt.

Flores decocti gargarizatu faucium ardori & Inflammationi prosunt.

Digitalis candida maior.

Digitalis 2. *Dod.*

Schneeweisse Finger-hütlin.

Paulò serius floret quàm purpurea.

Digitalis candida purpureis maculis respersa.

Weisbrauner Fingerhut.

Diptamnus germanica.

Χαμαιμέλας.

Diptamnus vulgaris seu mas, minor.

Fraxinella *Lob. Dod.*

Tragium *Cord.*

Pœonia mascula *Veter.*

Weisser Diptam.

Gemeiner Diptam.

Spechtwurtzel.

Floret Maio.

Amara est radix, candida, grauis odoris.

Calefacit, siccat, aperit, abstergit, extrahit, prouocat.

Comitialibus & frigidis Cerebri affectibus vtilis. Præstat contra Pestilentiæ contagia quouis modo sumta. Confert Stomacho & Anhelosis. Antidotis vtiliter permiscetur.

Diptamnus Italica.

Fraxinella Italica.

Polemonium veterum.

Dictamnus maior.

Welscher Diptam.

Huius folia maiora, virentiora, duriora, magisq; acuminata. Cætera paria sunt.

Doronicum.

Doronicum 1. *Tabern.*

Doronicum latifolium *Clus. P.*

Aconitum Pardalianches 1. *Dodon.*

Schwindelwurtz.

Gembsenwurtz.

Flores lutei.

Radix gustu dulcis, temperiei mediæ ac temperatæ proxima vicinaque. Diu in hortis durat.

Draco hortensis.

Draco *Aduers.*

Dracunculus hortensis *Mattiol.*

Tarco.

Dragoncell.

Draconkraut.

Zitwerkraut.

Keyseresalat.

Serpendo se propagat radiculis. Tota æstate viret. Augusto flosculos fert.

Acris est cum aromatico sapore. Calef. & siccat. Mansa pituitam ciet, Dentium dolores mulcet.

Estur passim in acetarijs cum

cum. Lactucis alijsq; oleribus; concoctionem juuat & vrinas mouet.

Epimedium.

E'πιμήδιον Diosc. *Aduers.*
Lunaria *Italis.*
Monkraut.

Radix prolixis ambagibus incuruatur, atq; in latera diffunditur, subadstringentis & siccandis gustus. Aestate multos flosculos promit.

Folia multum amara.

Aiunt epotum concipiendi spem adimere.

Eruca satiua I.

Eruca satiua floribus albicantibus.
Eruca *Offic.* ab erodendo.
Εὔζωμον *Diosc.*
Rauckelen.
Zamer weisser Senff.

Flores Iulio apparent, odoris ingrati.

Excalefac. manifestè, siccat, attenuat, aperit, flatus pellit.

In Cibis sumta semen genitale auget, & Venerem excitat, Aluo perquam commoda.

Semen diureticum est, Ventris tineas perdit.

Eruca satiua II.

Eruca lutea maior.
Eruca sylu. *Aduers.*
Eruca Sabaudica.
Rekulla.
Rokhes.
Rauckelen.

Ad acetaria seritur. Eiusdem facultatis, vrinam potentius trahit.

Cocta addito saccharo Infantium tussi medetur.

Eruca satiua III.

Eruca lutea minor.
Sinapi 1. genus sylu. *Fuchs.*
Erucula.
Klein Rokhes.
Klein Rauckelen.

Tota minor priori.

Eruca satiua IV.

Eruca Nasturtio cognata tenuifolia *Lob.*
Nasturtium sylu. *Clus.*
Wilder Senff.

Eruum satiuum I.

Ὄροβος ἡμερος.
Pisum Græcorũ satiuũ *Tr.*
Phaseolus minor satiuus *Cord.*
Cicer Columbinum *Quibusdam.*
Weisse Zam Ernen.
EckErbis.

Semen

Semen calefacit, ficcat. Ratione amaritudinis incidit, exterget atq; obstructiones expedit. Ventrem turbat sanguinemq; per vrinam ducit. Corporis colorem commendat.

Eruum satiuum II.
Vide Orobum.

Eryngium cœruleum.

Eryngium planum *Dod.*
Eryngium alpinum cœruleum *Tab.*
Blaw Brackendistel.
Blaw Manstrew.

In hortos elegantiæ caussa recipitur. Capitula echinata Augusto & Septembri hilari cœruleo colore placent.

Faba maior.

Κύαμος *Diosc.*
Faba maior satiua.
Bona siue Phaseolus maior *Dodon.*
Grosse rote Bonen.
Deutsche Bonen.

Seritur in agris & hortis.

Frigidæ est & siccæ naturæ. Adstringit, discutit, abstergit, impinguat, flatus gignit.

Insomnia tumultuosa causatur, tussi confert. Farina maculas Cutis abstergit & nitorem ei conciliat.

Aqua ex floribus ad eosdem vsus elicitur.

Faba minor.

Faba minor rubea.
Kleine rote Bonen.

Faba nigra.

Κύαμος ἄγριος.
Faba Latinorum *Dodon.*
Faba syluestris *Mattiol.*
Bona syl. siue Phaseolus.
Pisum nigrum.
Pisum ἀπέλαστον.
Schwartze Bonen.
Wilde Erbeis.
Mohren Erbeis.

Gustu est fabaceo, sed non ita grato, odoris grauiusculi.

Pares cum maiore facultates habere creditur.

Fegopyron.

Φηγόπυρον.
Τραγόπυρον.
Erysimum Theoph. *Lob.*
Ocymum cereale *Tabern.*
Granum Parnasium *Crat.*
Heiden Korn.
Buchweitzen.
Bockweitzen.

Incultis seritur montium locis.

Calefacit & humectat non multũ à temperatis distans.

Minus alit quàm Secale & Hordeum, plus tamen prouocat quàm Panicum & Milium. Pulticulæ ex Prisana & farina facilè digeruntur, gignuntq; mediocrem sanguinem; Tussientibus & difficulter mingentibus prosunt.

Semine Gallinarum genus pastum citissimè pinguescit.

Succus herbæ viridis expressus confert ad lachrymantes oculos.

Ferula.

Νάρθηξ *Diosc.*

Ferula mas seu maior.

Steckenkraut.

Gertenkraut.

In viridarijs ex semine plantari cœpit.

Vi pollet calefaciendi, siccandi, attenuandi.

Ferrum equinum.

Sferra Cauallo *Mattiol.*

Lunaria minor *Chemic.*

Huf Eisenkraut.

Facile ex semine prouenit.

Multa huic à Chemicis tribuuntur secreta.

Ficus vrbana.

Συκῆ ἥμερος *Diosc.*

Feigenbaum.

Hyeme perit, nisi in cellas subterraneas reponatur. Germina Maio erumpunt, atque fructuum rudimenta. Priores Augusto, posteriores nunquam apud nos maturescunt.

Arbor tenuium est partiū.

Caricæ, Ficus aridæ seu passæ. Calefaciunt in fine primi gradus, tenuium partium. Digerunt, tenuant, concoquunt.

Renibus, Vesicæ, Suspiriosis, Hydropicis & Comitialibus aptissimæ. Thoracem expurgant. Ad Tonsillarum inflammationes gargarizatu vtiles.

Folia Hæmorrhoides reserant, si ijs fricentur.

Ficus Indica.

Opuntia Plin. *Vulg.*

Tuneficifera Indorum *Auers.*

Anapallus *Petr. Bell.*

Indianischer Feigenbaum.

Stachlichte Indianische Feigen.

Fictilibus alitur, à Laur. Scholtzio Vratislauiæ; in Hispaniola Noui Orbis spontanea est.

Flammula.

Flammula, seu Flammula Iouis *Matt.*

Flam-

Flammula surrecta.
Brennwurtz.
Blatterzug.
Caustica est & Cutim carnemq; exulcerat.

Fœniculum vulgatius.

Μάραθρον *Diosc.* παρὰ τὸ μαραίνεσθαι à marcescendo, quòd, vbi inaruit, ad plurima condimenta aptissimum sit.
Fœniculum *Offic.*
Fenchel.
Frawen Fenchel *Sil.*
In hortis & campis seritur Autumno semẽ maturat.
Coma ex aqua frigida pota nauseam amouet & in olere sumta Lac Nutricibus auget.
Semen naturæ calidæ & siccæ cum leui adstrictione. Aperit, attenuat, digerit, resoluit, Menses ducit, Lac auget, vrinas ciet, venenis aduersatur, Ventriculum roborat, flatus discutit, Regium morbum expurgat. Pulmoni & Iecori amicum: Artheticis commodum: Puerperas purgat; Mulieres frigidas steriles iuuat.
Radix Lienis & Hepatis infarctus expedit, & viscera ab obstructione liberat: Idcirco difficulter mingentibus, Calculosis prodest.
Succus instillatus Oculorum aciem excitat.

Fœniculum Romanum.

Fœniculum dulce *Aduers.*
Fœniculum Florentinum *Gesn.*
Römischer Fenchel.
Grosser süsser Fenchel.
Semen vt planta vulgari maius & sapore suauius.

Fœnugræcum satiuum.

Τῆλις *Diosc.*
Βούκερας *Theoph.*
Fœnugræcum *Aduers.*
Siliqua *Columell.*
Fenugreck.
Bocksshorn.
Ziegenhorn.
Grüesenkörner.
Solum amat pingue. Semen Augusto maturum legitur. Digerit, resoluit, emollit, abstergit, mitigat. Excalefacit ord. 2. & sicc. 1.
Ex aqua mulsa coctum & potum internas collectiones emollit, vitia, doloremq; internorum membrorum sanat & mitigat. Sorbitio farinæ exulcerato pectori & tussi diuturnæ medetur.
Semen integrum coquitur, cuius decocto spongiâ imbuta fouentur oculi prurientes.

Fritillaria purpurea variegata.

Ab abaco siue abucelo, in quo scacorum ludus exercetur, quem fritillum dici existimant.

Meleagris *Dodon.* à coloris varietate.

Braun gescheckte Narcissen Lilgen.

Maio floret.

Galega.

Rvta capraria.

Onobrychis, *Dracast.*

Geiß Raute.

Flecken Raute.

Fleckenkraut.

Petechienkraut.

Aestate floret.

Vis illi peculiaris inest contra omnia venena & pestilentiam.

Succus & liquor stillatitius febribus pestilentialibus, variolis, Morbillis, Pueris conuulsis ac comitiali morbo laborantibus commodissimè propinantur.

Flores decoctis ad eosdem vsus adduntur.

Genista Italica.

Σπάρτιον, *Diosc.*

Genista iuncea.

Spartium Diosc. *Aduers.*

Welsche Pfriemen.

Spanische Pfriemen.

Flores vomitum cient.

Gentiana maxima.

Γεντιάνη, *Diosc.*

Gentiana maior flore luteo.

Entzian/ Entzies/ Sil.

Bitterwurtz.

Ægrè in hortis manet.

Radix impensè amara, Menstrua mouet. Lumbricos enecat: Hepaticis, Stomachicis, qui cibum retinere non valent, subuenit. Venenatorum, maxime Serpentum & Canis rabidi morsibus auxiliatur.

Geranium moschatum.

Geranium myrrhinum.

Acus moschata, *Lobel.*

Wolriechender Storckenschnabel.

Biesemkraut.

Moschum redolet: facilè ex semine deciduo quotannis repullulat.

Recentibus cruentis vulneribus commodum & aduersus inflammationes incipientes vtile.

Geranium Creticum.

Geranium Creticum annuum hæmatôdes, *Lob.*

Gera-

Geranium acu longissimum.

Cretischer Storckenschnabel.

Iunio in hortis floret acu succrescente longissima.

Vulneribus medetur.

Geranium macrorrhizon.

Geranium longiùs radicatum.

Geranium batrachioides 2. *Lobel.*

Geranium hæmatôdes 2. *Clus. P.*

Sanguinaria radix.

Langwurtzelichter Storckenschnabel.

Flores rubei, staminibus luteis Maio & Iunio conspiciuntur. Radix rubra adstringens.

Geranium Althaôdes.

Geranium Malacoides *Aduers.*

Geranium 2. Maluatum, *Dodon.*

Geranium 6. *Matthiol.*

Pappel Schnabelkraut.

Vulnera glutinat & fistulas sanat in potionib. sumta.

Gladiolus Italicus.

Ξίφιον, *Diosc.*

Gladiolus vtrinque floriferus, *Dodon.*

Gladiolus segetalis, *Matt.*

Welscher Schwertel.

Braun Schwertel.

Cum vino & thure spicula & aculeos è corpore eximit.

Glycyrrhiza echinata.

Γλυκύῤῥιζα vera Diosc. *Dod.*

Liquiritia, *Officin.*

Regalitia, *Barbaris.*

Süssholtz.

Süsswurtz.

Vratislauiæ in viridario Dn. D. Laur. Scholtzij.

Glycyrrhiza vulgaris.

Glycyrrhiza communis, *Aduers.*

Glycyrrhiza siliquosa, *Lob.*

Radix dulcis Francica.

Lackritz/Sil.

Gemein Süssholtz.

Augusto & Septembri floret.

Gustu est dulcis modicè adstringens & subacris, adiuncta leuiuscula quadam amaritudine.

Ad Tusses, Raucedines, aliosque Thoracis morbos, Vesicæ & Renum dolores vtilis.

Acrimoniam & salsuginem humorũ contemperat.

Gramen nodosum.

Gramen bulbosum nodosum, *Aduers.*

Agrostis 2. seu nodosum Gramen, *Dod.*

Knopffgras.

Knodengras.

Radices bulbosæ dulces, Canario medicato viribus pares. Ex vino potæ Stranguriosis succurrunt.

Gramen pictum.

Gramen sulcatũ vel striatum album, *Aduers.*

Gramen Turcicum.

Gramen variegatum.

Spanisch Gras.

Margen Gras/*Sil.*

Welsch Gras.

Voluptatis caussa passim in hortis alitur.

Radiculis longè lateq; reptantibus citissimè magna spacia occupat.

Hedysarum maius.

Ἡδύσαρον, *Diosc.*

Πηλεκῖνος.

Hedysarum purpureum maius, *Tabern.*

Securidaca maior, *Aduers.*

Linsenkraut.

Grosse Peltschen.

Purpurbraun Peltschen.

Semen amarum & subacerbum est. Confert Ictericis, Lienosis, Vrinas & Menstrua trahit.

Hedysarũ maius luteum.

Hedysarum maius Creticum.

Geele Peltschen.

Aestate floret.

Hedysarum minus.

Securidaca minor, *Aduers.*

Hedysarum 2. *Dod.*

Astragalus, *Monsp.l.*

Kleine Peltschen.

Geele Steinwicken.

Helleborus albus floribus atrorubentibus præcox Lobel.

Helleborus albus femina.

Veratrum album floribus nigricantibus, *Dod.*

Weisse Niesewurtz mit schwartz roten blumen.

In sylvis æditioribus Hungariæ sponte crescit, apud nos hortensis est.

Helleborus niger Stiriacensis.

Elleborus Stiriacus.

Veratrum nigrum Stiriacum, *Tabern.*

Steirische Christwurtz.

Præfertur vulgari in medicamentis. Eiusdem facultatis.

Helleborus niger verus.

Ἑλλέβορος μέλας.

Helleborus niger, *Aduers.*

Elleborum nigrum legitimum flore albo, *Clus. P.*

Helleborus niger, *Offcin.*

Veratrum nigrum, *Dod.*

Schwartze Nieswurtz.

Garten Christwurtz.

Colligitur æstate Messis tempore, semine maturo flaccescunt folia.

A vulgari parum differt, nisi quòd folia eius latiora, flores albidiores sint.

Gustu est acris feruensq; adiuncta amaritudine.

Ventrem purgat tam per vomitum quàm per secessum, vtramq; bilem ac pituitam detrahens.

Morbis penè inuictis, non modò Melancholicis, sed etiam merè pituitosis & sanguineis eximiũ præsidium.

Scabiem illitus sanat, vitiligines, Lepras, Impetigines, ex aceto.

Helleboraſtrum minus.

Helleborus niger adulterinus sylucstris.

Veratrum nigrum 3. *Dod.*

Sesamoides magnũ, *Cord.*

Consiligo, *Ruell.*

Wilde Christwurtz.

Leuſekraut.

Schlangenwurtz.

Commendatur ad pecorum Pulmoniam pestilentiamq; arcendam.

Lentes & pediculos interficit.

Helleboraſtrum magnum.

Helleborastrum maximũ, *Tabern.*

Helleboraster maximus, *Lobel.*

Gros Leuſekraut.

Hemerocallis rubra.

Ἡμεροκαλλὶς, *Diosc.* quòd flos interdiu pulchritudinẽ suam tueatur, nocte appetente languidus flaccescat.

Hemerocallis flore rubello, *Lobel.*

Hemerocallis seu Lilium syluestre, *Aduers.*

Lilium coronarium.

Heidnische Lilgen.

Rote Goldlilgen.

Elegantia sua exornat viridaria.

Hemerocallis miniata.

Hemerocallis Byzantina 2. *Lob.*

Lilium rubens seu miniatum Chalcedonicum.

Türckische Goldwurtz.

In horto Laur. Scholtzij.

Heſperis alba.

Εσπ-

Earreus, Plin.
Hesperis 1. *Clus.*
Viola matronalis seu Damascena, *Aduers.*
Weisse Veilichen/ *Sil.*
Winter Violen.
Damascenische Neglin.
Ad serta excolitur, altero demum à satione anno flosculos promens.
Thlaspi aut Rapuntium tota sapit.

Hesperis purpurea.

Viola hyemalis flore purpureo, *Tabern.*
Hesperis 2. *Clus.*
Leibfarben Winter Violen.
Braune Pfingst Negelin.

Hesperis viridi flore.

Viola matronalis flore virescente.
Grüne Winter Violen.
Iunio & Iulio floret.

Hordeum maius.

Κριθὴ, *Diosc.*
Hordeum hyemale seu hybernum.
Winter Gerste.
Grosse Gerste.

Hordeum polystichum aestiuum Tabern.

Hordeum trimestre polystichum.
Grosse Sommer Gerste.
Vielzeitlichte Sommer Gerste.

Hordeum aestiuum distichon.

Δίστιχον.
Hordeum trimestre [illegible].
HordeũGalaticum, [illegible].
Kleine Gerste.
Futter Gerste.
Zwozeiclichte Gerste.
Hordeum agrum desiderat pinguissimum & probe stercoratum. Seritur Autumno, frequentius Aprili.
Refrigerat & siccat 1. ordine, nonnihil abstergit, vrinas ciet, inflationes parit.

Hordeum mundum.

Πτισάνη, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν.
Hordeum mundatum, *Aduers.*
Hordeum deglubutum, *Mattiol.*
Gersten graupe.
Edulium est in acutis morbis, febribus, dysenteria, cholera, alijs omnibus frumentaceis præferendum.
Ab Agricolis etiam ex Lacte coquitur, cibus haud ingratus.

Hordei farina.

Gersten Mehl.

In aqua mulsa cum Ficu decocta. Inflammationes & Oedemata discutit, duritiés cum pice, resina & fimo columbino concoquitur. Cum pyris syluestribus, Cydonijs aut Rubo, alui profluuia sistit.

Maltum hordeaceum.

Ζωῦν, Acty

Gersten Maltz.

Refrigerat remissius; exiccat, calefacit, potentius abstergit.

Ventris torminibus alijsque similib. ex frigida caussa doloribus succurrit tostum feruensque in sacculo appositum.

Cereuisia hordeacea.

Οἶνος κρίθινος.

Gersten Bier.

Bitter Bier.

Potus Silesijs frequens, ex aqua, Malto & Lupuli floribus decoquitur.

Si Martio coquatur, per integrum annum durat.

Præfertur Suidnicensis, Goldbergensis, Lehnensis, Gryphibergensis.

Egregie nutrit, minus tamen quàm Triticea, Valetudinem, firmitatem, colorem & proceritatem cæteraque ad bonum corporis habitum pertinentia procreat.

Cum oleo dulci & butyro largo haustu calidè pota, constipatos laxat, vrinam benigniter omnibus, imò etia calculosis mouet. Cum Pipere, Macis, Zingib. cruditates curat.

Dolentes ex pedibus manibusúe, vel ex violento motu, vel alijs caussis fotu dolores sanat, maximè si recens fuerit.

Horminum satiuum I.

Ὅρμινον Diosc.

Horminum *Lob. Dod.*

Horminum verius.

Garten Scharlach.

Römischer Scharlach.

Semen cum vino potum Venerem stimulare fertur.

Horminum satiuum II.

Saluia Turcica seu transmarina *Ruell.*

Horminum maius seu odoratum *Mattiol.*

Scarlea *Aduers.*

Sclarea *Mattiol.*

Gallitricum *Officin.*

Türckische oder Römische Salbey.

Scharlach/ Scharley.

Iunio & Iulio floret, maturo semine interit. Grauis est odoris.

Excalefacit, attenuat, discutit, aperit, resoluit, venenis resistit.

Medetur Epilepsiæ & suffocationi Matricis, Menses & Secundas ducit. Venerem ciet. Puluis naribus attractus sternutamenta ciet, Catarrhum tollit & Cerebrum purgat.

Semen Oculis immissum sordibus purgatis sponte facile excidit & visum clarificat.

Quidam plebeij ad zythi hordeacei confectionem addunt, Lupuli penuriam explentes & potionem vegetiorem reddentes.

Hippoglossum.

Ἱππόγλωσσον, *Clus.P.*
Vuularia *Tabern.*
Laurus Alexandrina *Fuchs.*
Zapffenkraut.
Zäpfflinkraut.
Zungenblat.
Hauchblat.

In hortis viret ex collibus Pannoniæ Danubianæ allatum.

Gustu subamarum & acre, calidum & siccum. Vsus communis in Angina, Vuæ procidentia & faucium vlceribus.

Radix cum vino dulci partum difficilē facilem reddit.

Hyacinthus I.

Hyacinthus germanicus Liliflorus *Lob.*
Hyacinthus mas minor cœruleus *Fuchs.*
Hyacinthus stellaris *Cl.P.*
Bulbus syluestris *Lugdun.*
Blaw Mertzenblümle.
Blaw gestirnter Hyacinth.
Aprili floret.

Hyacinthus II.

Hyacinthus stellaris albo flore.
Hyacinthus albicans serotinus *Lobel.*
Narcissus candidus *Trag.*
Weis gestirnter Hyacinth.

Hyacinthus III.

Hyacinthus orientalis græcus *Lobel.*
Hyacinthus orientalis cœruleus 1. *Tabern.*
Blaw frembder Constantinopolitanischer Hyacinth.

Hyacinthus IV.

Hyacinthus orientalis albo flore.
Weisser frembder Hyacinth.

Rarior est & nisi instructioribus hortis notus. Maio floret.

Hyacin-

Hyacinthus V.

Hyacinthus orientalis maior *Dod.*

Hyacinthus maior polyanthos *Lobel.*

Frembder Hyacinth mit vielen blumen.

Hyacinthus VI.

Ὑάκινθος *Diosc.*

Hyacinthus Diosc. comosus maior *Aduers.*

Hyacinthus racemosus maior, *C. B.*

Hyacinth⁹ obsoleto flore.

Grosser Hyacinth.

Breunling.

Maio floret, Iulio semen maturum.

Hyacinthus VII.

Hyacinthus botryoides vulgaris *Lobel.*

Hyacinthus Neotericorum 1. *Dodon.*

Hyacinthus comosus minor *Dalech.*

Bulbine Plin. *Gesn.*

Getreubelter Hyacinth.

Blaw treublete Mertzenblume.

Pruni odorem spirat.

Hyacinthus VIII.

Hyacinthus botryoides cæruleus amœnus *Lob.*

Hyacinthus botryoides cæruleus 1 seu maior *Clus. P.*

Violbraun trauben Hyacinth.

Albo flore etiam in horto D. Laur. Scholtzij obseruaui.

Hyacinthus IX.

Hyacinthus Chalcedonicus muscatus.

Bulbus vomitorius *Matthiol.*

Muscari Turcarum.

Frembd trauben Hyacinth.

Hyacinthus X.

Hyacinthus Chalcedonius luteus *Tabern.*

Dipcadi flauum seu Muscari Constantinopolitanum.

Geel Muscat Hyacinth.

Hyacinthus XI.

Hyacinthus botryoides lacteus *Tabern.*

Tipcadi albis floribus *Lob.*

Weis trauben Hyacinth.

Maio floret.

Hyoscyamus albus.

Ὑοσκύαμος λευκὸς *Diosc.*

Hyoscyamus candid⁹ *Dod.*

Iusquiamus *Officin.*

Altercum *Arabib.*

Weis Bilsen.

Weis Bilsenkraut.

Mitior & tutior multò est nigro.

cis propinatur, aquas mirum in modum per aluum trahens. Verùm ventriculo negotium facessit.

Iris Florentina.

Iris Illyrica *Cord.*
Ἶρις Diosc. *Guiland.*
Ἶρις *Theoph.*
Iris femina *Gesn.*
Iris odorata.
Iris cœrulea.
Violwurtz.
Velckenwurtz.
Florentiner Veilwurtz.
In viridarijs Maio floret.
Forma à vulgari parum differt, præterquam quòd radix solidior, candidior, & odoratior.
Sarcotica est, acris, amara, odorata.
Excalef. 2. & siccat ord. 3. incidit, abstergit, aperit, trahit, concoquit, deijcit, mollit, resoluit, expurgat.
Decoct. obstructiones aperit. Renum calculos eijcit, Ictericos, & Hydropicos iuuat.
Contra tussim efficax.
Mansa oris halitum commendat. Dentium dolores mulcet: Hæmorrhoides fotu elicit.

Iris Dalmatica maior.

Iris Asiatica cœrulea *Cl. P.*
Dalmatisch Veilwurtz mit gantz blauen blumen.
In horto meo Iunio floret.

Iris obsoleti cærulei coloris polyflora.

Bleichblaw Veilwurtz mit viel blumen.
Maio & Iunio floret.

Iris lutea.

Iris satiua floribus aureis *Mattiol.*
Veilwurtz mit gelben blumen.

Iris lutea oris rubellis.

Geel Veilwurtz mit gescheckten blumen.
Geel Schwertel mit roten randen.

Iris Biflora B.

Iris vere & Autumno florens *C. B.*
Veilwurtz die zwier blühet.
In horto D. Laur. Scholtzij.

Iris pumila angustifolia.

Χαμαίιρις Dod.
Chamæ-Iris vel Iris humilis *Matt.*
Iris angustifolia minor *Clus. P.*
Klein schmalblettricht Himmelschwertel.

Flos

[illegible] Maio apparet.

Radix vehementer calida & feruens.

Iris pumila latifolia.

Ἶρις ἀγρία μικρὰ πλατύφυλλος.

Chamæ-Iris latifolia.

Iris minor latifolia.

Klein breitbletterichte Himmelschwertel.

Maio floret & Iunio.

Excalefacit & extenuat.

Iris sylueſtris anguſtifolia.

Iris ſylueſtris Byzantina peramœna *Lobel.*

Klein niedrig Himmelschwertel.

Caulis vix dodrantalis florem peramœnum gerit Maio.

Iris ſylueſtris fœtida.

[illegible] *Diosc.*

Ἶρις ἀγρία *Theoph.*

[illegible]

Xyris et Iris agria Theoph. *Lobel.*

Spatula fœtida *Dod.*

Pedi [illegible] naris.

Welsch Schwertel.

Leuſkörner.

Wandleuskraut.

Stephanskörner.

Iulio & Auguſto flores dat [illegible]leos, ſtellatos.

Tenuium eſt partium, Acris & fœtida.

Calefacit, ſiccat, attrahit, digerit, valenter abſtergit.

Radix trita & illita ex oleo phthiriaſi prodeſt, Prurigini, pſoris, malæ Scabiei, Papulis & Serpiginibus. Lentes & Pediculos enecat.

Aculeos & Spicula extrahit.

Succus lecto illitus Cimices abigit.

Semen & rad. Mures interficit.

Iſatis ſatiua.

Glaſtum ſatiuum *Lobel.*

S. Philippi herba.

Ἰσάτις ἥμερος *Diosc.*

Weid.

Valenter exiccat, nondum tamen mordet: Eſt quoque ſimul amara atque adſtringens. Folia illita omnia Oedemata & tubercula diſcutiunt, cruenta vulnera glutinant.

Lactuca lata.

Θρίδαξ ἥμερος *Diosc.*

Lactuca ſat. Scariolæ folio *Lobel.*

Lactucke.

Salat *Sil.*

Lattich.

Schmalz-

cum. Lactucis alijsq; oleribus; concoctionem juuat & vrinas mouet.

Epimedium.

Ἐπιμήδιον Diosc. *Aduerſ.*
Lunaria *Italis.*
Monkraut.

Radix prolixis ambagibus incuruatur, atq; in latera diffunditur, ſubadſtringentis & ſiccandis guſtus. Aeſtate multos floſculos promit.

Folia multum amara.

Aiunt epotum concipiendi ſpem adimere.

Eruca ſatiua I.

Eruca ſatiua floribus albicantibus.
Eruca *Offic.* ab erodendo.
Εὔζωμον *Dioſc.*
Rauckelen.
Zamer weiſſer Senff.

Flores Iulio apparent, odoris ingrati.

Excalefac. manifeſtè, ſiccat, attenuat, aperit, flatus pellit.

In Cibis ſumta ſemen genitale auget, & Venerem excitat, Aluo perquam commoda.

Semen diureticum eſt, Ventris tineas perdit.

Eruca ſatiua II.

Eruca lutea maior.
Eruca ſylu. *Aduerſ.*
Eruca Sabaudica.
Rekulla.
Rokhes.
Rauckelen.

Ad acetaria ſeritur. Eiuſdem facultatis, vrinam potentius trahit.

Cocta addito ſaccharo Infantium tuſsi medetur.

Eruca ſatiua III.

Eruca lutea minor.
Sinapi 1. genus ſylu. *Fuchſ.*
Erucula.
Klein Rokhes.
Klein Rauckelen.

Tota minor priori.

Eruca ſatiua IV.

Eruca Naſturtio cognata tenuifolia *Lob.*
Naſturtium ſylu. *Cluſ.*
Wilder Senff.

Eruum ſatiuum I.

Ὄροβος ἡμερος.
Piſum Græcorũ ſatiuũ *Tr.*
Phaſeolus minor ſatiuus *Cord.*
Cicer Columbinum *Quibusdam.*
Weiſſe Zam Erueu.
Eck Erbis.

Semen

Semen calefacit, ficcat. Ratione amaritudinis incidit, exterget atq; obſtructiones expedit. Ventrem turbat ſanguinemq; per vrinam ducit. Corporis colorem commendat.

Eruum ſatiuum II.
Vide Orobum.

Eryngium cæruleum.

Eryngium planum *Dod.*
Eryngium alpinum cœruleum *Tab.*
Blaw Brackendiſtel.
Blaw Manetrew.
In hortos elegantiæ cauſſa recipitur. Capitula echinata Auguſto & Septembri hilari cœruleo colore placent.

Faba maior.

Κύαμος *Dioſc.*
Faba maior ſatiua.
Bona ſiue Phaſeolus maior *Dodon.*
Groſſe rote Bonen.
Deutſche Bonen.
Seritur in agris & hortis.
Frigidæ eſt & ſiccæ naturæ. Adſtringit, diſcutit, abſtergit, impinguat, flatus gignit.
Inſomnia tumultuoſa cauſatur, tuſſi confert. Farina maculas Cutis, abſtergit & nitorem ei conciliat.
Aqua ex floribus ad eoſdem vſus elicitur.

Faba minor.

Faba minor rubea.
Kleine rote Bonen.

Faba nigra.

Κύαμος ἄγριος.
Faba Latinorum *Dodon.*
Faba ſylueſtris *Mattiol.*
Bona ſyl. ſiue Phaſeolus.
Piſum nigrum.
Piſum ἀπὸ ἀγρίου.
Schwartze Bonen.
Wilde Erbeis.
Mohren Erbeis.
Guſtu eſt fabaceo, ſed non ita grato, odoris grauiuſculi.
Pares cum maiore facultates habere creditur.

Fegopyron.

Φηγόπυρον.
Τραγόπυρον.
Eryſimum Theoph. *Lob.*
Ocymum cereale *Tabern.*
Granum Parnaſium *Crat.*
Heiden Korn.
Buchweitzen.
Bockweitzen.
Incultis ſeritur montium locis.
Calefacit & humectat non multũ à temperatis diſtans.

Minus alit quàm Secale & Hordeum, plus tamen prouocat quàm Panicum & Milium. Pulticulæ ex Ptisana & farina facilè digeruntur, gignuntq; mediocrem sanguinem; Tussientibus & difficulter mingentibus prosunt.

Semine Gallinarum genus pastum citissimè pinguescit.

Succus herbæ viridis expressus confert ad lachrymantes oculos.

Ferula.

Νάρθηξ *Diosc.*
Ferula mas seu maior.
Steckenkraut.
Gertenkraut.

In viridarijs ex semine plantari cœpit.

Vi pollet calefaciendi, siccandi, attenuandi.

Ferrum equinum.

Sferra Cauallo *Mattiol.*
Lunaria minor *Chemic.*
Huf Eisenkraut.

Facile ex semine prouenit.

Multa huic à Chemicis tribuuntur secreta.

Ficus vrbana.

Συκῆ ἥμερος *Diosc.*
Feigenbaum.

Hyeme perit, nisi in cellas subterraneas reponatur. Germina Maio e[illegible] atque fructuum rudimenta. Priores Augusto, posteriores nunquam apud nos maturescunt.

Arbor tenuium est partiu.

Caricæ, Ficus aridæ seu passæ. Calefaciunt in fine primi gradus, tenuium partium. Digerunt, tenuant, concoquunt.

Renibus, Vesicæ, Suspiriosis, Hydropicis & Comitialibus aptissimæ. Thoracem expurgant. Ad Tonsillarum inflammationes gargarizatu vtiles.

Folia Hæmorrhoides reserant, si ijs fricentur.

Ficus Indica.

Opuntia Plin. *Vulg.*
Tuneficifera Indorum *Aduers.*
Anapallus *Petr. Bell.*
Indianischer Feigenbaum.
Stachlichte Indianische Feigen.

Fictilibus alitur, à L[illegible] Scholtzio Vratislauiæ: in Hispaniola Noui Orbis spontanea est.

Flammula.

Flammula, seu Flammula Iouis *Matt.*

Flammula surrecta.
Brennwurtz.
Blatterzug.
Caustica est & Cutim carnemq; exulcerat.

Fœniculum vulgatius.

Μάραθρον *Diosc.* παρὰ τὸ μαραίνεσθαι à marcescendo, quòd, vbi inaruit, ad plurima condimenta aptissimum sit.
Fœniculum *Offic.*
Fenchel.
Frawen Fenchel *Sil.*
In hortis & campis seritur Autumno semẽ maturat.
Coma ex aqua frigida pota nauseam amouet & in olere sumta Lac Nutricibus auget.
Semen naturæ calidæ & siccæ cum leui adstrictione. Aperit, attenuat, digerit, resoluit, Menses ducit, Lac auget, vrinas ciet, venenis aduersatur, Ventriculum roborat, flatus discutit, Regium morbum expurgat. Pulmoni & Iecori amicum: Artheticis commodum: Puerperas purgat; Mulieres frigidas steriles iuuat.
Radix Lienis & Hepatis infarctus expedit, & viscera ab obstructione liberat: Idcirco difficulter mingentibus, Calculosis prodest,
Succus instillatus Oculorum aciem excitat.

Fœniculum Romanum.

Fœniculum dulce *Aduers.*
Fœniculum Florentinum *Gesn.*
Römischer Fenchel.
Grosser susser Fenchel.
Semen vt planta vulgari maius & sapore suauius.

Fœnugræcum satiuum.

Τῆλις *Diosc.*
Βούκερας *Theoph.*
Fœnugræcum *Aduers.*
Siliqua *Columell.*
Fenugreck.
Bocksborn.
Ziegenhorn.
Drücsenkörner.
Solum amat pingue. Semen Augusto maturum legitur. Digerit, resoluit, emollit, abstergit, mitigat. Excalefacit ord. 2. & sicc. 1.
Ex aqua mulsa coctum & potum internas collectiones emollit, vitia, doloremq; internorum membrorum sanat & mitigat. Sorbitio farinæ exulcerato pectori & tussi diuturnæ medetur.
Semen integrum coquitur, cuius decocto spongia imbuta fouentur oculi prurientes.

Fritillaria purpurea variegata.

Ab abaco siue abucelo, in quo scacorum ludus exercetur, quem fritillum dici existimant.

Meleagris *Dodon.* à coloris varietate.

Braun gescheckte Narcissen Lilgen.

Maio floret.

Galega.

Ruta capraria.

Onobrychis, *Dracast.*

Geiß Raute.

Flecken Raute.

Fleckenkraut.

Petechienkraut.

Aestate floret.

Vis illi peculiaris inest contra omnia venena & pestilentiam.

Succus & liquor stillatitius febribus pestilentialibus, variolis, Morbillis, Pueris conuulsis ac comitiali morbo laborantibus commodissimè propinantur.

Flores decoctis ad eosdem vsus adduntur.

Genista Italica.

Σπάρτιον, *Diosc.*

Genista iuncea.

Spartium Diosc. *Aduers.*

Welsche Pfriemen.

Spanische Pfriemen.

Flores vomitum cient.

Gentiana maxima.

Γεντιάνη, *Diosc.*

Gentiana maior flore luteo.

Entzian/Entzice/*Sil.*

Bitterwurtz.

Ægrè in hortis manet.

Radix impensè amara, Menstrua mouet. Lumbricos enecat: Hepaticis, Stomachicis, qui cibum retinere non valent, subuenit. Venenatorum, maxime Serpentum & Canis rabidi morsibus auxiliatur.

Geranium moschatum.

Geranium myrrhinum.

Acus moschata, *Lob.*

Wolriechender Storckenschnabel.

Biesemkraut.

Moschum redolet: facilè ex semine deciduo quotannis repullulat.

Recentibus cruentisque vulneribus commodum & aduersus inflammationes incipientes vtile.

Geranium Creticum.

Geranium Creticum annuum hæmatôdes, *Lob.*

Gera-

Geranium acu longissimum.
Cretischer Storcken schnabel.
Iunio in hortis floret acu succrescente longissima.
Vulneribus medetur.

Geranium macrorrhizon.

Geranium longiùs radicatum.
Geranium batrachioides 2. *Lobel.*
Geranium hæmatôdes 2. *Clus. P.*
Sanguinaria radix.
Langwurtzlichter Storckenschnabel.
Flores rubei, staminibus luteis Maio & Iunio conspiciuntur. Radix rubra adstringens.

Geranium Althaeôdes.

Geranium Malacoides *Aduers.*
Geranium 2. Maluatum, *Dodon.*
Geranium 6. *Mattiol.*
Pappel Schnabelkraut.
Vulnera glutinat & fistulas sanat in potionib. sumta.

Gladiolus Italicus.

Ξίφιον, *Diosc.*
Gladiolus vtrinque floriferus, *Dodon.*
Gladiolus segetalis, *Matt.*
Welscher Schwertel.
Braun Schwertel.
Cum vino & thure spicula & aculeos è corpore eximit.

Glycyrrhiza echinata.

Γλυκύῤῥιζα vera Diosc. *Dod.*
Liquiritia, *Officin.*
Regalitia, *Barbaris.*
Süssholtz.
Süsswurtz.
Vratislauiæ in viridario Dn. D. Laur. Scholtzij.

Glycyrrhiza vulgaris.

Glycyrrhiza communis, *Aduers.*
Glycyrrhiza siliquosa, *Lob.*
Radix dulcis Francica.
Lackritz/*Sd.*
Gemein Süssholtz.
Augusto & Septembri floret.
Gustu est dulcis modicè adstringens & subacris, adiuncta leniuscula quadam amaritudine.
Ad Tusses, Raucedines, aliosque Thoracis morbos, Vesicæ & Renum dolores vtilis.
Acrimoniam & salsuginem humorũ contemperat.

Gramen nodosum.

Gramen bulbosum nodosum, *Aduers.*

Agrostis 2. seu nodosum Gramen, *Dod.*

Knopffgras.

Knodengras.

Radices bulbosæ dulces, Canario medicato viribus pares. Ex vino potæ Stranguriosis succurrunt.

Gramen pictum.

Gramen sulcatũ vel striatum album, *Aduers.*

Gramen Turcicum.

Gramen variegatum.

Spanisch Gras.

Margen Gras/*Sil.*

Welsch Gras.

Voluptatis caussa passim in hortis alitur.

Radiculis longè lateq; reptantibus citissimè magna spacia occupat.

Hedysarum maius.

Ἡδύσαρον, *Diosc.*

Πελεκῖνος.

Hedysarum purpureum maius, *Tabern.*

Securidaca maior, *Aduers.*

Linsenkraut.

Grosse Peltschen.

Purpurbraun Peltschen.

Semen amarum & subacerbum est. Confert Ictericis, Lienosis, Vrinas & Menstrua trahit.

Hedysarũ maius luteum.

Hedysarum maius Creticum.

Geele Peltschen.

Aestate floret.

Hedysarum minus.

Securidaca minor, *Aduers.*

Hedysarum 2. *Dod.*

Astragalus, *Monspel.*

Kleine Peltschen.

Geele Steinwicken.

Helleborus albus floribus atrorubentibus præcox Lobel.

Helleborus albus femina.

Veratrum album floribus nigricantibus, *Dod.*

Weisse Niesewurtz mit schwartz roten blumen.

In syluis æditioribus Hungariæ sponte crescit, apud nos hortensis est.

Helleborus niger Stiriacensis.

Elleborus Stiriacus.

Veratrum nigrum Stiriacum, *Tabern.*

Steirische Christwurtz.

Præfertur vulgari in medicamentis. Eiusdem facultatis.

Helleborus niger verus.

Ἑλλέβορος μέλας.

Helleborus niger, *Aduerſ.*

Elleborum nigrum legitimum flore albo, *Cluſ. P.*

Helleborus niger, *Officin.*

Veratrum nigrum, *Dod.*

Schwartze Nieſewurtz.

Garten Chriſtwurtz.

Colligitur æſtate Meſsis tempore, ſemine maturo flacceſcunt folia.

A vulgari parum differt, niſi quòd folia eius latiora, flores albidiores ſint.

Guſtu eſt acris feruensq; adiuncta amaritudine.

Ventrem purgat tam per vomitum quàm per ſeceſſum, vtramq; bilem ac pituitam detrahens.

Morbis penè inuictis, non modò Melancholicis, ſed etiam merè pituitoſis & ſanguineis eximiũ præſidium.

Scabiem illitus ſanat, vitiligines, Lepras, Impetigines, ex aceto.

Helleboraſtrum minus.

Helleborus niger adulterinus ſyluestris.

Veratrum nigrum 3. *Dod.*

Seſamoides magnũ, *Cord.*

Conſiligo, *Ruell.*

Wilde Chriſtwurtz.

Leuſekraut.

Schlangenwurtz.

Commendatur ad pecorum Pulmoniam peſtilentiamq; arcendam.

Lentes & pediculos interficit.

Helleboraſtrum magnum.

Helleboraſtrum maximũ, *Tabern.*

Helleboraſter maximus, *Lobel.*

Gros Leuſekraut.

Hemerocallis rubra.

Ἡμεροκαλλὶς, Dioſc. quòd flos interdiu pulchritudinẽ ſuam tueatur, nocte appetente languidus flacceſcat.

Hemerocallis flore rubello, *Lobel.*

Hemerocallis ſeu Lilium ſyluestre, *Aduerſ.*

Lilium coronarium.

Heidniſche Lilgen.

Rote Goldlilgen.

Elegantia ſua exornat viridaria.

Hemerocallis miniata.

Hemerocallis Byzantina 2. *Lob.*

Lilium rubens ſeu miniatum Chalcedonicum.

Türckiſche Goldwurtz.

In horto Laur. Scholtzij.

Heſperis alba.

Ἑσπε-

* Εαντεαs, Plin.

Hesperis 1. Clus.

Viola matronalis seu Damascena, Aduers.

Weisse Veilichen / Sil.

Winter Violen.

Damascenische Neglin.

Ad serta excolitur, altero demum à satione anno flosculos promens.

Thlaspi aut Rapuntium tota sapit.

Hesperis purpurea.

Viola hyemalis flore purpureo, Tabern.

Hesperis 2. Clus.

Leibfarben Winter Violen.

Braune Pfingst Neglin.

Hesperis viridi flore.

Viola matronalis flore virescente.

Grüne Winter Violen.

Iunio & Iulio floret.

Hordeum maius.

Κριθὴ, Diosc.

Hordeum hyemale seu hybernum.

Winter Gerste.

Grosse Gerste.

Hordeum polystichum æstiuum Tabern.

Hordeum trimestre polystichum.

Grosse Sommer Gerste.

Vielzeitlichte Sommer Gerste.

Hordeum æstiuum distichon.

Δίστιχον.

Hordeum trimestre min⁹.

HordeũGalaticum, Cam.

Kleine Gerste.

Futter Gerste.

Zwozeidelichte Gerste.

Hordeum agrum desiderat pinguissimum & probe stercoratum. Seritur Autumno, frequentius Aprili.

Refrigerat & siccat 1. ordine, nonnihil abstergit, vrinas ciet, inflationes parit.

Hordeum mundum.

Πτισάνη, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν.

Hordeum mundatum, Aduers.

Hordeum deglubutum, Mattiol.

Gersten graupe.

Edulium est in acutis morbis, febribus, dysenteria, cholera, alijs omnibus frumentaceis præferendum.

Ab Agricolis etiam ex Lacte coquitur, cibus haud ingratus.

Hordei farina.

Gersten Mehl.

Iu-

In aqua mulsa cum Ficu decocta. Inflammationes & Oedemata discutit, durities cum pice, resina & fimo columbino concoquitur. Cum pyris sylueltribus, Cydonijs aut Rubo, alui profluuia sistit.

Maltum hordeaceum.

Ζωὶν, Aetij

Gersten Maltz.

Refrigerat remissius; exiccat, calefacit, potentius abstergit.

Ventris torminibus alijsque simil. ex frigida caussa doloribus succurrit tostum feruensque in sacculo appositum.

Cereuisia hordeacea.

Οἶνος κρίθινος.

Gersten Bier.

Bitter Bier.

Potus Silesijs frequens, ex aqua, Malto & Lupuli floribus decoquitur.

Si Martio coquatur, per integrum annum durat.

Præfertur Suidnicensis, Goldbergensis, Lehnensis, Gryphibergensis.

Egregie nutrit, minus tamen quàm Triticea, Valetudinem, firmitatem, colorem & proceritatem cæteraque ad bonum corporis habitum pertinentia procreat.

Cum oleo dulci & butyro largo haustu calidè pota, constipatos laxat, vrinam benigniter omnibus, imò etiã calculosis mouet. Cum Pipere, Macis, Zingib. cruditates curat.

Dolentes ex pedibus manibusúe, vel ex violento motu, vel alijs caussis fotu dolores sanat, maxime si recens fuerit.

Horminum satiuum I.

Ὅρμινον Diosc.

Horminum *Lob. Dod.*

Horminum verius.

Garten Scharlach.

Römischer Scharlach.

Semen cum vino potum Venerem stimulare fertur.

Horminum satiuum II.

Saluia Turcica seu transmarina *Ruell.*

Horminum maius seu odoratum *Mattiol.*

Scarlea *Aduers.*

Sclarea *Mattiol.*

Gallitricum *Officin.*

Türckische oder Römische Salbey.

Scharlach / Scharley.

Iunio & Iulio floret, maturo semine interit. Grauis est odoris.

Excalefacit, attenuat, discutit, aperit, resoluit, venenis resistit.

Medetur Epilepsiæ & suffocationi Matricis, Menses & Secundas ducit. Venerem ciet. Puluis naribus attractus sternutamenta ciet, Catarrhum tollit & Cerebrum purgat.

Semen Oculis immissum sordibus purgatis sponte facilè excidit & visum clarificat.

Quidam plebeij ad zythi hordeacei confectionem addunt, Lupuli penuriam explentes & potionem vegetiorem reddentes.

Hippoglossum.

Ἱππόγλωσσον, *Clus.P.*
Vuularia *Tabern.*
Laurus Alexandrina *Fuchs.*
Zapffenkraut.
Zäpfflinkraut.
Zungenblat.
Hauchblat.

In hortis viret ex collibus Pannoniæ Danubianæ allatum.

Gustu subamarum & acre, calidum & siccum. Vsus communis in Angina, Vuæ procidentia & faucium vlceribus.

Radix cum vino dulci partum difficilè facilem reddit.

Hyacinthus I.

Hyacinthus germanicus Liliflorus *Lob.*
Hyacinthus mas minor cœruleus *Fuchs.*
Hyacinthus stellaris *Cl.P.*
Bulbus syluestris *Lugdun.*
Blaw Mertzenblümle.
Blaw gestirnter Hyacinth.
Aprili floret.

Hyacinthus II.

Hyacinthus stellaris albo flore.
Hyacinthus albicans serotinus *Lobel.*
Narcissus candidus *Trag.*
Weis gestirnter Hyacinth.

Hyacinthus III.

Hyacinthus orientalis græcus *Lobel.*
Hyacinthus orientalis cœruleus 1. *Tabern.*
Blaw frembder Constantinopolitanischer Hyacinth.

Hyacinthus IV.

Hyacinthus orientalis albo flore.
Weisser frembder Hyacinth.

Rarior est & nisi instructioribus hortis notus. Maio floret.

Hyacinthus V.

Hyacinthus orientalis maior *Dod.*

Hyacinthus maior polyanthos *Lobel.*

Frembder Hyacinth mit vielen blumen.

Hyacinthus VI.

Ὑάκινθος *Diosc.*

Hyacinthus Diosc. comosus maior *Aduers.*

Hyacinthus racemosus maior, *C. B.*

Hyacinth⁹ obsoleto flore.

Grosser Hyacinth.

Brennlung.

Maio floret, Iulio semen maturum.

Hyacinthus VII.

Hyacinthus botryoides vulgaris *Lobel.*

Hyacinthus Neotericorum 1. *Dodon.*

Hyacinthus comosus minor *Dalech.*

bulbine Plin. *Gesn.*

Getreubelter Hyacinth.

Blaw treublete Mertzenblume.

Pruni odorem spirat.

Hyacinthus VIII.

Hyacinthus botryoides cœruleus amœnus *Lob.*

Hyacinthus botryoides cœruleus 1. seu maior *Clus. P.*

Vielbraun trauben Hyacinth.

Albo flore etiam in horto D. Laur. Scholtzij obseruaui.

Hyacinthus IX.

Hyacinthus Chalcedonicus muscatus.

Bulbus vomitorius *Mattiol.*

Muscari Turcarum.

Frembd trauben Hyacinth.

Hyacinthus X.

Hyacinthus Chalcedonius luteus *Tabern.*

Dipcadi flauum seu Muscari Constantinopolitanum.

Geel Muscat Hyacinth.

Hyacinthus XI.

Hyacinthus botryoides lacteus *Tabern.*

Tipcadi albis floribus *Lob.*

Weis trauben Hyacinth.

Maio floret.

Hyoscyamus albus.

Ὑοσκύαμος λευκὸς *Diosc.*

Hyoscyamus candid⁹ *Dod.*

Iusquiamus *Officin.*

Altercum *Arabib.*

Weis Bilsen.

Weis Bilsenkraut.

Mitior & tutior multò est nigro.

Aduerſus omnes calidas defluxiones Oculorum aliarumq; partium inflammationes adhibetur.

Semen additur commodiſsimè medicamentis, quæ dolorum ſenſum auferunt, contra acutas calidasq; fluxiones, Aurium dolores atq; vuluæ mala.

Hyſſopus vulgaris.

Ὕσσωπος *Dioſc.* ἀπὸ τοῦ ὕειν ὀπωπὴν à madefaciendo faciem.

Hyſſopus Arabum Meſ. & Offic. *Aduerſ.*

Hyſſopus hortenſis *Fuchſ.*

Eiſop Iſop.

Eiſewig *Sil.*

Nota vulgo planta. Locum poſtulat apricum, non admodum pinguem & ſtercoratum. Semine & ſurculo plantatur.

Iulio & Auguſto floret.

Amara eſt, odorata & tenuium partium. Pituitam facilè deijcit, nec non bilem atram addito ſale Gemmæ.

Facit ad pituitoſos, tum Cerebri, tum neruorum affectus. Capitis enim pituitam expurgat. Pectus & Pulmones detergit, vnde Tuſsientibus, Aſthmaticis: Peripneumonicis auxiliatur.

Additur Inſeſsibus, Balneis, fomentis, Clyſteribus ad Colicam & Vteri affectus præſcriptis.

Hyſſopus rubro flore.

Hyſſopus Arabum flore rubro *Lobel.*

Eiſop mit roten blumen.

Hyſſopus albis floribus.

Eiſop mit weiſſen blumen.

Iulio in meo hortulo flores oſtendit.

Iaſminum album.

Gelſeminum vulgatius *Lobel.*

Iaſme albis floribus.

Iaſmina viola alba.

Weiſſe DeilReben.

Facilè naſcitur & ramulis in terram depreſsis & obrutis breui multiplicatur; attamen Hyemis impatiens.

Ab æſtate in Autumni finem vſq; niueos flores odoris ſuauiſsimi promit, qui excalefaciunt & ſiccant ordine 2.

Pituitæ lentitiam ſenibus frigidis digerunt, Cruciatibusq; ex eadem cauſſa prouenientibus mirè proſunt.

Lentigines & Impetigines in facie abſtergunt.

Iaſminum luteum.

Iaſme

lasme luteis floribus.

Veilkeben mit geelen blumen.

Iulio floret in viretis.

Frigus facilius fert.

Intubus maior.

Σέεις, ἴντυβος *Gal.*

Σέεις ἥμερος *Diosc.*

Σέεις πλατύφυλλος.

Intybum, Indiuium.

Intubum satiuum latifolium.

Seris seu Intybum satiuum latifolium *Lobel.*

Endiuia maior *Officin.*

Gros Endiuien.

Antifien.

Winter Salade.

Ex semine nascitur, hyeme perit.

Herba, radix, semen Hepatis calidioribus affectibus vtilissima; Oscula venarum eius extergit, obstructiones aufert, Stomacho conuenientissima: mediocriter somnum inducit, Veneris appetentiam extinguit & semen genitale minuit.

Febres ex flaua bile ortas plurimum iuuat. Iulio satus in hyemem restat, & in subterraneum locum repositus [illegible] candidus redditur, [illegible] amissa ad [illegible] vsum. Vulgo Alba Endiuia Winter Salade.

Intubus minor.

Σέεις στενόφυλλος.

Intybum angustifolium.

Seriola aut Endiuiola *Aduers.*

Klein Endiuien.

Garten Scariol.

Eiusdem facultatis, nec diuersa figura propter folia angustiora.

Intubus crispa.

Endiuia crispa.

Krause Endiuien.

Folia ampliora, rugosa, in plicas contracta, crispantia.

In hortis cultioribus.

Iris nostrâs.

Iris nostra vulgaris *Lob.*

Iris domestica flore cœruleo.

Blaw Lilgen.

Veilwurtz.

Schwertelwurtz *Sil.*

In hortis nota locis opacis & vmbrosis variat sæpe colore.

Acris est radix & amara. Pituitam & serosos ducit humores.

Succus cum spica & Syr. è Cich. c. Rhabarb. Hydropicis pro-

cis propinatur, aquas mirum in modum per aluum trahens. Verùm ventriculo negotium facessit.

Iris Florentina.

Iris Illyrica *Cord.*
Ἶρις Diosc. *Guiland.*
Ἶρις *Theoph.*
Iris femina *Gesn.*
Iris odorata.
Iris cœrulea.
Violwurtz.
Velckenwurtz.
Florentiner Veilwurtz.
In viridarijs Maio floret.

Forma à vulgari parum differt, præterquam quòd radix solidior, candidior, & odoratior.

Sarcotica est, acris, amara, odorata.

Excalef. 2. & siccat ord. 3. incidit, abstergit, aperit, trahit, concoquit, deijcit, mollit, resoluit, expurgat.

Decoct. obstructiones aperit. Renum calculos eijcit, Ictericos, & Hydropicos iuuat.

Contra tussim efficax.

Mansa oris halitum commendat. Dentium dolores mulcet: Hæmorrhoides fotu elicit.

Iris Dalmatica maior.

Iris Asiatica cœrulea *Cl. P.*
Dalmatisch Veilwurtz mit gantz blauen blumen.
In horto meo Iunio floret.

Iris obsoleti cærulei coloris polyflora.

Bleichblaw Veilwurtz mit viel blumen.
Maio & Iunio floret.

Iris lutea.

Iris satiua floribus aureis *Mattiol.*
Veilwurtz mit gelben blumen.

Iris lutea oris rubellis.

Geel Veilwurtz mit gescheckten blumen.
Geel Schwertel mit roten ränden.

Iris Biflora B.

Iris vere & Autumno florens *C. B.*
Veilwurtz die zwier blühet.
In horto D. Laur. Scholtzij.

Iris pumila angustifolia.

Χαμαίιρις *Dod.*
Chamæ-Iris vel Iris humilis *Matt.*
Iris angustifolia minor *Clus. P.*
Klein schmalblettricht Himmelschwertel.

Flos

[illegible] Maio apparet.
Radix vehementer calida & feruens.

Iris pumila latifolia.

Ἶρις ἀγρία μικρὰ πλατύφυλλος.
Chamæ-Iris latifolia.
Iris minor latifolia.
Klein breitbletterichte Himmelschwertel.
Maio floret & Iunio.
Excalefacit & extenuat.

Iris syluestris angustifolia.

Iris syluestris Byzantina peramœna *Lobel.*
Klein niedrig Himmelschwertel.
Caulis vix dodrantalis florem peramœnum gerit Maio.

Iris syluestris fœtida.

Ξύρις *Diosc.*
Ἶρις ἀγρία *Theoph.*
[illegible]
Xyris et Iris agria Theoph. *Lobel.*
Spatula fœtida *Dod.*
Psilli[illegible]ularis.
Weisch Schwertel.
Leusekörner.
Wandleusskraut.
Stephanskörner.
Iulio & Augusto flores dat cœruleos, stellatos.

Tenuium est partium, Acris & fœtida.
Calefacit, siccat, attrahit, digerit, valenter abstergit.
Radix trita & illita ex oleo phthiriasi prodest, Prurigini, psoris, malæ Scabiei, Papulis & Serpiginibus. Lentes & Pediculos enecat.
Aculeos & Spicula extrahit.
Succus lecto illitus Cimices abigit.
Semen & rad. Mures interficit.

Isatis satiua.

Glastum satiuum *Lobel.*
S. Philippi herba.
Ἰσάτις ἥμερος *Diosc.*
Weid.
Valenter exiccat, nondum tamen mordet: Est quoque simul amara atque adstringens. Folia illita omnia Oedemata & tubercula discutiunt, cruenta vulnera glutinant.

Lactuca lata.

Θρίδαξ ἥμερος *Diosc.*
Lactuca sat. Scariolæ folio *Lobel.*
Lactucke.
Salat *Sil.*
Lattich.

Schmaltz-

Schmaltzkraut.

Toto anno feritur ad vſum acetariorum, Olitoribus nota.

Humidum & frigidum eſt olus. Amaricat tamen nonnihil: ideò abſtergendi facultate non vacat.

Aeſtuantem ventriculum refrigerat, à bile infeſtatum iuuat, ſitim arcet, ſomnum conciliat aluum emollit, Lac euocat mulieribus calidis & ſiccioribus.

Succum gignit humidum & frigidum, non tamen vitiolum.

Verùm frequens eius eſus frigido ventriculo & oculis nocet.

Succus illitus capitis dolores ab æſtu febricitantibus mulcet, genitalious nocturnas pollutiones & ſeminis profluuium compeſcit.

Semen ardoribus vrinæ opitulatur & aſsiduis libidinum in ſomno imaginationibus.

Lactuca criſpa.

Lactuca criſpa non capitata, *Lobel.*

Lactuca Cœciliana, *Colum.*

Krauſer Lattich.

Tota tenerior & olere gratior habetur. Olitoribus diligentioribus [illegible]

Lactuca [illegible].

Lactuca Romana.

Endiuien Lattich.

Roman Salat

A vulgari diſtat foliis nigriore nec peradé [illegible], ſemine nigro.

Tota tenella guſtu delicior, eaq; gratior, [illegible] tri mouendo.

Lactuca capitata.

Lactuca ſat. ſeſsilis, ſeu capitata, *Lobel.*

Lactuca ſeſsilis, [illegible]

Lactuca ſatiua maior.

Köpffel Lattich.

Weiſſer Lattich.

Kropff Salad.

Rarior hæc & [illegible] ſtioribus nobiliorumque hortis nota.

Primæ in acetariis [illegible] mendationis.

Lactuca [illegible].

Lactuca purpurea [illegible]

Lactuca nigra, [illegible]

Schwartzer Salade.

Florentiner Salad. [illegible]

Minus palato [illegible] prior.

Lactuca ſyluest. [illegible]

Lactuca ſylueſtris [illegible]

ſa, C.B. Seris domeſtica 2. *Aduerſ.*

Seriola Italis, ob ſpinulas acutas ſerræ modo.

Scariola Officin.

Θρίδαξ ἀγρία, *Dioſc.*

Wilder Lattich.

Wilder Saladt.

Scariol.

Flores, ſemen & tota facies Lactucæ, valde amara eſt, & cum humido ſit paulò tenuiore, & minus excrementoſo, melius reſerat & abſtergit.

Menſes trahit. Ad Iecinoris inflammationes, & morbum regium commodè vſurpatur, calorem ſiquidem temperat, & meatus expurgandos aperit.

Semen in officinis paſsim pro Scariolæ ſemine proſtat.

Lagopus ſanguineus.

Lagopus coma ſanguinea.

Roter Blutklee.

Adſtrictoriæ eſt facultatis. Ad ſanguinis profluuia immodica, & Dyſenteriam vtilis.

Lapathum domeſticum.

Hippolapathum ſ. Rha Monachor. *Dod.*

Lapathum hortenſe.

Rhabarbarum *Monachor.* *Franciſcanorum.*

Patientia, *Nonn.*

Ἱππολάπαθον, *Dioſc.*

Münch Rhebarbara.

Rhebarbaren wurtz/*Sil.*

Frequenter in hortis ſeritur, & ſponte ſemine ſe propagat.

Radix lutea eſt, amara guſtu, & facultate deiectoria, Rhabarbarum imitatur.

Vſus haud contemnendi.

Aperit, prouocat, digerit, mundat, abſtergit, nonnihil adſtringit.

Bilem flauam, & ſeroſos humores educit, proinde Ictero, febribus bilioſis & ſcabie affectis vtiliſsima.

Folia tenera in oleribus eduntur ad emolliendam aluum.

Lapathum domeſt. rotundifolium.

Lapathum rotundum, Aliquibus Rhabarbarum, *Geſn.*

Hippolapathum rotundifolium.

Pſeudo-Ra Recentiorum, *Lobel.*

Falſch Rhebarbaren mit ronden blettern.

Lapathum ſanguineum.

Ἐρυθρολάπαθον.

Lapathum rubens ſeu nigrum,

grum, *Doden.*

Sanguis Draconis.

Drachen Blut.

Blutkraut.

Adstrictoria vi pollet. Additur Clysteribus in Dysenteria.

Semen menses immodicè fluentes cohibet.

Lathyris.

Λάθυρις, Diosc.

Cataputia minor, *Officin.*

Treibkörner.

Springkraut / *Sil.*

Flores æstate pusillos & semen Augusto & Septembri ædit.

Semen calidæ est & siccæ naturæ, extenuat, menstrua & vrinam ciet.

Grana 7. aut 8. deuorata aluum purgant, Bilem, pituitam, & mixtos humores trahunt, vomitum prouocant. Paganorum, qui Philtra aut alia veneficia deuorarunt, medicina: verùm Ventriculum valde lædit & corpus debilitat.

Lauandula maior.

Lauandula, *Dod.*

Pseudonardus, *Lobel.*

Nardus Italica, *Mattiol.*

Spica alba, *Tabern.*

Garten Spick.

Spicanard.

Iunio & Iulio flores exerit.

Calef. sicc. ord. 2. Aperit, attenuat, resoluit, consumit.

Tenuium est partium, et multis aereis, spirituosis partibus constans.

Valet contra Vertiginem capitis, Spasmum, veternum, tremorem, stuporem & resolutionem Artuum.

Flores ex vino ventriculum roborant, Ictericis & Iecoris infarctu auxiliantur. Stranguriæ & difficultati vrinæ prosunt: Vterum calefaciunt, Menses & secundas educunt.

Lauandula minor.

Lauandula fœmina

Spica lauandula, *Lob.*

Pseudonardus fœm. & Lauendula, *Matt.*

Lauendel.

Lafander.

Flores Cardiacæ medentur, flatus discutiunt, affectibus Matricis ad suffocationem & ascensum ex vaporibus putridis cum [illegible] insessu auxiliantur.

Laurus.

Δάφνη, Diosc.

Lorberbaum,

Lorbaum,

In ta-

In vasculis asseruatur, sed raro fructum fert.

Folia in Balneis aut in essu vteri ac vesicæ vitijs conueniunt.

Baccæ calefac. & siccant vehementer, emolliunt, digerunt, subtiliant, ventriculum frigidum calefaciunt, concoctionem iuuant, crassum phlegma extenuant & Colicæ medentur.

Lens.

Φακὸς, Dioscor.

Linsen.

Calidiore solo & sudo siccoq; cœlo proferi gaudet.

In caliditate & humiditate medium tenet, desiccat tamen ord. 2. valenter quoque adstringit, ventrẽ sistit.

Decoctum verò prouocat, inflat, lenit, glutinat, extinguit, purgat, discutit.

Lepidium Pauli.

An *λεπίδιον, Diosc.*

Lepidium maius, *Cord.*

Raphanus sylu. *Offic. Nonn.*

Jngwer kraut.

Senffkraut.

Pfefferkraut.

Römische kresse.

R[illegible]kresse.

Vere folia erumpunt. Iunio & Iulio floret.

Calef. & siccat vehementer, cutem exulcerat & vesiculas excitat, vtpote feruida & acuta gustu.

Vsus eius in acetarijs.

Leucoium luteum.

Viola lutea petræa, *Tab.*

Leucoium aureum, *Matt.*

Keyri, Offcin.

Λευκόϊον, μήλινον, Diosc.

Geele Veilichen.

Gelbe Negel Veilen.

Passim in hortis & fictilibus vulgatissimæ cognitionis. Aprili, Maio & Autumno floret.

Flores amari sunt, calidi, & sicci. Aperiunt, extenuant, menstrua & vrinam cient.

Ex vino Ictericos iuuant, vitijs Hepatis & Renum apprime vtiles.

Aqua maculas faciei delet.

Leucoium luteum duplici flore.

Keyri duplicato flore.

Viola muraria multiplex.

Doppel geel Veilen.

Gefülte geel Veilen.

Rarius occurrit.

Leucoium album.

Leucoium candidum maius, *Dodon.*

Viola candida, *Trag.*

Weisse Violen.
Welsch weisse Veilichen.
Voluptatis potius quàm vtilitatis causa seritur. Extergendi facultate donatur, ac tenuium partium.
Succus purgat oculos & maculas discutit.

Leucoium rubrum.

Leucoium purpureũ, *Matt.*
Viola purpurea, *Trag.*
Rote veilichen.
Leibfarbene Violaten.

Leucoium violaceum.

Leucoium purpuro-cœruleum.
Veilbraun Veilichen.
Welsche Veilichen.

Leucoium cinereum.

Viola cinerei coloris.
Aschfarb Veilen.
Welsch Violaten.

Leuisticum.

Ligusticum, *Trag.* à Liguriæ montibus, in quibus nascitur.
Σίλφιον, *Theoph.*
λιγυστικόν, *Dioscor.*
Leuisticum seu Laserpitiũ germanicum, *Aduers.*
Hipposelinum Diosc. vulgo Leuisticum *Matt.*
Liebstöckel.
Badekraut.

Nullum solum respuit; amat tamẽ vmbrosum magis.
Radix pulu. & instar condimenti in cibo sumta, ventriculo frigido vtilis, concoctionem iuuat, omnesq; superfluas humiditates exiccat, doloresq; internos soluit.
Semen & Radix puerperas optimè purgant.
Ex vino pota, venena expellunt, vrinas & menstrua eliciunt.
Folia in Balneis sudores mouent, cutis fœditates tollunt & menstrua prouocant.
Tussi pecorum medetur herba recens, pabulo commixta.

Libanotis cachryfera.

Λιβανωτὶς, 2. *Diosc.* & *Gal.* παρὰ τὸ ὄζειν λίβανον, quia thus redolet.
Λιβανωτὶς καχρυφόρος.
Libanotis 3. *Dodon.*
Cachrys verior Libanotis Gal. *Lob.*
Rosmarinum ferulaceum.
Rosmarinkraut.
Weirauchskraut.
Ex sęmine, sed difficilè nascitur.
Radix odorata est, thus redolens, calefacit & siccat.

Ligustrum.

Χύπρος.

Κύπρος, Diosc. *Lobel.*
Phyllirea, *Dodon.*
Cyprus. *Mattiol.*
Beinhöltzlin.
Schulweiden.
Reinweiden.
Berngertten.
Geißholtz.

Folia mistæ sunt temperaturæ, commanducata oris vlceribus, & puerorum aphthis medentur.

Acini contra Phthiriasin & gallinarum pituitam prosunt.

Aqua florum inflammationibus vtilis.

Lilium album.

Lilium candidum, *Aduers.*
Rosa Iunonis.
Κρίνον καὶ λείριον, *Diosc.*
Weisse Lilgen oder Gilgen.

Solum desiderat pingue non omninò apricum.

Iulio flores niueos elegantes explicat, Augusto folia exeunt, tota hyeme virentia.

Vniuersa planta muccagineo turget succo. Radix foliaq; desiccant, abstergunt & digerunt moderatè.

Radix inassata & ex Rosac. trita igni ambusta sanat, vuluam emollit, Menses ciet, vlcera cicatrice obducit.

Folia recentia ignibus sacris, ambustis & alijs pustulis opitulantur.

In puerperis papillarum fissuras sanant recenter imposita.

Flores mistæ sunt facultatis. Constant enim partim ex tenui, partim ex terrena essentia, partim ex aquea, eaq; temperata. Lieni, ruptis & conuulsis prosunt.

Croceis staminibus cum saccharo & aqua Cinam. Mulierculæ delicatæ ad partum accelerandum vtuntur.

Succus folior. Melle & aceto mixtus in æneo vase coctus, veteribus & recentibus vlceribus vtile est medicamentum.

Lilium rubens.

Κρίνον ἐρυθρόν.
Lilium cruentum sec. caulem bulbulis donatum *Clus.*
Lilium-rubens seu croceum.
Martagon Chymistarum.
Goldgilgen.
Goldgelbe Lilgen.
Rote Lilgen.

Floret paulò ante candidum Lilium.

Emollit & maturat abscessus.

Lilium rubens summo alu diuiso caule.

Lilium cruentum polyanthes.

Goldgilgen mit vielen blumen.

Lilium miniatum.

Ἡμεροκαλλὶς, ab vnius diei pulchritudine.

Lilium aureum.

Hemerocallis *Diosc.*

Pomerantzfarbe Lilgen.

In viridario Dom. Laur. Scholtzij.

Lilium Persicum luteum.

Lilium s. Corona imperialis flore luteo.

Lilium Persicum 1. seu Tusai *Clus. P.*

Corona Imperialis *Dod. F.*

Königslilien.

Königskron.

Radix crocea grauem odorem vibrat. Flos Maio exhilarat; nouus & veteribus incognitus.

Lilium Persicum rubrum.

Tusai s. Lilium Persicum 2. *Clus. P.*

Röthlichte Königslilien.

Nunc in hortis nostris coli incepit.

Lilium non bulbosum luteum.

Liliasphodelus *Clus. P.*

Liliasphodelus luteus liliflorus *Lob.*

Liliago vel Liliastrum.

Asphodelus luteus Liliflorus *Aduers.*

Geel Lilien.

Geel Affodill lilien.

In hortis elegantiæ causa.

Lilium non bulbosum phœnicium.

Lilium non bulbosum purpur. *Dod.*

Liriasphodelus phœnicius *Lob.*

Asphodelus Liliaceus rubens 2. *Tab.*

Lilium Ephemerum.

Braunlilgen.

Feuerlilgen.

Sterbende Lilgen *Sil.*

Rot Affodill lilien.

Flos matutino tempore dehiscens obsoletè rubeus, vesperi dein mox marcescit & perit.

Linaria Beluidere.

Linaria Italica.

Ὄσυρις Græc. *Dod.*

Ἀξυρις *Anguill.*

Scoparia *Aduers.*

Scopæ Paduanæ.

Welsch

Welsch Harnkraut.
Studentenkraut.
Exotica est, & in hortis ac fictilibus æstate viret, & viget.
Amara est & obstructiones expedit.
Abstergit scabiem & Cutis sordes, quibus studiosi frequenter infestantur ob aëris & victus mutationem.

Linaria lutea Austriaca minutissimis flosculis.

Linaria peculiaris lutea *Aichholtij.*
Linum sylu. Pannonicum 3. *Tabern.*
Vngrisch Harnkraut.
Harnkraut mit geelen blumen.
Aestate flosculi emicant aurei.

Linaria cærulea.

Osyris purpurocœrulea repens *Lob.*
Linaria Pannonica 2. *Clus. P.*
Linaria minor *Dalecb.*
Blaw Harnkraut.
Blaw Flachskraut.

Linum satiuum.

Linum germanicum *Tr.*
Aivov Diosc.
Flachs.
Lein.
Duplex hoc. *Aliud Satiuum domesticum.*
Auslauffender Flachs.
Leuffer Flachs. *Aliud Satiuum syluestre*, Wilder Flachs / Drescher Flachs / aus welchem der Same nicht leufft.
Huius generis est linum, cuius semen ex Belgio affertur, vulgò Seeflachs.
Duplo maius est vulgari.
Seritur in campis Solo probè attrito Maio, Iunio, Iulio floret, vbi maturitatem adeptum fuerit, euellitur ad Telarum vsum: vnde magnum commodum & lucrum Incolis cedit.
Semen excalefac. 1. ord. in siccitate & humiditate quodammodo medium. Emollit, resoluit, concoquit, abstergit, maturat.
Esum flatulentum est, vtpote excrementitiâ humiditate plenum. Stomacho & concoctioni repugnat, tenuiter Corpus alit.
Farina cum melle delincta Pectoris vitia extrahit, tussim lenit, & lateris dolores mitigat,
Vtile in desessionibus ad vuluæ inflammationem & interaneorum erosionem.
Fotu

Fotu Pleuriticos, Nephriticos & Dysentericos iuuat.

Oleo expresso vulgus loco butyri tempore. Quadragesimali vtitur incibis.

Cochlear vnum per se, vel in brodio haustum, remedium in Colica efficax plebeium.

Aqua florum exhibetur ad variolarum & morbillorum expulsionem.

Lithospermon maximum.

Lithospermon arundinaceum *Lugdun.*

Lithospermon Plinianum maius *Aduers.*

Arūdo Lithospermos *Gesn.*

Lachryma Hiobi seu Christi *Dod.*

Grosser Steinhirse.

Candischer Steinhirse.

Ad calculum commendatur semen.

Lotus odorata.

Lotus hortorū odora, *Lob.*

Trifolium odoratum 2. *Dodon.*

Lotus sylu. *Anguil.*

Τρίφυλλον πεττὸ ... *

an λωτὸς ἥμερος *Diosc.*

Siebengezeit.

Nardes *Sil.*

Stundkrant.

Wolriechender Klee.

Floret Iulio & Augusto: solum amat mediocre. Calefacit; digerit leuiter, & & nonnihil abstergit. Summitates ex vino pleuresi, stranguriæ medentur & vrinas prouocant.

Reponitur arida vestimentis, ne à tineis arrodantur.

Septies in die odorem mutare vulgus credit, quamdiu in hortis creuerit, decerptum autem perpetuo retinere, sed imminente tempestate pluuiosa vehementiorem esse.

Lotus tetragonolobus flore ruberrimo.

Trifolium siliquosum rubrum.

Sandalida Cretica *Italis.*

Roter Sametklee.

Bis floret, Iunio & Autumno.

Lunaria græca Recent.

Lunaria rotunda *Gesner.*

Viola latifolia *Dod.*

Bulbonac *Aduers.*

Monveil.

Silberblumen.

Flittern.

Maio & Iunio floret.

Calido, acri & amaro est gustu, præsertim semen.

Tritum

Tritum cum aq. appropriatis exhibetur Epilepticis.

Lunaria aspera.

Ἀπίδιον.

Ἀλυσσον *Diosc.* ab ἀλύσσειν quia aduersus rabiem canum defendit, seu, quòd singultus sedet ac tollat.

Septembri folliculos ostentat, flosculis luteis pereuntibus.

Pota singultus sine febre discutit: idem efficere creditur, si quis eam teneat aut odoretur.

Domibus appensa salutaris censetur & hominibus & animalibus fascini amuletum superstitiosum.

Lupinus satiuus albus.

Θέρμος ἥμερος *Diosc.*

Lupinus sat. *Aduers.*

Faba lupina.

Weisse Feigbonen.

Wolffsbonen.

Insigniter amarus est, medij saporis inter Cicer & Absynthium. Excal. sicc. abstergit, aperit, digerit, resoluit.

Decoct. seminis Iecur & lienem expurgat. Lumbricos interficit.

In aq. pluuiali dec. donec in cremorem lentescat, faciem abstergit, scabiem & liuores tollit.

Cum aceto Strumas & tubercula dissipat, ac carbunculos rumpit.

Lupinus luteus.

Θέρμος ἄγριος *Diosc.*

Lupinus Hispanicus *Matt.*

Lupinus luteo flore *Aduers.*

Lupinus sylu. luteus *Dod.*

Spanische gelbe Veilaten *Sil.*

Studenten Veilichen.

Gelbe Feigbonen.

Odoris & coronarum gratia seritur.

Semen aduersus viperæ morsum valet.

Lupinus flore cæruleo.

Lupinus Hispanicus flore cæruleo.

Blaw Feigbonen.

Flores ei sunt eleganter cærulei.

Lupulus mas.

Βρύον, βρυωνία.

Lupus salictarius sat. *Lob.*

Humulus.

Hopffe.

In hortis & campis cultu lætior euadit maioribus capitulis & semine copiosiore.

Capitula Augusto & Septembri colliguntur & coguntur

guntur in saccos ad Beræ confectionem.

Cacumina seu surculi, qui primùm è terra Aprili erumpunt, decerpuntur grati acetarijs.

Lupulus calidæ & siccæ naturæ, Caput tentat.

Lychnis coronaria rubra.

Lychnis coronaria *Dod.*

Λύχνις στεφανωματικὴ, *Diosc.*

Διὸς ἄνθος.

Rosa mariana *Tr.*

Lucernula.

Iouis flos *Gesn.*

Veilrosen *Sil.*

Sammetrôslin.

Rote Marienrôslein.

Iunio, Iulio, & Augusto florum exortus. Bilem per aluum trahit, vulnera recentia glutinat.

Radicum succus attractus Naribus sternutamenta ciet; Cerebrumque efficaciter purgat.

Lychnis coronaria albo flore.

Lychnis candida.

Rosa Mariana *sat.* 2.

Weisse Veilosen.

Weisse Margenrôslin.

Lychnis alba maculis rubris aspersa.

Eingesprengte Veilrosen.

Lychnis subpurpureo flore.

Bleich rote Veilrosen.

Lychnis peregrina miniata.

Lychnis Chalcedonica s. Constantinopolitana miniata *Lob.*

Flos Constantinopolitanus *Dodon.*

Ocymoides peregrinum *Gesn.*

Φλὸξ *Theoph.*

Türckische Negelin.

Jerusalemblümlin.

Spornblumen.

Vngrische Röslin/ *Sil.*

Zinober Röslin.

Florum elegantia hortos exornat, sed inodora & vsus neglecti.

Lychnis viscosa sat.

Muscipula seu Armoraria 2. *Aduers.*

Sesamoides magnum Salmantium *Clus.*

Kleber Negelin.

Magistrantia.

IMperatoria *Tab.*

Astrantia *Dod. F.*

Ostrutium *Lob.*

Laser-

Laſerpitium Germanicum *Fuchſ.*

Meiſterwurtz.

Magiſtrentz.

Iunio vmbellam floribus onuſtam gerit.

Radix frigoris patiens multo tempore viuit, ſerpendo progrediens.

Excalefac. & ſicc. 3. receſſu. Incidit, trahit, aperit, attenuat, prouocat, reſoluit, venena diſſipat.

Præſtat ferè ad omnia venena & omnes venenoſarum ferarum morſus atq; ictus.

Aſthmaticos, anheloſos iuuat; Hydropicos ac lienoſos curat. Ventriculi, & Inteſtinor. flatus mirè diſcutit. Vnde coli cruciatibus & Ventriculi torminibus vtilis: Menſes ciet atq; vrinas; Vtero præfocatas reficit. Concretum lac & ſangninem diſſoluit, febrium rigores diſcutit & Quartanas curat. Manſa è capite pituitam elicit. Oris halitum emendat. In ſumma Zedoariæ facultatibus ſimilis.

Herba vulnera glutinat, & rabidi canis morſus, nec non carbunculos cum polenta trita & impoſita ſanat.

Magiſtrantia nigra.

Imperatoria nigra *Tab.*

Aſtrantia nigra *Aduerſ.*

Sanicula fem. *Fuchſ.*

Σπονδύλιον, ἀπὸ τῶν σπονδύλων.

Veratrum nigrum 2. *Cl. P.*

Oſtrutium.

Schwartze Meiſterwurtz.

Schwartzer Sanickel.

Siccat & adſtringit, ſimul tamen aluum laxat inſtar Myrobalanorum.

Educit leuiter bilem atram potionibus addita.

Maiorana vulgatior.

Ἀμάρακος Gal. παρὰ τὸ μὴ μαραίνεσθαι. Perpetuò enim viret.

Σάμψυχον Dioſc: ἀπὸ τοῦ σαίνειν τὴν ψυχὴν, à demulcendo animum, quia ſuauitate odoris reficit ac recreat animum.

Maioran.

Meiron.

Culinis nota herba.

Tota eſt odorata, tam in cibis, quàm Medicamentis vſus non contemnendi.

Tenuium partium, ac digerentis facultatis. Deſic. calefacit, digerit, attenuat aperit, roborat.

Omnibus capitis & Neruorum frigidis affectibus mirè vtilis. Valet ad Pectoris & Stomachi vitia. Iecinoroſis & Lienoſis ſalubris. Vteri

flatus resoluit. Menstrua prouocat. Suggillata delet; luxatisq; tumoribus imponitur. Succus caput purgat naribus infusus, cerebrum roborat.

Lethargicos & Comitiales iuuat.

Maiorana perennis.

Amaracus sempervirens.
Maiorana frutescens.
Gepfropffter Maioran.
Winter Meyran.

Surculo plantatur vt Romarinus. In fictilibus aliquot annis perdurat.

Maiorana tenuifolia.

Amaracus 3. s. tenuifolia, *Tabern.*
Maiorana gentilis & minuta, *Aduers.*
'Αμάρακος λεπτόφυλλος.
Edler Maioran.
Zarter Maioran.

Fragrantior est & in olere aptior. Seritur Maio.

Malua hortensis I.

Malua crispa, *Dod.*
Malua crustatis oris, *Lob.*
Malua satiua laciniosa, *Cord.*
Krause Pappeln.
Frawen Stab.
Römischer Widerthon/ *Sil.*

In hortis inter olera luxuriat, ex semine deciduo quotannis repullulans.

Plus habet aqueæ humiditatis quàm agrestis: vnde magis emollit: gustu tota dulcis, lubrica & glutinosa.

Esui aptior, quàm sylu. facilè subit ventriculum, vesicam, Thoracē, Renes iuuat, Raucedinem lenit.

Succus cum farina hordeacea calidis, Hepatis, Lienis & Matricis tumoribus imponitur.

Pabulo pecori miscetur aduersus veneficia.

Malua hortensis II.

Malua arborescens.
Malua arborea sylu. *Aduers.*
Δενδρομαλάχη, *Theoph.*
Baum pappeln.

Persicam arborem æquat altitudine & crassitie stipitis. Flores purpurei: semen Maluæ.

Ad quadriennium in hortis restat, priusquam emoriatur, facilè tamen à frigore læditur.

Malua hortensis III.

Malua rosea fruticosa, *Aduers.*
Malua maior vnicaulis.
'Αναδενδρομαλάχη, *Gal.*
Μαλάχη κηπευτή.

Siens

Stengel Rosen.
Pompel Rosen, *Vulgò.*
Rosen pappel.
Breun Rosen.

Reperitur flore simplici, vt plurimum rubro colore, puniceo, dilutè purpureo, candido, aut vtrisq; confusis coloratur. Calidæ sunt & humidæ naturæ.

Rubentes ex vino rubro decocti, Menses mulierū nimium fluentes sistunt.

Ex aqua add. DiaMoro faucium inflammationibus collutu prosunt.

In vino veteri ablutione porrigines sanant.

Malua hortensis IV.

Malua hortensis rosea multiplex.

Malua Romana floribus multiplicibus.

Volle, Weisse, Rote, Leibfarbene, Schwartze, Braune } Stengel Rosen.

Gefülte Winter Rosen.

Hæc vt simplex colore variat.

Ad inflammationes tam internas quàm externas, Anginam, Sacros Ignes, aliosque tumores non contemnendi vsus.

Malua hortensis V.

Μαλάχη ἀγρία, Theoph. *Lugdun.*

Ἀλθαία, *Diosc.* παρὰ τὸ ἀλθαίνειν, à medendo.

Ἀεισαλθαία.

Ἰβίσκος, *Gal.*

Eibisch.
Ibisch.
Hüffwurtz.

Humido pinguiq; nascitur solo. Floret Iulio & Augusto, Autumno & Vere radices colliguntur.

Calefacit, siccat, emollit, laxat, mitigat, concoquit.

Radix decocta pectoris vitijs, Alui profluuio, Menstruis immodicè fluentibus, Vrinæ difficultati, Calculosis, Dysenteriæ, Ischiadicis, tremulis & ruptis auxiliatur.

Ad strumas, abscessus, inflammationes, contusiones, neruorum distensiones, rupta, conuulsa, vesparum, Apum ictus efficax.

Semen valet ad Dysenteriam, sanguinis reiectionem, Phthisin & alui fluores.

Folia fomentis & cataplasmatis, ad lateris, calculi, Ventris, Vesicæq; dolores ac cruciatus vtiliter adduntur.

Muccago radicum oleis, vnguentis, emplastris laxantibus & dolorem sedantibus admiscetur.

Malua hortensis VI.

Althæa luteis floribus, *Lob.*
Althæa Ibiscus, *Aduers.*
Abutilon Gesn. *Dod.*
Welscher Eibisch.
Samet Pappeln.
Sub finem æstatis floret.
Glutinosa & vulneraria est.

Malua hortensis VII.

Althæa palustris, *Tabern.*
Althæa palust. Cytini flore, Aristolochiæ vtriculis, *Aduers.*
Σίδη, *Theoph.*
Wasser Eibisch.
Flos illi purpureus saturior Maluæ satiuæ. Autumno floret.

Malua hortensis VIII.

Alcea vesicaria, *Dod.*
Alcea Veneta, *Mattiol.*
Alcea peregrina solsequia, *Aduers.*
ὑπήκοον, Diosc. *Mattiol.*
Römischer Fellrys.
Wetter Röslin.
Iulio flores Maluaceis similes subalbidi: semen autumno nigellæ ferè.
Emollientis est facultatis.

Ad Maluæ videtur temperiem accedere.

Malus domestica.

Μηλέα ἥμερος.
Zamer Apffelbaum.
Prædijs & hortis perquam familiaris & nota, cuiuslibet cœli admodum patiens.
Folia omnis Mali adstringunt, cum refrigerandi facultate.
Recentia tusa, imposita inflammationibus incipientibus prosunt.

Malus humilis.

Χαμαιμηλέα.
Johannis Apffelbaum.
Fruticis modo adolescit, & sua natura fert poma præcocia mediocriter dulcia, colore admodum dilutè flaua.

Mala acida.

Ὀξύμηλα.
Seurlinge.
Sauerôpffel.
Frigida sunt & tenuium partium. Alimentum parcius subministrant, idq; crudum & frigidum, ventrem inhibent, vrinam pellunt, humores incidunt & tenuant.

Mala dulcia.

Μελίμηλα, Diosc.

Γλυκύ-

Γλυκύμηλα.
Mala mustea.
Süsse öpffel.
Honig öpffel.
Mediæ sunt temperaturæ, minus humida & frigida. Ventrem emolliunt, minus facilè descendunt per aluū. Præstant ad Melancholicos affectus & pleuriticos.

Mala vinosa.

Οἰνόμηλα.
Weinsaure öpffel.
Weinlinge.
Calefac. nonnihil & refrigerant, ventriculum recreant: saporis grati, febricitantibus vtilia.
Ex his parantur Electuaria non aliter atque è Cydonijs præstantissima, palato grata, in febribus haud contemnendi vsus.

Mala acido-dulcia.

Ὀξυμελίμηλα.
Mala Borsdorfiana.
Mala Misnensia.
Borßdorffer öpffel/Meißnische öpffel.
Saporis sunt gratissimi, stomacho vtilia, minimè flatulenta.
Eliguntur præ cæteris ad Syrupi de pomis & confect. Alchermes compositione m.

Mala Augustea.

Mala præcocia dulcia.
Augst öpffel.
Früe öpffel.
Magdalenen öpffel.

Mala Episcopia.

Bischoffs öpffel.

Mala Annabergica.

Anneberger.
Herren öpffel.

Mala Cydoniata.

Mala Appiana.
Quitten öpffel.
Kitten öpffel.
His color, odor magnitudoque Cydoniorum.

Mala rosea.

Πλατύμηλα.
Rosen öpffel.

Mala parelia.

Parles öpffel.
Acida sunt & grati saporis.

Mala Carbonaria.

Kol öpffel.

Mala angulosa.

Zapffen öpffel.

Mala Duracina.

Läger öpffel.
Harte öpffel.

Mala

Mala rubentia.

Strimlingeöpffel.

In summa innumerabilis est pomorum varietas, vt superiorem ætatē nostra vincat. Nam insitio & inoculatio plura genera peperit.

Malus punica.

Malus granata.
Granat öpffelbaum.
In viridarijs florem ostendit nullo sequente fructu.
Folia hyeme amittit.

Mala punica.

Ῥοιά.
Granatöpffel.
Margrandenöpffel.

Mala punica { acida, austera, suauia.

Acida manifestè refrigerant, resiccant, adstringunt, nauseam ventriculi corrigunt, appetentiam excitant. Æstuanti stomacho auxiliantur. Choleram morbum reprimunt.

Succus ad oris vlcera vtilis cum melle.

Malicorium, Σίδιον, Psidium
Granatschalen.

Spissat, adstringit, sanguinolenta glutinat, humida gingiuarum vitia corrigit, mobilesq; dentes firmat.

Marrubium Creticum.

Marrubium Creticum angustiore folio, odore gratiore, *Aduers.*

Cretischer Andorn.

Candidius est & odoratius, folijsque quandoq; angustioribus & minoribus.

In horto Domini Heintij pharmacopolæ Suidnicensis.

Valentius omnia perficit quàm syluestre.

Medica cærulea.

Medica satiua Lugdun. *Dodon.*

Fœnum Burgundiacum, *Aduers.*

Μηδικὴ, *Diosc.*

Burgundisch hew.

Blaw schnecken klee.

Refrigerandi vim habet.

Medica cochleata.

Trifolium cochleatum 3. *Dodon.*

Medica Anglica, *Tabern.*

Schneckenklee.

Iulio floret.

Medica Arabica.

Frembd Schneckenklee.

Ex semine in horto meo enata.

Melilotus Italica vera.

Melilo-

Melilotus Cretica, *Nonn.*
Melilotus nobilis.
Trifolium frutescens.
Trifolium Italicum folliculis rotundis, *C. B.*
Welscher Steinklee.
Schöner gelber Honigklee.
Seritur in hortis & quotannis ex semine renasci opus habet.

Calefac. sicc. digerit, concoquit, nec adstrictione prorsus caret.

Commodè in vsum medicum recipiuntur flores, qui colorem & odorem Mellis diutissimè retinent.

Colliguntur Iulio & Augusto.

Melilotus Italica vulgaris.

Melilotus Italica & Patauina, *Lobel.*
Trifolium corniculatum 2. *Dodon.*
Melilotus maior.
Ander Welscher Steinklee.
Eiusdem cum germanica facultatis.

Melissa vera.

Μελισσόφυλλον καὶ
Μελίφυλλον Diosc. *Gesn.*
Melissa, *Officin.*
Apiastrum, *Lobel.*
Citrago, Citraria.
Bienkraut/ *Sil.*
Mutterkraut.
Melissen kraut.
Hertzkraut.
Herba vulgo nota, apibus grata.

Radix restibilis, primo vere noua folia atque inde cauliculos promit.

Tota citrium redolet. Calida & sicca 2. gradu, discutit, sanat, glutinat.

Animum & Cor exhilarat, vitalesque spiritus roborat. Humenti ac frigido ventriculo auxiliatur, concoctionem adiuuat. Cerebri obstructiones reserat, Prodest Melancholicis, ab atra bile vexatis, Dysentericis, Cœliacis, Orthopnoicis, Lienibus & vlceribus Thoracis. Pota, illita contra serpentum & canis rabidi morsum, Aranearumq; ictum prodest, Cum nitro fungorum strangulationibus. Folia trita manibus, eas ab apum ictu præseruant.

Melissa Moldauica.

Melissa Turcica.
Citrago Turcica.
Türckisch Melissenkraut.
Facilè ex semine nascitur cœruleo & niueo flore.

Tota Melissæ odoré adeò imita-

imitatur, imò & superat, vt penè præ nimia fragrantia fastidium faciat.

Melo vulgatior.

Μηλοπέπων, Diosc. *Lobel.*

Melon cucumis veterum, *Cord.*

Pepum, *Mattiol.*

Melonen.

Melaunen.

Pfeben.

Solum amat lætum & apricum, Soli expositum.

Carnem habet duriorem, magis firmam & solidam quàm Pepones.

Refrigerat, humectat, vrinas ciet: verùm frequens eius vsus in corpore vitiosum gignit succum, vnde febres nascuntur.

Semen ab officinis habetur inter quatuor maiora vocata primæ commendationis, & frequentioris vsus: mitigat ardores & Renum dolores.

Melo Saccharinus.

Melo saccharatus *Lob.*

Zucker Melonen.

Sin cœlum fuerit pluuiosum, ad maturitatem non perueniunt fructus.

Artis inuentum.

Semen priusquam seritur, saccharo, aut aquâ [illegible] ta irrigatur.

Mentha crispa.

Mentha vulgata seu [illegible]ca sacra aduers. 2. *Dod.*

Mentha simplex Offi[illegible].

Ἡδύοσμος *Diosc.*

Μίνθη Græc. [illegible] stercoris fœtore, [illegible] q. minime fœtida.

Sisymbrium hortense.

Garten Müntze.

Krause Müntze.

Krauser Balsam.

Augusto floret. O[illegible] ferè hortis nota.

Tenuium est partium. [illegible] calefacit & exiccat in [illegible] ordinis.

Attenuat, digerit, re[illegible], aperit, incidit, prou[illegible].

Flatus & lu[illegible], vomitum compescit [illegible] liacis & ventriculi V[illegible] doloribus à fla[illegible] tibus competit.

Mentha vulgatissima.

Mentha vulgat[illegible] rotundifolia.

Mentha hortensis verticillato Ocymi odore.

Cruciata Mentha [illegible].

Mentha rubea.

Balsam Müntze.

Rote Müntze.

Balſam vulgo.

Folia breuiora, anguſtiora, ſerrata, in caulibus quadratis rubentibus.

Flores per interualla purpureo verticillato ambitu. Pulegij. Radix longè lateque ſub terra repens ſe propagat. Nulli hortorũ deeſt.

Eadem præſtat quæ ſuperior.

Purgationes feminarum inhibet, & præſertim aduerſus album Menſtruorum fluorem commendatur.

Mentha Cardiaca.

Mentha Romana anguſtifolia *Lobel.*

Mentha 2. *Mattiol.*

Mentha acuta *Tabern.*

Hertzbalſam.

Hertzmüntze.

Spitzmüntze.

Minus vulgata ac prior.

Odore & vi peramica cordi. Cerebro & ventriculo commendabilis.

Omnis Mentha vtiliter additur fomentis, deſeſsionibus, balneis, ſudatorijs & clyſteribus, vbi excalefactione & reſolutione op⁹ eſt.

Mercurialis ſatiua.

Mercurialis mas & femina.

Mercurialis teſticulata & ſpicata.

Ἑρμοῦ πόα ſeu βοτάνιον.

Λινόζωστις *Dioſc.*

Mercuriuskraut.

Bingelkraut.

In areis hortorum cultis tota æſtate viget, hyeme intercidit.

Femina à maſculo ſolo fructu differt, qui racemoſus ſpectatur.

Sapore eſt ſubnitroſo, & nonnihil viroſo ſucco multo, porraceo, purgante, & medicato.

Ciet aluum, digerit, bilem & aquam in potionibus ſumta detrahit.

Herba Clyſteribus vtilis.

Meſpilus.

Μεσπίλη *Theoph.*

Meſpilus domeſtica *Lob.*

Neſpelbaum.

Floret Maio, ſub finem Octobris matureſcunt fructus.

Aſperis gaudet & incultis. In hortis apud nos colitur.

Si inſeratur Oxyacanthæ, magna fiunt Meſpila.

Folia adſtringunt, glutinant, ſanguinis profluuia ſiſtunt.

Fruct⁹ acerbus & κακοστόμαχος ventrem ſtrenue coercet.

Cùm molleſcit, Menſis ſecun-

cundis imponitur.

Ossicula contrita, calculos Renum valenter pellunt ex decocto Petroselini.

Meum.

Μῆον *Diosc.*
Meum vulgare *Clus. P.*
Meum Athamanticũ *Guil.*
Tordylium *Cord.*
Anethum tortuosum.
Daucus Creticus *Fuchs.*
Beerwurtz.
Hertzwurtz.
Bärdille.
Sew Fenchel.
Bärmutterwurtz.

In horto meo Maio flores, Iunio semen in vmbella ostendit.

Excalefacit 3. siccat 2. Incidit, aperit, digerit, vrinas prouocat & menses. Venenis aduersatur.

Radix foris nigricans, intus candida, crassos & lentos pectoris humores extenuat & educit. Lienem & Hepar obstructione liberat, ventriculum frigidum & vterum calefacit & roborat.

Torminibus, vterinis affectibus, Articulorumq; cruciatibus medetur.

Additur vterinis insessibus & ad Renum calculos ordinatis.

Caput tamen offendit immodicus eius vsus.

Milium candidum.

Κέγχρος *Diosc.*
Πασπάλη.
Milium Lob. *Dod.*
Hirse.

Solum amat pingue limosum & glutinosum.

Refrigerat, siccat, adstringit, difficilis digestionis.

Agricolis cibus suauis, multum nutriens, ventrem cohibet & vrinas prouocat. Valde accommodum est Cerebri fluxionibus, item ad fluxiones Articulorum flatusq; intestinorum magno leuamento.

Milium nigrum.

Milium semine nigro & latiore iuba.

Schwartzer Hirse.

In hortis seruntur, potius voluptatis quàm vsus gratia.

Millefolium luteum.

Millefolium [illegible] seu stratiotes Chiliophyllon [illegible] *don. F*

Hychrysum Italicum [illegible].
Geel Garbe.

Morum.

Μορέα ἢ συκάμινος *Diosc.*

Morus [illegible]

Morus celsa Offic. *Lob.*
Morus vulgaris.
Maulbeerbaum.
Loca amat calida & sabulosa.
Arbor tota videtur mistam obtinere vim ex restringente & purgante compositam.
Mora immatura refrigerant & nonnihil resicc. adstringuntq́; vnde ad Stomatica medicamenta perquam commoda.
Matura aluum subducunt.
Folia ex aceto ambustis medentur.

Myrtus.

Μυρσίνη.
Μυῤῥίνη.
Myrtenstrauch.
Welsch Heidelbeerstrauch.
In viridarijs.
Vim habet adstringendi, siccandi temperatam in colore & frigore.

Napus.

Βουνιάς *Diosc.*
Bunias s. Napus *Lob.*
Napus veterum *Trag.*
Napula.
Steckrüblin.
Merseburgische Rüblin.
In hortis seritur, solutam terram postulat.

Rapo est paulò siccior, minusq́; facilè concoquitur, aut descendit, pauciorésque flatus ingenerat.
Semen potum venenorum vires hebetat: quare Antidotis miscetur.
Ex Adianthi decocto Morbillos & Exanthemata ad cutim propellit, & morbi malignitatem superat.

Narcissus mediocroceus I.

Νάρκισσος καὶ λείριον *Diosc.*
Narcissus albidus medioluteus vnico flore *Lob.*
Narcissus veterum *Tr.*
Sternblumen.
Spanische Rosen.
Narcissen röslin.
Flos stellatus Maio prodit.
Amari est saporis, calidæ & siccantis naturæ, vulnera glutinat. habet & quiddam abstersiuum attractoriumq́;.

Narcissus mediolute-us II.

Narcissus medioluteus pluribus floribus.
Narcissus mediocroceus serotinus polyanthos *Lob.*
Narcissus 1. *Matt.*
SternRosen.
Hunc à Domino Dominico Heintz habeo Schvidni-

cio. Iunio floret & Iulio.

Narcissus luteus.

Narcissus montanus luteus.

Narcissus totus luteus montanus Theoph. *Lob.*

Pseudonarcissus 1. *Clus. H.*

Geel Narcissenblumen.

Bergblumen.

Aprili floret.

Nasturtium hortense.

Κάρδαμον Diosc. *Lobel.*

Cresio.

Kresse.

Gartenkresse.

Seritur Vere ad Acetariorũ vsum: quamuis omne anni tempus ad sationem aptum sit, hyeme excepta.

Calefacit, siccat, aperit, attenuat, mundat, prouocat, incidit, vrit, resoluit.

Semen Lienem imminuit, Menses ciet, Ventris tineas excutit, Aluum turbat, Bilem ex aqua subducit, vitia capitis purgat. Tussi ex melle medetur. Sorbitionibus incoctum pulmonum vitia extrahit.

Ex alto delapsis aut præcipitatis datum confert, sanguinẽ coagulatum dissoluit, & ne alicubi in corpore coëat, præcauet, sudores mouet. Calefacie[illegible] [illegible] stris additur.

Herbæ, al[illegible] minor quam Card[illegible] facultates & vis.

Nasturtium Indic[illegible].

Nasturtium peregrinum Peruuianum *I*[illegible]

Nasturtiu Orientale [illegible]

Indianische Kresse.

In horto Dom. Laur[illegible] Scholtzij.

Sapore Nasturtium [illegible]

Nepeta Germanica.

Cattaria s. Mentha Cati *Aduers.*

Nepeta Off. *Trag.*

Herba Gattaria *M*[illegible]

Katzennept.

Katzen Müntz.

Dorant.

Rechter Dorant [illegible]

Viret mox ab ipso Vere, Iulio & Augusto floret.

Odor acutus Caput [illegible]

Gustu constat feruid[illegible] amaritudine haud obscura.

Præstat ad omnes Capitis, Pectoris, Ventriculi [illegible] teri morbos a pituita genitos.

Menses elicit, fœtus & secundas expellit, concep[illegible] facilitat, prolificumque [illegible]rum reddit.

Lavi-

Ex vino vel aceto ruptis, ex alto deuolutis commodè propinatur.

Succus pituitam è naribus trahit & visum acuit.

Additur balneis.

Aduersus veneficia apud vulgum magnæ commendationis.

Nepeta Hispanica.

Cattaria folio lõgiore *Dod.*

Cattaria angustifolia.

Spanische Nept.

Odor est vehementior & sapor acrior.

Nicotiana maior latifolia.

Hyoscyamus Peruuianus *Dodon.*

Tabacum maius latifoliũ.

Petum 2. *Clus. P.*

Tabaco *Hispanis.*

Sana sancta Indorum seu Nizotiana Gallorum *Lobel.*

Herba Reginæ *Chirurg.*

Indianisch Wundkraut.

Peruanisch Walwurtz.

Beinwelle.

Grosse rechte Tabaco.

Autumno flores in summo caulis fert purpurascentes: semen succrescit minutissimum in vasculis acutis.

Gustu est acris. Calefacit & siccat, resoluit, expurgat, cum exigua adstrictione. Adest ei narcotica vis, per aluum expurgatoria & alexipharmaca quædam.

Saliuam commanducata folia cient ac pituitam detrahunt.

Vlcera vetera expurgat, detergit, & ad sanitatem perducit.

Aduersus scabiem cutisq; fœditates & ad vulnera vtilis. Omnium venenatorum morsus sanat.

Nicotiana maior longifolia.

Tabacum Angustifolium.

Langblettrichte Indianische Beinwell.

Eiusdem naturæ.

Nicotiana minor.

Hyoscyamus vulnerarius minor.

Hyosc. dubius luteolus Solanifolius *Lobel.*

Petum 3. *Clus.*

Priapæia *Ital.*

Kleiner Wundbilsen.

Klein Tabaco } *Sil.*
Herrenkraut }

Notiss. in hortis Nobiliũ.

Maiore imbecillior. Tota planta admodum acris est dum floret. Diutius odorata caput temulentum reddit.

Pedi-

Pediculos & inprimis pulices necat. Nam folijs huius affricatis Cuti, vel succo illito tanquam incantamento fugati decidunt.

Insignis est vulneraria.

Nigella Romana.

Μελάνθιον *Diosc.* ἀπὸ μέλανος ἄνθους.

Nigella Romana odora s. Melanthium *Lobel.*

Melanthium hortense.

Schwartzer Kümmel.

Schwartz Coriander.

Römischer Coriander.

Schabab.

Solo gaudet pingui: semen Augusto maturescit.

Tenuium est partium, incidit, extergit, calefacit & siccat ad 3. gradum.

Flatus discutit, & pituitam incidit. Cum vino pectus expurgat, & difficultatem spirandi aufert. Menses & vrinas prouocat. Lac Mulieribus auget continuò sumta, & oculos purgat. Lumbricos ventris interimit, calculos Renum & Vesicæ minuit, Destillationes ex capite resiccat calefactum nodulo illigatum & assidue olfactum, recentes Oculorum suffusiones discutit. Cum aceto maculas, lentigines, durities tumoresque vetustos tollit.

Nigella Citrina simplex.

Χ[illegible]

Melanthium Citrinum flore simplici *Tabern.*

Geeler Römischer Coriander.

Flore, non semine à priori differt.

Nigella citrina plena.

Nigella citrina vulgo vocata flore albo multiplici, *Lobel.*

Melanthium luteū multiflorum.

Doppel geel Römischer Coriander.

Flos ei plenus pallide luteus.

Nux inglans.

Καρύα.

Nußbaum.

Welsch Nußbaum.

Non nisi in hortis, [illegible] collibus viget, humidiores amat tractus.

Folia digerunt, [illegible] gunt & sudores cient. Ad balnea, corporisque lotiones adhibentur.

Arboris vmbra capitis dolore afficit. Paruncula sicca ex vi-

ex vino albo vteri præfocationibus auxiliatur, addita ol. succini guttula vna. Colicis etiam doloribus ac Nephriticis vtilis.

Cortex radicis medianus Dentium dolores sopit.

Nux iuglans.

Nux regia.

Κάρυον βασιλικὸν, Diosc. quia Caput lædit.

Welsche Nüsse.

Triplices habentur.

Maxima, equinæ.

Roß Nüsse.

Grosse Nüsse.

Mediocres, vulgares.

Gemeine Nüsse.

Ossea, minimæ.

Stein Nüsse.

Recentes calef. 1. & siccant 2. gradu, humectant nonnihil.

Eduntur nuces salubrius minoriq; incommodo recẽtes & succulentæ quàm aridæ: tũc enim concoctu difficiles, stomacho inutiles, valde biliosum succum procreant. Capiti grauedinem afferunt, tussientibus inimicæ & pectori.

Vtiles censentur maximè à piscium esu, vnde illud: *Post pisces nuces, post carnes caseus adsit.* Ob vim calefaciendi & siccandi.

Ieiuno stomacho comestæ latos lumbricos pellunt. Cum ficu ruta & grumo salis contra venena & Pestilentiã manè sumtæ cõmendantur.

Mammarum inflammationibus cum mellis exiguo & ruta illinuntur.

Rancidæ efficacissimæ illitæ, liuores in corpore tollunt.

Cum cepa, sale & melle, Canis hominisque morsui conueniunt.

Putamen combustum Capillum nutrit, Alopecias replet.

Lignea membrana intercursans, Nauci vocatur, aduersus calculum vulgi experimento laudata, das böglin in der Nuß.

Succus exterioris corticis adstringit. Ad oris inflammationes vtilissimus.

Aqua corticum viridium aduersus pestem commendatur.

Ocimum maius.

Ὤκιμον, Diosc.

Ocimum Caryophyllatũ maximũ ac citratum, *Aduers.*

Ocimum 1. magnum, *Tab.*

Basilica maior, *Trag.*

Gros Basilien kraut.

Gros Basilge.
In H. L. S.
Totum odorem Caryophylli cum citrio confusum fundit.
Calefac. & siccandi vi pollet.
Corroborat, & Lipopsychiam tollit.
Datur atram bilem colligentibus, suspiriosis, ægrè mingentibus.

Ocimum medium.

Ὤκιμον ἴτερον.
Ocimum, *Dod.*
Ocimum 2. seu medium, Mattiol. *Cam.*
Ocimum seu Basilicũ medium vulgatius, *Aduers.*
Mittel Basilien.
Basilien kraut.
Hoc duplex in hortis & fictilibus seritur. Vnum vulgatius & abiectius, minus suauem odorem vibrans: alterum citrinum seu citratum dictum, ab odore gratiore & cordi amabiliore.
Calefac. attenuat, resoluit, humores crassos discutit, pellit tussim, auxiliatur difficilem spiritum trahentibus, vrinas ciet & menstrua prouocat.
Huius semen officinis notum, ad cordiales compositiones multi vsus.

Ocimum minimum.

Ocimum minus caryophyllatum.
Ocimum satiuum minus, *Dodon.*
Ocimum minimum Amaraci figurâ.
Ocimũ Caryophyllatum, *Aduers.*
Ocimum citratum.
Kleinest edel Basilien.
Negel Basilien.
Citron Basilien.
Minor tota plantula & rarior, Caryophylli halans fragrantiam.
In fictilibus asseruatur.
Quantò cæteris odoratius; tantò ad omnia efficacius.
Animo lapsis spiritus languidos recreat.

Olea Bohemica.

Ἐλαίαγνος, *Theoph.*
Oliua Bohemica, *L[illegible]*
Oliua Syl. Septentrionalium, *Lob.*
Ziziphus alba Colum. *[illegible]*
Böhmischer Oelbaum.
Flores lutei, odorati.

Oleander Purpureo flore.

Νήριον ἢ ῥοδόδαφνη.
Rhododendrum, *Dod.*
La[illegible]

Laurus rosea, *Lob.*
Oleanderbaum.
Vnholden kraut.
Aspectu læto viridaria exornat, vsus neglecti.

Oleander flore albo.

Nerion candidum.
Rhododendrum album.
Weisser Oleander.

Ornithogalon lacteum.

Ὀρνιθόγαλον, *Diosc.*
Ornithogalon vulgare, *Clus. P.*
Bulbus leucanthemus minor, seu Ornithogalon, *Dod. F.*
Weisse Feldzwiebeln.
Kleine Erdnüsse.
Floret Maio.
Radix cruda coctaq; manditur. Est enim dulcis & suauis.
Duplex maius & minus.

Ornithogalon spicatum.

Ornithogalon Narbonense, *Dodon.*
Asphodelus Hyacinthinus fortè Gal. *Aduers.*
Ornithogalon 2. Pannonicum, *Tabern.*
Vngerisch Feldzwibel.
Iunio floret.

Orobus vulgaris Herb.

Ὄροβος, Diosc. *Officin.*
Orobus receptus Herbarior. *Lobel.*
Eruum, *Mattiol.*
Cicer Orobæum.
Mochus seu Cicer sat. Diosc. *Dod.*
Eruen.
Ad Medicos vsus in hortis seritur.
Saporis est amari, Calefac. 1. siccat 2. digerit, aperit, abstergit.
Flos ex decocto sanat pedes frigore vstos & cutis pruritum.
Ex Orobi farina fiunt iuscula Nephriticis, & calculosis, Cachecticis, cacochymicis pituitosisq; omnibus salutaria.

Orobus venetus.

Eruum Venetum.
Venedische Eruen.

Oryza Germanica.

Ζέα, Theoph. *Tabern.*
Rizum germanicum.
Zeæ genus, Oryza dicta, *C. B.*
Tragus frumentaceus seu Cerealis.
Reißgersten / *Sil.*
Teutscher Reiß.
Seritur cum alijs trimestribus seminibus.

Agrum amat lætissimum.

Temperamento & facultatibus Tritico & Speltæ respondet.

Calefac. adstringit, siccat, resoluit.

In cibis cocta optimè alit. Lacte incocta saccharo addito plurimum & optimum alimentum suggerit, eoque sanguinem & semen auget. Aluum leuiter sistit. Dysentericis, diarrhœâ laborantibus & tabidis commodum edulium.

Farina cum Rosis Mammarum inflammationes cohibet.

Pæonia femina simplex.

ΠΑιωνία θηλεία.
Rosa Sancta.
Peonien Rosen.
Benignien Rosen/*vulgò*.

Passim in hortis Maio floret.

Radix desiccatoriæ & calefactoriæ est facultatis, subtilium partium, leuiter adstringit quadam cum dulcedine acrimoniam quampiã habens subamaram.

Expurgat Iecur obstructum & Renes. Feminas à partu purgat, ciet Menses, Regium morbum & Vesicæ dolores sanat, Veneris doloribus auxiliatur.

Peculiariter Epilepsiæ & alijs affectibus Cerebri, potissim. frigidis & vertiginosis, qui affinitatem quandam habent cum Epilepsia, vel in eam facilè mutantur, egregiè confert. Colligitur Septembri folijs flaccidis & arescentibus, Luna inclinante.

Multa de collectione nocturna plena superstitionis nugantur Quidam.

Grana nigra nocturnis auxiliantur suppressionibus, veteri strangulationi atq; dolori in aqua mulsa aut vino.

Paonia femina polyanthos.

Pæonia femina multiplex *Dodon.*
Volle Peonien Rosen.
Gefülte Peonien blumen.

Hæc adeò multiplicatis folijs visitur, vt vnius floris super ducenta foliola numerari contingat.

Paonia albo flore.

Pæonia leucanthemos.
Peonien mit weissen blume.

In horto meo. Tota vulgari minor.

Panicum vulgare.

Ἔλυμος, Diosc.
Panicum, *Herbar.*
Mel frugum.
Fenich.
Heidelpennich.
Fenchel Hirsche / *vulg.*
In campis & hortis.

Refrigerat, siccat, adstringit, aluum cohibet, difficilè digeritur, sanguinem procreat crassum.

Plebres & agricolis edulium gratum lacte decoctū.

Aluum sistit & dysentericis prodest, Tostum ex linteo sacculo impositum tormina ventris sedat.

Panicum pannicula maiore.

Panicum maius peregrinum.
Panicum Indicum pannicula villosa, *Lob.*
Frembder Fenich.
Grosser Indianischer Fenich.

Papauer satiuum album.

Μήκων ἥμερος, Diosc. παρὰ τὸ μὴ κινεῖν, à non ministrando, quòd suis fungi munijs vescentes non patiatur.
Papauer hortense, *Mattiol. Cam.*
Papauer album, *Dod.*
Papauer flore niueo.
Weisser Mohen.
Weisser Magsamen.

In hortis & campis seminis causa seritur. Iunio floret, Augusto perficitur.

Capita cum melle ad formam Eclegmatis decocta, tussi ex tenui materia, Arteriæ fluxionibus & cœliacis affectibus auxiliantur.

Semen nigro tutius vsurpatur, quo etiam præstat. Refrigerat modicè, somnum conciliat, vertiginem sistit, Additur amygdalatis, hordeatis & Emulsionibus in calidis affectibus.

Nimius tamen vsus nocet.

Vulgus ex eo placentas conficit & panes Papaueraceos dictos.

Mohnkuchen / Mohnbrod.

Papauer sat. nigrum.

Papauer nigrum sat. flore Maluæ hortensis aut pæoniæ, *Aduers.*
Schwartzer Mohn.
Grawer Mohn.

In vigilijs fronti illinitur ex aqua Rosarum Semen tritum per se vel cum vino tritum aluum, & feminarum profluuia cohibet, tussim lenit & alias calidas fluxiones.

Papauer satiuum maximo capite.

Grosser Welscher Mohn.
Magsamen mit grossen Köpffen.

Semen quod nonnihil albicat, præfertur priori ad eosdem vsus.

Ex lacte decoquitur vel Melle ad somnum infantibus conciliandum, acresque & calidas ad pectus defluxiones.

In vigilijs fronti illinuntur seminis cremor & calices. Adduntur & lotionibus pedum ad eosdem effectus.

Papauer fluidum hortense.

Μήκων ἄγριος, *Diosc.*
Papauer albo & nigro semine.
Papauer spontaneũ hortense.
Papauer patulum.
Außlauffender Mohn.

In hortis sponte luxuriat.

Huius capitula hiantia maturum semen effundunt.

Prima germina olerum modo coquuntur & addito butyro deuorantur.

Papauer fimbriatum.

Papauer Cristatum album & nigrum, *Lob.*

Papauer fimbriatum { albo, rubro, incarnato, [illegible] variegato flo-

Zerkerfter Mohn mancherley farben.

Papauer polyanthos.

Papauer multiplici flore.
Papauer pleno flore albo, rubro, purpureo, violaceo, cinereo, miniato, & ex his misto.
Allerley farben gefülter Mohn.
Voller Magsamen.

Mirè natura florum varietate ludere solet.

Voluptatis ergò in hortos recipitur.

Papauer corniculatum luteo flore.

Μήκων κερατῖτις, *Diosc.*
Papauer cornutum, *Cord.*
Papauer sylu. corniculatum, *Trag.*
Horn Mohnsamen.
Gelber gehörnter Mohn.
Oelmagen.

Vis eius calef. & sicc. incidens & absterforia.

Radix ijs vtilis, qui crassa & arenosa cũ lotio reddunt, & difficulter mingunt.

Papauer corniculatum rubrum.

Papauer cornutum flore phœnicio, *Lob.*

Roter gehörnter Mohn.

Pastinaca satiua latifolia.

Pastinaca domestica vulgi, *Lobel.*

Σταφυλῖνος κηπαῖος, ab vuarum figura. Inuersi enim vuarum formam habent.

Elaphoboscum Diosc. *Lob.*

Zam Pestnachen.

Hirschmöhren.

Seritur ab olitoribus in hortis ad vsum ciborum.

Floret Iulio & Augusto secundo demum anno.

Terram requirit pinguem ac solutam alteq; perfossam.

Radix Autumno & Hyeme vsq; in proximum ver esui aptissima. Gustu dulcis, inflat & ventrem replet, vrinas mouet, & menses prouocat, venerem stimulat.

Semen calidius & siccius laterum doloribus, aut quibus aqua cutim subijt, serpentumque morsibus auxilio est.

Pastinaca satiua tenuifolia lutea.

Pastinaca satiua, *Diosc.*

Baucia hortensis.

Daucus niger Theoph. & Carotta vulgaris flaua, *Aduers.*

Gele Rüben.

Mören, *Sil.*

Culinis nota. In hortis & campis ob radices plurima.

Radix dulcis, grata & ori iucunda. Calef. & siccat, aperit, inflat, venenis resistit.

Alimentum non multum quidem sed minus vitiosum, quàm alia pleraq; suggerit.

Flatulentum quoq; quiddam obtinet, sed minus quã Rapæ, quibus etiam minus citò descendit.

Coquuntur plerunq; cum aquâ, lacte vel carnium pinguium iure. Prosunt ventriculo.

Pastinaca satiua tenuifolia alba.

Staphylinus albus.

Carotta alba, *Mattiol.*

Weisse Möhren.

Saltem radice à priore discrepat.

Pastinaca tenuifolia rubra.

Carotta radice rubra.

Carottis rubra.

Pastina-

Pastinaca satiua atrorubens, *Lobel.*
Rote Rüben.
Rote Pasteney.
Carotten.
Solum requirit pingue.
Calef humectat, lenit aluum, pectus facilitat, tussim mitigat.
In cibis sumta inflat & concoctu non adeò facilis.
Coquuntur radices, & aceto Anethoq; seu Carueos semine condiuntur, quæ hybernis mensibus acetariorum locum supplent.

Pastinaca polyrrhizos.

Σίσαρον, *Diosc.*
Sisarum, *Lob.* & *Dod.*
Siser satiuum.
Secacul Arab.
Zucker Möhrlin.
Gritzel Möhren.
Gierlein.
Minus frequens vt priores; facilè radiculis propagatur.
Calefacit nec acrimoniâ destituitur.
Omnium pastinacæ generum saluberrimum.
In cibo stomacho gratissimæ radices, appetentiam inuitant, genituram augent, & venerem stimulant, facile concoquuntur, nec tarde descendunt, n[illegible] mediocriter, nec praui [illegible]ci. Eduntur coctæ & quandoq; cum aceto [illegible] & [illegible]guo oleo acetarij in modum, sæpe in oleo aut butyro [illegible]xæ, & alijs modis.

Pepo rotundus Melonis effigie.

Πέπων.
Pepo rotundus.
Pepo ventricos[illegible]s a[illegible] ipso pediculo vsque ad [illegible] striatus.
Plutzer.
Ronter Plutzer.
In hortis instructioribus Vratislauiæ.
Peponum multa sunt genera ab ipsorum sapore & figuris petita.

Pepo oblongus.

Pepo, *Brunfels.*
Pepo femina.
Pepo maior oblongus. *Dodon.*
Lenglichter Plutzer.
Solum desiderat pingue & soles æstiuos. [illegible] sunt Melopeponibus [illegible]. Carnem habent [illegible], leuiorem & insipidiorem.
Peponum natura frigida [illegible] cum larga humiditate. [illegible]stergunt, ejciunt vrinas, [illegible]

num facilem ac lubricā reddunt, verùm facilè corrumpuntur.

Perfoliata.

Perfoliatum vulgatius flore luteo, folio vmbilicato, *Aduers.*

Διάφυλλον.

Durchwachs.

Stopeloch.

Gustu est amaro & adstringente. Calidæ & siccæ naturæ.

Ad fracturas, hernias, strumas, exostosin, Erysipelata magni vsus.

Datur & ruptis seu ex alto deuolutis.

Periclymenum I.

Περικλύμενον, *Diosc.*

Περιελισσόμενον, id est, circumflexum & circumuolutum.

Periclymenum vulgò.

Matrisylua.

Caprifoliū germanicum, *Dodon.*

Lilium inter spinas.

Speckilgen.

Waldmeister.

Wald Lilien.

Je lenger je lieber.

Plantatur in hortis voluptatis causa & in topiariorum vsum.

Floret à Maij fine per æstatem in Autumnum vsque.

Calefac. & siccantis naturæ; vehementer incidit, vrinas ducit.

Odorati sunt flores.

Vlcera sordida & humida sanat & exiccat, Lichenes curat & alias cutis sordities & maculas faciei emendat. Additur vnguentis, quæ ad capitis vulnera parantur.

Periclymenon II.

Periclymenum perfoliatum, *Dod.*

Periclymenum perfoliatum calidarum regionum Offic. *Lobel.*

Welsche Speckilien.

Lætius omnino fruticat in viridarijs.

Persicum.

Μηλέα περσική.

Persica arbor.

Pfersichbaum.

Primo floret vere.

Folia amara excalefaciunt & resiccant, digerunt, viscerum obstructiones aperiunt, ac purgandi potentiam obtinent.

Succus vermiculosis ac purulentis auribus vtilis.

Flores aluum deijciunt, siccati & infusi mira facilitate humorem aqueum, ex vniuerso corpore per ventrem

trem educunt, neque vllam noxam inferunt.

Gummi aceto bullitum illitu Lychenes & papulas sanat.

Persica mala.

Πεϱσικὰ μῆλα, Diosc.

Pfersken.

Quædam rubent, alia aureo colore fulgent, alia virescunt.

Frigidæ sunt & humidæ naturæ. Praui succi, facilè acescunt, & corrumpuntur. Ventriculum refrigerant, phlegma generãt copiosum, ac putres febres excitant.

Sicca aluum cohibent, Alui stomachiq́ue fluxiones sistunt.

Nuclei persicorum aperiunt, extergunt, vrinas prouocant, somnum conciliant.

Gummi temperamento mediocre, substantia lentum ac glutinosum, tenuium humorum acrimoniam obtundit. Hæmoptoisi, Phthisi, raucedini medetur & calculosis confert.

Persicus Armeniaca maior.

Μῆλα Ἀϱμενιακά.

Johannis Pfersingbaum.

Marillenbaum.

Persica Armeniaca maiora.

Πεϱσικὰ [illegible]

Persica præcocia.

Sommerpfersken.

Goldtpfersing.

Marillen.

Mallilen.

Johannis Pfersken.

E genere sunt [illegible]

Maturescunt [illegible] æstate.

Eiusdem naturæ [illegible] cum Persicis sunt, [illegible] tamen humida [illegible], delectabiliora, stomacho gratiora.

Minus nocent ventriculo, nec tã facile corrumpuntur.

Persica Armeniaca minora.

Armeniaca [illegible]

Kleine Marillen

Halbe Som[illegible]

Minora sunt, colo[illegible] rei subrutilantis [illegible] iucundi.

Nuclei amari[illegible] gunt, vrinas pro[illegible] culosis salutares

Ex his ellc[illegible] tra calculum [illegible] tionem magna[illegible]

Peucedanum Germanicum.

[illegible]

Fœniculum Porcinũ, *Lob.*
Πευκέδανον.
Haarstrang.
Radix crassa succum fundit flauum odoris grauis & fœtentis.
Excalef. sicc. attenuat, incidit, digerit, ventrem emollit, Lienem absumit, difficiles partus extrahit. Facit ad vesicæ cruciatus & Renum distentiones potum.

Phalangium ramosum.

Φαλάγγιον, *Diosc.*
Crinagrostis.
Lilium gramineum.
Asphodeli sylu. species.
Graßlilgen.
Erdspinnen kraut.
Weisser Wiederthon.
Saporem habet glutinosum & nauseosum aliquantum. Naturæ siccantis & penetrantis, potum phalangiorum ictibus, ventrísque torminibus medetur.

Phalaris.

Gramen Canariense.
Φαλαρις, *Diosc.*
Canarien sahmen.
Semen Luteolis Canariensibus gratum: In siccis fomentis Milij vsum habet.
Esus contra calculum farctum, vesicæ vsurpatur.

Phasiolus vulgaris.

Σμίλαξ ἡ κηπαία, Diosc. *Aduers.*
Smilax hortensis.
Faba Turcica multicolor.
Dolichus, *Hippoc.*
Türckische oder Welsche bohnen.
Fäseln.
Seritur ad Topiariorum ornamenta.
Gaudet pingui & aprico solo.
Augusto maturescunt.
Multa inueniuntur Phasiolorum genera flore & semine variantia.
Niuei, Weisse.
Flauescentes, gelbe Bohnẽ.
Rubei, rote Bohnen.
Ex Cœruleo nigricantes, blawe Bohnen.
Cinerei, aschgraw Bohnẽ.
Alij sunt variegati, gescheckte Bohnen.
Siliquæ integræ teneræ elixatæ cum butyro, pipere longo, galanga, Zinzibere in cibum veniunt.
Candidi adduntur fucis, quibus mulieres faciẽ concinnant.
Excalefaciunt & humectant 1°. Aluum emolliunt, pectus dilatant, ventriculo laborem faciunt, bruta & terrifica insomnia gignunt,

sanguinemque Melancholicum procreant.

Piper Indicum.

Καψικὸν, *Actuar.*
Piperitis seu Siliquastrum Peruuianum, *Cord.*
Capsicum, *Clus.*
Piper Siliquis oblongis recuruis.
Calecutischer Pfeffer.
Schotten Pfeffer.
In hortis & fictilibus Augusto floret.
Excalefac. & siccat. 4 gradu. Vrit valenter & exulcerat corpus admotum recens.
Vulgus vtitur loco piperis cum pane tosto pulu. verùm maligni quid obtinet.

Pistacium Germanica.

Σταφυλόδενδρον.
Staphylodendron, *Dod.*
Nux vesicaria.
Pimpernüßle.
Elegantiæ causa potius quàm vtilitatis in hortos venit, cum nuces non sint edules, nauseam excitent, & ventriculum perturbent.

Pisum vulgatius maius.

Ὤχρος.
Λάθυρος.
Pisum hortorum.
Pisum maius, *Matthiol.*
Welsche Erbsen.
Büschel Erbsen.
Garten Erbsen.
Terram desiderat [illegible] ac solutam, à frigore citò offenditur.
Exicc. refrig. detergit & minus flatulentum est.
Recens decoctum cum [illegible]ginulis delitiæ sunt palato.

Pisum hortor. angulosum.

Pisum quadratum, Plin. *Tabern.*
Pisum angulosum [illegible] *Aduers.*
Pisum Romanum.
Römische Erbsen.
Stock Erbsen.
Fasel Erbsen.
Semen in siliquis, [illegible]losa est & qua[illegible]tura. Cicere [illegible]crem fabam æquat [illegible]lore.
Minus frequens in hortis ob gustum [illegible], nonnihil amaricantem, [illegible]ceris.
Calef. siccat, aperit, abstergit.
Decoctum ex [illegible] add. Macis & [illegible]peras à partu purgat. [illegible]ginosos sanat, [illegible]bus Hydropicis succurrit.

Pisum aruense.

Πίσον.

Pisum minus, *Mattiol.*

Pisum minus ex luteo virescens, *Aduers.*

In agris minori cultu seritur.

Vix vllum legumen in culinis frequentius.

Maioribus delicatiores & pinguiores, citius elixantur, & facilius concoquuntur. Alunt, multumque nutriunt, præsertim corpora valentiora, qualia sunt Agricolarum, sed flatus procreant, stomacho & capiti onerosa.

Pisa leptoloba.

Pisa cortice edibili.

Dünne subtilheutige Erbsen.

Hæc simul cum folliculis eduntur.

Pisum cordatum, Aduers.

Καρδιόσπερμον.

Halicacabus peregrinus, *Dodon.*

Vesicaria seu Halicacabus repens.

Concordia Simleri.

Hertzsahmen.

Münchskôpfflin.

Schwartze oder Welsche Schoten.

Ad topiaria seritur.

Semen ad cordis affectus valere creditur.

Plantago rosea.

Plantago multiplex.

Blumen Wegerich.

Gefülter Wegericht.

Voluptatis ergo in hortos recipitur. Eiusdem cum plantagine latifolia vsus.

Poma amoris.

Aurea Mala, *Dod.*

Pomum Indum, *Mediolan.*

Solanum pomiferum.

Goldôpffel.

Liebôpffel.

Poma autumno maturescunt, hyeme perit vniuersa planta, tetrum halat spiritum, frigidæ & humidæ naturæ.

Nonnulli esitant poma, non secus ac Melones. Corpori alimentum exiguum, prauum ac vitiosum.

Succus Erisypelati, ignibus sacris & aliis calidis fluxib. vehementer obluctatur.

Porrum capitatum.

Πράσον κεφαλωτὸν, *Diosc.*

Porrus, *Pallad.*

Cepa sterilis.

Lauch.

Leuchel.

Sapor & facultas cepæ sed mitior.

Inflat, noxium succũ creat, tumultuosum somnium parit. Oculis nocet & calidiores ac biliosiores naturas offendit.

Portulaca.

Ἀνδράχνη, Diosc.

Portulaca domestica.

Burtzelkraut.

Partim in hortis ab olitoribus seritur. Estur in acetarijs. Refrigerat 3. humectat 2. gradu, viscosum etiam quid obtinet. Succum gignit modicum, eumq; frigidum, humidum & glutinosum.

Commanducata hæmodiam dentium sedat à rebus acidis & acribus.

Succus stomachi & intestinorum æstuationem & fluxiones mulcet. Linguæ fissuras in Febribus mirificè sanat & sitim mitigat.

Prunus domestica.

[illegible], Diosc.

Pflaumenbaum.

Floret Maij initio.

Folia refrig. exiccant, adstringunt. In vino decocta collutu, Oris, faucium & tonsillarũ fluxiones reprimunt.

Prunorum Gummi.

Pflaumhertz.

Potum ex vino [illegible] comminuit.

Prunorum multiplex differentia.

Pruna Hungarica maiora.

Pruna brunensia, Pruna pannonica.

Brunner Pflaumen.

Vngrische Pflaumen.

Omnium [illegible] sima, Ori grata, [illegible] medicina conuenientia [illegible] triculum mediocriter refrigerant, bilem [illegible] que acrimoniã [illegible]. Aluum molliunt.

Pruna Hungarica minora.

Tzwetschken.

Kleine Pflaumen.

Dulcia sunt & [illegible] ra. Resiccata & [illegible] triculo grata, [illegible] liunt.

Pruna [illegible].

Roß[illegible].

Magna [illegible] sula, villiora.

Pruna cerea minora.

Pruna cerea [illegible]

Gele Pflaumen.

[illegible]

Geele Spillinge.

A[illegible]uum subducunt recentia. Nimius tamen esus ventriculum grauat, & humores putredini obnoxios gignunt, vnde dysenteria & febres putridæ nascuntur.

Siccata aluum sistunt, & dysenteriæ cœliacisque prosunt.

Pruna cerea maiora.

Moraunen.

Marunckcn.

Hortis instructioribus saltem nata.

Maxima sunt, eiusdem naturæ cum minoribus.

Prunidactyla.

Pruna oblonga & cœrulea.

Blawe lange Pflaumen.

[illegible]lsen Pflaumen.

Blawe Spillinge.

Blawe Marunckcn.

Ex semine prunorum cereorum maiorum nascuntur.

Pruna canina.

Hunds pfleumlin.

Weisse pfleumlein.

Parua sunt pallida, nonnihil rubentia.

Dulcia sunt.

Pruna parua autumnalia.

Pruna serotina.

Pruna Auenaria.

Herbstpflaumen.

Kriechen/ *Sil.*

Zipparten.

Minora sunt & cœrulea.

Hortis Rusticorum nihil frequentius: Ex quibus additâ farinâ edulia parantur haud ingrata.

Salubria putantur, & visceribus vtilia, verum recentium vsus nimius Dysenteriam procreare solet.

Pruna parua vinosa.

Weinpfleumlin.

Tarrnickel/ *Vulgò.*

Viridia sunt, vinosi saporis.

Condiuntur saccharo febricitantibus grata.

Psyllium Herbariјs.

Pulicaris herba, *Lobel.*

ψύλλιον, Diosc. *Gal.*

Psillienkraut.

Flöhkraut.

Refrig. humectat, emollit, inspissat.

Muccago ad calidas defluxiones valet, Sitim extinguit, læuigat linguam, & faucium scabritiem in ardentissimis febribus.

Pyrethrum.

Πύρεθρον, *Diosc.* à feruido sapore ignea vi vrente.

Pyre-

Pyrethrum Officin. *Lob.*
Saliuaris herba.
Dentaria.
Bertram.
Geiferwurtz.
Speichelwurtz.

Flos ei bellidis maioris seu chamæleontis albi. Nusquam in hisce montibus occurrit, sed aliunde affertur, & hortensis est planta: sæpe in millefolium degenerauit. Quidam decepti nomine Bedram, quod Valerianam syluestrem sonat: in Sudetis montibus sponte prouenire scripserunt.

Radix calida vehementer cum adurenti acrimonia.

Mansa pituitam elicit. Dentium cruciatum placat, & scorbutum sanat.

Miscetur Antidotis.

Pyrus satiua urbana.

Ἄπιος *Diosc.*
Birnenbaum.
Pyra.
Ἄπια, Birnen.

Pyra omnia frigida. Adest & omnibus adstringendi quædam ac terrena substantia. Alimentum amplius & copiosius quàm Mala s. Poma conferunt, sed hoc ipsum frigidum ac reprobum.

Qui flatibus obnoxij sunt, non ab esu Pyrorum modo, sed etiam crudorum [illegible]um abstinere debent, si quæ flatus gignant.

Cocta, flatus d[illegible], gratiora & salubriora censentur, præsertim cum discutientibus flatus.

Magnam varietatem diligentia Hortulanorum peperit.

Pyrum ἄπιον, [illegible].
Pyra præcocia [illegible].
Pyra Auenaria Haberbirnen.
Pyra farinacea Mehlbirnen.
Pyra Mariana Margenbirnen.
Pyra Moschatellina Moscatellerbirnen.
Pyra Mellea (Melapia) Honigbirnen.
Saccharapia Zuckerbirnen.
Pyra Lardina Speckbirnen.
Pyra Nobilium Jungfernbirnen.
Pyra Hyemalia, [illegible] Winterbirnen.
Pyra ossea Steinbirnen.
Pyra stragula[illegible] linge/würgende Birnen/[illegible]terbirn.
Pyra adip[illegible] [illegible]birnen.
Hydrapia Wasserbirnen.

Pyra

Pyra coccineo ſucco & aſpectu mirantia Blutbirnen.

Quinquefolium luteum erectum.

Πεντάφυλλον *Theoph.*
Quinquefolium Theoph. maius *Tabern.*
Pentaphyllon vulgare *Lob.*
Geel auffſtehend Fünffinger kraut.
Gros geel Fünffinger⸗kraut.
Eiuſdem cum ſylu. facultatis.

Quinquefolium erectum album.

Quinquefolium maius album *Lob.*
Pentaphyllon albũ *Theoph.*
Gros weis Fünffinger⸗kraut.

Quinquefolium flore Alchimillæ.

Heptaphyllon montanũ.
Stellaria argentea *Matt.*
Argentaria petræa *Geſn.*
Alb Fünffingerkraut.
Berg Sinnaw.
Ad vulnera glutinanda efficax.

Ranunculus albus multiflorus.

Ranunculus niueus polyanthos *Lob.*
Ranunculus coronarius albus.
Gefülter weiſſer Hanẽfuß.
Weiſſe Krantz Schmirgeln.

Ranunculus luteus multiplex.

Ranunculus dulcis multiflorus 4 *Tabern.*
Ranunculus ſylueſ. 2. flore multiplicato *Dod.*
Gefülter Hanenfuß.
Geel tauſentſchön.
Klein Kuckerzu.
Maio, Iunio & Iulio foliorum denſo ſtipatu colluceſcit.
Reptante coliculo ſe propagat.

Raphanus rotundus.

Ῥαφανὶς καὶ ῥάφανος *Dioſc.*
Raphanus magnus *Aduerſ.*
Rettich.
Ronder Rettich.
Poſt æſtatis ſolſtitium Iunio & Iulio commodiſsimè ſeritur.
Raphanus acerrimus eſt, Ori ſuauis ſed ſtomacho inimicus, concoctu difficilis, flatus gignit, ructus & vrinam ciet, aluum emollit, pituitam extenuat. Calefac. 3. ſiccat

2. grad. In cineribus decoctus, expressus succus cum melle vel sacharo candi contra veterem tussim & pituitæ crassitiem in pectore efficax.

Salutaris contra fungorum venena.

Obsonij potius, quàm nutrimenti nomine vescimur crudo minutim conciso cum salis pauxillo.

Radix cum sale trita in malignis febribus sub pedibus ligatur.

Raphanus longus.

Raphanus vulgaris *Gesn.*
Radicula satiua minor *Dodon.*
Langer Rettich.
Süsser Rettich.

Vt minor sic esu suauior. Multum enim acredine illa ac soporis vehementia recedit, & salsugine imbutus linguam vsq; adeò non vellicat.

Appetitum excitat primis mensis sumtus.

Succus Asthmaticis & calculosis vtilis.

Raphanus Sessilis.

Raphanus orbiculatus minor.
Klein Schwebel Rettich.
Klein Beulichter Rettich.

Delicatior cæteris Vratislauiæ ab Olitoribus in foro venum fertur.

Raphanus rusticanus.

Ῥαφανὶς ἀγρία *Dod.*
Raphanus magnus *Dod.*
Raphanus marinus *Gesn.*
Thlaspi maius *Cord.*
Armoracia *Plin.*
Meerrettich.
Kreen.

Passim humidis & vmbrosis hortorum locis. Extremæ planè est acredinis. Aperit, pellit, incidit, prouocat, attenuat, abstergit.

Teritur cum vino, aceto & melle condimenti vice.

Appetentiam facit. Verùm caput lædit & nidorosas eructationes mouet. Biliosis & caput dolentibus noxius.

Vrinam & arenas valenter pellit, Menstrua prouocat.

Rapum longum vulgatius.

Γογγύλη *Diosc.*
Γογγυλίς.
Rapum oblongius *Dod.*
Rapum tereti, rotunda oblongaq; radice *Lob.*
Rüben.
Lange stopffel Rüben.

Vbiuis notissimum.

Seri-

Seritur post demessam segetem. Terrā postulat mediocrem & solutam.

Culinis notissimum, Calefac. humect.

Elixa radix alit, sed flatus gignit, humentem ac mollem carnem creat, fauces lenit atque thoracem.

Raporum assator. succus cum saccharo, ad tussim infantium vsus non contemnendi.

Semen calidum, siccum, nonnihil amarum.

Abstergit, aperit, prouocat.

Valet ad faciliorem, Scabiei, Morbillorum & Variolarum eruptionem. Nam humores ad cutim propellit ʒj. pondere potum. Miscetur Antidotis.

Rapum orbiculatum.

RApum orbiculatum, scil. turbinatum maius, *Aduers.*

Rapum rotundum s. sessile, *Mattiol.*

Runde Rüben.

Rapi sub cinere calente assi infimus orbiculus calidissimus, post aures applicitus magna efficacia reuellit, capitisque & dentium dolores citissimè sedat magno secreto.

Rapum syluestre.

Rapaceum semen.

Oelsamen.

Autumno seritur seminis caussa. Aprili floret, succrescente semine copiosissimo.

Ex semine oleum extunditur, pauperum culinis inseruiens.

Auiculæ eo pascuntur etiā.

Reseda Pliny.

Reseda lutea.

Eruca peregrina.

Welscher Raucken.

Tota gustu & nonnulla tenui acrimonia adstringit.

Ribes satiuum.

Ribes vulgaris, *Matt.*

Ribesium fructu minore.

Johannis treublin.

Frutex sepiendis hortorum puluinis idoneus.

Flosculi ex herbaceo pallidi: fructus racematim dependent circa solstitium rubentes, subacidi saporis, syluestribus minores. Sapore acidiusculo æstuantem stomachum refrigerant & sitim febricitantibus restinguunt.

Ricinus maior.

Hebræis *Kikájon.*

Geranium regium.

Palma Christi.
Cataputia maior, *Officin.*
Κίκι, *Diosc.* κρότων.
Grosser Wunderbaum.
Zecken baum.
Römischer Hanff / *Vulg.*
Species videtur Tithymalli.

Semen in viridarijs Autumno maturescit, planta frigoris impatientissima.

Semen calefac. siccat, expurgat, detergit, digerit pituitam, bilem aquamq; per aluum extrahit, vomitum mouet, sed ventriculum vehementer subuertit.

Hanc fuisse stirpem à Deo præparatam pro vmbraculo Ionæ prophetæ, ostendunt Benedictus Ariæmontanus & alij.

Ricinus minor.

Cherua minor.
Klein Wunderbaum.
Abrahams baum.

Rosa candida.

Ῥόδον, ὅτι ῥέον ὀδμήν, quòd largum odoris fluuiũ emittat.
Rosa albicans, *Matt.*
Rosa vulgatissima.
Weisse Rosen.
Weisse Garten Rosen.

Hortis nota. Iulio flores promit.

Refrigerat, adstringit. Cor ventriculum, Iecur & retentricem facultatem roborat.

Præstat cæteris ad aquæ destillationem, quæ ex hac odoratissima colligitur.

Rosa suauè rubens.

Rosa lacteola.
Rosa Strigensis.
Strigische Rosen / *vulgò.*

Hæc candore & rubore confusis rutilat virgineis genis & malis concolor.

In hortis circa Strigam oppidum frequens, placet odore & colore.

Rosa Moschata.

Rosa Muscata.
Rosa Syriaca.
Muscat Rosen.
Biesen Rosen.

Minor est, candida, fragrantiæ commendatione in hortis instructioribus nota.

Aluum iucundius ciet & animi deliquia, stomachi cordisque lancinationes accersit.

Rosa incarnata maior.

Rosa Damascena, *Lob.*
Rosa Alexandrina, *Gesn.*
Rosa prouincialis maior.
Damascenische Rosen.
Prouintz Rosen/ab Agendico,

dico, *vulg.* Prouins.

Oppido Campaniæ in Gallia.

Leibfarbige Rosen.

Ad vſum Medicum hortis fiunt familiares.

Præferuntur cæteris ad ſyrupi Roſati ſolutiui confectionem.

Condiuntur etiam flores ſaccharo.

Roſa incarnata minor.

Roſa Damaſcena minor.

Roſa præcox.

Pfingſt Röslin.

Türckiſche Röslin.

Flores purpurei Damaſcenis ſimiles; verùm minores in cauliculis tricubitalibus rubentib⁹, totis ſpinoſis.

Circa Pentecoſtes feſtum floret.

Roſa Cinnamomea.

Roſa de canelle, *Lob.*

Roſa Mariana.

Οἰνόῤῥοδον.

Zimmet Röslin.

Canell Röslin.

Wein Röslin.

Foliolis ſunt omnium minimis.

Roſa lutea.

Roſa aureo colore, *Matt.*

Roſa Ægyptia ſeu Affricana.

Geele Roſen.

Roſæ inodoræ ſunt, folia fruticis odorata.

Roſa rubra plena.

Roſa intenſè rubens.

Roſa rubra.

Roſa muricata.

Rote Roſen.

Blutrote Roſen.

Roſarum omnium præſtantiſsima & ad medicamenta omnis ferè generis vtiliſsima.

Plus habent terrenæ ſubſtantiæ & reſiccantis adſtringentiſq; facultatis.

Robur cordi conciliant, ac tremori & palpitationi eius ſuccurrunt, ventriculum, Hepar, renes & alia viſcera confirmant, Sanguinis vndequaq; eruptiones ſiſtunt, ſudores reprimunt.

Antidotis miſcentur.

Roſa in rubro nigricans.

Roſa carbonaria.

Sametroſen.

Kolroſen.

Eiuſdem vt prior facultatis.

Roſmarinū Coronarium.

Λιβανωτὶς στεφανωματικὴ Dioſc.

Roſmarinus Coronaria *Mattiol.*

ragorum vice in acetarijs ſumuntur.

Ruta domeſtica.

Πήγανον *Dioſc.* παρὰ τὸ πηγνύειν τὴν γονὴν à contrahendo & cogendo.

Ῥυτὴ à ῥύεσθαι, à præſeruando & cuſtodiendo, quòd venena arceat.

Ruta ſatiua maior ſeu latifolia.

Zamraute.

Rauten.

Hortis familiaris. Iulio & Auguſto floret.

Grauis eſt odoris, guſtu acri & amaro: tenuium partium, craſſos lentosq́; humores incidit & attenuat.

Facit ad lateris thoracisq́; dolores, ſpirandi difficultatem, tuſſes, pulmonis inflammationem, Coxendicum & Articulorum cruciatus, Hydropicis auxiliatur.

Semen lethalium venenorum antidotum.

Ruta leptophyllos.

Ruta tenerior.

Wein Raute.

Folia ſunt teneriora & anguſtiora.

Olfactu cum aceto Epilepticos & feminas vtero ſtrangulatas excitat.

Sabina femina.

Βράθυς, *Dioſcor.*

Sabina genuina.

Sabina Baccifera.

Sabina *Mattioli.*

Sadelbaum/ *Sil.*

Sadenbaum.

Sagbaum.

Seuenbaum.

Sebenbaum.

Semper viret, tenuis eſſentiæ.

Excalefac. ſiccat, guſtu amaro, acri, adſtringente: Vrinam ducit, Menſes prouocat, &., ſi quid aliud, abortus facit.

Folia pulu. cum butyro bubulo illita Achores in capitibus puerorum ſanant.

Ex melle & butyro Aſthmaticis medentur.

Sabina hirſutior ſ. mas.

Βράθυς 2. *Dioſc.*

Sabina humilis folio Tamaricis.

Sabina vulgatior, *Lobel.*

Sabina ſterilis, *Matt.*

Sadelbaum mennlin.

Folia huic Tamaricis, ſed rigidiora, pungentia, tetrum odorem halant, perpetuoq́; virent.

Valenter excalefac. ſiccat, digerit, reſoluit, aperit, abſter-

abstergit, prouocat, parumque adstringit.

Saluia maior.

Saluia latifolia, *Trag.*
Saluia, quòd multu sit salutaris.
Saluia maior scabrior, *Aduers.*
Ἐλελίσφακος, *Diosc.*
Grosse Salbey.
Saluien.
Floret Maij fine & Iunio.
Durat per hyemem.
Semine & surculis seritur.
Euidenter calefac. siccat & leuiter adstringit.
Saluia capiti & cerebro omnibusque pituitosis affectibus vtilis.
In vino pota venenum omne expellit, tussim mitigat, pleuresi medetur: Iecur & Matricem excalefacit, vrinam & Menstrua ducit.
Sensuum ac memoriæ vim intendit, neruos roborat.

Saluia minor pinnata.

Σφάκελος, *Theoph.* à tabe seu syderatione.
Saluia auricularis.
Saluia nobilis, gentilis seu minuta, Romana.
Creutz Salbey.
Edle Salbey.
Spitze Salbey.
Præstantior & nobilior maiori æstimatur, eiusdem facultatis.

Saluia syluestris.

Scorodotis, *Plin.*
Saluia agrestis, *Officin.*
Saluia bosci.
Scorodonia 1. Scordium montanum Cord. *Thal.*
Wald Salbey.
Wild Salbey.
Hîc hortensis; alibi spontanea.
Odorē habet scordij nonnihil Teucrij referentem.

Satureia perennis.

Θύμβρα, *Diosc.*
Satureia seu Thymbra 2. *Lobel.*
Thymbra vera, *Dodon.*
Hyssopus vera, *Gul.*
Saturey.
Sedeney.
Gemuth.
Gustu est acris, odorata. Cibis magnam gratiam addit. Eadem quæ Thymus præstare valet.

Satureia vulgaris.

Satureia hort. *Aduers.*
Hyssopus Ceparius.
Pipirella.
Pfefferkraut *Sil.*
Zwiebel Jsop.
Acris est, odoris iucundi.

Coqui-

Coquitur cum carnibus & piſcibus.

Calefac. ſicc. incidit, diſcutit flatus, appetentiam excitat, ventriculum calefacit, hebetes oculos exacuit, venerem ſtimulat, & vteri ex flatu ſtrangulatus mox ſedat.

Satyrion Erythronium.

Dens caninus, *Dod.*

Dentali 1. *Cluſ. P.*

Pſeudohermodactylus, Matt. *Cam.*

Schoswurtz.

Rote Stendelwurtz.

Maio floret H. M.

Calefacit & hum. mediocriter. Sapor eſt dulcis non ingratus Ori. Libidinem excitat.

Scabioſa Hiſpanica I.

Scabioſa peregrina folijs non diſſectis, *Tab.*

Frembd Scabioſen.

Scabioſa Hiſpanica II.

Scabioſa Hiſpanica maior, *Cluſ.*

Scabioſa maior alba, *Tab.*

Spaniſche Scabioſen.

Scolymus.

Vide Artischocus.

Scorpioides Plinij.

Σκορπίοιδες, *Plin.*

Scorpioides folio Bupleuri.

Scorpioides repens folio Bupleuri, *Adverſ.*

Raupenkraut.

Circa æſtiuum ſolſtitium flores exeunt, ſemen ſuccreſcit Galegæ in corniculis ſiliquoſis ſcorpionis caudæ inſtar reflexis.

Guſtu eſt trifolij pratenſis.

Scorzonera Hiſpanica.

Scorzonera ſ. viperaria, *Lobel.*

Scurzonera latifolia ſinuata.

Spaniſch Gifftkraut.

Ex horto Imperatoris Praga hanc habeo, quæ Iunio & Iulio flores promit.

Radix guſtu dulcis & iucunda.

Foliorum, radicumúe ſuccus præſentaneo remedio potandus datur aduerſus viperarum cæterorumque animalium ictus: quin etiam ad quoſcunque peſtiferos morbos. Conſerua in febribus Epidemicis capitiſque vertiginoſis affectibus vtiliſsima.

Secale Herbariorum.

Βρίζα, βρίζα, *Gal.*

Rogga, *Dodon.*

Siligo veterum, *Trag.*
Korn.
Rocken / Rockenkorn.
Secale vernum, bimestre, Aprili seritur.
Sommerkorn/Minore stipula, culmis, spica, grano, & ad alendum efficacia.
Secale Hybernum, Autumnale, Winter korn.
Robustius est, maius, & vegetius.
Quocunque solo nascitur, Iunio floret, Augusto metitur. Nullum granum frequentius sabulosis & macilentis agris ad Panificium seritur, quàm secale.
Refriger. humectat, emollit, abstersione non vacans, pus mouet, vnde cataplasmatis ad id destinatis, farina commodè miscetur.
Confusanea farina diuturniores capitis dolores lenit, in linteo capiti circumligata.
Panis Secalinus, Secalicius.
Ἄρτος σεκαλίδος.
Rockenbrod/ Hausbrod.
Temperatæ est naturæ, minus quàm Triticeus calefacit, plus quàm Hordeaceus. Optimè nutrit atque satiat, nec adeò facilè aëre exuccus & aridus redditur, atq; is qui ex Tritico & Spelta conficitur. Alimentum corpori præstat solidum, firmum ac laudabile, præsertim si ex bono frumento coctus fuerit.

Secale luxurians.

Mater secalis, *Thal.*
Claui siliginis, *Lon.*
Rockenmutter.
Meelmutter.
Ex succi abundantia forte nascitur. Sanguinem sistere vulgus credit.

Sedum stellatum.

Aizoum stellatum.
Aizoum peregrinum, *Cam.*
Thelephium, *Ness.*
Gestirnter Wintergrün.
Vulneribus vtile.

Sinapi satiuum I.

Σίνηπι.
Sinapi rapiceo fronde, *Mattiol.*
Sinapi sat. Erucæ aut Rapi-folio, *Alber f.*
Geeler oder roter Senff.
Iulio & Augusto semen maturum quod ... temporis. Calefac. & sicc. vehementer, extenuat, incidit, extrahit.
Mansum pituitam capitis elicit, comitialibus auxiliatur, adiuuat concoctionem ... & ...

& distributionem Ciborum crassarum partium.

Sinapi satiuum II.

Sium agreste Apij aut potius Laueris folio *Lob.*

Sinapi luteum satiuum 2. *Trag.*

Wilder Senff.

Geeler Senff.

Semen cum Melle & Musto ad intinctus hyberno tempore commodum.

Sisarum Peruuianum.

Papar Hispanorum.

Solanum tuberosa radice.

Tartufoli Quibusdam.

Indianische Zuckerwurtzel.

Liebôpffel.

Grûblingbaum.

Floret Augusti fine: Autumno poma fert.

Radicem sub cineribus assam nonnulli tuberum modo esitant.

Solanum Halicacabum.

Στρύχνον ἁλικάκαβον *Diosc.*

Solanum vesicarium *Dod.*

Halicacabum vulgare.

Alkekengi *Offic.*

Jûden Kirschen.

Blasen Kirschen.

Erd Kirschen

Fructus miniatus in folliculo rubenti & leuiter turbinato hæret.

Locis vmbrosis aliquantum humentibus delectatur. Iunio floret, Septembri maturescit fructus.

Baccæ ad Renum vitia & lotium ciendum eiusq; acrimoniam obtundendam præstantissimæ. Morbum regium expurgant: Calculosis, Podagricis, Hydropicis, Asthmaticis proficuæ.

Solanum Indicum pulchrum.

Flos Mexiocanus *Dod.*

Marabillas de Peru. *Clus.*

Magnæ admirationis herba Peruuiana.

Mandragora Theoph. *Casalp.*

Wunderblumen.

Gescheckte Indianische Neglin.

Florum elegantia hortos exornat Septembri. Caustica est planta. Radicem valde discutere tumores frigidos Historia stirpium Lugdunensis annotauit.

Solanum Indicum rubrum.

Iasminum rubrum *Lugdun.*

Viola Peruuiana rubra.

Spanischer Anstriech.

In hortis & fictilibus: sed

hyeme perit, nisi intra ædes reponatur.

Solanum Indicum album.

Gelsiminum Indicum albo flore.

Weisse Indianische Neglin.

Quandoq; luteum florem exhibet.

Solanum frutescens.

Solanum Americum *Dalech.*

Στρυχνόδενδρον Gesn.

Pseudocapsicum *Dod.*

Amomum Plin. *Lob.*

Baumichter Nachtschatten.

In viretis & pensilibus hortis elegãtiæ caussa alitur.

Facultas eius nondum explorata.

Solanum Pomiferum.

Mala Aethiopica *Dod.*

Mohrenäpffel.

In fictilibus.

Sorgho.

Sorgo Melica *Ital.*

Sorgum *Tabern.*

Milium Indicum *Mattiol.*

Sorgsamen.

Welscher Hirse.

Spectandi causâ seritur in viridarijs.

Stœchas Arabicum.

A Stœchadi[illegible] e regione Massiliæ sitis.

Στοιχάς Di[illegible]

Stichas Arabum [illegible]

Sticados, stœchados *Offic.*

Stoechesfraut.

Ex semine nascitur, sed difficulter.

Calefacientis & [illegible] naturæ, Cerebrum, nervos & sensuum organa [illegible] ac roborat.

Antidotis miscetur.

Syringa alba.

Σύριγξ.

Syringa flore albo odorato.

Philadelphus.

Syringsbaum / Spanischer Holunder *Sil.*

Pfeiffenbaum.

Frutex est coronarius [illegible] Iunio floret & Iulio.

Syringa cærulea.

Syringa Lusitanica.

Lillach *Dod.*

Blawer Syringsbaum.

Spanischer Pfeiffenbaum.

Flores dilute cærulei Maio viridaria exornant.

Squilla.

Squilla [illegible]

Cepa Marina [illegible]

[illegible], a [illegible]

[illegible]

[illegible]ando, seu molestando.
Meerzwibel.
Meusczwibel.
Radice rubra & alba discernitur.

In fictilibus sabulo mersa folia promit languidiora; nec diu durat, vtpote succo & pabulo consueto defraudata.

Squilla acris est & amara. Calefacit, siccat, aperit, abstergit, incidit, subtiliat, extrahit, exulcerat. Stomachicis, Hydropicis, suspiriosis, Torminibus & Regio morbo subuenit. Tussi veteri laborantes & reuomentes iuuat. Ex melle sumta Comitialibus & resolutis auxiliatur.

Præstat assam aut elixam sumere.

Assa inuncta prodest verrucis & pernionibus. Cum pice illita ad canis morsus rabiemq; valet.

De aceto & Oxymelle Scillitico lege Galenum.

Tanacetum Anglicum.

Tanacetum speciosum cristatum Angl. *Tabern.*
Tanacetum odoratum.
Wolriechender Reinfarn.
Odoratum est admodum.

Semen aduersus lumbricos datur pueris ex lacte, non frustrato successu.

Tatula.

Solanum spinosum *Tabern.*
Strammonium peregrinum *Aduers.*
Nux Metella. *Matt.*
Stechöpffel.
Igelskolben.
Refriger. 3. siccat fine 2. non carens perniciosa qualitate.

Teucrium.

Chamædrys maior.
Chamædrys legitima maior *Clus.*
Chamædrys vera mas *Fuchs.*
Trissago.
Τεύκριον Diosc.
Je lenger je lieber.
Rechter Ehrenpreis.
Kummertrost.
In hortis frutescit: difficilè hyemem ferens.

Odoratum est cum amaritudine acrimoniæ cuiusdam particeps.

Thlaspi Creticum.

Thlaspi Iberidis folio *Lob.*
Drabæ aut Arabis aut Thlaspi Candiæ *Dod.*
Thlaspi Candiæ vmbella-

tum Iberidis folio *Lob. l.*

Cretischer Bawern Senff.

Semen Augusto & Septembri maturum.

Acerrimi saporis. Calef. & siccans vehementer.

Thymus.

Serpillum Italicum *Tr.*

Θύμος σκληρότερος Diosc. ἀπὸ τοῦ θύειν ab excitando, quia animum excitat.

Thymum durius *Dod.*

Thymell/Tynuchen.

Welscher Quendell.

Calef. siccat, aperit, vrinam & Menses prouocat, viscera expurgat. Bilem atram & pituitam acremq; saniem euacuat.

Tythimalus Myrsinites.

Tithymalus Myrtifolius.

Esula Myrtifolia.

Μυρσινίτης τιθύμαλλος.

Myrten Wolffsmilch.

Vomitiones ciet.

Tordylium maius.

Τορδύλιον, Diosc.

Seseli Creticum 2. *Tab.*

Caucalis maior.

Cretischer Sesel.

Æstiualis planta.

Semen latum, rotundum clypeoli speciem refert, odoratum ac non nihil acre, Calidum & [illegible] est. Augusto mat[illegible].

Tordylium [illegible].

Seseli Creticum 1. [illegible]

Tordylium, *D[illegible]*

Caucalis minor.

Candischer Sesel.

Semen cal[illegible] ac [illegible], aperit, vrinas pro[illegible]cat.

Trag[illegible].

Tragus, *M[illegible]*

Τράγος [illegible]

Meerstachel[illegible].

Scorpion kraut.

Crithmi Sa[illegible] & Kali congener planta.

Ad vsum Ace[illegible] [illegible]ritur. Venenis a[illegible]

Tragopogon Pur[illegible]

Barbula hirci [illegible]

Tragopogon, [illegible]

Braun Bock[illegible]

Kleiner M[illegible]

Radices rec. [illegible] in [illegible]cetarijs vtiles. S[illegible] dulcis cohibet, [illegible], & [illegible]ce adstringit.

Trif[illegible]lium [illegible].

Τρ[illegible]

Trif[illegible] A[illegible] l. bi[illegible]

Trifoli[illegible] *Plin.* *Aduers.*

Kutzklee.

Vniuersa planta odorem bituminis Iudaici spirat.

Menses trahit & partus. Venenatorum morsibus succurrit.

Trifolium vesicarium.

Trifolium halicacabum.

Blasenklee.

In horto Dom. Laurent. Scholtzij.

Trifolium acetosum corniculatum.

Oxys flore luteo, *Cl. P.*

Oxys lutea corniculata repens.

Geeler gehörnter Sauerklee.

Eiusdem cum Acetosa triphylla facultatis.

Triticum hybernum.

Πυρὸς, Dioscor.

Triticum, *Dodon.*

Siligo spica mutica, *Lobel.*

Robus, *Colum.*

Weitzen.

Winterweitzen.

Solum amat pingue & lætius, minimè vliginosum, magis in planis quàm montosis campis, vbi plurimum degenerat in Secale.

Triticum omne firmissimi est alimenti, succumque admodum crassum gignit.

Excalefacit ordine 1. siccat, humectat non manifestè, quiddam lentoris habet & obstruentis naturæ.

Panis Triticeus, ἄρτος σιλίγνιος.

Weisbrod/ Weitzenbrod.

Semmel/ vulgò.

Plus nutrit quàm cibarius, laudabile ac plurimum nutrimenti corpori suggerit.

Viuimus arte, fouet nos omni tempore Panis,
Nec sapiunt lauta, si sine Pane dapes.

Cereuisia Triticea, Weitzenbier.

Ex Malto, additis paucioribus Lupulis quàm in Hordeacea, per integrum annũ in vniuersa Silesia coquitur.

Plus calefacit & magis nutrit, quàm Hordeacea, minus penetrat, & si nõ propè defæcata fuerit, crassos flatus gignit & ventrẽ inflat.

Omnium præstantissima Vratislauiensis, quæ vulgò Schöps appellatur: dein Suidnicensis, Stregomiensis, Lignicensis, Fridbergensis, &c.

Fermentum excalefacit, trahit, callos pedum, & furunculos cum sale, & tubercula concoquit & aperit.

Fæces Triticeæ cereuisiæ illitæ

illitæ ambustis medentur certo experimento.

Triticum æstiuum.

Triticum trimestre.
Olyra, *Dodon.*
Πυρὸς τριμηνιαῖος.
Πυρὸς τρίμηνος, *Diosc.*
Setanium *Colum.*
Sommer Weitzen.

Mansum & illitum canum morsibus prodest.

Panis leuiore cibum præbet, & qui facilè in membra demandatur.

Triticum typhinum.

Triticum aristis circumvallatum, *Lobel.*
Typha cerealis, *Dodon.*
Geoarter Weitzen.
Welscher Weitzen.

Triticum multiplici spicâ aristis circumvallatum.

Triticum multiplici spica, *Lobel.*
Römischer Weitzen.
Vieljährichter Weitzen.
In horto meo.

Triticum lucidum.

Triticum lucidum Gallobelgarum.
Triticũ lora Gallobelgis.
Himmelkorn/ *vulgò.*

Semen est longiusculum, lucidum. Spectaculi potius quàm vtilitatis caussa seritur.

Triticum Indicum aureum.

Triticum Bactrianũ, Cam.
Milium Indicum Plin. Lob.
Mais Occidentalium.
Indianisch Korn.
Türckisch Weitzen/ vulg.

Maio satum maturat Septembri.

Colitur in hortis magis oblectationis quàm panificij causâ.

Triticum Indicum rubrum.

Maizum Indicum rubrum.
Türckisch Korn.

Semen ex America primùm allatum. In nutriendo omnibus triticeis spicisque Secali & Hordeo longè est inferius.

Tulipa lutea I.

A Dalmatico pileo, cuius formam referre patens flos videtur.

Ἀνεμώνη λειμωνία, [illegible]
Narcissus 6, *Matthiol.*
Lilionarcissus luteus, *Lob.*
Case, Lalé id est, [illegible]
Geeler Tulipan.
Gelbe Türckische [illegible]
[illegible]

Ex Thracia ad nos translata, Aprili floret.

Tulipa lutea II.

Tulipa lutea polyanthos.
Geler Tulipan mit vielen blumen.

Tulipa purpurea præcox.

Lilionarcissus sanguineus puniceusue 8. *Lobel.*
Leibfarbener Türckischer Tulipan.

Tulipa præcox rubra.

Tulipa rubra.
Narcissus 5. *Mattiol.*
Lilionarcissus purpureus sanguineus.
Lilionarcissus puniceusúe 5. *Lobel.*
Roter Türckischer Tulipan.

Tulipa rubella candidis oris.

Lilionarcissus rubellus, nitidus, candidis oris, *Lobel.*
Roter Tulipan mit weissen spitzen.

Tulipa Bononiensis.

Narcissus 9. *Matt. Cam.*
Lilionarcissus *Bononiensium.*
Tulipa minor lutea Italica.
Welsch geel Narcissen Lilien.

Tulipa Bulbifera.

Lilionarcissus bulbum ferens. In horto meo.

Valeriana maior.

Νάρδος ἀγρία.
Φοῦ, *Diosc.*
Phu ponticum s. maius.
Valeriana domestica.
Nardus syluestris seu agrestis, *Trag.*
Theriacaria *Theoph. Paracels.*
Grosser Baldrion.
Spickwurtz.
Zehrkraut/ *Sil.*
S. Georgen kraut.
Augenwurtz.
Wilder Nardus.

Paßim in hortis vberrimè luxuriat radice supra terram eminente. Humectis gaudet. Floret Iunio, Iulio.

Suaue olet nardum, sed tantillum grauitatis mixtum prodit.

Calefac. & siccat 2. aperit, attenuat, concoquit, prouocat, vrinas & menses ciet.

Miscetur Antidotis, quòd venenatis bestijs & pesti resistat. Pectoris vitijs medetur.

Oculorum claritatem adiuuat, si aqua eius oculis instilletur.

Additur vulnerarijs potionib⁹ contra tabem vulgi experimentum.

Valeriana græca.

Phu græcum s. peregrinum, *Lugdun.*

Valeriana cœruleo flore.

Frembder Baldrian.

Hortorum exornat margines, in quibus plurima æstate floret.

Valeriana rubra.

Been rubrum Herbar. *Dod.*

Ocimastrum Valerianthon, *Lobel.*

Polemonij 2. species.

Roter Baldrion.

Radix acris est, & odorata.

Veronica recta.

Veronica assurgens maior.

Lysimachia cœrulea hortensis, *Lobel.*

Lysimachia Cœrulea, *Dod.*

Auffrecht stehender Ehrenpreiß.

Iulio flores cœruleos spicatos egerit.

Viribus vulgari inferior.

Parcioris & rarioris vsus.

Viola Mariana.

Γογγύλη ἀγρία.

Medium, *Mattiol. Cam.*

Rapum sylu. Diosc. *Lugdun.*

Weis / braun Marien glöcklin.

Radix naturæ est frigidæ & siccæ cum astringendi [illegible]

Æstate floret.

Viola Martia plena purpurea.

Ἴον [illegible].

Viola Martia flore multiplici.

Viola purpurea multiplex.

Volle blawe Veilaben.

Viuacibiora [illegible] bus sese propagat [illegible]

Vere & Autumno floret.

Minus odorata [illegible] bus sylvestri inferior.

Viola Martia plena albo flore.

Volle weisse [illegible]

In horto meo.

Vitex.

Ἄγνος καὶ λύγος, [illegible] ἐλαίαγνος, Theoph. [illegible]

Agnus castus, [illegible]

Salix Americana.

Keuschbaum,

Keuschlamb

Münchspfeffer.

Pfefferbaum

Semen ijs, qui [illegible] reis puros [illegible] unt, accommodum. [illegible] sis & venenatis [illegible] liatur.

Calefacientis & [illegible] naturæ.

Vitis vinifera.

Ἄμπελος οἰνοφόρος, *Diosc.*
Vitis mansueta s. cultiua.
Weinrebe.
Weinstock.
In Silesia inferiori circa Crossenam, alibi minus frequens ob cœlum algidius.

Folia refriger. adstringunt potenter, acidum sapiunt. Aduersus hæmorrhagiam, Alui fluores, dysenterias, stomachi ardores commendantur.

Florum odor, cor & cerebrum recreat.

Cinis sarmentorum, τέφρα, Diosc. Rebasche/ ex contrarijs qualitatibus constat. Vrendi vim habet; ad cauteria vsurpatur lixiuiũ, & contra fungorum venena valet.

Gigarta, γίγαρτα, vinacea Lat. nuclei acinorum, Körnlein in Weinbeeren.

Siccant, adstringunt, dysentericis & stomacho resolutis prosunt.

Stemphyla, στέμφυλα, vinacea Nonn. Träbern.

Recrementa sunt ab vuis expressis reliqua, membranosa videlicet acinorum folliculi & vinacea seu nuclei cum scapis.

Adstrictoriæ sunt facultatis, mammis inflammatis & turgentibus imponuntur, fotu podagricos iuuant. Decoctum dysentericis, cœliacis & diarrhœâ laborantibus infunditur.

Vuæ immaturæ, acerbæ sunt & austeræ; refrigerant, siccant, aluum sistunt, appetitum excitant, præsertim calido ventriculo, sanguinem crudum & frigidum generant.

Omphacium, Agresta Offic. Agrest / succus vuæ acerbæ, in condiendis obsonijs commodus & salubris. Ori, ventriculo gratus, nauseam ac cibi fastidium tollit, appetentiam excitat.

Æstuanti & sitibundo à bile stomacho aut Hepati mire prodest. Calidis morbis magno commodo adhibetur.

Vuæ dulces, γλυκεῖαι, Süsse zeitige Weintrauben. Omnibus fugacibus magis nutriunt, laxam & flaccidam carnem gignunt. Aluũ subducunt, stomachum inflant, & capiti nocent.

Vuæ pensiles, innocentiores sunt, minus inflant, cæterisque faciliùs concoquuntur, confracta & trita recentibus ambulationib⁹ mire prosunt.

Vinum.

Οἶνος.

Wein.

Calefacit 2. humectat, nutrit, sanguinem generat copiosum & purissimum: ocyssimè in alimentum vertitur, genuinum ac naturalem calorem refocillat. Cor exhilarat.

Modicè potum ad alimoniam corporis conseruationemque valetudinis maximè commodum.

Suaue Dei munus Vinum est: hominumq; saluti
Conducit: præsit dummodò sobrietas.
Immodico sed si tibi proluat ora Lyæo,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Lora.

Lorea.

Δευτερία, Græcis.

Potio secundaria, Vinum operariorum, Laure.

Sic dicta à lotis acinis. Fit ex maceratis aqua acinis post Mustum acinis expressum.

Vrtica Romana.

Ἀκαλήφη, κνίδη, Diosc.

Vrtica sylu. semine Lini, *Lobel.*

Vrtica vera, *Fuchs.*

Römische Nesseln.

Welsche Nesseln.

Semen lini fere in pilulis rotundis fert.

Digerentis facultatis est, & tenuium partium. Thoracem expurgat, & aluum soluit.

FINIS LIBRI SECVNDI.

Πάντοτε δόξα Θεῷ.

Foſsilium Sileſiæ

CATALOGVS,

OMNIS GENERIS MINERALIA, METALLICA, METALLA, SVCCOS, TERRAS, LAPILLOS, FONTES medicatos & Thermas continens:

Concinnatus opera & ſtudio

[illegible]

[illegible], *Phyſici Hirſbergenſis.*

Hiobi 28. verſ. 1. 2. 6.

Habet Argentum venarum ſuarum principia: & eſt locus Auro quod liquant Metallarij. Ferrum è ſtricturis ſeu glebis venaque ferraria ſumitur: & lapide ærofo funditur Æs. Terræ eius lapides loco Sapphiri; Pulueres verò ſunt illi.

Anno

M. DC.

MAGNIFICO, STEMMATIS ANTIQVITATE, AMPLITVDINE, ERVDITIONE ATQVE VIRTVTE Clarissimo viro Dn. CONRADO ab HOHBERG in Furstenstein, Freiberg, Friedland, Gottsberg, &c. Domino ac Mœcenati suo, S. D.

ANNVS IAM AGITVR [illegible] Magnifice, [illegible] antiquitate [illegible] ram, Furstenstein, ob [illegible] summe molestabatur [illegible] palota, curatu difficilis, [illegible] tus veni. Quæ quum ex [illegible] ribus exercent [illegible] sua [illegible] ii, conseruari & augeri [illegible] stante [illegible] & viscerum principalium [illegible] Chirurgo [illegible] perfecte curari & consolidari [illegible] meæ sententiæ M. T. facile acquiescente, [illegible] venæ [illegible], victusque [illegible] tum, a prauis humoribus liberato, periculum quod [illegible] imminebat, studio & industria Chirurgi facile [illegible] tia, quæ antea consolidationem respuebant, mox, [illegible] marum Hirsbergensium, sponte coaluerunt. Quum [illegible] ra [illegible], vt frequenter in corporibus fieri assolet [illegible] ad solitam [illegible] [illegible], Natura aggrauata [illegible] se [illegible] & prauos humores [illegible] omnino [illegible] fere [illegible], vt [illegible] uouerit, [illegible] & [illegible] expergeat [illegible] [illegible] post [illegible] M. T. vulgo der [illegible] [illegible]

in[illegible] a fonte [illegible] illuc scaturiente nomen accepisse intellexi: mox aquæ [illegible] quam M. T. ex[illegible]rtandam curauit | degustata, rem ita se habere [illegible] n-tem [illegible], fontis origine diligentius perspecta, Aquam eius non simplicem, sed mineralibus imbutam ex colore, odore, sapore & decoctione exploraui, ac certò didici. Quapropter, vir magnifice, Earum rerum, quæ Terræ Silesiacæ patriæ nostræ visceribus innatæ & fibris infixæ vel sponte effluunt vel arte effodiuntur, Obseruationes seu potius Catalogum, Amicorum hortatu & impulsu congestum M. T. inprimis, Antiquorum consuetudinem æmulatus nuncupare libuit. Cùm, quòd singulari eruditione præditus bonas literas earumq́; cultores semper magni feceris ac promouere soleas: tum quòd Territorium M. T. Metallicis plurimis sit refertum. Gottesbergum enim Metallicorum priuilegijs gaudens [illegible] Argenti, Aëris, Plumbi nigri metallis nitet: inprimis [illegible] ace seu fossili Carbone abundat, qui plurimus a Fabris ferrarijs [illegible], vbi ligna desunt, aliunde deuehitur. Extra Freibergum etiam ad radicem Arcis situm oppidum Ditionis M. T. Saxum Calcarium, fragmentis Carbonum fossilium aliàs reiectis & inutilibus, nouo inuento hodie vritur. Quem breuem tractatum, Vir Magnifice, qualemcunq́;, vt T. M. in me beneuolentiæ testimonium, qua me soles vultus serenitate fulcire. Oro æternum DEVM animi, corporisq́; ἀρχίατρον, vt M. T. C[illegible]ßimam familiam tuam quam diutißime florentem & bene ac rectè valentem seruet, tegat, gubernet. Vale. Dabantur Ceruibergæ, Anno Salutis recuperatæ 1600.

M. V.

A.

[illegible]
Medic.

IN FOS-

IN FOSSILIA SILESIÆ,

Med. D. ac Physici Hirsberg. Ordin.

EFfodiuntur opes, delectamenta bonorum,
E varijs terræ visceribus variæ.
Cuiq; suæ dotes terræ sunt, vnde triumfet,
Quærat, & vnde nouum nomen in orbe sibi.
Hæc ferrum, argentum tellus fert illa vel aurum,
Hæc alias; alias illa ministrat opes.
Quas Tu Slesia opes gignas, quâ laude nitescas,
Obscurum proauis, Miq; Tibiq; fuit.
Ecce patet cuiuis. Schwenckfeldius ille medentum
Sidus, in exiguo monstrat habetq; libro.
Hic vnus reparat Tibi Slesia nobile nomen,
Et quo præcellas munere, sola docet.
Qui tantas Tibi monstrat opes, dignusue sit ille,
Quem rursum his opibus muneribusq; beet.

FOSSILIVM GENERALIS TABVLA.

- Mineralia, seu Fossilia generaliter uno vocabulo vel
  - Effodiuntur
    - Sicca, quae ex igno humore & magna ex parte, terrea crassitie constant sunt ij vel
      - Friabilia, vt Terra quae vel
        - Simplices, quae cum nulla re fossili neq; cũ aliquo liquido succo sunt permistae. Hae vel
          - Inutiles & differunt
            - Colore
              - Pulla,
              - Cinerea,
              - Rubra,
              - Flaua, &c.
            - Alijs qualitatibus
              - Sicca, densa,
              - Soluta, rara,
              - macra, pinguis
              - arenosa,
              - calculosa, &c.
          - Vtiles, quae vel
            - à Mechanicis expetũtur, vt
              - Argilla,
              - Rubric. fabr.
              - Lutum,
              - Minium.
            - Medicatae vt
              - Marga
                - rubra
                - candida
                - cinerea.
              - Sigillata
                - Strigon.
                - Lignic.
        - Compositae seu Mixtae: & continent aut
          - Succos Concretos, vt
            - Bituminosa
            - Atramentosa
            - Aluminosa
            - Sulphurea
            - Aeruginosa
            - Cœruleo tincta.
          - Lapides, vt
            - Saxosa
            - Lapidosa
            - Sabulosa
            - Arenosa
            - Calculosa
            - Marmorosa.
          - Metalla, vt
            - Chrysitis
            - Chalcitis
            - Molybditis.
      - Frangibilia, vt Lapides. Vide A.
    - Humida, quae à siccis crassitie & humiditate discrepant, vide B.
  - Sponte effluunt, vt Aqua, vide C.

- A. Frangibilia, vt Lapides
  - Rudes, & simpliciter Lapides vocantur, vt
    - Rupes,
    - Saxum,
      - [illegible],
      - C[illegible],
      - F[illegible],
      - C[illegible],
      - Spat[illegible] &c.
    - Quartz[illegible]m.
    - Fluores, [illegible] Excoctoribus [illegible] quanda Metalla [illegible].
  - Nobiliores
    - Minus, vt
      - Marmor
        - Z[illegible],
        - [illegible].
      - Lapides nobiliores sui gene[illegible]is, vt
        - [illegible],
        - [illegible],
        - [illegible],
        - [illegible],
        - [illegible],
        - [illegible].
    - Magis, vt Gemmæ seu Lapi[illegible] preciosi, ex succo purissimo prognati. Qui vel sunt
      - Transluceti, vt
        - [illegible],
        - [illegible],
        - [illegible],
        - [illegible],
        - [illegible],
        - [illegible].
      - Opa[illegible], vt
        - [illegible],
        - [illegible],
        - [illegible].

[illegible]

B. *Humida, vt*

- *Succi Minerales, qui sunt*
  - *Macri*
    - *Cum Metallo, vt*
      - *Chrysocolla,*
      - *Cæruleum,*
      - *Ferrugo.*
    - *sine Metallo, vt*
      - *Aphronitrum,*
      - *Atramentum sutorium,*
      - *Alumen, &c.*
  - *Pingues, vt*
    - *Succinum fossile,*
    - *Gagates,*
    - *Lithanthrax,*
    - *Sulphur,*
    - *Cinnabaris seu Minium natiuum.*
- *Non Succi & dicuntur vel*
  - *Metalla, ἀπὸ τοῦ μεταλλᾶν. Eaq; vel*
    - *Vera*
      - *Principalia à Natura in terræ visceribus & fibris ad perfectionē excocta statim sua pura, vt*
        - *Aurum,*
        - *Argentū,*
        - *Aes,*
        - *Plumbum,*
        - *&c.*
      - *Cruda succis, terris, lapidibus permista, nondum excocta, vt Venæ Metallorum.*
    - *Sui generis & impropriè Metalla dicuntur, vt*
      - *Stibium,*
      - *Plumbum cinereum,*
      - *Mercurius.*
  - *Metallica, quæ vel*
    - *Iuxta Metalla reperiuntur,*
      - *Pyrites,*
      - *Minium natiuum, &c.*
    - *fiunt ex Metallis dum liquantur, vt*
      - *Diphryges,*
      - *Scoria,*
      - *Pompholyx, &c.*

C. *Sponte effluunt, vt Aquæ, quæ vel*

- *Noxiæ, vt*
  - *Aquæ Strumas procreantes [illegible].*
  - *Aquæ foßilibus seu Metallis [illegible], qua- les circa Schatzl[illegible].*
- *Vtiles,*
  - *Fontes, qui vel*
    - *Potabiles. Horum [illegible] Sudetis montibus [illegible].*
    - *Medicati*
      - *frigidi, vt*
        - *A[illegible].*
        - *Salſ[illegible].*
      - *Calidi,*
        - *ad primum [illegible] Thermæ [illegible] gen[illegible].*
        - *tepidi, vt*
          - *[illegible] fons [illegible].*
  - *Fluuij*
    - *Vulgares & minores, vt*
      - *Riui[illegible].*
      - *Torr[illegible].*
    - *Primarij, & vel oriuntur in*
      - *Sudetis, vt*
        - *[illegible]*
        - *[illegible]*
        - *[illegible]*
        - *[illegible]*
        - *[illegible]*
        - *[illegible] &c.*
      - *Carpathi[illegible] [illegible] dis[illegible], vt [illegible]*
  - *Lacus*
    - *Montium*
      - *Maior.*
      - *Minor.*
    - *Regionis. Pl[illegible] referti.*

FOSSILIVM SILESIAE,

Liber tertius,

Achates.

AB Achate fluuio Siciliæ eiusdem nominis.
Achatstein/ Achat.
Lapis est varijs coloribus constans & se inuicem intercursantibus zonis lineisq; adeò vt quandoque varias effingant imaginum formas naturæ penicillo.
Aliquot genera in montanis ad ripas fluuiorum inter glareas inueniuntur.
Iaspiachates siehet aus wie ein Jaspis.
Leucachates frequentior; per quem venæ albæ transeunt, ein weisstreiffiger Achat.
Kerachates Agat wie ein Horn.
Sardachates, Sardæ modo rubet.
Hæmachates. Hunc sanguineæ venæ pingunt, Ein blutstreiffiger Achat.
Omnem Achatem venenis pestiferis, Araneorum atq; Scorpionum ictibus aduersari fertur. Gestatur contra Quartanam & febrile incendium.

Acidulæ.

Seurlinge.
Bierbrunnen *Sil.*
Bini existunt fontes intra Sudetes ad Silesiorum fines, in angulo occidentali Luzatiam versus, acidum quiddã resipientes qui ob colorem & gustum Cereuisiæ secundariæ, ab Accolis Fontes Cereuisiarij nominantur.
Prior non procul à Quisso fl. ad dextram, quâ itur ad pratum Heræ, iuxta pagum Fegesbeutel vnterm Hohwalde vdo scaturit solo, tribus in locis, vix pedem vnum atq; alterum à se inuicem distantibus: scatebra fonticuli Quissum versus cum sonitu & murmure quodam veluti aqua feruens ebullit.

Aqua in fonte purpurea apparet, ex vitro Vini Vngarici veteris flauum repræsentat colorem: Pota acidulum sapit, linguam acrimoniâ tantillum feriens, schmecket wie geringe scharff Tisch-bier / quæ tamen mox deperditur.

Per decoctionem dulcescit & rubicundum prorsus acquirit colorem Zythi ex Hordeo decocti instar; residentia exigua fuligini fornacum similis, ingrati amariusculi saporis.

Saporem & colorem mutat, turbido ac pluuioso cœlo; Hyeme sapidior, limpidior quam Aestate: forsan quòd vligo ab externo frigore densata, aquam sordibus minus inficere possit.

Agricolæ vicini hanc salubriter bibunt. Deportatur etiam fictilibus in vicina loca ad Aegros, maximè febricitantes & calidioribus Morbis affectos. Sitim enim delet, appetentiam lapsam mirificè reuocat & famelicos reddit: non inflat ventrem, facile penetrat, aperit, roborat, abstergit. Cholericis auxiliatur pota. Calidiori ventriculo Cibumq; fastidienti salutaris.

Narrant [illegible] aquam, si à [illegible] riatur.

Alter longe ab [illegible] miliari in pago [illegible] torij Friedlandensis Generosi ac Magnifici Dom. Melchioris [illegible] Redern, prodit perspicuus, clarus [illegible] acidiuscule [illegible] præstantior, Muro circumdatus est.

Der Liebwerder [illegible] brunnen vulgo.

Eiusdem [illegible] facultatis & effectum. [illegible] aquam doliolis [illegible] rauit Augustus Saxoniæ Elector.

Adamas.

Adamas [illegible]

Ἀδάμας.

Ein Demuth / [illegible] Diamant / Böhmischer [illegible] murh.

Plurimus [illegible] strum Kynast in [illegible] nis, per [illegible] tibus decurrunt [illegible] seræ: prope [illegible] Gosmansdorff & [illegible] que loci Raphanum [illegible] tum. Aliquando [illegible] Oui gallinacei [illegible] magnitudine [illegible]

Sectura Adamant [illegible]

[illegible]

liti colore & nidore Indicis adeò respondent, vt eos vix nisi duritie discernere queas. Annulis inseruntur ad ornatum potius quàm vsum Medicum. Amuletum contra venena vulgatum. Brachio sinistro vt carnes tangat alligatus, nocturnos inhibet timores. Cardan.

Aeris vena.

Kupffergänge.

Aeris mons, vulgo Cupferbergum intra Riphæos montes ad Boberum fl. oppidulum metallicũ vetustum; olim Aeris venis ditissimis celeberrimum; ex puteis ac Cuniculis in montem actis profundiss. coniectari licet. Ferunt vltra septuaginta officinas, in quibus Aes fuit excoctum, in valle, quæ à scorijs nomen retinuit der Schlackengrund extitisse: quod & ingentia scoriarum agmina ad Bober. fl. coniecta demonstrant. Hinc ei nomen cessit der Kupfferberg. Vnica superest hodie.

Goldbergæ in Lygijs, ad Brusnitium & Haselaim.

Altstadij Ducatus Nissensis. In Zuckmantela.

Gotsbergo.

Schmotsseiffen pago territorij Hirschbergensis.

Gieren, Querbach, ad fontes Quissi fl. auff der Kupfferzeche vnd S. Viban.

Schatzlarij, in Crönsdorff ad fontes Boberi. In Hermansseiffen sub monte nigro versus Bohemiam.

Aes purum fossile statim suum.

Gediegen fein Kupffer.

Kupffer Englin.

In Pyrite, ex vena D. Vrbani zum Gieren, item in vena ab Aere seu Cupro denominata, etiam in altera, quæ à litibus nomen habet die Haderzeche, inter lapides Plumbi candidi zwischen den Zihnzwittern, Aeris natiui sui coloris granula emicant. In Quartzo circa Lehnum opp. territorij Leobergensis.

Aeris bractcæ tenuissimæ amplectuntur Saxum cornutum intercursantibus venulis rubeis in Crönsdorff.

Aeris venulæ vel fibræ in lapide rubro & spatho.

Kupffer Englin in einem roten Spath.

Lauantur grana Goldbergæ, Kupffer Körner so Gold halten.

Aes

Aes rude sui coloris.

Gediegen Kupffer Ertz rot Kupffer Ertz / rote Kupfferblumen.

Braun beschlagener Kupferkys.

In Metallis Kupferbergi.

Aes rude plumbei & violacei coloris.

Kupfferglas Ertz.

Reich violbraun Kupferkyß.

Ibidem.

Aeris vena Ferri particeps.

Eisenschüssig Kupffer Ertz.

Cupferbergi.

Aeris vena Chrysocolla & cæruleo tincta.

Kupfer Ertz mit angeflogenem Berggrün vnd Lazur.

Goldbergæ, Cupferbergi & Schatzlarij.

Aeris ferax Pyrites aurei coloris.

Schöner Goldgeeler Kupferkyß.

In Gieren & Kupferberg.

Aeris vena in lapide fissili.

Kupfferschiefer Schiefer.

In Hermansdorff [illegible] ad thermas D. Iohannis.

Aeris vena in Marmore & Pyrite.

Kupffer Ertz [illegible] tigen Kyß, welches auch Silber helt.

Cotte bergi & in [illegible] dorff.

Aes.

Χαλκός.

Cuprum.

Kupfer / rot Kupfer Ertz in Biblijs.

Excoquitur hodie Cupferbergi & Gabelæ: olim Goldbergæ in Lygijs.

Acria, salsa, acetosa, pinguia, dulcia præparata in vasis æneis prorsus incommoda sunt natura, maxime si in ijs moreantur, siue putentur siue [illegible]

Aes [illegible]

Χαλκὸς κεκαυμένος [illegible]

Gebrand Kupfer.

Eligitur [illegible] quod tritum colore [illegible] mitatur, [illegible] argis [illegible]

A[illegible] ni[illegible]

Aeris [illegible]

Χαλκοῦ [illegible]

Kupffer

Kupfferschlacken.

Ex Aeris scorijs balnea fiunt seu insessus Schlackenbäder Cupferbergi contra scabiem, pustulas vlceraq; maligna.

Appetitum restaurant & Articulis robur addunt.

Aeris flos.

Χαλκῦ ἄνθος *Diosc.*

Kupferkörnlin.

Grana sunt minutissima Milij effigie, quæ aquâ frigidissima Aeris candenti massæ affusâ, derepentè exiliunt ac erumpunt.

In officinis vbi æs liquant Metallarij.

Aeris squama.

Χαλκῦ λεπὶς *Diosc.*

Kupfer Hammerschlag.

Duplex est. Crassior Grob Hammerschlag: Tenuior, Aeris squama purissima Kupferbraun/ Kupfferstaub. Hâc Chirurgi & Figuli ad vasa viridi colore tingenda vtuntur. Apud Aerarios reperitur.

Aerugo fossilis liquida.

Grün Bergschmer *vulgò.*

Viriditas huic remissior, liquida prorsus & instar pultis fluida.

Ante quadriennium aliquot Centumpondia ex puteo deserto Cupferbergi, Metallici extraxerunt. Exiccata pallet Aere non prorsus carens.

Abstergit, siccat, Lichenes & vlcera inueterata sanat, Carnemq; putridam exedit, facto experimento.

Aerugo natiua rasilis.

Ἰὸς ξυςὸς *Diosc.*

Aerugo natiua in Pyrite ærario *Kentman.*

Kupfergrün an einem Kupferkyß.

Cupferbergi in metallis ærarijs ex Pyrite efflorescit.

Acris est crassarum partium. Mordet, non tamen vehementer, detrahit, liquat, digerit, siccat.

Aetites.

Αἰτίτης λίθος.

Adler Stein.

Aetites mas.

Rotundus est lapis vt galla concauus alium in se lapidem continens Coallinium dictum; qui ex parte Crystalli colorem pellucidum, ex altera nubilum cœruleum ostentat.

Glareosis ad ripam Bobe-

 rire-

ri repertum vidi. Partum accelerare femori adalligatum vulgi persuasio.

Aetites femina.

Erdstein/Klapperstein.

Varius est, 1. Fuscus, aliquando rotundus, interdum latiusculus compressus, bolum luteum subtilissimum continens; qui commodè præparatus datur vt Sigillata, Dysentericis, Alui profluuio laborantibus & contra venena.

Ad pagum Schmotsseiffen territorij Leobergensis eruitur.

2. Puteus, inæqualiter rotundus, oblongus, argillam candidam includens Klapperstein mit weisser Erden.

Ibidem.

3. Ferrugineus Aetites nothus.

Drüsen.

Lapis concauus ferrei seu ferruginei coloris. Binas, ternas, quaternas cauitates habet; quarum alia Ochra ferruginea, altera Aëre repleta cernitur.

Ad Goldbergam in Lygijs.

Aluminis vena.

Pyrites aluminosus In Schreiber Aw ad Zacum in Zischdorff ad Boberum.

Terra nigra aluminosa in Leussersdorff propè Goldbergam: in Seifersdorff territorij Hirschberg.

Sunt & venæ Aluminis in Comitatu Glocensi.

Alumen.

Στυπτηρία.

Alaun.

Olim coquebatur in Leussersdorff & Schreiberau.

Crassarum est partium. Calefacit, adstringit, abstergit, expurgat, extenuat, vlcera putrida emendat, humida exiccat, pruritum tollit, scabiem sanat, vlceribus cicatricem inducit.

Alumen vstum.

Gebrandter Alaun.

Exiccat vehementer, Carnem supercrescentem coërcet, & humida vlcera corrigit.

Amethystus.

Amethystus Bohemicus.

Ἀμέθυστος.

Hyacinthus *Agricol.*

Deutscher Amethyst.

Böhmischer Amethyst.

Ad Gigantæum montem reperitur.

Visum

Visum coloris suauitate reficit.

Ammochrysos.

Gold glimmer.
Geeler glimmer.
Katzengold.

Arena potius quam lapis, Auro colore simillima, nihil tamen auri in se continet. Passim in metallis, ad ripas Zaci fl. & in piscinis nonnullis sub castro Kynast.

Aphronitrum.

Spuma Nitri.
Schaum Niter / Mauer Niter.
Salpeter an den Felsen vnd Mauern.

Exudat passim ex parietibus vetustis Murorum.

Nitrum ex hoc fit factitium.

Aphroselinus obscurus.

Specularis lapis obscurus.
Glacies D. Mariæ Plebeis.
Graw/tunckel Frawen Eis.
Marien Eis.

Lapis est vitri modo translucens: facile in tenues finditur laminas.

In [illegible] circa Brusnitium multus ad riuulum.

Candidus Epilepticis, dysentericis, difficulter parturientibus ꝑpinatur, siccat Hæmorrhoïdales & fistulosis vlceribus carnem generat. Miscetur dentifricijs.

Crucis aut cordis figura infantibus aduersus Comitialem morbum appendit plebecula.

Aqua strumas procreans.

Aqua Pyrite infecta, *Metallicis.*

Kiessige Wasser.
Kropffbrunnen.

Circa Schmiedeberg & in Hermansseiffen limpidi scaturiunt fontes saporis & odoris expertes, qui poti strumas seu hernias Gutturis procreare solent.

Aqua per decoctionē absumta limum dabat flauescentem subtilem Ochræ ferrugineæ non absimilem, quē circulus ambiebat pinguis subnigricans acerrimi saporis, Nitri modo acrimoniā penetrante linguam feriens.

Aqua Sulphurea.

Schweffelichte wasser.

Plerisq, locis Riphæorum montium. In Nerndorff prope Leobergam.

Thermæ Hirschbergenses.

Arena.

Ἄμμος.

Sand.

Arena fossilis candida subtilissima, Schöner weisser / subtieler känlin Sand / Grieß sand.

Passim. In Ducatu Glogouiensi, prope Gryphibergam & alijs multis locis.

Ad vasa Plumbi candidi expurganda vtilis.

Arena fossititia lutea seu flaua. Schön kleiner geeler Sand.

Extra Gryphibergam in tumulo arenario.

Arena fluuiatilis, Wasser Sand.

Ad riuos & amnes notissima: quædam à vitrarijs ad vitri confectioné colligitur.

Arena crassior fluuiorum, Sabulum vocatur, idq; vel durum quod mas; vel molle quod femina appellatur.

Glarea, fragmenta sunt Tophi, Silicis, Saxi non adeò magna.

Argenti vena.

Silbergänge/Silber Bergwergk.

Silberbergum, Silberberg opp. Duc. Mönsterbergensis, ab Argento nomen accepit, quòd olim venæ Argentariæ illîc fuerint celebres.

Bythonia opp. vetustum metallicum ad radices Carpathi.

Goldberga, vbi olim lauabatur. Tarnouitium.

Gotsbergum, Gottsberg.

Reichesteinum.

Dietmansdorff prope Suidnicium.

Iseræ pratum.

Smotsciffen.

Zischdorffium.

Gabela, die Gabel / pagus ad Landeshuttum. Argenti venis ditissimis hodie celebratur.

Gigantæus mons, der Riesenberg.

Argentú rude candidum in Marmore, Gediegen weis Silber Ertz in einem Spath. Weis güldin Ertz.

In Gabela. Centumpondio octo, noue, decem marcæ argenti insunt.

Argenti vena in Cadmia metallica, Silber in einem harten Cobalt.

In valle Gigantum & Smotsciffen.

Argentum in Plumbario lapide.

Bleyglantzig silber Ertz.

In Reichestein, Gotsberg, Dietmansdorff, Smotsciffen, Tarnouitz.

Argentum continent lapides, ex quibus plumbum

bum candidum excoquitur.

Zwitter so Silber halten.

Im Gieren.

Argentum purum statim suû, Gediegen fein Silber/ hactenus in Silesia vspiam fuisse in propria vena repertum, non memini. Ante quadraginta circiter annos, bracteæ purissimi Argenti in montanis non procul à Quisso fluuio cum instrumentis Monetalibus inuentæ, & ad Nobiliss. Dn. Iohannem Gutschium, Dom. in Greiffstein & Kynast delatæ fuere. Credibile Monetarium propè, Argenti puri statim sui proprias venas nouisse.

Argentum.

Argentum excoctum.

Ἄργυρος, ἀργύριον.

Silber/ geschmeltzt silber.

Metallum post Aurû preciosissimum. Olim excoquebatur in Silberberg, Dietmansdorff, Zischdorff. Hodie Gabelæ. Hoc in bracteolas latescit & foliatum redditur, alias laminatum, Argentum foliatum, Blatt Silber / geschlagen Silber.

Vel in scobem abraditur & vocatur Scobs.

Limatura seu Ramentum Argenti,

Silberfeil.

Argentum proximum ab Auro bonitatis locum obtinet; cuius vires quodammodo imitatur. Refrigerat 2. gradu. Roborantibus Medicinis ad cerebrum & Cor præscriptis miscetur. Melancholicis, Cordis tremori & oris fœtori confert.

Argenti scoria.

Ἀργύρου σκωρία, Diosc.

Ἑλκυσμα, Galen.

Silber Schlacken.

Recrementum est Argentariæ venæ, quando excoquitur.

Molybdænæ vim habet & Emplastris exiccatoriæ facultatis, quæ cicatricem obducunt, commisceri potest.

Argenti spumæ similis fossilis Res.

Mispickel in Zwittergruben auffm Gieren.

Argilla.

Ἄργιλλος.

Than/ Don.

Terra figularis, viscida & lenta est, vasis figulinis formandis apta.

Huius varia genera varijs coloribus distincta passim reperiuntur.

Argilla candida, weisser Thon.

Nigra, schwartz Thon. Effoditur in [illegible] extra Hirschbergium: ex qua vasa, in fornace cocta fiunt candida.

Lutea, gelber Thon.

Cinerea, Aschgrauer Thon.

Punicea seu rubea, roter Thon.

Refrigerat, repellit, Mammarũ tumores imposita reprimit. Cum Oui albumine permista, Ceruici imposita, Hæmorrhagiam Narũ compescit.

Vasa figulina, Thon gefesse/præ cæteris bonitate cõmendantur Boleslauiensia; in Lusatia, Gorlicensia; in Misnia VValdeburgica.

Armenium.

Λίθος Ἀρμένιος, Diosc.

Ἀρμενιακόν, Gal.

Lapis Armenius.

Blaw grüne Erde.

Blaw Berggrün.

Lapis est seu terra coloris viridis cum Cœruleo commonis, facile friabilis: à quo, modico candore differt.

In Lyngijs ad Goldbergam in fodinis & puteis [illegible] Aeris: Gaplerbergi cum Pyrite.

[illegible] purgat. Atra bile vexatis [illegible] ijs vomitum [illegible] etiam [illegible].

Abstergit, & [illegible] thalmicis miscetur [illegible] tritum Palpebrarum [illegible] auget.

Astroites.

Ἀστρίτης.

Lapis stellatus, [illegible]

Lapis est [illegible] stellulis distinctus [illegible] rarior inuentu. Nonnulli [illegible] stellis habent quasdam lineárum ductus vndarum fere æmulos.

Venena suspensus arcere creditur & Cardiaca [illegible] correptis prodesse.

Aurivina.

Goldgenge.

Aurimons, der Goldberg, opp. nobile Ducatus Lignicensis ab Auro denominatum, ad Cattum flumen, schola celeberrimum. [illegible] ruit Metallis tempore Henrici Pij Ducis Silesiæ, qui cum congressurus cum Tartaris ex Asia per Poloniam in Silesiam irruentibus, [illegible] Metallicos [illegible] habuit.

Zuckmantel, der Zuckmantel opp. olim Auri vena [illegible]

clarum, ne dicam, quod Latrones ibi Victoribus pallia detrahere soliti sunt.

Reichensteina Reichenstein oppidulum Metallicum Ducatus Munsterbergensis.

Leoberga olim claruit Auri fodinis, In der Zeche.

Strigonium vrbs Ducatus Suidnicensis. Restant fodinæ Auri veteres.

Vallis Gigantum Der Riesengrund Goldgrund.

Langenouia Langenaw pagus districtus Hirschbergensis.

Grunau pagus extra vrbem Hirschbergam: pertinet ad Scutum amplissimū Hirsbergensium.

Smotesseiffen.

In Schwartzenthal seu Neudorff versus Boiemiam.

Freiher opp. vicinum Thermis D. Iohannis ad Oupam fluu.

Aurum purum putum

ἄπυρον.

Aurum statim suum, ignē non expertum, Gediegen fein Gold.

Aurum purum statim suum Iuglandis fere magnitudine Silici candido implicitum.

Klar gediegen fein Gold an einem weissen Kys eines Nus gros.

In Zuckmantela ante paucos annos frustum puri auri Quartzo candido inuolutum libras vij pendens fuit effossum aliquando Pyri magnitudine, etiam minori quantitate sæpe reperitur.

Aurum purum statim suum Quartzo adnatum Auellanæ ferè magnitudine.

Ein fein rein gediegē Goldstucklin an einem Quartz.

Habeo ex pago Mauos sub Hirsberga ad Boberum fluuium.

Aurum lotum.

Gewaschen Gold.

Innumeris lauatur locis.

Auri puri grana.

Auri ramenta grauiora.

Kornichte Gold / Goldkorner.

In Zuckmantela auff der weichen Zeche Goldberge, Leobergæ, Langenouiæ, in Schmotsseiffen, Voysdorff.

Auri puri ramenta leuiora.

Ψήγματα χρυσοῦ.

Flemmicht Gold.

Gediegen Goldflemlin.

Goldflemlin.

Ad fontes Albis, beim Hirsch-

Hirschbrunnen im Riesengrunde / beim kleinen Teiche auff der Iserwiese.

Riuuli seu fluuij ex montibus decurrentibus Auri ramenta ducunt, Albis, Boberus, Zacus, Cattus, Isera, Goldbach prope Gryphibergam, S. Georgenbach ad Hirschbergam. Taceo innumeros torrentes & loca Ducatuum Legnicensis, Iaurensis, Suidnicensis & Nissensis, vbi etiam hodie puri Auri ramenta lauantur.

Auri arena.

Ψάμμος χρυσίτης.

Goldgrimille/Goldschlich.

Paßim in riuulis iam citatis ocurrit.

Aureus Dens.

Ein güldener Zahn.

Anno 1593. in pago VVeigelsdorff. Ducatus Suidnicensis puero Rustico Christophoro Müllero cum septimo ætatis dentes ossei cecidissent, ac tales renati essent, vnus eorum nimirum vltimus molaris in sinistra parte inferius productus fuit Aureus, splendens perpulchre, alter penultimus, ne secundo quidem annum [illegible]

In Trusta, [illegible] rate dicuntur, aliquando [illegible] periri Aurum fertur [illegible] lio quocunq; Animali [illegible] to minus Homine [illegible] Aurum fuisse à condito Mundo nullum extat exemplum.

Aurum rude

Ertz das Goldt in sich helt.

Pyrites [illegible] Galenæ, ein [illegible] glantziger [illegible] / welcher Goldt helt.

In Reichenstein.

Silex durus Auri [illegible] Güldiger Kyß oder [illegible]

Goldbergæ, [illegible] in der Zeche.

Aurum rude in Quartzo & Spatho, ex quo [illegible] lucent Auri [illegible]

Goldreicher [illegible] vnnd Spath / in welchem [illegible] sichtig Goldt [illegible]

In Schwartz[illegible] Neudorff.

Pyrites [illegible] Aurum continens, [illegible] so Goldt helt.

Auff der [illegible] ad Oppam [illegible]

Aurum [illegible]

[illegible]

Aurum [illegible] extractum.

Geschmeltzt Gold.

Non ignobilius est Hungarico. Aurum ex quacunq; vena sit effossum, modò recté sit repurgatum, æquè perfectum in vna Mundi plaga ac altera, nulla habita temperaturæ loci, calidæ aut frigidæ, siccæ aut humidæ ratione.

Aurum laminatum, Aurifolia.

Geschlagen Gold / blat Gold / fein Gold.

Aurum limatum, Auri scobs.

Gefeilet Gold.

Ad Medicinæ vsum præfertur à multis id quod naturâ statim suum purum est.

Aurum in omnibus suis partibus æquale & temperatum, saporis & odoris expers.

Valet ad robur Naturæ & Ventriculum exolutum reficit. Medetur Cardiacis, Syncopi, Melancholicis & animi mœroribus. Venenis resistit.

Eius scobs antidotum est Arsenici. Auri folium cum vino rubro plebeij homines ad Morbillorum expulsionem frequenter exhibent

In cauterijs actualibus præstat cæteris Metallis.

Belemnites.

Dactylus Idæus *Plin.*
Lapis Lyncis *Offic.*
Albschoß.
Donnerkeil vulgo.

Lapis est teres, oblongus in turbinem desinens. Falsum est, ex vrina Lyncis nasci.

Ad ripas fluuiorum & in agris.

Exiccatoriæ est facultatis. Arenulas expurgat & calculosis medetur.

Contra nocturnas suppressiones & noctis ludibria valere vulgus credit.

Belemnites ferrugineus.

Binos ad me misit doctus & perindustrius Dom. Dominicus Heintz pharmacopœus Suidnicensis piæ memoriæ, inter Rhodiæ radices ex Riphæis montibus ad eum delatos repertos. Maior teres, oblongus, digitum minimum crassus, medio terram continens.

Alter gracilior vtrinq; in acutum desinit nuclei Dactyli magnitudine.

Vterq; ferruginea Ochra quasi inuolutus videtur, grauis odoris.

Bolus.

Rubrica Sinopica.
Roter Bolus / rote Erde.
Goldbergæ in Lygijs.

Siccus est & moderatè frigidus, obstruit, adstringit. Hæmorrhagiam Narium & Vteri cohibet. Dysentericis vtilis. Chirurgis in vsu.

Longè præfertur Tokaikus, qui copiosè ad nos affertur coloris ruffi; instar butyri in ore dilabitur & omnes fere notas Boli Armeni habet.

Brontia.

Βροντίας.
Lapis Bufonum maior.
Grosser Krötenstein/Albstein/Pygmæerstein.

Figura huic fere dimidiati globi, raro oblonga, varij etiam coloris. Alius subfuscus, alius subrubens, alius sublutens. A quibus sunt bini circuli q. quidam moduli; à quorum superiori quinæ lineæ eminentes, æqualibus inter se spacijs diuisæ, procedunt ad inferiorem, quorum singulæ striam habent.

Ad ripas fluuiorum; aliquando aratro excinditur.

Venenis aduersari & fulmine tacta restinguere, Plinius autor est.

Cadmia metallica.

CAdmia Metallica Argentifera.
Cobaltum Metallicum.
Κάδμεια [illegible].
Kobelt

Lapis est non [illegible] à Pyrite diuersus, [illegible] ein weisser Ertz.

In valle [illegible], [illegible] vocatur [illegible] in Schmotseiffen [illegible] bergi, da er [illegible] nem glantz / [illegible] weisgulden Ertz [illegible].

Erodendi vim habet & Argentum in igni absumit. Er raubet im feuer das [illegible].

Cadmia fornacum.

Hüttenrauch.

Gignitur in [illegible] ærarijs, fuligine [illegible].

Venenum habet [illegible] ossimum. [illegible] corpus haud [illegible]. Mures necat. Oculorum medicamentis vtilis. [illegible] Emplastris & collyrijs.

Calcarius lapis.

Ἄσβεστος [illegible].
Saxum Calc[illegible]
Kalckstein

Calcaris lapide [illegible] tractus [illegible] Kaa[illegible], ac si [illegible]

[illegible]

Kalckfund, Seitendorff, & Rierlsdorff abundat, vbi fornaces Calcariæ plurimæ, in quibus vritur, indeq; Vratislauiam & alia vicina loca deuehitur. Nouo inuento ad Freibergum oppidulum Carbone fossili coquitur.

Calx viua.

Vngeleschter Kalck.

Candidissima in Alpendorff ad Gigantæum montem vstulatur ex saxo candido Alabastrum æmulante: cuius bonitas & candor in dealbandis parietibus præ alijs commendatur.

Vis Calci inest ignea, mordens, adurens, & crustas inducens. Eapropter discutit, extrahit, consumit. Ad Cauteria potentionalia eligitur.

Calx lota.

Gewaschener Kalck.

Siccat valenter absque morsu. Ad contumacia vlcera prodest.

Carbones fossiles.

Ἄνθρακες γεώδεις Theoph.

Λιθάνθρακες.

Carbones bituminosi duri.

Bitumen nigrum induratum.

SteinKoln/ Pech Steina Koln.

Bitumen sunt induratum & coctum sub terra Pici simile, friabile, facile ignem concipiens.

Effodiuntur ad Gottsbergum, & Schatzlarium prope Roberi fontes.

Præferuntur Gottsbergij vt puriores, à fabris ferrarijs, qui ijs loco Carbonum vtuntur: quòd multò diutiùs durent: sed quoniam sua pinguitudine inficiunt ferrum & fragile faciunt, ad subtilia opera minus valent.

Carniolus.

Carneolus,

Sarda.

Carneol.

Gemma vulgaris Minij colore, sublanguido tamen, ceu videl. in humanam carnem perspicuitas fusa sit.

Varij coloris passim reperiuntur. Alius insignia rubedinis; alius tenuior pellucidus carni humanæ similis; alius insignitus candidis punctulis; alius candidis lineis; alius luteus prorsus.

Nota est propter sigilla Annulorum, quæ crebrò ex illis fiunt.

Sanguinem mitigare, Men-

ses, Hæmorrhoides & immodicum Narium fluxum sistere, amuleto Gemmarij tradunt.

Ceraunia.

Κεραυνίας Gesn.

Lapis Bufonum maior.

Grosser glatter Krötenstein.

A brontia differt, quòd careat stryis & lineis: læuis est, & nunc rotundus, nunc oblongus: modò clauam, modò cuneum, modò pyramidem repræsentans, modò securim.

1. Coniformis, pyramidem refert, in conum acutus, læuis, varij coloris instar Iaspidis, verum subobscuri ex rubro fusci & viridis.

Ein Donnerkeil vulgo.

2. Oui Anatis magnitudine est, oblongus, inferiori parte planus, superiori rotundus seu concauus ex fusco cœrulei coloris, læuissimus, durissimus, grauissimus quem lima non tangit.

Ein Schlangenstein.

3. Coloris eiusdem oblongus, teres, Crus ferè repræsentans.

In agris latomijs & fluuijs, quamuis rarissime, inueniuntur.

Pyramidalis [illegible], quo

Muliercul[illegible], nescio [illegible] tione, ad Hernias [illegible] sanandas [illegible], cum in balneo [illegible], [illegible] co affecto alligantes.

Chalcanthi [illegible].

Kupfer [illegible].

Cupf[illegible].

In G[illegible] valle.

In Schreiber Au.

Zuckmantela.

Zischdorff.

Glocensi Com[illegible].

Chalcanthum [illegible] viride.

Χάλκανθος [illegible].

Atramentum [illegible] fossile stillati[illegible].

Natürlich [illegible] Kupferwasser.

In Cuni[illegible] Gigantei montis, [illegible] pyritis atramentosi [illegible] suris exudat [illegible] specie.

Chalcanthum [illegible].

Atramentum [illegible] candidum [illegible].

Vitriolum [illegible] mosum.

[illegible] Kupferwasser [illegible] blume.

Ex Pyrite & Melanteria in Riesegrund & Zischdorff effluref cit instar lanuginis seu capillorum.

Sapore Vitriolū imitatur.

Chalcanthum viride factitium.

Χάλκανθος ἑφθὸν, *Diosc.*

Atramentum sutoriū, *Offic.*

Vitriolum.

Grün Kupfferwasser.

Ante aliquot annos decoquebatur ex Pyrite atramentoso in Riesengrund, Schreiberau Cupfferbergi & in Zuckmantel.

Adstringit vehementiss. crustas inducit insigniter calefaciens & siccans. Gustantibus linguam vellicat, aspero adstringentique sapore. Aliquem irritat vomitumque concitat modice potum.

Chalcanthum vstum.

Caput mortuum, *Officin.*

Colcotar.

Gebrandt Kupfferwasser.

Todtenkopff.

Fit ex Chalcantho vsto. Multò mitius & moderatius crudo. Adstringit, siccat, sanguinem sistit.

Chalcitis dura cum Pyrite.

Χαλκίτης ὁ λίθος.

Atramentum rubrū, *Offic.*

Pyrites æ rosus.

Hart rot Atrament.

Lapis rubicundus, ex quo ipsum Æs conflatur. Recentioribus est vitriolum ab Aere alteratum. Eius loco officinæ quædam vitriolo Romano probe purificato in Compositis vtuntur.

Cupfferbergi.

Chelonites.

Βατραχίτης.

Crapodina, *Gesn.*

Myexis.

Kleiner Krottenstein.

Grawer Krottenstein.

Lapis est figuræ hemisphæricæ cauus intus, foris conuexꝰ coloris in candido fusci. Interdum notulis candidis seu liuentibus notatur.

Ex Rana Rubeta & lapide nominatur: quòd nonnullis persuasum fuerit, ipsum in capite huius bestiæ venenatæ ex succo lapideo, dum lambit terram, nasci. Alij in mineris procreari affirmant.

Vires eius expertæ sunt, quòd gestatus tollat Renum dolores etiam antiquos, & calculi prohibeat generationem. Venenatis ictibus haud paruum affert auxilij.

Suo enim contactu & blando attritu Inflammationes à venenatis bestijs illatas discutit, ac virus omne elicit.

Chrysocolla natiua.

Viride montanum.

Berggrün.

Metallum est Aeris putrefactum, & fit vel aqua aliove liquore acidulo fluente in venam Metalli.

Chrysocolla globosa Aeris ferax. Berggrün körner/ so da kupffer halten.

Goldbergæ in Lygijs.

Chrysocolla Pyriti ærario adhærens, quæ abrasa arenæ similitudinem gignit.

Berggrün an eim kupffer-kyß.

Cupferbergi.

Chrysocolla in lapide ærario cornuto.

Berggrün an einem Hornstein.

Cupfferbergi & ad Schatzlarium.

Chrysocolla in spatho, Berggrün an einem Spaht.

Ad Brulnitium in Lygijs.

Chrysocolla in lapide fissili ærario. Angeflogen Berggrün an eine kupfferschieffer.

In Hermansteiden luisNigrumonte.

Chrysocolla herbacea ad pyritem [illegible], Schieferg[illegible]

Cupfferberg[illegible].

Chrysocolla [illegible] & vehementer [illegible] citat, [illegible] siccantis facultat[illegible]. In corpus [illegible]

Pictores [illegible] fertur Hungarica.

Cæ[illegible] montan[illegible].

Weid a[illegible]

Berg[illegible]

Fit ex [illegible] coloris [illegible] in montanis [illegible] mina inueniuntur.

Comminuti [illegible] ex antiqua [illegible] in furno [illegible] Pitten dorff ad Zacnu[illegible].

Infectoribus [illegible] lis ad pannorum [illegible]

Cinnabaris natiua

Ἀ[illegible]

Cinnabaris metallica [illegible] nium natiuum.

Berg Zinober.

Selbstwachsender Zinober.

[illegible]

[illegible] Bohemia [illegible] nientis [illegible] inhöner.

[illegible]

mico per descensum extrahitur Mercurius.

Cinnabaris artificialis.

Cinnabrium factitium.
Gemachter Zinober.
Ex Argento viuo & Sulphure ab Alchymistis paratur. Pictoribus nota.
Deleteriæ est naturæ. Vnguentis contra vlcera gallica miscetur.

Citrina gemma.

Crystallus luteo Citrij fulgore splendens.
Ein Citrin/Gemmarijs.
In agris Suditorum territorij Hirschberg. aliquando magna frusta aratro exscinduntur.

Cæruleum natiuum.

Lapis Lazuli vel Azuli, *Offic.*
Κύανος λίθος, *Diosc.*
Κυάνιον.
Berg blaw/ Lazurblaw.
Blawe Erde/ *vulgò.*
Gleba est metallica seu lapis cærulei coloris, scintillulis stellis aureis aliquando distinctus. Generatur cùm salsus & acidus humor corruperit materiam metallicam.
Lapis stellalis micans aureis cum cæruleo.
Lazurstein mit gůldenen sternlin.
Cupfferbergi in ærarijs.
Cæruleum natiuum cum Chrysocolla.
BergLazur mit angeflogenem Berggrůn.
Chrysocolla adeò gaudet cæruleo, vt hi duo succi concreti frequentissime simul nati, vni eidemque glebæ metallicæ.
Cupfferbergi & in vetustis puteis ærarijs Lygiorum ad Haselam.
Cæruleum natiuum cum lapide rudi candido. Lazur an einem Quartz. Ibidem.
Sapor huic mistus, acris & parum adstringens.
Vehementis est purgationis & timorosæ, tàm per secessum, quàm per vomitum.
Aduersus Melancholicos affectus, Maniam, Melancholiam, Quartanam, Cancrum, efficax.

Cos.

Ἀκόνη ναξία, *Diosc.*
Wetzestein/ Schleiffstein.
Saxum est durum & asperum, siue Lapis Marmori proximus, quo cultri & alia ferramenta acuantur.
Aquaria seu Rotaria gyratilis,

ratilis, quæ in gyrum agitatur, Schleiffstein.

In latomijs Leobergæ, Goldbergæ & Naumburgi ad Quissum.

Quod exacuendo ferro deteritur, vulgò Schliff/ Schlich/ refrigerat, Alopecias ad pilum reducit, virginum Mammas cohibet: contra Colicã, vulgi medicina.

Cos Lydia.

Χρυσίτης λίθος.
ἡ λυδὴ, *Theoph.*
Coticula.
Probirstein.
Goldstein/ Strichstein.

Cotis est species, colore vt plurimum nigerrimus & læuore insigni, duritie ferri, Aurifabris nota.

Ad ripas fluuiorum glareosas legitur.

Probatur nigra & sulphuris expers.

Contra suffusiones Oculorum cum lacte teritur in coticulis.

Crystallus.

Κρύσταλλος.
Crystallum, *Plin.*
σταλάγμα ὕδωρ.
Ein Cristall.

Gemma est candida & limpida suam naturalem habens figuram, id est, [illegible]gulam perspicuitate sua Adamanti similis.

In præruptis Montiũ [illegible]pulis superficietenus cohærentes passim inueniuntur. Plures interdum [illegible] nascuntur [illegible] marum instar, magnitudine inæquales. Sæpe in agris [illegible] aliquando in [illegible] occurrunt.

Siccat, refrigerat, [illegible] Arsenici resistit [illegible] Mercurium [illegible] re antidotum [illegible] gida humectata & sub lingua detenta, in febribus sitim restinguit.

Dentifricijs [illegible].

Amuleto [illegible] resistere Gemmarij ex vulgi persuasione affirmant.

Diphryges.

Διφρυγὴς.

Aliud est [illegible] quasi [illegible] cohærens imæ fornacum parti.

Vnter [illegible] fer Ofen.

Aliud fit ex pyrite Chal[illegible] cãthulo, [illegible] cremati, [illegible] Rubrica, [illegible] rote farbe. [illegible]

ftit coloris. Ochram ferè repræfentans.

In Schreiberau ad Zacum fl. iuxta ligneos lacus vbi paucis ab hinc annis coquebat vitriolum.

Luteo vtuntur Pictores & Arcularij: Rubro architecti tegulas inficiunt.

Eafdem cum Chalcitide vfta viris obtinet.

Abftergit, adftringit, & veluti cauftica virtute fluorem omnem comprimit. Ad putrefcentia oris vlcera cum Melle vtile.

Dryites.

Eichenholtz zu Stein worden.

Lignum eft quercinum in lapidem duratum.

In vetuftis Argenti fodinis Zifchdorffij ad Boberum reperta eft Quercus Anno 1597. lapidis duritie, Melanteria & Pyrite Atramentofo quafi inuoluta.

Ebenum foßile.

Erdftöcklin.

Lignum eft nigricans feu purpurafcens in lapidem mutatum.

In fcrobe argillacea extra Hirsbergam.

Elatites.

Dannenholtz in Stein verwandelt.

Habeo Vratiflauia à D. Hieremia Gefnero Medico Gryphibergenfi.

Exhalationes ardentes.

Wütteringen / wenn zu Nacht Fewer aus der Erden fcheuffet.

In montanis ad Sudetum radices Autumno frequentes. Aeftate etiam nocturno tempore vifui noftro ocurrunt, ijs plerunq; locis vbi Metallorum venæ latent. Huc pertinent Ignes volantes & faltantes Irrwifch qui noctu fæpe Viatores à via abducunt.

Ferri Metalla.

Schmiedberg oppidulum ad latera Gigantæi montis fitum à fabrorum frequentia, ac fi diceres Fabrorum Montem, denominatum, venis ferri celeberrimum.

Venæ diuites Pyritis ferrei puri nigricantis Rein gediegen Eifenftein / bricht ; mein auff Schmiedeberg à Eifenberg.

Albipolis oppidulum vt Schmiedeberg Boiemiam verfus ad Albim fluu. primum,

mum, ferri metallis nitet vulgo HohElbe.

In Rauſchengrunde.

Querbach.

In Kalenberg circa fontes Quiſsi.

Lapis ferri puri, Gediegen Eiſenſtein/ Eiſengraupen.

In Oupa fluu. legitur nullis apparentibus venis.

Lapilli rubentes ferri feraces.

Rötlichte Körner ſo Eiſen halten.

Lauantur in SchreiberAu ad Zacum fluu. Aurum continere Peregrini quidam mihi retulerunt.

Terra rubra pratenſis ferrugine quadam infecta.

Wieſen Eiſenſtein.

Ad Sagam Vrbem & in Gieſmansdorff, alijsq; vicinis locis, vtpote ſyluis vaſtis Gorlicenſibus magna in copia eruitur, foſsis ad altitudinem tripedaneam actis. Ea decennio renata rurſus foditur.

Vena Ferri ærosa Eiſenſchüſſig Kupfer Ertz / Küpfriger Eiſenſchuß.

Cupferbergi.

Ferrum.

Σίδηρος.

Eiſen/ geſchmeltzt Eiſen.

Ferrum ten[illegible]

Zäh / weich [illegible]

Schmiedeberg[illegible]

Ex hoc fiunt [illegible]

& ſubtilia Sch[illegible]

Ferrum durum [illegible]

Hart Eiſen.

Hammer Eiſen.

Quale circa [illegible]

Heiden cudi[illegible]

Ferrū refrigerat, adſtringit, ſiccat, di[illegible]

& Lienis tumores.

Vinum aut aqua [illegible] candens ferrum [illegible] ctum, potu Cœliacis [illegible] tericis, Splene[illegible] laborantibus & [illegible] Stomacho, vel v[illegible] tinere non va[illegible] liantur.

Ferri ſqu[illegible]

Eiſen Ham[illegible]

Latum eſt ill[illegible] quod ferro excidit, [illegible] percutitur.

Impoſita cal[illegible] des humi[illegible]

Ferri [illegible]

Limatura [illegible]

Raſura [illegible]

Eiſenfeile.

Eiuſdem cum [illegible] cultatis.

Ex hac [illegible]

& Electuariu quod Cachecticis commendatur.

Ferri scoria.

Σκωρία σιδήρου Diosc.
Zunder/ Eisenschlacken.
Calefacit, siccat, attenuat, digerit valdiss. Puluis ex aceto acerrimo decoctus Aures purulentas sanat.

Balneum ex Ferri scorijs Schlackenbad adstringit, incrassat, sistit Menses superfluos, fluxumq; Hæmorrhoidum; roborat Ventriculum laxum, cohibet vomitum & diarrhœam. Medetur Lienosis, tumores pedum Oedematosos resoluit, Articulos roborat,

Ferri rubigo.

Ἰὸς σιδήρου Diosc.
Ferrugo.
Eisenrost.
Ferri vitium est situs, generatur per putrefactionem Ferri.

Egregiè restringit & siccat erosionis expers. Illita sacris Ignibus & Papularum eruptionibus medetur.

Fluores.

Flüsse.
Translucidorum & opacorum fluorum varietatem passim Metallici norunt,

Galena frugifera.

Λίθος μολυβδοειδὴς Diosc.
Lapis Plumbarius.
BleyErtz/ Bleyglantz.
Bleyschweiß GlasErtz.
Vena est vel Plumbi tantùm, vel Plumbi & Argenti simul.

Plumbago simplex seu diues Bleinspeisigen Glantz.
Plumbago globosa Grobspeisiger Glantz.
Turnouitij.
Gotsbergij.
Gabelæ.
In Dietmansdorff.
Vis ei refrigerans & condensans. Cætera cum Argenti spuma paria habet.

Galena sterilis inanis.

Blende.
Ein weisser tauber Glantz.
Colore non absimilis frugiferæ: sed prorsus est sterilis, omnis Argenti & Plumbi expers. Læuore facilè deprehenditur.

In Grounau ad Hirsbergam alijsq; Metallorum venis interdum ocurrit.

Gemmahuia.

Charcedonius candidus non perspicuus.
Speckstein

Gamelichen Gemmarijs.

Gemma minus dura, colore candida pinguior sedimento nigro & cinereo.

In Ducatu Nissensi reperitur.

Ad Ectypas sculpturas aptatur.

Granatus.

Rubinus nigricans.

Granat/ Grauätlin.

Rubra est gemma perlucida similis colore Balaustijs, obscurior Carbunculo.

Lauatur in Iseræ prato, plurimisque Suditorum riuulis.

Amuleto Cor confortat, Atræ bilis symptomata, hoc est, tristitiam timoremq; demulcet.

Granati sylu. non perspicui.

Matrices Granatorum.

Wilde rohe Granaten.

Granaten Mütterlin.

In metallis plumbi candidi & ferri.

Nullius quod sciam vsus.

Gypsum.

Γύψος.

Gypsi vena.

Gyps/ Sparkalck.

Saxum, Calculi parens est, vt lapis specularis excrementas videtur gypsi.

In Lygijs.

Terrenæ est substantiæ. Vis eius siccans, adstringens, obstruens, emplastica.

Sanguinis eruptiones sudoresq; cohibet & Menses ac Dysenteriam sistit.

Potum, quia alligat & obstruit venas, spiritum intercludendo interimit.

Halinitrum.

Ἁλίνιτρον.

Sal petrinus lactitius.

Salpeter/ Salniter.

Coquitur ex terra pura salsuginosa è stabulis eruta.

Valde tenuium est partium, saliuam ex alto prouocat & aluum subducit, attenuat crassos humores, viscidos incidit.

Hæmatites verus.

Λίθος αἱματίτης.

Rechter Blutstein.

Refrigerat, adstringit, extenuat, excrescentia reprimit. Contra omnem hæmorrhagiam vnde remedium.

Vnicum habeo in cella Cereuisiaria Hirsbergæ repertum, [illegible]

nondum

nondum in Silesia deprehendi.

Hematites spurius.

Blutrstein.

Braunstein / Braunfarbe Figulis.

Non procul ab arce Lehnensi ad Boberum fl.

Vstus crocum Martis colore & effectu refert: ad sanguinis eruptiones compescendas vtile remedium.

Figuli Hirsbergij eo tingunt fictilia.

Hyacinthus.

Ὑάκινθος.

Amethystus *Nom.*

Ein Jazinth / Goldstein.

Gemma est fulua seu flaui coloris.

Ad Iseram fluu. & torrentem Georgij prope Hirsbergam.

Hyacinthus citrina.

Hyacinthus aurea.

Ein gelblichter Hyacinth.

Ad Electri colorem inclinat.

Iisdem natalibus gaudet.

Hyacinthus imbecillitatem pellere fertur & contra pestiferæ contagionis noxas maximopere commēdatur.

Hyacinthus aquea.

Ein Bleicher oder wässriger Hyacinth.

In flauo albescit.

Ibidem.

Vilis est & effœtarum virium.

Iaspis.

Λίθος ἴασπις Diosc.

Ein Jaspis.

Jeschke vulgo.

Gemma, Antiquis summo in precio habita, multarum specierum.

Iaspis viridis.

Ein grüner Jaspis.

In Sudetis.

Oculorum aciem suo virore reficit.

Iaspis viridis guttis sanguineis aspersus, siue rutilis punctis stellatus.

Ein grüner Jaspis mit eingesprengten roten Blutstropffen.

In agro inter arandum Kempnicij repertus.

Aduersus venena vsurpatur, sanguinem vndecunq; manantem gestat⁹ cohibet.

Iasponyx.

Jasponychel.

In vna sui parte est Iaspis, in altera Onyx.

Iaspis ruber.

Ein roter Jaspis.

Iaspis ruber spurius.

Ein roter bastart Jaspis.

Huius ingentia frusta ad Kauffungam pagum vidisse memini.

Iaspis variè coloratus.

Gefarbierter Jaspis.

In Sudetis Boiemiam versus am Irschkenberg.

Multi annulis Iaspidem inserunt, scalpuntque in eo Draconis seu Scorpionis effigiem, Sole versante sub signo Scorpionis. Quem à Calculo præseruare & ventriculo languido robur addere, summopere prædicant.

Iolithos.

Λίθος ἰόλιθος.

Lapis violaceus.

Violenstein / Steinblüten *Sil.*

Lapis est cinereus seu potius Muscus subrubeus, qui accrescit saxis firmiter ac si lapides efflorescerent, odorem Violæ Martiæ spirans.

In petrosis Suditorum supercilijs.

Odor Cordi familiaris ac gratus.

Reponitur ad vestimenta, vt ijs odorem [illegible] tineis præ[illegible].

Iudaicus lapis.

Λίθος Ἰουδαϊκὸς [illegible]

[illegible]

Jüdenstein [illegible] [illegible]nen / Oliuenstein.

Lapis est [illegible] specie [illegible] dis effigie.

Lineis inter se [illegible] velut torno [illegible] distinguitur.

Non solum in Iudæa [illegible] hunc lapidem, [illegible] in Silesia, hactenus deprehendi.

Calculosis & [illegible] mingentib⁹ commendatur. Pulu. cum sacch. Candi infantibus Calculosis [illegible] nis exhibetur.

Lapilli nigri [illegible]

Globuli nigri lapidei. Schierle / [illegible] Schierle.

Differunt [illegible], figura, colore.

Lauantur ad [illegible] torrentem D. Georgij.

Ab Italis [illegible] fluores Zum [illegible] non vt [illegible] ant, ex [illegible] Carent enim [illegible]

Lapis fißilis sterilis.

Fissile nigrum sterile.

Tauber schiefer.

Lapis fißilis æroſus.

Kupfer Schiefer.

Grauer Kupfer Schiefer.

In cinereo candicat. In Hermansseiffen circa Arnobium generos. Baronis Hannibalis a VValtstein.

Lapis fißilis plumbo candido fertilis.

Schiefer Zwitter.

Zihn Schiefer.

In Gieren ad Quissum fl.

Lapides tophacei fistuloſi.

Ad thermas D. Iohannis & in riuulo pagi Schônvvalde.

Lapis in viridi cœruleus æroſus.

Ein schôner glatter blaw-grüner Hornstein / sihet aus wie ein Türckis.

In ærarijs Cupferbergi.

Lateres.

Ziegelstein.

Ex terra pingui & arena formantur & in furno coquuntur ad rubedinem.

Candentes aceto acerrimo extincti Linteo inuoluti impositi, Lienis durities resoluunt.

Chirurgi puluer. in Emplastris ad fracturas miscent.

Oleum ex his confractis, quod vulgo Philosophorum vocant, paratur.

Lithargyrium.

Λιθάργυρος.

Argenti spuma.

Glette / Silber Glette.

Silberschaum.

Nihil aliud est quàm Plūbum Auri vel Argenti vaporibus commistum. Fit dum ab Argento Plumbum separatur.

Ilkusij & Tarnouitij.

χρυσῖτις, Lithargyrium Aureum, ob coloris similitudinem. Rubet enim.

GoldGlette / Rôtlichte Glette.

Ἀργυρῖτις, Lithargyrium Argenti, Silber glette.

Μολυβδῖτις Diosc. Lithargyrium Plumbi.

Bleyglette/ Bleyschaum.

Chrysitis omnium optima præcipue quæ foliata.

Siccat sine manifesto calore aut frigore, modicè adstringit & terget; mollit, caua explet, excrescentia in carne reprimit, ad cicatricem du-

cem ducit, refrigerat & occludit. Ad intertrigines Femorum prodest.

Figuli ea incrustãt fictilia.

Magnes.

Λίθος μαγνῆτις.

Siderites, Lapis Hercule⁹.

Ein Magnet/Magnetstein.

Lapis est ferrei coloris nõ admodum grauis, attrahens ferrum.

Ad fontes Albis, & riuulum, den Hirschbrunnen eruitur: item Cupfferbergi.

Reseruatur obrutus ferri squama.

Hæmatitis modo adstringit.

Marga.

Λιθάργυλλος.

Mergel.

Terra est pinguis & spissa.

Marga candida pinguis mollis.

Marga liquida, Medulla Saxi.

Weisser flüssiger Mergel. Flüssiger Steinmarck.

Marga candida crustacea.

Lithomarga alba.

Weisser schirblichter Steinmarck.

In latomijs & saxorum commissuris.

Contra Epilepsiam & Dysenteriã albam dictam, Dorn weissen wehe vulgi medela.

Marga candida friabilis.

Meel Erde.

Substantia seu terra quædam est fungosa, alba, leuissima, farinæ instar, saporis & odoris expers.

In Lygijs ad Brusnitium.

Aquæ mixta, albo Lactis colore eam inficit. Siccat sine morsu. Vlceribus desiccandis inspergitur. Intertriginem & ambusta sanat.

Marga rubra.

Roter Steinmarck.

Eius natales saxorum fibræ sunt in Lygijs.

Easdem vires cum Bolo Armeno habet.

Prodest ruptis, ex alto deuolutis, Hæmoptoicis, Dysentericis. Medetur fracturis ossium, venenis morbisque pestilentibus resistit.

Marga lutea, geeler Steinmarck.

In Grode lapide.

Marga Cinerea lapidosa.

Aschefarber harter Steinmarck.

In Lygijs.

Margarita fluuiatiles.

Μαργαρῖται.

Bachs Perlen.

Inter

Inter arenas Quiss fl. prope Gryphibergam lauantur pulcerrimæ Pisi magnitudine, rotundæ, teretes, oblongæ. De his inter Aquatilia, Deo dante.

Marmor Metallicorum.

Spathum Metallicis.

Spath.

Saxum est politius, densius, in Metallorum venis obuium. Colore variat.

Marmor porphyrium rubrum.

Ein roter Marmel.

In Arnsdorff prope Arnobium.

Marmor Zotense varium.

Marmel am Zottenberg.

Marmor est subcinereum venulis nigricantibus & albidis ex luteo virescentibus.

Ad Zabothum montem eruitur.

Fiunt ex hoc Epitaphia, Mortaria & porphyrij lapides.

Marmor nigrum.

Βάσανος, Misenus.

Basaltes, *Agric.*

Siderites, *Gesn.* à ferri colore & duritie.

Ein Meisnisch, er probierstein.

Ein Meisnischer harter Eisenfarbiger Marmel.

Crescit forma & magnitudine ligni mediocris, singularis quidem, sed copiosus atque ita iunctus coaptatusque, veluti ab Arculario arte commissus esset: septem, sex, quinque nonnunquam; sed rarius quatuor angulorum, omninò figura trabis erectæ, foris læuis & tactu minime asper, ferrugineus, duritie Adamantina.

Extra Laubam ad Quissum fl. Jm Steinbruch vorm Brüder Thor.

In pago VVise ad Gryphimontium. Greiffenstein arx super eiusmodi saxum extructa est, quamuis paulum degeneret. His lapidibus arx Stolpa Misniæ cum adiunctis ædificijs insistit.

Fabri ferrarij, bractearij (qui Aurum cudunt) & Librorum colligatores ad artificia sua incudis vice, Stolpensi vtuntur. Verum prius ad vsum aptari necesse est.

Melanteria.

Μελαντηρία.

Atramentum nigrũ, *Offic.*

Schwartz Atrament.

Vena est Chalcanthi pura non cocta.

In Zischdorff, & ad Gigantæum montem. Ex hac sæpe Atramentum sutorum Capillorum seu lanuginis instar efflorescit.

Sapore adstringit vt vitriolum.

Mica.

Sterile nitidum.

Steinglimmer / Sandglimmer.

Eisenglimmer.

Varia est, coloris aurei, argentei, galenæ, res aliàs nullius momenti.

In lapidibus, arenis, metallis lucet, vt his adnata separari non possit.

Morion.

Fluor nigricans pellucidus, *Agric.*

Ein schwartzer durchsichtiger Stein.

Color ei aut nigerrimus aut cum nigro mixtus est alius color, nempe vel Carbunculi vel Sardæ vel Hyacinthi. Videtur radix esse istarum gemmarum.

In agris & propria vena repertus.

Onychites.

CHalcedonius.

Ὄνυξ, Onyches.

Ein Charcedonier / [illegible] donier / [illegible].

Gemma est [illegible] fusco & albo [illegible] pallescens, [illegible] guem colore [illegible] rens [illegible].

Onyx [illegible] dus, Ein [illegible].

Onyx [illegible] Charcedonier.

Onyx carnei coloris lacteis zonis [illegible], Ein Charcedonier [illegible] strichen.

Sculptoribus [illegible].

Lib[illegible] tationes [illegible] lanchol[illegible] nonnulli tradunt.

Op[illegible].

Augenstein.

Lapilli [illegible] briciique Chelidonii [illegible] star, [illegible] qualis [illegible] dam [illegible] teretes instar [illegible] dam [illegible] maiores. Color [illegible] num lucidus [illegible] splendor [illegible] oleo [illegible].

In scaturigine Thermarum Hirsbergensium.

Oculos expurgant, si quid in eos inciderit.

Osteocollus.

Ψαμμίτης, ὀλόστεον.

Stein Beinwelle / Bruchstein.

Lapis est fistulosus candidi & cinerei coloris, ex sabulo alsium specie prægnatus. Varia ei figura.

Nascitur in fonte limpidissimo pagi Schonvvalda.

Siccat, adstringit sine acrimonia, sistit, linguæ leuiss. adhærent eius frustula.

Ossa fracta per aliquot dies sumtus & extrinsecus Emplastris additus mirifice consolidat.

Dentibus nitorem conciliat.

Plumbi candidi venæ.

Zihn Bergwerck.

Venæ, plumbi candidi feraces sunt in tractu illo Sudetorum, vbi Quillus exoritur: veluti in Gieren, Querbach, Vlrichsdorff, &c. ditionis generosi Domini Christophori Gutschij.

Plumbum candidum natiuum purum in lapillis cinereis & fuscis.

Zihn grcplin.

Gediegen zihngraupen.

Granula parua lucida lauantur ad Gigantæum, vbi Aquis exoritur: quæ si Carbonibus candentibus injiciantur, Stannum purum fiunt reddunt.

Seiffen Zihn.

Plumbum candidum.

Stannum germanicum.

Κασσίτερος.

Zihn.

Coquitur ex lapide fissili, Quartzo & alijs solidis lapidibus, auffm Gieren.

Ex hoc parantur omnis generis stannea vasa.

Plumbum nigrum.

Μόλιβδος.

Bley / schwartz Bley.

Liquatur Tarnouitij & Ilkusij ad fines Silesiæ, ex terra flaua.

Plumbum refrigerat admodum & adstringit.

Charta plumbea, ἔλασμα μολύβδου, Bleyblech / Lumbis instrata Genituræ fluorem per insomnia prohibet insigniter refrigerans, Ganglumq; dissipat illigata.

Mortarium fit ex plumbo in vsum M. dictum ad quosuis liquores frigidos in ea

ducendos vt crassescant seipsoque frigidiores euadant.

Plumbum vstum.

Μόλυβδος κεκαυμένος, *Diosc.*

Bley asche.

Multas habet vires. Refrigerat, siccat, attenuat. Vlcera rebellia, cancrosa, carne implet ac cicatrice tegit.

Plumbi recrementum.

Σκωρία μολύβδου, *Diosc.*

Abstrich / Abzug / Bleyschlacken.

Pars est terrea & lapidosa venæ plumbi, eliquata simul cum plumbo.

Maiorem habet vim adstringendi & siccandi quam plumbum vstum.

Pramnion.

Schwartzer Crystall / *vulgò.*

Gemma est nigerrima radice & mucrone.

Crystalli figurâ sexangulâ.

In propria vena post arcem Kynast.

Puluis tormentarius.

Puluis pyrobolus.

Büchsen puluer.

Paratur ex Carbone Tiliæ, Nitro, Sulphure & aceto acerrimo.

Contra pestem & Vngaricam febrim à Quibusdam [illegible] Scabiem Capitis sanat contagiosam.

Pyrites.

Πυρίτης λίθος.

Marchasita, [illegible]

Ein Kyß [illegible]

Lapis est [illegible] coloris [illegible] pluribus [illegible].

Fossilium [illegible] lorum fere [illegible] colore [illegible] plerunque tamen aureis [illegible] argenteis seu galenæ [illegible].

Pyrites proprius aureo [illegible] dum.

Marchasita aurea.

Gold Kyß / [illegible] geeler [illegible]

Schöner geeler Kyß / [illegible] ein Gold.

Est propriè [illegible] & propria [illegible] sita, vnde [illegible]

[illegible] ferbergk.

Multa [illegible] Excalefacit, [illegible] git, [illegible] runt in aliqua [illegible] te, [illegible]

Collo [illegible] Lemures & [illegible] timere, [illegible] scripto prodidit [illegible]

Pyrites [illegible] argenteus.

Greier Kyß / der eine farb hat wie ein Krainisch Gold oder Messing.

In Metallis Plumbi candidi zum Grieren / auff der Kupferzeche, & æris, Cupferbergi.

Pyrites argentarius.

Marchasita argentea.

Ein Wasser Kyß.

Ein Weisser wässriger Kyß.

In Bilegrund & alijs plerisque locis. Sulphureus est & Metalli expers.

Pyrites similis Galenæ.

Kis im Metallicis.

Pyrites Reichensteinius.

Ein glantziger Kyß.

Colore Galenæ fere est. Vena communis Argenti, Auri, Plumbi nigri Tarnouitij, Reichensteini, Gotsbergi & in Dietmansdorff.

Pyrites cineraceus.

Ein grawer Kyß.

Ex hoc Aurum & Argentum Reichensteini & Aldenbergi excoquitur.

Pyrites coloris ferrei.

Pyrites ferreus.

Eysen Kyß / Eisensitum / Eisen Ertz.

Opacus est, minime lucidus. Ex hoc ferrum conflatur in Schmiedeberg tenax & tenue.

Pyrites atramentosus.

Lapis Atramenti sutorij plenus.

Atrament Kyß.

Kupferwasser Kyß.

Cupferbergi in Zuckmantela, in Bielegrund, Schreiberau.

Conflatur ex hoc Atramentum sutorium.

Pyrites innatus Dryitæ, ex quo Atramentum tenue laminosum efflorescit.

Kupferwässriger Kyß / in einer verfallener Eiche so zu Stein worden.

Qui in Schreiberau effoditur, Aluminis & Atramenti sutorij ferax est.

Pyrites rotundus glebosus.

Boden Kyß Metallicis, à testium similitudine, Marckesite.

In Querbach.

Pyrites quadratus tesseris similis.

Ein würffeter Kyß / Vierecheter Kyß.

Schmiedebergi in metallis ferri. Ferrum rubedine imbuit & fragile facit.

Pyrites Cubicus.

Ein lenglichter Wasserkyß.

In Lygijs, sterilis est & metalli expers.

Quartzum.

Silex Metallicis.

Ein Quartz / Ein Kiesel-stein.

Species Marmoris Nonnullis. Candidus est, subluteus & subcæsij coloris.

Rubinus.

Carbunculus ruber paru^9.

Spinellus, Espinella Lapidar.

Ein Rubin / Spinell.

Color huic egregie ruber fulgetque sed plerunque paruus.

In Iseræ prato, riuulis & torrentibus Montium inter arenas lauatur, vbi & Aurum plerunq; inuenitur.

Aduersus pestilentem Aërem pro insigni amuleto portatur.

Rubinus candicans.

Carbuncul^9 candicãs *Agric.*

Ballasius.

Ein Wese.

Weisser schreler Rubin.

Exiremo vi[illegible] nubilum quid præfert, aliquantulum rubens.

Rubinus [illegible].

Lignites [illegible]

Carbunculus [illegible]

Ein gelblichter Rubin.

S[illegible].

Ein Saltzbrunnen.

Parum milliari [illegible] r[illegible] & [illegible] sub monte qui vulgo [illegible] Hochberg nominatur, [illegible] go zum S[illegible] pam torrentis, arenis [illegible] emanat Aqua pura, [illegible] limpida, [illegible] nantem [illegible] [illegible] brunnen nuncupata [illegible]

Cingitur [illegible] in cuius media, [illegible] terram [illegible] tur.

Sulphuris [illegible] particeps: O[illegible] nota, [illegible] Salis materiam [illegible]

Ochra [illegible] collis [illegible] ad latera [illegible] adnascit. [illegible] um quiddam [illegible] um [illegible] lis varij [illegible] grauem [illegible] [illegible] Sal [illegible] mixto Alumine [illegible] ne & destillatione [illegible] [illegible]

Lapor

Sapor ei falsus aliquantulum adstringens.

Potu gratissimus est & vicinis Agricolis notus, qui Æstate & Messis tempore ad potum quotidianum summopere desideratur.

Sitim enim restinguit, appetitum excitat, ventriculum laxum roborat & a pravis humoribus liberat, sine Abdominis seu Intestinorum inflatione.

Siccat, aperit, abstergit, consumit, roborat, Ventriculo relaxato & pituita referto subuenit. Cruditates emendat, concoctionẽ promouet, & Mesaraicas venas reserat. Renum, Vesicæ obstructiones tollit, diureticus est, Calculos pellit. Ventris dolores & tormina vt Colicam potu aufert.

Ferunt Hydropicos, Tabidos & Cachecticos eius frequenti vsu fuisse pristinæ sanitati restitutos.

Potum in his bus Lactis copiam augere gens rustica affirmat: Ob id frequenter Boues ad scaturiginem aquam sorbentes accurrunt.

Sapphirus.

Κύανος.

Σάπφειρος λίθος, Diosc.

Ein Saffier.

Sapphirus mas cæruleus.

Ein blawer Saffier.

Passim Guldbergæ, Leobergæ, Boleslauiæ, Hirsbergæ in torrentibus & riuulis lauantur Sapphiri; maximi & pulcerrimi in prato minore Iseræ, qui expoliti sæpe pro orientalibus veneunt.

Additur præparatus Cardiacis & Antidotis, quæ aduersus venena & pestiferos affectus parantur.

Eadem præstare amuleto Gemmarij asserunt. Terrores etiam vanos & Melancholicos tollere & atræ bili aduersari idem confirmant.

Oculorum vires reficit, tranquillos reddit, & si tangatur sæpius, a variolis ne infestentur, præseruat.

Aliud genus Sapphiri opaci non perspicui nigricantis splendidi loco citato vbertim per lotionem colligitur & pharmacopœis passim pro veris obtruditur.

Gar kleine schwartzlichte Saffier von der Iserwiese.

Num recte & tuto veri Sapphiri in medicamentis locum suppleant, docti Medici dijudicent.

Sapphi-

Sapphirus candidus.

Sapphirus candidus.
Cyanus subcandicans.
Ein weisser Saffier.
Notior est viliorq́; , Adamantem admixtione candidi cæteris interdum ita æmulatur, vt nonnullos plerunque fefellerit.

Sardonyx.

Sardonyches.
Partim Carneol / Partim Onychel.
Sardonychel.
Mixtum habet è Sarda & Onyche nomen. Rubro enim Sardæ corpori candidum Onychis sternitur.
Aduersus venena & animi saltum valere creditur.

Saxum arenarium.

Sandstein Werckstein.
1. Candidissimum, ex tenuissima arena cõstat, quod scalptura efficitur æquale.
Schleimstein.
Naumburger Werckstein.
In lapicidinis Naumburgi ad Quilluon.
Fiunt ex hoc Epitaphia, Columnæ & alia.
2. Candidum, arenam habet crassiorem: quale est Lenbergense.
Lemberger Werckstein.
Durius est & grauius [illegible]
3. Cinereum, cui arena est crassissima & Saxum vocatur molare.
Molare [illegible]
Grub Sandstein / Mülstein.
Eruitur in Franconia [illegible] Hertzbergk, ad [illegible] Wendelheim [illegible] & alibi.
Ad ædificia [illegible] ris, [illegible] teri facilius [illegible]
Lapidis Molaris [illegible] & [illegible] vapor [illegible] præstare [illegible] morrhagia [illegible]

Saxum [illegible].

Lapis corneus.
Silex.
Hornstein / [illegible]
Fewerstein.
Ad fluminibus, in agris, cuniculis calculus [illegible] simum.
In sternendis viis & ignis vsum præbet.

Saxum.

Grabstein.
Saxum esse [illegible] bic nomen [illegible] ia materia compositum,

Schist[illegible].

Glesstein [illegible]

[illegible]

In venis Metalli, Im Schlegel/ Ducat. Nisi.

Stannum.

Plumbun candidum argentosum.

Zihn / welcher Silber helt.

Plumbum est candidum, cui Argentum est immixtũ.

Zum Gieren. Separandi modus nondum innotuit.

Stibium.

Antimonium, *Officin.*

στιμμι, Diosc. στίμι.

Spießglas/ Spießglantz.

Metallica res est, seu metallum sui generis, colore nonnihil simile plumbario lapidi: sed magis nitet & candidius est.

Huius venæ Aldestadij, vbi etiam excoquitur. Vis eius vsto Plumbo similis. Reficcat, adstringit, reprimit, meatꝰ obstruit, excrescentia in carne cohibet, vlcera ad Cicatricẽ perducit; sordes & oculorum vlcera expurgat.

Stibij vitrum.

Stibium Hyalinum.

Antimoniũ præparatum.

Spießglas.

Modum liquandi Chemici norunt.

Vim deiectoriam sortitur vehementissimam, quam à maligna seu venenata qualitate, quâ Naturæ humanæ aduersum est, consequitur. Copiose enim per aluum, per os & per poros insensibiliter expurgat, maxima cum virium iactura.

Veteres hoc non vtebantur ad purganda Corpora. Hodie apud Empiricos & Tonsores nihil vulgatius, qui eo fine iudicio aduersꝰ quosuis Morbos, non ad purganda Corpora, sed ad iugulandos homines abutuntur.

Stiria æruginosa.

E. ünlechte Zapfen in Kupfergruben gewachsen.

In puteis vetustis Cupferbergi stiriæ nascuntur oblongæ, teretes, pollicem crassæ, ex vna parte in acutum desinentes, intrinsecus ferruginei coloris, in superficie virides Chrysocolla quasi tinctæ; aliquando concauæ.

Stiriæ lapideæ.

Λίθος σταλακτίτης.

SteinZapffen.

Lapis est stiriæ instar oblongus, albus seu cinereus, grauis, durus, ex petris & subterraneis antris stillans.

Pasim in montanis occurrunt.

Valent ad ossa fracta.

Succinum aureum fossile.

Χρυσήλεκτρον.

Succinum fuluū in rubro.

Goldgeeler Agstein.

Rotgelber Börnstein.

A Pruttenico nec colore, nec odore & perspicuitate differt.

Sub arce Greiffenstein ad pagum Rabsau eruitur.

Pestem & omne Venenorum genera arcet, eiusdem cum Pruttenico facultatis.

Succinum nigrum.

Λίθος γαγάτης *Diosc.*

Ampelitis terra.

Schwartzer Börnstein.

Schiferichte Steinkolen.

Piceæ Carbonibus est simile assulatim subscissile, bituminosæ substantiæ.

Vim habet dissipandi.

Sulphur viuum.

Θεῖον ἄπυρον *Diosc.*

Schwefel.

Sulphuris venæ passim in Eckersdorff Comitatus Glocensis: Cupferbergi ex Pyrite purum statim suum effloreſcit: in Gerardsseiffen & alibi.

Calefacit, siccat, extrahit, terget, discutit & celeriter concoquit.

Sulphur factitium.

Θεῖον πεπυρωμένον.

Getödter Schwefel.

Kramer Schwefel.

Leprā, Lichenes, scabiem, vngues scabros cum Terebinthina auffert illitum.

Pruritus Corporis cum Nitro detersum sedat.

Sulphur sublimatum.

Sulphuris flores.

Schwefelblumen.

Cal. Linctu prosunt tussientibus, sudores propellunt & valde siccant.

Dantur Asthmaticis, Hydropicis, Phthisicis.

Terra.

ΓΗ.

Erde.

Terrarum variæ sunt species; quædam simplices, aliæ compositæ.

Simplices variant colore: Alia rubra, candida, pulla, cinerea, fulua, nigra.

Sapore: Alia pinguis, dulcis, salsa, amara, adstringens.

Alijs qualitatibus: Alia sicca, densa, soluta, arenosa, calculosa.

Composita est, quæ cum re fossili vel aliquo succo est permista; vel lapidibus, succis concretis aut metallis.

Omnis Terra ad siccandi vi-

di vsum recepta summam & primam vim habet refrigerandi, meatusq; obducendi, occludendiq;: sed specie distat, cum alia adiunctis quibusdam ad alia sit vtilis.

Terra figulorum albißima.

Weisse Erde.
Weisser Malthon.

Terra est albissima, quæ tactu pinguis deprehenditur in aqua mox diffluens.

Ad ripas Boberi fl. infra Leobergam colligitur.

Figuli hac pingunt fictilia, Pictores in Officinis Vitrarijs, vitra.

Terra violacei coloris.

Violbraun Erde.
In Lygijs.

Terra figulorum flaua.

Terra crocea Boleslauiensis.
Geele Erde.
Braunfarbe Figulis.

Terra est flaua Ochræ ferè similis; quâ Figuli Boleslauienses fictilia inficiunt, quæ vsta purpureum acquirunt colorem.

Terra variegata.

Gefarbierte Erde.

Misti est coloris partim candidi, partim lutei & violacei, striis rubris intercursantibus.

Circumforanei hanc magnarum virium & ex remotissimis locis allatam prædicant.

Admisto Vitriolo stirias parant oblongas, Vlceribus putridis & malignis conueniens iactantes remedium.

Eruitur circa Brusnitium in Lygijs.

Terra Sigillata Stregomiensis.

Terra sigillata Slesiaca.
Terra sigillata germanica.
Sigillum Stregomiense.
Axungia Solis *Chemicorum.*
Striegische gesiegelte Erde.
Schlesische Sigillata.
Geele Terra sigillata.

Terra est flaua, pinguis & viscosa, instar butyri in aqua vel ore diffluens.

Generatur in Auri fodinis montis Acuti seu D. Georgij ad Stregomium oppidum Duc. Suidnicensis, inter durissimas rupes. Inde eruitur, & summa diligentia, ordinatione Magistrat⁹ præparatur & in formam orbiculorum, impresso sigillo vrbis redigitur.

Naturæ est Solaris & veluti Extractum Auri in visce-

ribus terræ densatur. E gene-
re est Alexiteriorum. Inpri-
mis aduersatur toxicis, phil-
tris, ac venenis crudelissimis
ac robustissimis, aut cuiusq;
generis per os assumptis; ea-
que per vomitum expeditis-
sime ac felicissimè reijcit, si
vel ante vel statim post hau-
sta venena sumatur: sin ali-
quanto tardius per sudorem
eadem expellit.

Eadem Naturæ, admiran-
da facultate crudelissimo &
horrendo Pestis contagio re-
sistit; non solùm ab hoc præ-
seruando tutos reddens eos
qui hac vtuntur; sed iam in-
fectos & semimortuos ab
Orci faucibus & præsentissi-
ma Morte, miraculosa cele-
ritate reuocando.

Non dissimili virtute om-
nium fere venenatorũ Ani-
malium & Insectorum mor-
sibus, ictibus aut punctioni-
bus, itidem vulneribus ab
infectis & venenatis armis,
quocunque modo illatis, si
quid aliud, promtissimè
medetur.

Singularem & suauem
quandam amicitiam & ad-
mirabilem sanè sympathi-
am cum vitalibus humani
corporis partibus habere
compertum est, ita vt mi-
rum in m[illegible] Cor [illegible]
confortet, Cerebrum [illegible]
at, & alijs quibuscunq; vi-
scerum malis [illegible] aduer-
setur. Hinc omnem fere Ce-
phalalgiam demulcet, Car-
dialgiam remouet, palpita-
tionem Cordis sedat, Oculo-
rum vulnera & [illegible], in-
flammationes, lippitudines
ac fluxiones curat [illegible] in
Testium & Cerebri [illegible]-
bus, inflammationibus ea
remedia præstare hanc no-
bilissimam Terram Experi-
entia docuit, quæ vix vlla
alterius generis medicina
vel promittere, vel [illegible]
possit.

Contra omnem Hæmor-
rhoïam, siue ex venis siue ex
arterijs ipsis vel ex quacun-
que tandem Corporis parte
sanguis effluat, nullum præ-
stantius aut fortius reme-
dium.

Simili quoq; ratione Ca-
tarrho, Rheumati, Coryzæ
ac grauidini medetur.

Dysenteriam, Lienteri-
am, Diarrhœam [illegible]
Ventris molestiam [illegible]-
um non [illegible]
quàm commodè [illegible] &
omnē [illegible]

Ambullis vel ab igne vel
ab aqua feruente, vel [illegible]
[illegible]

factis Metallis peroptime succurrit, tũ prohibendo ne ascendant pustulæ, tum partes oblæsas citissime restituendo.

Vulnera recẽtia & vlcera inueterata ac maligna pulcerrime sanè ac mature curat.

Contra Anginam & aliarum partium internarum inflammationes præsentissimum est remedium.

Contra pruritum, scabiem fœdam ac curatu difficilimam commodissimè hæc Terra vsurpatur.

Omnibus Morbis, qui per sudores expelli queunt, propulsandis conuenientissima.

Hæmoptoicis, Phthisicis, exiccando vlcus Pulmonum & alijs Pulmonum vitijs multum vtilis.

Tandem optimum præseruatiuum aduersus aërea subterraneaq; venena. Eapropter fossoribus Metallorum vtilissima. Attrahit enim omne in Aërem noxium ad se venenatumq; vnde excellentissimum Bezoarticũ.

Sigillata hæc Slesiaca, studio & industria Iohan. Montani Medici clariss. detecta, Viris magnis ac eruditis multò nobilior & præstantior censetur adstipulante Experientia, quàm vetus illa Lemnia, quæ rarò in Officinis legitima habetur. Cuius locum rectè & tutò supplere potest.

Pharmacopœi sibi diligenter caueant ab Impostorum Sigillata, quæ potius lutum aut argillaceũ quiddam in formam placentularum affabre affictum & varijs notis insignitum passim credulæ plebeculæ obtruditur, magno sæpe Aegrotantium incommodo.

Genuinam iusto precio quiuis habere poterit à Senatu ampliss. vrbis Strigomiensis.

Terra Sigillata candida.

Bolus candidus Legnicensis.

Terra sigillata Goldbergensis.

Axungia Lunæ Chemicis.

Weisse Sigillata.

Lignische gesiegelte Erde.

Ad Goldbergam in Lygijs & Stregomium.

Colore alba est & ex Argento oritur.

Agnatam & ingenitam cum Argento vim & Virtutem in medendo sortitur vnde ad ea, quibus argenteæ medicinæ condũcunt, vsui.

Aurea minus æstimatur.

Omnes Capitis dolores mulcet & mitigat. Cerebro familiaris. Ad Diarrhœam, Dysenteriam, albumque Menstruorum fluorem apprimè vtilis.

Terra Sigillata prasina.

Terra sigillata ex luteo virescens.

Axungia Veneris Chemicis.

Geelgrüne Sigillata.

Pinguis est terra ex luteo virescens.

In puteis & venis ærarijs Cupferbergi & Goldbergæ ad Haselam pagum inuenitur.

Aeris & Aeruginis naturam imitatur sed minus acris. Siccat, abstergit, extenuat, expurgat. Vlcera putrida & maximè à Lue venerea suborta curat Chirurgis vtilis intra Corpus minime sumenda.

THERMAE HIRSBERGENSES.

Der warme Brunn.

Das [illegible] schbergische warme Bad.

[illegible] ab Hirsberga regali oppido parui milliaris interuallo, intra Sudetes elegan-

ti planitie a[illegible] um Meridie[illegible] riunt.

Loca quæ Bal[illegible] nantur, duo [illegible] teruallo a se [illegible] scaturigo [illegible] be effossa, qu[illegible] pria. Quarum [illegible] gneo pariete [illegible] tinetur, Bal[illegible] seu Egeno[illegible] ne Bad / der [illegible] Bad appellatur. [illegible] lapidibus qua[illegible] circundata est [illegible] seribus, Lapide[illegible] habet, Das [illegible] primæ aucto[illegible] bus saltem dicatum.

Lapideis co[illegible] Sudatorium, in [illegible] quarto quoq; [illegible] dare & scar[illegible] Balneatore ex [illegible] oppido cum [illegible] peregrini.

E latere [illegible] ædes sunt [illegible] bus extru[illegible] cubiculi[illegible] um [illegible] Thermis [illegible] ad [illegible] rum Gue[illegible] bus [illegible]

des Herrn Gutschen Haus: paulò remotiores sunt, ad Zacum fl. quæ vulgo der Probsthof ad Abbatem Grissouiensem pertinent.

Plurimæ circumcirca Rusticorum casæ, quæ etiam hospitium peregrinis præbent.

Pagi ad Zacum fluu. & in Montium conuallibus frequentes.

In monte præcelso montana versus Castrum probè munitum, nobiliss. Domm. Gutschiorum familia celebre conspicitur, horarum duarum itinere, der Bynast.

Balneum lapideum seu Diuitum.

Prosilit ex saxo durissimo, excauato, ab ortu meridionali.

Aqua vltra primum gradum calida, adeò vt etiam manui in scaturigine detentæ caloris excessu nonnullam inferat molestiam.

Alueus in saxum excisus longus & latus pedes circiter quinq; angulos ferè æquales habens, qui sensim deorsum ad scaturiginem coangustatur, vt homines bini & quidem incuruati absq; Cutis exulceratione vix possint immorari, nullo stratus pauimento. Cum repletur, profunditate quinq; cubitus non excedit.

Color aquæ balneum ingredientibus apparet thalassinus illi persimilis, quo Mare, altum æquor nauigantibus tinctum cernitur, accedente summa claritate & perspicuitate. Ex vitro pellucido Sapphirum album colore repræsent[illegible] ceruleum nonnihil vergens.

Tactu temperatè sunt calidæ, Corpori nostro conuenientes, vnctuosæ nonnihil, Odor sulphureus. Accedentibus enim mox halitu graui fœtido sulphureo Nares percellit & insidentibus Caput replet.

Gustata subdulcis est, tantillum adstrictionis & acredinis in lingua relinquens. Ore detenta per foramina palati etiam odorem Cerebro comunicat sulphureum.

Hinc manifestum fit, Aquas has, medicatas maximè sulphuratas esse; quod à prætereuntibus etiam citò deprehenditur. Halitibus verò sulphureis præcipuè abundant, qui longa coctione deperduntur & euanescunt. Præterea emolliunt, discu-

discutiunt, scabiem sanant, Caput aggrauāt & replent.

Pyritem Aluminis & Chalcanthi feracem attestantur odor fœtidus grauis; color venerus: sapor in fine tantillum adstrictionis & acrimoniæ linguæ imprimens.

Effectus, quoniam mordicat, abstergit, adstringit, Ven[illegible]ulum roborat, vlcera [illegible] manantia. Addo vicinos Montes abundare venis Pyritis Aluminosi & Chalcanthosi.

Ferrum ex ramentis ferrei pyritis in cœno & arena latentis colligitur. Vicinæ sunt diuites Ferri fodinæ in Schmiedeberg. Insuper contrahunt, consolidant, Articulis robur addunt.

Bitumen, aquæ superficies vnctuosa & læuis confirmat. Aggrauat Caput, calefacit Cerebrum, offendit Oculos & emollit insigniter omnes totius Corporis partes.

Cinerem tandem vehit, qui à lauantibus facilè conspicitur, aquæ innatans. In fundo seu scaturigine lapilli, scrupi, Calculi, & glarea tenuissima cum cœno pingui & vnctuoso.

Natura & facultates.

Thermarum vires è suis mineris pendent. Sulphuris ratione calefaciunt, exiccant, aperiunt, emolliunt, extenuant, trahunt à centro ad superficiem, digerunt, discutiunt, Caput lædunt.

Ob Bitumen eodem modo sensim calefaciunt, emolliunt partes vniuersi Corporis, etiam tendines scirrhosas, Caput aggrauant & fumis opplent, Oculos lædunt.

Propter Chalcanthum & alumen calefaciunt, abstergunt, constringunt, desiccant, vlcera purgant, consolidant.

Caussa ferri siccant, adstringunt, roborant, consolidant, fluxiones reprimunt.

Hinc ob mixturam dictorum facultates Aquarum thermalium resultant contrariæ partim aperientes, emollientes & resoluentes, partim constringentes ac meatus coarctantes.

Calefaciunt ergò temperatè vel ad primum gradum. Emolliunt, resoluunt, aperiunt, maturant, abstergunt, aluum soluunt, vrinas pellunt, rarefaciunt, attenuant

nuant per insensilem transpirationem digerunt, tumores Oedematosos & scirrosos discutiunt.

Vsus in Balneis.

IN triplici habentur vsu: ad potum, stillicidium & balneum.

In Balneis & quidem frequentissimè, salutares sunt maximè frigidis & humidis malis vniuersi Corporis, Catarrhis & Destillationibus, Capitis frigidis affectibus, Cephaleæ, Hemicraniæ, Sibilo, Aurium susurro & tinnitui, earumque fluxionibus & doloribus. Purgant enim & corroborant Caput & Cerebrum refrigeratum, Catharrum exiccant, fluxiones absumunt. Dentium dolores, nisi à corrosione sint, auferendo caussam tollunt. Saliuationi & Gingiuæ affectibus opitulantur. Ventriculo inprimis conducunt, cùm eius laxas fibras constringere potenter valeant, eius humidam & frigidam intemperiem sanant, humores p. n. in eo exiccant, absorbent. Cibi fastidium auferunt & appetentiam excitant, concoctionem promouent, dolorem mitigant, vomitiones pituitosas compescunt.

Obstructiones viscerum tollunt. Intemperiem Intestinorum frigidā corrigunt, flatus interiores crassos resoluunt, discutiunt. Ea propter Colicâ morbo ex frigida causâ maximè diuexatis magno sunt præsidio.

Renes à saburra & arenulis expurgant, Vreterum obstructiones amoliuntur, Calculum atterunt deijciuntq;, Lumborum ac Dorsi, etiam Laterum cruciat⁹ resoluunt, gonorrhœam percurant.

In Matricis humidis & frigidis Morbis admodum efficaces. Vterum impurum expurgant, frigidum excalefaciunt, lubricum & humidum exiccant, roborant, sterilem fœcundum reddunt ac conceptioni idoneum. Menses retentos prouocant, nimium fluentes reprimunt, inordinatos corrigunt. Albos fœminarum fluxus futuros promouent, præsentes discutiunt. Matrici peruersæ, tumenti & induratæ conferunt. Contra Vteri strangulationem eiusq; procidentiam & Ani prolapsum proficuæ. Abortui obnoxijs admodum salubres. Ex morbo longo & diuturno conuale-

ualescentes ac imbecilles reficiunt, iuuant Quartanarios & Quotidiana diuturna afflictos.

Refrigeratos Neruos & tendines emolliunt, calefaciunt, dolores sedant, frigidoque eorum affectus insigniter iuuant.

Vnde Neruorum & Musculorum doloribus, Articulorum imbecillitati, immobilitati, Arthriditi à frigida fluxione, Chiragræ, Podagræ, Coxendicum dolori intolerabili auxiliantur.

Neruis item frigidis eorumq; Resolutionibus, Induratis, contractis, tremulis, distortis tensisq; & duris, vt Hemiplexiæ, Tremori, Stupiditati.

Tumores duros & tubercula dissoluunt, Oedemata Crurum emolliunt, resoluunt Articulos ex Colica resolutos & immobiles ferè breui restituunt.

Vagos Brachiorum & Crurum dolores die lauffende Gicht mitigant, tollunt.

Insuper Impetiginem, vitiliginem, Pruritum, scabiem sanant, Cutis maculas abstergunt, aliaq; eius vitia emendant. Tandem vlcera humida, rebellia, curant dif-ficilia [illegible] re[illegible] curant. [illegible] catri[illegible].

In [illegible] qui non [illegible] & qu[illegible] do [illegible]. [illegible] libet [illegible] tem vlcera [illegible]. Et insident [illegible] homines [illegible] ob loci angustiam [illegible] pra hunc numerum [illegible] runt, ijs [illegible] uationis t[illegible] quibus egressis [illegible].

In [illegible].

Per in[illegible] brocham [illegible] dam Capitis [illegible] corrigunt, [illegible] surditatem, [illegible] sin, tremorem [illegible] & alia d[illegible] ta mala curant.

Quoniam verò [illegible] put afficiunt & [illegible] stat [illegible] cantes & [illegible] brum, [illegible] Betonica, Saluia, [illegible] rabum, Lauandula, [illegible] Con[illegible], [illegible] ra, Agaricus & [illegible].

A [illegible] ferint [illegible], qui[illegible] temperaneum [illegible]

[illegible]

humidibus ac Oculis debiles.

In Potu.

Minus sunt vtiles & commodæ. Cùm quòd Ventriculum nauseabundum reddant, Alvum inflent, doloremq; & febres tetentæ concitent; tum quod male & sinistre vtantur ijs Aegri, nulla habita ratione præparationis, temporis, mensuræ & aliarum circumstantiarum, quæ ad Potum aquarum necatarum necessariò requiruntur. Frequenter in fortiticiunculis ad ignem concalefactis addito pane & butyro haurire solent; qua ratione vis medica deperditur.

Nec tamen prorsus inutilem & noxium earum potum dixerim, maxime si fiat secundum rationem & Medici præscriptum. Experientia enim edoctus, Multis eximiam contulisse opem in grauioribus Morbis, vt in Colica Nephritide, Scabie & Hystericis affectibus.

Nota.

Obsunt Hirschbergenses Thermæ calidis & biliosis Naturis, Morbisq; ex simili causa prognatis, febricitantibus, acutis Morbis; Asthmaticis, phthisicis, Tabidis, viscerum inflammatione laborantibus, Hydropicis, Manicis, Melancholicis, Grauidis, Lue venerea infectis, Vlceribus serpentibus, Infantibus, senio confectis & aliis.

Balneum Egenorum.

Das hölzerne Bad.

Thermæ ligneæ publicæ sunt & cuiuis patent, pauperi plebeculæ destinatæ. A lapideis exiguo interuallo distant. Nulla istic ingens structura, sed solum exiguum tuguriolum, in quo quilibet vestes exuere potest, & inde alueum ingredi.

Puteus longior est, minùs profundus, vndequaq; tabulis ligneis cinctus; pauimentum asseribus perforatis stratum, hinc exitus patet aquæ quibusdam bullulis candidis emergenti.

Scaturiunt non vt Lapideæ dictæ, ex saxo, verùm ex argilla seu cœno lento pingui copiosa arena & glarea permixtis sensim manant. Demissis calculis in fundo aqua protinus turbida redditur.

Minùs calidæ sunt quàm Diuitum, quod calor, allatum frigidarum aquarum, obtunda-

tundatur: sed grauius sulphur redolent. Cætera paria habent præter argillam, quæ in his maximè abundat, subadstringens & Emplastica.

Frigidiores licet aliquantulum, multò tamen efficaciores ab omnibus vno Ore prædicantur. Mediocriter calefaciunt, emolliunt, exiccant validè, abstergunt, roborant, cohibent, sistunt.

Caloris excessu minus offendunt Hepar & Renes. Ex alto trahunt, digerunt, discutiunt, & similes ferè cum Lapideis sortiuntur vires.

Exiccant Capitis Catarrhos & fluxiones: Achores, Serpiginẽ Den Haarwurm/ Morphæam.

Neruos diu induratos & immobiles insigniter extensibiles reddunt.

Artuum dolores pertinaces curant & præcauent: vagos profligant.

Articulorum Contractu[illegible], Resolutioni, Contusionibus, Immobilitati, tremori [illegible].

Menses immodicos, qui nullis medicamentis cohiberi potuerunt, restringunt. Ad [illegible] [illegible] Vulnera [illegible] [illegible] [illegible].

ueterata[illegible], Lepram Græcorum, Psoram, [illegible] Pruritum, sunt efficacissim[illegible] Humores enim [illegible] cutaneos [illegible], [illegible] siccant & abstergunt.

Tandem [illegible] omnibus [illegible] Corpus vel [illegible] exiccatione indiget, [illegible]mè vtiles.

THERMAE D. IOHANNIS.

Fons calidus S. Iohannis, Der Johannis [illegible].

Ad fines Silesiæ [illegible] detes Meridiem versus [illegible] monte [illegible] densissima Aqua [illegible] medicatæ [illegible] dissimæ, [illegible] potis [illegible] Iohanne [illegible] tate, nomen [illegible].

Omni [illegible] ter siccum [illegible] arium lapidem, [illegible] ille Mons [illegible] refertus est. [illegible] dam [illegible] Nares percellunt.

Lapides [illegible] porosi & [illegible] spongiam [illegible].

[illegible] Aqua [illegible]

[illegible]

iectis: & hac ratione balneis idonea redditur. Vnde sunt, qui vim lapidibus potius quam aquæ tribuant.

Potu & balneis salubres.

Frigidis affectibus, defluxionibus, Asthmaticis, Arthriticis medentur. Ventriculum frigidum & [illegible] firmant. In æstiva frigidiora calore reficiunt. Renes arenulis & calculo liberant. Colicæ opitulantur & ex ea paralysin emendant. Matricis ex frigida causa prognatos affectus expugnant. Tusa, luxata, conuulsa restituunt, Tophos & callos ex pituita collectos emolliunt, resoluunt, dissipant. Podagricis conuenient [illegible]æ.

[illegible] ad has frequenter confugiunt & quidem circa solstitium seu festum D. Iohanni sacrum, ea persuasione ducti, tunc temporis esse saluberrimos.

THERMAE LANDECENSES.

Aquæ medicatæ Landecizæ.

Fons S. Georgij.

Landecker Bad.

S. Georgen Brunnen.

In Comitatu Glocensi ad Landecium opidulum aliæ existunt Thermæ Anno 1501. renouatæ & restauratæ beneficentia Illustriss. Principp. Alberti, Georgij & Caroli fratr. [illegible] & Imperij Rom. Duces Munsterberg. & Comites Glocenses: Dom. a Conffadio & Poidelitada. Cerussa cal. Sulphure, Alumine, Sale & ære imbutæ, colore subuirides, multis in balneo salutares. [illegible], quia multùm frigent, ad ignem calefacere necesse est.

Calefaciunt, siccant, extenuant, abstergunt. Neruos roborant frigidos & Articulos resolutos: ob id iis qui ad Apoplexiam, Hemiplexiam, Paralysin procliues & dispositi sunt, prophylacticum egregium. Opitulantur Contracturæ, Spasmo, Conuulsioni, Podagræ, Chiragræ, aliisque à frigida causa subortis morbis. Aurium sonitum & susurrum resoluunt, discutiunt.

Occulorum dolores mulcent & visum exacuunt. Pectus excalefaciunt ac Thoracem, Catarrhos exiccant.

Medentur ventris torminibus & Colico dolori.

Præcipue feminas ex vteri frigiditate steriles sanantur. Valent him [illegible] feruentia, frigore [illegible]

guentia calore reficiunt.

Iecinori, Lieni & reliquorum viscerum oppilationes adaperiunt. Hydropi incipienti & bilis suffusioni commodæ. Renes & vesicam excalefaciunt, appetitum prostratum erigunt, Lumbricos & tineas ventris enecant.

Cutim abstergunt, Scabiem, Impetiginem, Lichenes, maculas delent.

Vlcera inueterata, putrida, manantia purgant, exiccant & ad cicatricem perducunt.

In summa ad omnes frigidiores, tam internos quàm exteriores affectus apprimè conueniunt.

Topazius.

Τοπάζιον.

Ein Topas / Topazier.

Gemma est, cuius fulgor in Auri colorem exit.

Passim in montibus ad lanam maiorem, in agris etiam ad Schildauaium, alijsque multis locis.

Valet aduersus sanguinis eruptiones, copiam parenesin & mllitiam, collo suspensus & tritus diligenter, medicinis ad eosdem affectus præscriptis permixtus.

Turcois[illegible]

[illegible]

Turchinus.

Ein Türckis.

Gemma est [illegible] materiam Aeruginem [illegible] hoc est, viridis [illegible] lacteq; [illegible], [illegible] neq; [illegible], sed [illegible] rata.

Alia in [illegible] lia dimid a [illegible] parte [illegible] alia sereno [illegible]

Reperitur ad [illegible] vrbem, in prato [illegible] monti [illegible]

Cor & Oculos [illegible] runt, si annulo gestetur. Hominis cadentis [illegible] pere, & [illegible] rumpi.

Veneficijs aduersari [illegible] marij prædicere.

Vasa fictilia.

Ollæ, vrnæ fictiles.

Erd Töpffe / [illegible] Töpffe.

[illegible]

[illegible] est [illegible] du- [illegible] gulares, alia [illegible] [illegible] alia [illegible] dam [illegible] colore [illegible]

[illegible]

flaua sunt aut rubent. In summa, quantitate & forma multum differunt.

Plerique locis ad Gubenam, Soravium, Sommerfelt & alibi effodiuntur, prope madida, mollia & terrena; mox paululum in Aerem sublata & detenta indurescunt & subdoriora redduntur.

Vulgus in terra natas opinatur. Multi Nanos his ipsis vsus credunt. Eruditi coniectantur istic olim sepulturas Gentium fuisse; qui cum vrnis carerent, ollas interim cum cinere, igne, fauilla & reliquis instrumentis, ex rogo relictis in signum pietatis collegerunt condentes tumulo, mediaq; inhumarunt arena.

Vitrum.

Ὕαλος.

Glas.

Opus est artis pyrotechnicæ, quale naturæ, Gemmæ: vnicum fragilitatis humanæ exemplum.

Materia translucida, quæ coquitur ex succis quibusdam concretis, & sabulo, arena, sale vi ignis & arte subtili exprimitur.

In Schreiberau, supra Zacum fluuium. Probantur vitra maxime quæ candida & pellucida sunt.

Puluis Mures enecat, & Emplastris aduersus vlcera serpiginosa miscetur.

Vitri fel.

Aphronitrum.

Vitri spuma, recrementum.

Glasgalle, Glasschaum.

Cum Vitri materia igni liquescit, agit spumas, quæ de ea verriculo, tanquam recrementum de Argento detrahuntur, mox vero concretæ in panes candidos coguntur.

Sapor huic mixtus, magis tamen amarus, quam salsus.

Aurifices ad Argenti scobem, cum ex ea massam conflare volunt, addunt, vt citius igni liquescat.

FINIS LIBRI TERTII.

Soli Deo gloria.

INDEX
MORBORVM REMEDIA, ET ALIA IN HOC OPERE NOTATV DIGNA CONTINENS.

A.

B

C

Col-

Mentu-

 flatus

FINIS.

ERRATA GRAVIORA SIC REPONITO.

Pagina 2. linea 15. lege Fegopyron, Pimpinella ib. lin. 16. ad[de] vt Millegrana, Sedum minimum &c. ib. lin. vlt. nascuntu[r], vt Q[uer]cus, Absinthium vulgare, Artemisia, Petroselinum &c. pag. 5. b. l. 27. Hidroticum est. Sudoriferis & pedum lotionibus additur p. 11. b. l. 11. Salenæ. p 13. b. l. 24. Crateuæ p. 17. b. l. 22. solo culto ac læto p. 1[illegible] b. l. 19. Kleber *Sil.* p. 25. a. l. 16. facultatis p. 35. b. l. 11. ad aggeres vix [illegible] circa Vratislauiam, & ad arcem Lehnhaus pag 41. a. l. 10. [illegible] nedic *Sil.* p. 45. b. l. 31. Welbaum *Sil.* p. 52. a. l. 3[illegible] Ad [illegible] Lehnhaus & alibi pag. 56. a. l. 19. Wiesekraut/ Klein Flöhkraut p 5[illegible] b. l. 34. Schießbeeren dele p. 57. b. l. 32. Ziegenbeine p. 61 [illegible] Aconitum Mattiol. *Cratonis* ib. post lineam 15. add. e. Aconitum [illegible] nostri hic (Vratislauiæ) reperi. Radi[x] e terra e[x]empta Ala[illegible] splen[illegible] & caudam Scorpij imitatur [illegible] [illegible] re colligitur, atq; tunc tanquam [illegible] emittit cau[illegible] re[illegible] exeunte A[illegible] radix ampliu[s] [illegible] l[illegible] dam certi [illegible] Nam [illegible] ante Georgij d[illegible] & d[i]stillato [illegible]us, magno [illegible] cellit, [illegible] [illegible] dignis hominibus [illegible], contra Epilepsiam [illegible] plus [illegible] quàm [illegible] de Ge[illegible] crysta[illegible] *[illegible] in epistola manuscripta ad Con[radum] Gesnerum* p. 62. a. l. [illegible] Dorant [illegible] ele[illegible] b. [illegible] 11. Z[illegible] [illegible] *R[illegible]* 65. b. l. 16. Gueler Wasser p. 79. b. l. 7. Rhelinge p. 8[illegible] l. [illegible]

[illegible]

stroh p. 83. b. l. 20. Orpam p. 84. b. l. 8. autumnalis p. 86. b. l. 12. [illegible]-
star, at. p. 87. a. l. 2. ἴσχαιμον. p. 115. b. l. 12. nascitur ex [illegible] ad [illegible]on-
tem arcis Furstenstein Iulio exerit sp[i]cam purpurascentē p. 122. a. l. 5.
weisse Hirschwurtz/ Weyrauchkraut/ Hirschwurtz/ Sil. p. 124. a. l. 5.
Barrkraut *Frat[i]*. Iulio viget. Advert[i]s t[a]ntum multæ commer[c]a-
tionis pag. 127. b. l. 16. tota p. 133. b. l. 19. perpetuò p. 140. a. l. 4.
canescentes p. 143. a. l. 14. Ziegentod / *Sil.* p. 144. a. l. 25. flosculis
Maio prata exor[nan]t, ib. b. l. 2. gros Habichskraut p. 162. b. l. 33.
Filtzkraut Sil. pag. 175. b. l. 2. Sieben Fingerkraut p. 178. b. l. 31.
langer Wasser-Hanenfuß p. 183. b. l. 12. subrubentis genera, magna
Maio glisc[i]t copia p. 184. b. l. 27. Rubiola p. 186. a. l. 25. *Rubus Idæus
fru[ct]u candido* weisse Hindbeeren. Eiusdem odoris & saporis est, colore
saltem, qui prorsus candidus, differens. Rarius occurrit in montanis
territor[i]j Hirsbergensis ib. l. 19. calore, ad intinctus.

Reliqua σφάλματα, si quæ occurrent, quia propter temporis inopiam conquiri & consignari non potuerunt, Lectori æquo tollenda relinquuntur.

LIPSIÆ,

IMPRIMEBAT MICHAEL LAN-
TZENBERGER

Anno M. DC.